

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“MEYXANALAR” ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU
VE SÖZDİZİMİ (SENTAKS) ÇALIŞMASI

Hayrettin YİĞİT

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

OCAK - 2016
KIRŞEHİR

**T.C.
AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**“MEYXANALAR” ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU
VE SÖZDİZİMİ (SENTAKS) ÇALIŞMASI**

**THE TRANSCRIPTION AND SYNTAX OF THE BOOK
CALLED “MEYXANALAR”**

Hayrettin YİĞİT

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA**

**KIRŞEHİR
OCAK - 2016**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma jürimiz tarafından ...Türk Dili ve Edebiyatı...Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Prof. Dr. Bilgehan Atılgöz GÖKDAG

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Prof. Dr. Nadir İLHAN

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet SARIKAYA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza Yeri)

Akademik Unvan, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖZET

Azerbaycan halk edebiyatı içerisinde yer alan ve önemli bir sözlü kültür ürünü olan meyxanalar, kendine özgü yönleriyle Türk dünyasının başka yerlerinde bulunmayan bir türdür. Özellikleri bakımından bu edebî tür, Türk kültürünün ve Türk dilinin ulaşmış olduğu yüksek estetik seviyenin de bir göstergesi sayılmalıdır. Kadim zamanlardan gelen ve âşıklık geleneğinden de çok şeyler almış olduğu anlaşılan meyxanalar, hem yaşanan hayatın içinde bir parçadır, hem de o hayatı her yönüyle yansıtan bir aynadır. Bu bakımdan meyxanaların yaşanan hayat kadar canlı ve değişken olduğu söylenebilir. Yaşayan ve yansıtılan bu hayat aynıyle Türk kültürü olup yansıtıcısı da canlı ve hareketli Türk dilidir. Bunların bir sonucu olarak meyxanaların dili, Türkçe'nin zirvelerinden ses verir gibidir. Türkçe bu eserlerde nağmeleşmiştir denilebilir.

Bu çalışma giriş, inceleme ve transkripsiyonlu metin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde meyxanaların tanımı yapılmış, tarihçesi, özellikleri ve çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca günümüzde canlılığını devam ettiren türün büyük temsilcileri tanıtılmıştır.

İnceleme bölümünde ise transkripsiyonlu olarak çevrilmiş meyxanalar kitabının söz dizimi üzerinde durulmuştur. İnceleme kısmı “Kelime grupları” ile “Cümle ve çeşitleri” olmak üzere iki başlık altında yapılmıştır. Bu bölümde kelime grubu ve cümlenin tanımı yapılarak çeşitleri tasnif edildi ve metinlerden örnekleri gösterildi. Bütün yapı ve birimlerle ilgili olarak alanda çalışmış olan araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir.

Metin kısmında Azerbaycan Türkçesiyle ve Kiril alfabesiyle yazılmış olan ‘Meyxanalar’ adlı kitap transkripsiyon harfleri ile günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Meyxana adlı kitap beş bölüm ve yirmi bir şairin meyxanasından oluşmaktadır. Bu bölümler; Gel Oturub Diz – Dize Men Deyim Meyxaneni, Oturmusan Semavardan Yuxarı, Gör Nece Bir Zad Eledi Gorbaçov, Gessab Ki Var, Gelmez Dine, Messebe, Müellifler hakkındadır.

Çalışmanın sonunda yararlanılan kaynaklar gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Méyxana, Eliğa Vâhid, Azerbaycan Edebiyatı, Söz Dizimi, Kelime Grupları.

ABSTRACT

Meyxanas are important verbal culture product and placed in Azerbaijan oral folk literature. With the unique aspects, they are not found else where but in the Turkish world. In terms of its features, also this literature genre should be considered as an indicator of Turkish culture and Turkish language which is reached a high aesthetic level. Meyxanas, coming from ancient times and are understood that they received much more things from minstrelsy tradition, are both a part in a life lived and also a mirror reflecting that life with every aspect. In this respect, it can be said that meyxanas are as lively and variable as life which is lived. This life, living and reflected, at the same time is a Turkish culture, which is living and lively. As a result, the language of meyxanas are like giving out sound from the summits of Turkish language

This study consists of introduction, analysis and text sections with transcript. The definitions are done in the introduction part and information about their historical features and types are given Moreover, nowadays the type, continuing of living, big representatives of which are introduced.

In the analysis section, it is laid emphasis on syntax of the meyxanas book, translated with transcript. The analysis section is made under the two titles of "Phrase" and "Sentence and Types". In this section, descriptions of the word group and sentence are done, the types are classified and samples of texts are displayed. Related to all structures and units, the opinions of the researchers, studied on this field are placed.

In the text section the book named meyxanas written with Azerbaijan Turkish and Cyrillic Alphabet are translated into modern - day Turkish with transcript letters.

The book named meyxanas consists of five sections and twenty-one meyxanas of poets. These sections are about Gel Oturub Diz – Dize Men Deyim Meyxaneni, Oturmusan Semavardan Yuxarı, Gör Nece Bir Zad Eledi Gorbaçov, Gessab Ki Var, Gelmez Dine, Messebe, Müellifler hakkındadır.

At the end of the study, the resources used are indicated.

Key words: Meyxana, Eliğa Vahid, Azerbaijan Literature, Syntax, Word Groups.

ÖN SÖZ

Ortak değerler yaratma ve onları yaşatma eğilimi milletteleşme sürecinin ilk basamağıdır. Bu noktadan itibaren millî kültür oluşur ve gelişir. İnsan topluluklarını birbirinden ayrı kılan ve onları millet hâline getiren değerler olarak millî kültürün altı temel ögesinin var olduğu kabul edilir: Dil, din, tarih, sanat, gelenekler ve bütün bunların sonucunda oluşan dünya görüşü bakımından milletler birbirlerinden farklı duruma gelmişlerdir. Millî damgası olan en belirgin kültür ögesi dildir. Aynı dine ve aynı mezhebe mensup oldukları hâlde İtalyan'ı Fransız'dan ayırarak her birini ayrı millet yapan İtalyanca ve Fransızcadır. Türk kimliğini kuran da kuşkusuz Türkçedir. Aynı zamanda Türk kültürünün taşıyıcısı olan Türkçe köklü tarihine benzer bir şekilde oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu yayılım sürecinde Türkler değişik kültürlere mensup olan topluluklarla temas etmiş, diğer kültürlerle iletişim ve etkileşimin aracı da Türkçe olmuştur. Bu değişik coğrafya ve kültürlerle gerçekleşen münasebetler, Türk topluluklarını buldukları ortamda şekillendirdikçe uzakta bulunan kardeş topluluklarla kültür ve dil farklılaşması da ortaya çıkmıştır. Türkçe'de yeni ağız, şive ve lehçelerin oluşması bu sürecin bir sonucudur.

Türkçe'nin bu tarihi gelişim süreci içerisinde iki ana kola ayrıldığı bilinmektedir. Bu kollar Kuzey Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesidir. Kuzey Doğu Türkçesi kendi içerisinde Kuzey Türkçesi 'Kıpçakça' ve Doğu Türkçesi 'Karluk/Özbek-Uygur Türkçesi' olarak ayrılmaktadır. Batı Türkçesi ise Oğuz (Türkmen) grubu olarak bilinir. Coğrafi bakımdan en doğuda Türkmenistan Türkçesi, en batıda Anadolu (Osmanlı ve Türkiye) Türkçesi bulunurken ikisi arasında çok güçlü bir Azerbaycan Türkçesi yer almaktadır.

Azerbaycan Türkçesi, Batı Türkçesinin bu orta yerinde var olan ağızlar topluluğu ve bu saha içinde gelişen yazı dilidir. Azerbaycan edebiyatı da Türkçenin bu kolunun ne kadar eskilere dayandığını gösteren ve zenginliğini ortaya koyan bir edebiyattır.

Bu çalışmaya konu olan Meyxanalar adlı eser de Azerbaycan halk edebiyatı içerisinde yer alan Azerbaycan Türklerinin hayatını, hayata bakışını, duygu ve düşüncelerini yansıtan ve Azerbaycan Türkçesinin kıvraklığını, anlatım gücünü gösteren bir alanı temsil etmektedir. Meyxanalar çirtme ya da çirtme denen el

hareketinin ritmik sesi eşliğinde okunan, halk kültürüne özgü sistemleştirilmiş politik, müzikli şiirlerdir. Azerbaycan edebiyatı içerisinde ilk olarak 1900’lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Ancak sistemli yapısı ve bu yapıyı oluşturan kurallarının varlığı bu türün geçmişinin daha eski zamanlara uzandığını göstermektedir. İçerik olarak da halkın zor zamanlarında halka güç ve moral veren bir edebî alana işaret etmektedir.

Bir dilin asırlar boyunca kazandığı işleklik o dilin gelişmişliğinin göstergelerinden biridir. Bu işleklik, dilbilimi çalışmaları açısından sözdizimi yapılaşmasında belirgin bir biçimde tespit edilebilmektedir. Dilin kelime gurubu ve cümle yapısı ile ilgili yapılan her çalışma o dilin gücünü ve etkisini ortaya koymaktadır.

Azerbaycan Halk edebiyatı içerisinde yer alan meyxana türü ürünleri bir araya getirilerek Kiril alfabesiyle yayımlanmıştır. Bu çalışmada, meyxana türü Türk edebî çevrelerine ilk defa olarak sunulmuş, Meyxanalar adlı eser Latin alfabesine aktarılmış, sözdizimi açısından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Böylelikle hem transkripsiyonlu metin hazırlama, hem de bir cihetten gramer çalışması yapma amaçlanmıştır.

Azerbaycan Türkçesinin zengin kelime grupları, cümle çeşitleri meyxanalar kitabından alınan kelime grupları ve cümlelerle örneklendirilmiştir. Kelime ve cümle grupları için farklı araştırmacılar tarafından yapılan tanım ve tasnifler belirtilmiştir. Bu sayede hem meyxana türü ile ilgili bilgi verilmiş hem de Azerbaycan Türkçesinin bu esere yansıyan söz dizimi özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. İnceleme sırasında kelime gruplarının adlandırılması ve çeşitleri konusunda çalışma yapan dalcilerin görüşleri ayrı ayrı verilmiştir.

Çalışmanın “Sonuç” bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılmış ve Batı Türkçesi içerisinde yer alan Azerbaycan sahasına ait bir eserde kullanılan dilin yapısının Türkiye Türkçesi ile gösterdiği benzerlikler vurgulanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması esnasında ilgi ve desteğini esirgemeyen, karşılaştığım zorlukların aşılmasında bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Mahmut Sarıkaya’ ya teşekkürü bir borç bilirim.

HAYRETTİN YİĞİT

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. SÖZ DİZİMİ (SENTAKS).....	10
1.1. KELİME GRUPLARI	10
1.1.1. Tekrar Grubu (ikilemeler)	14
1.1.1.1. Aynen tekrarlar	14
1.1.1.2. Eş anlamlı ve yakın anlamlı tekrarlar.....	15
1.1.1.3. Zıt – karşıt anlamlı tekrarlar	15
1.1.2. Bağlama Grubu.....	16
1.1.3. Sıfat Tamlaması	16
1.1.4. İsim Tamlaması.....	16
1.1.5. Birleşik İsim Grubu	17
1.1.6. Unvan Grubu	17
1.1.7. Ünlem Grubu	18
1.1.8. Edat Grubu.....	18
1.1.9. Sayı Grubu	18
1.1.10. Sıfat – Fiil Grubu	19
1.1.11. Zarf – Fiil Grubu	19
1.1.12. İsim Fiil Grubu	19
1.1.13. Birleşik Fiil	20
1.1.14. Kısaltma Grupları	20
1.1.14.1. İsnat grubu.....	20

1.1.14.2. Yükleme grubu	20
1.1.14.3. Yaklaşma grubu	20
1.1.14.4. Bulunma grubu	21
1.1.14.5. Uzaklaşma grubu	21
1.1.14.6. Vasıta grubu	21
1.2. CÜMLE	22
1.2.1. Cümle Unsurları	22
1.2.1.1. Yüklem	22
1.2.1.2. Özne	23
1.2.1.3. Nesne	23
1.2.1.4. Yer tamlayıcısı	24
1.2.1.5. Zarf tamlayıcısı	24
1.2.1.6. Cümle dışı unsurlar	24
1.2.2. Cümle Çeşitleri:	25
1.2.2.1. Yapısına göre:	25
1.2.2.2. Yüklem türüne göre cümleler	28
1.2.2.3. Yüklem yerine göre	29
1.2.2.4. Anlamına göre	29
2. METİN	31
2.1. GEL OTURUB DİZ DİZE, MEN DİYİM MÊYXÂNENİ	31
2.2. OTURMUSAN SEMAVERDEN YUXARI	86
2.3. GÖR NÉCE BİR ZAD ÉLEDİ ĞORBOÇOV	205
2.4. ĞESSAB Kİ VAR, GELMEZ DİNE, MESSEBE	288
2.5. MÜELLİFLER HAĞGINDA ĞEYDLER	373
SONUÇ	376
KAYNAKÇA	377

TRANSKRİPSİYON

Azeri metinlerinde Türkiye Türkçesinin bugünkü imlasından uzaklaşmağa lüzum görülmemiş, ancak gerekli hallerde transkripsiyon işareti kullanılmıştır. Şöyle ki :

1. gı ve ge için de g kullanılmış, ancak ince kelimelerde ğ'ya baş vurulmuştur.

2. Yabancı asıllı kelimelerdeki farklı ünsüz harfleriyle gösterilen sesler Türkçeleşmiş olduğundan bu kelimelerin asıl sesleri transkripsiyonla belirtilmemiştir.

3. i ile e arasında söylenen kapalı e; ê harfiyle gösterilmiştir.

KISALTMALAR

KİTABIN ASLINDA BULUNAN KISALTMALAR

SEKA: Komünist Partisi Merkez Komitesi

GAI: Azerbaycan Trafik Polisi Teşkilatı

MAZ: Araba Markası Mazda

ABŞ: Amerika Birleşmiş Ştatları “Amerika Birleşik Devletleri”

SSRİ: Sovet Sosyalist Respublikalar İttifakı

EA: Elmler Akademyası (Tarix İnstitü)

İNCELEME SIRASINDA KULLANILAN KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Yay.: Yayın

Üni.: Üniversite

Ar: Arapça

age: adı geçen eser

s: sayfa

http: hiper metin transfer protokolü

www: world wide web

com: commercial

GİRİŞ

MEYXANA TANIMI

Azerbaycan Türkçesi, Batı Türkçesinin doğu sahası içinde yer alan ağızlar topluluğu ve bu saha içinde gelişen yazı dilinin adıdır. Oğuzcaya dayalı olarak 13. asırdan günümüze kadar kullanılan Batı Türkçesi zamanla Osmanlı Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi olarak ikiye ayrılır. Dolayısıyla Azerbaycan Türkçesi Doğu Oğuzcası, Osmanlı Türkçesi de Batı Oğuzcasıdır.(Buran, Alkaya, 2009, s.73.)

Kafkaslarda ve dünyanın farklı bölgelerinde farklı ağız özellikleriyle konuşulan Azerbaycan Türkçesi, bugünkü Azerbaycan topraklarında da dört farklı ağızda ele alınmaktadır. Azerbaycan ağızlarının tasnifinde coğrafi konumun önemli rol oynadığı görülmektedir. Azerbaycan'da ağızlar, şu dört grupta ele alınmaktadır:

1. Doğu grubu: Bu gruba, Guba, Bakü, Şamahı, Mugan ve Lenkeran ağızları girmektedir. Bakü ağızı bu grupta yer alan en önemli ağızlardan olup bütün Abşeron yarımadasına yayılmıştır. Kuzey taraftan Hızı, batı taraftan Şamahı, güney-batı yönünden Ali Bayramlı rayonu, kuzey, doğu ve güney yönündende Hazar denizi ile çevrilmiştir. (Şiraliyev,1957,s.7) Guba ağızı bu gruptaki diğer ağızların özelliklerini taşıırken kendisine has vasıflara mâliktir. (Rüstemov, Bakı, s.10)

2. Batı grubu: Bu grubun içerisinde, Karabağ, Kazak, Gence ve Ayrım ağızları bulunmaktadır.

3. Kuzey grubu: Bu grupta, Nuha, Zakatala ve Gah ağızları yer almaktadır.

4. Güney grubu: Bu grupta ise, Nahcivan, Ordubad, Tebriz ve Yerevan ağızları ele alınmaktadır.(Şiraliyev, 1943,s.17)

Doğu Grubu Ağızlarının Genel Özellikleri:

1. "y" sesinin tesiriyle "a" sesinin darlaştığı görülür: geyçi, geysi, geymag gibi.

2. Kelimenin birinci hecesinde dudak ünsüzleinden sonra "a" sesinin yerini "o" sesi gelir: boba, boça, bormağ, popağ vb.

3. Kelimenin ilk hecesinde "o" sesinin yerine "u"; "ö" sesinin yerine de "ü" ünlüsünün geldiği görülür: guşun, dudağ, öküz, çürek, güdeg, urda, una vb.

4. Sağır ñ sesi Doğu grubu ağızlarında bulunmaz.

5. Kelime sonunda sedalı seslerin bulunması dikkat çekmektedir: boşgab, səmed, yarpağ, çöreg vb.

6. Kelime ortasında g sesinin yaygınlaşması söz konusudur: dügi, igde, dügme, degman, igid, sögüd vb.

7. Kelime sonunda ve ortasında "v" sesi yerini muhafaza etmez: oçi, doşan, bizoo, oxloo vb.

8. Ünlü uyumunun birçok kelimedede bozulduğu görülür: ayi, geytan, garaçi, başi, bağdaki, lampiye, altınçi, oxıdı, aleçeg, başdiye, aleydim, yazemmedi gibi.

9. Eklerin çoğu zaman iki farklı şekilde gelmesi söz konusudur: gelibu-gelibdü, yatdux-yatdüx, ekdün-ekdüz gibi.

10. Şimdiki zaman eki Kıpçak Türkçesi'ne benzemesi dikkat çekmektedir: yazadu "yazır", gededü "gedir".

11. Kesin olmayan gelecek zaman olumsuzunda I. şahısta –man, men; II. şahısta – mar, -mer eklerini gelmektedir: almanam, gelmenem, amanığ, gelmenig, kaçmarsan, demersen, almarsuz, gelmersüz gibi.

12. Özellikler de Guba ağızlarında –uban, -üben, -ubanı, -übeni, -ıbannarı, übenneri, -ubannarı, -übenneri zarf-fiil eklerinin kullanılması dikkat çekmektedir: gidüben, bürüben, işdiyübeni, gışğırıbbannarı, gidibenneri, oxyubannarı, diyibenneri .

13. Doğu grubu ağızlarına has kelimelere de şu örnekleri göstermek mümkündür: tuğ, "bayrak", xaj "sakin hava", şoğgumağ "oyundan kaçmak", xır "bahçe", becid "çabuk, tez", heri "beli", genber "çay taşı", masğura "küçük kasa", ebe "küçük çocuk", ebeci "mama", uruğ, coğacom "nesil", toğay "orman", tabırğa "göçmen", kürdi "susuz sıcak yer", şetel "yün çorap", geyci "hasis", işılığ "pencere". (Şiraliyev, s.18)

Meyxana, çağlar ötesinden gelen Türk şiir geleneğinin yüzyılımızda Azerbaycan Türkçesinde Bakü ağız özelliklerine uygun olarak ortaya çıkmış bir şeklidir. Yapısı itibariyle ozanlık geleneğine çok benzer tarafları vardır. Meyxana türünün icrası ile ozanlık geleneği arasında görülen en önemli fark, ozanların sözlerini saz eşliğinde söylemelerine karşılık meyxana şairlerinin parmaklarıyla ritm tutarak söylemeleridir¹.

Meyxana, Azerbaycan halk edebiyatına özgü parmak ritmiyle okunan politik, müzikli şiirlerdir. Daha çok Bakü köylerinde söylenen şiir türüdür. İki ve daha fazla şair karşılıklı olarak söyler. Kuruluş özellikleri bayatı, koşma, geraylı şeklindedir. Halk şiirinin ve âşıklık geleneğinin özelliklerine uygun olmasa da, meyxana türünün kendine mahsus sözleri daha yaratıcı ve derin ifadelerdir. Meyxanaya türünün kendine has özelliğini veren, söyleyişte parmak ritmiyle meyxananın söylenişi arasındaki uyumdur. Bu da meyxana türünün geçmişinin çok eski tarihlere dayandığını gösterir.

Bu sanat Azerbaycan'da, özellikle de başkent Bakü'de halk arasında gelişmiş, ilgi görmüş ve yaşamıştır. Bu yüzden meyxanaların dilinde Bakü'nün yerlilerinde görülen ağız özellikleri yaygın olarak görülür. Bu ağız özelliğini kullanan şair kadar onu dinleyen Bakü insanı da bu çeşniden büyük zevk alır. Mahmut Sarıkaya, Büyük Gazel şâiri ve meyxana türünün önemli temsilcisi olan Aliğa Vâhid'den bahsederken ondaki Bakü ağız özelliklerine de dikkat çekmektedir. O, Teklik kişi iyelik ekinden bahsederken ekin genellikle (Ferehli olsa da ger, zülf-i yâre bağlanma,/Uzun bir ömr gerek, *ömrünün* beqâsına bax!) cümlesinde olduğu gibi *n*'li yazılmasına rağmen, bazen bizzat Vâhid tarafından Bakü konuşma dilinin etkisiyle Kerkük ve Güney Azerbaycan Türkçesine de uygun olarak *v*'li kullanılmıştır” diyor ve şu örneği veriyor:

‘aşıqivün ‘aşıkının’; Yandım o şem‘ rûyüve pervâneler kimi/seni sêvenlerüvün biz de ‘aşinalarıyiq; Xeste könlüm o qara zülfüvün avâresidir; âheste şâne çek, gözelim, târ-ı zülfüve; göreydi hüsnüvü.(Sarıkaya, 2015, s.23)

Sarıkaya, Vâhid'deki bir başka konuşma dili özelliğini ise şöyle tespit etmiştir:

¹ <http://www.uludagsozluk.com/k/meyxana/>.

“Bakü konuşma dilinin etkisiyle bildirme eki yuvarlak ünlülü ve r ünsüzü düşmüş olarak da kullanılmıştır:

Canlar fedâ**du** sen kimi cânâne, dilberim. Gere**kdü** ‘gerekir, gereklidir, gerekir’; Şâ’irdü ‘Şâ’irdir’; elde var**du** fırsatımız”.(Sarıkaya, 2015, s.24)

Meyxana şairleri usta-çırak geleneğine bağlı olarak çocuk yaşta bu sanata başlarlar. Bizim “doğaçlama”, Azerbaycan Türkleri’nin “bedaheten” dediği bu söyleyiş özelliği, aruz ölçüsüyle birleştiği takdirde büyük bir hayret ve hayranlık uyandırır.

Meyxana’nın içinde sadece deyişmeler (atışma) değil, gazeller de yer alır. Yani bir sanatkâr yalnızca atışmaz. Gazel söylemek ve aruz ölçüsünü ustalıkla kullanmak, şaire büyük bir prestij kazandırır. Gazel şairi olarak bilinen Eliğa Vahid meyxana söyleme geleneğinin de ustalarından biridir. “Bu tür, halk şiirinin irticalen söyleme geleneğini yansıttığı gibi aruz vezninin en kıvrak ve en hareketli bahrleriyle oynama imkânı vermektedir. Vahid’in dilinin canlı ve hareketli oluşu da gazellerindeki gerçek hayat yansımaları da bu şiir geleneğinin olumlu etkileriyle açıklanabilir.”(Sarıkaya, 2015, s.8)

Azerbaycan Türkçesi, meyxana sanatının icra edilmesi için en uygun Türk şivesidir. Yapısı itibariyle ahenklidir ve kulağa hoş gelir. Oğuz Türkçesinin alt kollarından biri olan Azerbaycan Türkçesiyle söylenmiş bu meyxanaların Türkiye Türkleri tarafından anlaşılması çok zor değildir; biraz dikkat, biraz gayretle anlaşılır. Türkiye Türkleri için en büyük sıkıntı Rusça kelimeler olabilir. Azerbaycan, 200 yıl kadar bir süre Rus yönetimi altında kaldığı için, ülkenin eğitim ve kültür dili de Rusça’dan geniş ölçüde etkilenmiş ve birçok Rusça söz edebî dil içinde yer bulabilmiştir. Bu, ondokuzuncu yüzyıl Türk ve Rus edebî dilindeki Fransızca yansımalar gibi olup yine o eserlerde görülen sosyal ve siyasî tenkit unsuru olarak genellikle yer bulma biçimindedir. Ancak, bu etkinin 1991 yılında ulaşılan bağımsızlık sonrasında gittikçe azalmakta olduğunu da belirtmek gerekir.. Azerbaycan Türkçesi’nin bu etkiden uzaklaşarak gelişip yaşaması için Latin alfabesine geçmek, Türkçe eğitim ve öğretimi yaygınlaştırmak ve Türkiye ile etkileşim içinde olmak yoluyla birçok olumlu sonuç elde edilmiştir. Şunu da ifade etmek gerekir ki; meyxana sanatı Sovyet döneminde çok büyük bedeller ödemiş ve

binbir zorluklarla günümüze kadar gelebilmiştir. Meyxana'nın radyo ve televizyonlarda yayımlanması yasaklanmış, sadece mahalle ve sokak aralarında yaşatılabiliştir. Rus baskısı ve Sovyetik uygulamalar Azerbaycan Türklüğünü yok edemediği gibi Meyxana türünün yaşayıp gelişmesini de durduramamıştır. Azerbaycan'ın hür ve bağımsız bir varlık olmasında onu bütün diğer toplumlardan ayıran ve millî kimliğini kuran bu kabil kültür değerleri olmuştur. Şimdilerde ise Azerbaycan televizyonlarında Mugam Sanatı gibi Meyxanaların da yayımlandığı önemli programlar görülmektedir. Öte yandan bu harika sanat asıl mekânlarında, kuytularda, kır eğlencelerinde ve daha da önemlisi düğünlerde yaşayıp gelişmeğe devam etmektedir.

MEYXANANIN TARİHÇESİ

Meyxana, halk şiirinin bu dönemdeki devamı niteliğindedir. Her devrin kendi dönemine özgü meyxanası vardır. Zamanının nabzını tutan, onu oluşturan çevrenin özelliklerini yansıtan bu tür, daima folklorla ilişkili olup, halkın arzu ve isteklerini anlatmıştır. Meyxanayı yalnız 20. yüzyılın bir edebî türü olarak da düşüsek, kaynağını sufilik ve dervişlerin hayatından alan bir tür olarak da düşüsek Azerbaycan halk müziğine en popüler ritmik figürlerin meyxanalardan geldiği gerçeği değişmez. 20. yüzyılda meyxana türü başlıca dört dönemde karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemler Azerbaycan halkının hayatında son derece önemli olayların olduğu merhalelerdir.

Birinci dönemde meyxana, Sovyet inkılâbından önceki sosyal, siyasî tenkit ve eğitimsizlikle cehalete karşı mücadele vasıtasıdır. Bu dönem Mirza Elekber Sabir ve arkadaşlarının Molla Nesreddin dergisini çıkardıkları dönemdir; Ünlü meyxana ustası Eliağa Vâhid de bu kadro içinde yer almıştır.

27 Nisan 1920'de bağımsız Azerbaycan devletinin yıkılarak yerine bolşevik Rus yönetiminin gelmesiyle Bolşevik ideolojinin yayılması için meyxanaya geniş yer verilmiştir. İkinci dönem olarak adlandırılabilir bu dönemde Meyxana, köylere kadar yaygınlaşan "Tenkid-tatbik" tiyatrosunun repertuarında yer alır ve genellikle edebiyatta, sahne eserlerinde önem kazanır.

Üçüncü dönem olarak 1941-1945 savaş döneminde meyxana Azeri halkının duygularına tercüman olur, insanlara yürek verir, ümidini ve imanını artırır. Bu dönemde Eliğa Vahid'in meyxanaları askerlerin kazanma azmini yükseltmiştir.

Dördüncü dönem olarak kabul edilebilecek 90'lı yıllardan sonra meyxana yeni bir tazda inkişaf etmiştir. Bu dönemde meyxana türüne ayrı bir ilgi gösterilmiş, meyxanalarda bağımsızlık gibi önemli temalar işlenmiş, televizyonlarda meyxana yarışları yapılmış, meyxana üstadları şenliklere davet edilmiştir.

MEYXANA ÇEŞİTLERİ:

- a) Kafiyele meyxanalar
- b) Redifli meyxanalar
- c) Beyitler ya da bentler hâlinde- meyxanalar
- d) Kafiyesiz meyxanalar

a) Kafiyele meyxanalar: Kafiyele meyxanalar 'kuplet' formatında ortaya çıkan manilere benzer özellikleri vardır. Fakat manilerden farklı olarak, meyxanalar kafiyele başlanır ve referans seçiyesi taşıdığı için, ekser hallerde ait olduğu makamın başlıca perdesi üzerine kurulur. Kafiyele meyxanalar musikiye diğer çeşitlerden daha fazla bağlıdır. Onun bendindeki her bir mısra oluşumun yeni bir merhalesidir. Öyle ki, bendin ilk iki mısrası onun ilk açıklama bölümüdür. Mesela:

Ana gelbi ayna kimi temizdi.

Aydın bir semadı, mavi denizdi.

Kafiyele meyxanaların ikinci bölümünde verilmek istenen düşünce ortaya konur:

Adın şereflidi, xatrin azizdi.

Üçüncü bölüm kafiye ile bağlayıcı mısradır. Bu bölüm, çoğunlukla, bendi tamamlar. O zaman bağlayıcı mısra, tabii ki, bende kafiyelelenir.

b) Redifli meyxanalar: Redifli meyxanaların musiki formatı "kuplet farkıyla kurulan manileri hatırlatır:

Geldi bahar bayramı Novruz günü,
Ferehlenir el hamı Novruz günü.
Novruz gelib güllər açıb çemende,
Qaranquşlar desde desde ötende,
Bir teze ruh gezer şəherde kendde,
Deyişdirir éyyamı Novruz günü.

Redifli meyxanaların şəkillenmesində, musiki türü olaraq yapısında halk manileri ve orta oyunlarının rolü olmuşdur. Bayatı sözlərinə edilən seslenme biçimində ilâvələr olubilir. Bۆyle ilâvələr, profesyonel bestekârlarımızın manilerinin metnində genişçə yer alır. Tabii ki, bu tür ilâvələr diğər politik türlərdə də kendisini korur. Fakat meyxanalarda, meyxana ustalarının politik yaraticılığında olduğı gibi redif, şiirin mazmununu, fikrini taşır durumda olup son bendde söylenir, diğərlərinin isə son mısraları tamamlanır.

c) Beyit ve bentler halində meyxanalar: Beyitler hâlinde söylenən meyxanalar, yapı itibariylə diğər çeşitlərdən fərqlidir. Adından da anlaşıldığı üzərə beyit meyxanalar, kendi aralarında, kafiyelənən çift mısralardan ibarət olur. Bazi hâllərdə isə kafiye çift mısrasını tamamlayarak redif əhəmiyyəti kazanır:

Ehval tutmaq yaxşıdır
Ger, qiyabi olmasa.
Eger vaxtın bizimlə,
Haqq hesabı olmasa.
Neye gerek o sorğı,
Dil cavabı olmasa...

d) Kafiyəsiz Meyxanalar: Kafiyəsiz meyxanalar yapı itibariylə, bendler hâlinde sıralanan meyxanalardır; politik kuruluşlu olanlarda isə hecelərin sayısına göre daha sərbəst kuruluşa sahip olan meyxanalardır.

MEYXANAÇILAR VE MEYXANA MÜZİĞİ ÇEŞİTLERİ

Meyxana şairlerinin karakteristik özellikleri; alçakgönüllü olmak, kendisini şiir söylemek haricinde (tefahür sanatı dışında) övmemek, sanata değer veren insanlara özellikle değer vermek, sohbet ederken yaşına bakmaksızın muhatabını ciddiye almak gibi olgun davranışlar sergilemektir. Eğer bir şairin belli bir üstadı varsa zaten edeb erkân öğretir. Eğer bir şairin ders aldığı belli bir üstadı yoksa, etrafındaki büyük şairlerin hepsinden görerek ve ögütler alarak kendini yetiştirir. Şairler arasında mutlak bir rekabet olsa da, birbirlerinin iyi yönlerini takdir etmeyi bilirler. Çekememezlik ya da Azerbaycan'daki deyimle “paxıllıq”² pek olmaz. Olsa da, rakip şairler mizahî bir üslupla deyişirler ve birbirlerinin eksik ya da yanlış taraflarını şaka yollu yüzlerine vururlar.

Meyxana türü meslek erbabının yaratıcılığında yaşasa da şifahî surette, bedaheten söylendiği için folklor nümûnelerinden o kadar da uzağa gitmez. Buna göre de meyxana nümûneleri yazılı edebiyatın mevcut türleri gibi tam yenilenmemiştir. Elbette, büyük sanatkarların Mirze Ebdülxaliq Yusif, Heşim Bey Saqi, Mirze Semender, Eliğa Vahid, Meşedi Azer, Yehya Molla oğlu, Ehmed Anatollu, Ağadadaş Münîrî, Dilqem gibi şairlerin söyledikleri meyxanalar bu türün unutulmaz örnekleridir. Fakat olgunlaşmamış meyxanalar da az değildir. Böyle şairlerde meyxananın ritmi, formu, tür özellikleri tahrif olur. Bu sebepten bu meyxanaları tahlil etmek zorlaşır, ve onların tam tür tasnifini vermeye engel olur. Meyxananın kendine mahsus söyleme kaidesinin başlıca şartı politik metni musiki ritmine uydurmaktan ibarettir. Bu bakımdan meyxana, hece vezninde yazılmış bütün politik numunelerden farklılaşarak, kısmen, aruz metinli şiirlere yaklaşır. Musiki ritmi, politik metinden daha ciddi olsa da formül dahilinde, sözlerin düzumüne göre, ritmin büyümesine ve küçülmesine, böylece de düz ya da çapraz dönümlerin birbirini karşılmasına imkân verir. Böyle ritmik çeşniler meyxananın mûsiki türü gibi kavranmasını sağlarr.³

Meyxana ve diğer türler siyasî düşünceler barındırdığı için XX. yüzyılda defalarca yasaklanmış resmî ve gayiresmî olarak, matbuatdan uzak kalmıştır. Bunun için de araştırmacılar meyxanalarla fazla uğraşmamış, daha perspektifli türleri

² paxıllıq: kıskançlık. <Ar. bâhil “kıskanç”.

³ <https://www.facebook.com/permalink.php?>

araştırmayı amaçlamışlardır. Neticede meyxanayı oluşturan halk, bu meyxanaları eğlence yerlerinde ve dūęünlerde söylemiştir. Elbette, böyle bir ortamda meyxana şairleri yüksek sanat nümunesi olamamışlardır.

Bazı Meyxana şairleri

Eliğa Vahid, Mirze Ebdülxaliq Yusif, Haşım Bey Saqi, Mirze Semender, Meşedi Azer, Yehya Mollaoğlu, Ehmed Anatollu, Ağadadaş Münîrî, Dilqem, Elçin, Ebdülov Vügar, Ağayev Miryağub Mirxalığ Oğlu, Aslanov Balasadiğ Sadığoğlu, Aydemirov Meşedi Baba, Ağamirze, Babayev Hacıbaba, Guliyev Vidadi Arif, Kerim, Memmedzade Beymemmed.

1. SÖZ DİZİMİ (SENTAKS)

Yan yana dizilen kelimeler, ya yargı bildirerek cümleyi, ya da varlık ve hareketleri karşılayarak kelime gruplarını meydana getirirler. Bu diziliş, belirli kurallara dayalı bir diziliştir. Kurallar dilden dile değişir. Her dil, ayrı bir ‘söz dizimi’ yapısına sahiptir. Türkçede söz diziminin en belirgin özelliği, ana unsurun genellikle sonda bulunmasıdır. Bu özellik, Türkçe’yi diğer birçok dilden, meselâ Hint-Avrupa dillerinden ve Arapça’dan ayırır.

Söz diziminin konusu, yargısız bir anlatım birimi olan kelime grupları ile yargılı bir anlatım birimi olan cümlenin yapısı, işleyişi, görevleri, çeşitleri ve birbirleriyle olan ilişkileridir⁴.

1.1. KELİME GRUPLARI

Kelime grupları Türkçe dilbilgisi kitaplarında farklı tanım ve tasniflerle yer almaktadır. Bazı araştırmacılar kelime gruplarını bir bütün olarak ele alırken bazıları ayrı bölümler hâlinde incelemişlerdir.

Zeynep Korkmaz’a göre kelime grubu, cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere, birden çok sözcüğün yan yana getirilmesiyle oluşur. Kelime grubu yapı ve anlatımındaki bütünlük dolayısıyla tümce içinde tek bir nesne ya da hareketi karşılayan ve (atasözleri/deyimler dışında) herhangi bir yargı bildirmeyen sözcükler topluluğudur⁵.

Muharrem Ergin “kelime grubunu birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği” olarak tanımlar. “Kelime grubu için birden fazla kelime bir takım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzenle kurulduğu için kelime grubunun yapısında bir bütünlük bulunur. Kelime grubundaki bütünlük bilhassa mana bakımından göze çarpar. Kelime grubu tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Kelime grubunun kullanılışında da bu bütünlük kendisini gösterir. Kelime grubu kelimelerle ve diğer kelime grupları ile

⁴ Leyla Karahan; Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yay., Ankara., 1998, s.11.

⁵ Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1992, s.100.

bir bütün hâlinde iştirak eder. Bu arada tek bir kelime gibi çekime tabi tutulur, sona gelen işletme eki bütün grubu şumûlü içine alır” diyerek kelime gruplarını; tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, iyelik grubu, isim tamlaması, aitlik grubu, birleşik isim, birleşik fiil, unvan grubu, ünlem grubu, sayı grubu, edat grubu, isnat grubu, genetif grubu, datif grubu, lokatif grubu, ablatif grubu, fiil grubu, partisip grubu, gerundium grubu, kısaltma grupları olarak tasnif etmiştir.⁶

Cemil Gülseren’e göre tek kelimenin yetersiz kaldığı durumlarda nesnelere ve hareketleri karşılamak üzere belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler birlikteliği kelime gruplarını oluşturmaktadır. Kelime gruplarında yardımcı ve asıl unsur olmak üzere iki unsur bulunur. Türkçede yardımcı unsurun asıl unsurdan önce gelmesi Türk cümle yapısının da bir kaidesidir. Ancak birleşik fiil ve edat grubunda ana unsur başta bulunur. Bu gruplarda ikinci unsur, bir çekim unsurudur.⁷

Tuncer Gülensoy araştırmasında kelime gruplarını “Kelime Grubu Tahlili” başlığı altında ele almış ve şöyle tanımlamıştır: Kelime grubu, birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Gülensoy, Türkçedeki başlıca kelime gruplarını bulmak için şu soruların sorulması gerektiğini söyler:

A. Cümle içinde tekrarlar var mı?

a) Aynen tekrarlar var mı?

b) Eş manalı tekrarlar var mı?

c) Zıt manalı tekrarlar var mı?

d) İlaveli tekrarlar var mı?

B. Cümlelerin bağlanma grubu var mı?

C. Cümlelerin sıfat tamlaması var mı?

D. Cümlede iyelik grubu ya da isim tamlaması var mı?

E. Cümlede aitlik grubu var mı⁸?

⁶ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi Bayrak Basın Yayın Dağıtım, İstanbul, 1998, s.374.

⁷ Cemil Gülseren, Malatya İli Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük,Dizin), TDK.Yay., Ankara, 2000, s.206.

⁸ Tuncer Gülensoy, Türkçe El Kitabı,Akçağ Yay., Ankara, 2000, s.458.

Rasim Şimşek “Türkçe Sözdizimi” adlı eserinde Muharrem Ergin’in tasnifinden farklı olarak kelime gruplarını altı başlık altında incelemiştir. Aynı özelliklere sahip grupları aynı başlıklar altında farklı alt başlıklar kullanarak ele almıştır:

1. İyelik Öbekleri

a. Ad Takımı

a.1. Belirtili ad takımı

a.2. Belirtisiz ad takımı

a.3. Ad takımlarının zincirlenmesi

b. Adıl takımı

2. Niteleme Öbekleri

a. Önad takımı

b. Sayı öbeği

c. San öbeği

d. Belirteç öbeği

3. Çekim Öbekleri

a. Ad öbekleri

a.1. Yönelmeli ad öbeği

a.2. Kalmalı ad öbeği

a.3. Çıkmalı ad öbeği

a.4. Belirtmeli ad öbeği

a.5. Kılmalı ad öbeği

a.6. İyelikli ad öbeği

a.7. Başka ad öbekleri

b. Eylem öbekleri

c. İlgeç öbekleri

4. İkileme
5. Bağlaç öbekleri
6. Ünlem öbeğidir⁹.

Tahsin Banguoğlu ise kelime gruplarını sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler, kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Böylece tek kavramdan anlatmaya doğru giderler. Bunlara ‘belirtme öbekleri denir’’. şeklinde tanımlamıştır. Banguoğlu, kelime gruplarını şu şekilde sıralamıştır: Ad takımı, sıfat takımı, zarf öbeği, takı öbeği, çekim öbeği, bağlam öbeği, yanaşma takımı, katma öbekleri¹⁰.

Vecihe Hatiboğlu yargısız anlatımlar dediği kelime gruplarını “en az iki kelimenin türlü ilgi ve sebeplerle yan yana sıralanmasından doğan birlikler” olarak ifade eder. Yargısız anlatımların yargılı anlatımlara yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Hatiboğlu yargısız anlatımları tamlamalar, birleşik sözcükler, deyimler, ikizlemeler adı altında toplamıştır. Tamlamaları: 1. Ad tamlamaları, 2. Adıl tamlaması, 3. İkilemeli tamlaması, 4. İyelikli tamlama, 5. Çıkmalı tamlama, 6. Sıfattamlaması, 7. Kalmalı tamlama, 8. Yönelmeli tamlama, 9. Bağlaçlı tamlama, 10. İlgeçli tamlama olarak tasnif etmiştir¹¹.

M. Kaya Bilgegil; “Türkçe Dilbilgisi adlı eserinde belirtme grupları olarak açıkladığı kelime gruplarını, birden ziyade kelimedden meydana geldiği halde, cümledeki görevi bakımından bir tek kelimedden farksız olan, gerektiği takdirde, yine bir kelimeymiş gibi çekim eki alabilen isim soyundan kelimelerin teşkil ettiği birleşik sözlere belirtme (tayin) grupları diyoruz.” şeklinde tanımlamıştır. Kelime gruplarını “isim tamlaması, sıfat tamlaması, bağlaç grupları, zarf grupları, isim grupları, ikizlemeler, edat grupları, unvan grupları” olmak üzere sekiz başlıkta tasnif etmiştir¹².

⁹ Rasim Şimşek, Türkçe Söz Dizimi, 1987, Trabzon, s.109.

¹⁰ Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri,, TDK Yay., 1995, Ankara, s.415.

¹¹ Vecihe Hatiboğlu, Türkçenin Söz Dizimi, 1972, Ankara, s.4.

¹² Kaya Bilgegil, Türkçe Dilbilgisi, Dergah Yay.,1984, s.115.

Leylâ Larahan'a göre kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir. Kelime grupları varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri, anlamlarını genişleterek, belirterek, niteleyerek, pekiştirerek karşılar. "Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir." tanımını yapan Karahan, kelime gruplarıyla ilgili özellikleri belirttikten sonra şu şekilde tasnif etmiştir:

İsim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, isim-fiil grubu, zarf-fiil grubu, tekrar grubu, edat grubu, bağlama grubu, unvan grubu, birleşik isim grubu, ünlem grubu, sayı grubu, birleşik fiil grubu, kısaltma grupları.

Karahan, isnat, yükleme, yaklaşma, bulunma, uzaklaşma, vasıta grubunu kısaltma grubu olarak ele almıştır¹³.

Transkripsiyonlu çevirisi yapılan Meyxanalar adlı kitaptan kelime gruplarıyla ilgili örnekler, Leyla Karahan'ın 'Türkçede Söz Dizimi' adlı kitabındaki tasnif esas alınarak değerlendirilmiştir.

Metinlerden alınan örnekler parantez içinde önce sayfa numarası, sonra da satır numarası verilerek gösterildi.

1.1.1. Tekrar Grubu (İkilemeler)

Aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime gruplarıdır. Tekrarı meydana getiren iki kelimenin tekrara iştiraki tamamiyle birbirine eşittir¹⁴.

1.1.1.1. Aynen tekrarlar

Bunlar bir kelimenin arka arkaya iki defa tekrarlanması ile yapılan tekrarlardır. Asıl tekrarlar diyebileceğimiz bu kelime grubu birçok kelime çeşidinden yapılan ve bol bol kullanılan bir gruptur¹⁵:

¹³ Karahan, a.g.e, s.39.

¹⁴ Ergin, a.g.e, s.377.

¹⁵ Ergin, a.g.e, s.377.

t z t z (31-17), *yubana yubana* (73 -25),*h yran h yran* (55-10), *matdım matdım* (37-13), *naxış naxış* (114-9), *g re g re* (227-10).

1.1.1.2. Eş anlamlı ve yakın anlamlı tekrarlar

Bunlar aynı manaya gelen ya da çok yakın manalı iki ayrı kelimenin meydana getirdiği tekrarlardır¹⁶:

hal ehval (60-15), *d nya alem* (271-21), *coşub daşmış* (55-23), *fikri zikri* (180-2), *şek ş bhe* (238-11), *salamsız k lamsız* (36-14), *ipe sapa* (71-25).

1.1.1.3. Zıt – karşıt anlamlı tekrarlar

Bunlar birbirinin zıddı olan iki kelimenin meydana getirdiği tekrarlardır¹⁷:

az çox (65-9), *var yox* (125-10), *yaxşı yaman* (356-11), *dost d şmen* (361-13), *alt  st* (198-4), *g ce g nd z* (152-19).

Muharrem Ergin, T rk Dil Bilgisi adlı eserinde ‘‘il veli Tekrarlar’’adlı ayrı bir tekrar grubuna değinmiş ve bu grubu kelime başına bir ses ilavesiyle yapılanlar kelime başına bir veya iki hece ilavesiyle yapılanlar olarak ikiye ayırmıřtır¹⁸:

az maz (105-13), *daş maş* (106-18), *uşağ muşağ* (326-9),
caran paran (271-9).

Azerbaycan T rkesinde sık g r len fakat T rkiye T rkesi  zerine yapılmış incelemelerde g sterilmeyen aşağıdaki  rnekler de ayrıca değerlendirilmelidir. Bunlar bir yanıyla tekrar grubu gibi g r nmekle birlikte tekrar edilen kelimeler arasına bağlayıcı edat sayılabilecek unsurlar aldıklarından bağlama grubu  zelliği g stermektedirler. T rkiye T rkesindeki *g nbeğ n*, *vurhavur*  rnekleri de bu t rdeendir.

halbahal (343-21), *g n  g nnen* (332-13), *athaat* (76-4), *ekhaek* (73-22).

¹⁶ Ergin, a.g.e, s.378.

¹⁷ Ergin, a.g.e, s.378.

¹⁸ Ergin, a.g.e, s.378

1.1.2. Bağlama Grubu

Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Bağlama edatı (ve, veya, ile, ila, fakat, ama, değil vb.) isim unsurlarının arasında bulunur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar.

İsim unsuru + bağlama edatı + isim unsuru = bağlama grubu¹⁹

Marks ile atası (41-2), *gedeh ve şerab* (44-14), *Sadıñoğlu ve Nalbend Hesin* (47-3), *Dil belası ve belakış* (56-24), *gâh uçur solumda gâh sağımda* (99-6), *inek ile boz at* (91-15).

1.1.3. Sıfat Tamlaması

Bir isim unsurunun, bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur. Sıfat tamlamasında ana unsur isimdir, sonda bulunur. Sıfat, yardımcı unsurdur; ismin önünde yer alarak ismi tamamlar. Yani sıfat tamlayan, isim tamlanandır. Bu anlamda sıfatlar dil içerisinde sıfat tamlaması yapısı kurmuş olarak kullanılırlar.

Sıfat unsuru + İsim unsuru = Sıfat tamlaması²⁰

o zaman (34-19), *iki misra* (35-6), *bêş nefer* (35-1), *sarışın arvad* (38-12),

gözel bir mëyxana (37-17), *yaşlı, arığ, uzun bir Rus* (51-5). kim *kiçilmez sesi* hağgın sesi (161-5),

1.1.4. İsim Tamlaması

Bir isim unsurunun, iyelik sistemi içinde bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur. Özellikleri:

a) İsim tamlamasında birinci unsur, ikinci unsura ilgi hali ile bağlanır. Bu hal zamirlerde ekli, isimlerde ise ekli veya eksizdir.

İsim unsuru (+ ilgi eki) + isim unsuru + iyelik eki = isim tamlaması

b) Bu tamalamada ana unsur sonda bulunur. Birinci unsur tamlayan, İkinci unsur tamlanandır²¹:

¹⁹ Karahan, a.g.e, s.30.

²⁰ Karahan, a.g.e., s.18.

şè'rinin *ğafiyesi* (31-7), *deniz kenarı* (34-11), *meclis ehli* (40-13), *Molla'nın* *xesisliyi* (42-8), *meyxanın* *son misraları* (34-21), *tovuz* *ğuşunun* *ayıbı* (49-19), *meclisin* *şirin yeri* (36-9).

Muharrem Ergin, isim tamlamasıyla birlikte iyelik gruplarını da açıklamıştır. “Tamlayan önce, tamalanan sonra gelir. İki unsur iyelik sistemiyle birbirine bağlanır ve grubun temelini iyelik ifadesi teşkil eder²².” şeklinde açıklar ve iyelik grubunun, altı şahsa bağlı olarak çekimlenen altı şekli olduğunu söyler. Bunlar:

benim *ğelbim* (129-10), *senin* *ömrin* (62-21), *onun* *atası* (42-3), *bizim* *bu* *ğonşumuz* (295-17), *sizin* *yurduvuz* (246-6), *onların* *en cavanı* (78-16).

1.1.5. Birleşik İsim Grubu

Bir nesnenin özel adı olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur²³:

Beymemmed (32-15), *Koroğlu* (101-19).

İstiot (69-7) *Selimov Ağaselim Eliğa Oğlu* (374-7).

Memmedeli (42-23), *İsmixan Oğlu* (373-11).

Bozbaş (58-18), *Aynabet* (126-17).

1.1.6. Unvan Grubu

Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur.

Şahıs ismi + unvan veya akrabalık ismi = unvan grubu²⁴:

Zeybe Arvad (65-15), *Memmedeli Dayı* (57-23), *Eziz Dayı* (359-12), *Zeybe Nene* (76-25).

Muharrem Ergin, “Türkçe’de unvan ve akrabalık isimleri başa getirilmesi vardır. Bu takdirde birleşik isim meydana gelir. Ünvan veya akrabalık ismi şahsın bir ismi durumuna geçer.²⁵” şeklinde ifade etmiştir.

²¹ Karahan, a.g.e., s.11.

²² Ergin, a.g.e, s.381.

²³ Karahan, a.g.e., s.32.

²⁴ Karahan, a.g.e., s.31.

²⁵ Ergin, a.g.e, s.389.

Şef Meherrem (66-16), *Nalbend Hesên* (47-3), *Zerif Meherrem* (65-4), *Ağa Hüseyin* (85-13).

1.1.7. Ünlem Grubu

Bir ünlem edatıyla bir isim unsurundan kurulan kelime grubudur.

Ünlem edatı + isim unsuru = ünlem grubu²⁶:

Tanrına ğurban, *a Ğızıl Ğum deniz* (34-9), nuş êle, *êy xânexarab*, nuş canın (88-10), Paris şehrini ötdün, *can ay Kislovodski* (92-15), ekhaek öldürdü bizi, *ay haray* (73-22), *êy bexti ğareler*, ne ekirsên, ne çekirsên (104-2), *a ğurban olum*, bu dünya budur (57-25).

1.1.8. Edat Grubu

Bir isim unsuru ile bir son çekim edatından kurulan kelime grubudur.

İsim unsuru + çekim edatı = edat grubu²⁷:

camaatın *ona sarı* baxdığını görüb (41-22), êle *buna göre* de axşamkı cavanı (45-9), *at kimi* bir şey imiş (47-18), *zerre ğeder* yalan yoxdur sözümde (115-16), yastığa bir defe baş atmamışam, *canım çün* (94-2), *ê'tirafına göre* (46-9).

1.1.9. Sayı Grubu

Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur.

a) Gruptaki sayı isimlerinin dizilişi basamak sistemine göredir. Sayılar sondan başa doğru büyür.

b) Türkçede sayılar, sayı grubu dışında tek kelime veya sıfat tamlaması ile karşılanır.

c) Sayı grubunda milyona kadar iki unsur vardır. Milyonlu sayılar üç, milyarlı sayılar dört unsurludur.²⁸:

otuz bês il (131-17), *yüz on min* (294-4), *bês on manat* (341-9), *beş milyon* (296-3), *bês on min* (180-14), *otuz mine yumurta* (294-3).

²⁶ Karahan, a.g.e., s.33.

²⁷ Karahan, a.g.e., s.28.

²⁸ Karahan, a.g.e., s.35.

1.1.10. Sıfat – Fiil Grubu

Bir sıfat ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Sıfat fiil ekleri:-An,-AsI,-mAz,-Ar,-dIK,-AcAk,-mİş ekleriyle oluşturulur²⁹:

*méyxana déyen*ler hazır veziyyetdeydiler (35-4), sonra *onunla yanaşı oturan* ara vèrmeden ikinci gøşa misranı dèdi (35-18), *dünyanın keçmişinden, geleceyinden* danışdıg (57-17), onu "*teleye salan*" gøyunların düz üstlerine düşür (63-26), *söhbətimin evvelinde dèdiyim* (63-26), ,indi ise *aragın bahalaşdıgı* vaxtda üz üze gelende bèle dèyir (51-13), *göz göresi* (72-25).

1.1.11. Zarf – Fiil Grubu

Bir zarf fiil ile bu zarf fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. -IncA, -cAK, -ArAK, -dIKÇA, -Ip, -mAdAn, -All, -KAn, -AndA ekleriyle oluşturulur³⁰:

üçlükler, bəşlikler tepelendikçe cavanlara èle bir teb gelirdi (40-17), *Onda ki galdıgda elac cerraha* (97-17), *Adlarını eşitcek başlayıram gaytağı* (94-21), *Memmedeli Kişi 'nin şagirdi Sadıgov hörmət elameti olarag* ustadının yanında içmedi (47-27), *ayağa galxanda söhbətimin* (38-16), *üz üze gelende bèle dèyir* (51-13), *guyunun darisgal olmağına baxmayarag*, *Memmedeli Kişi divara toxunmadan, həc bir xesaret almadan onu* (63-25), *ara vèrmeden ikinci gøşa misranı dèdi* (35-18), *lezzet eliyib, méyxanamız, dad eliyi.* (356-17).

1.1.12. İsim Fiil Grubu

Bir hareket ismi ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur.-mEk,-mA,-İş ekleriyle oluşturulur³¹:

*şèrimden söz açmağ*a (32-3), *tesevvür ètmek* (67-16), ay bu gece *kéf èlemek* müftedir (40-11), *yalan düzeltmek*de tapılmaz tayı (214-2).

²⁹ Karahan, a.g.e., s.21.

³⁰ Karahan, a.g.e., s.23.

³¹ Karahan, a.g.e., s.24.

1.1.13. Birleşik Fiil

Bir hareketi karşılamak üzere bir arada bulunan kelimeler topluluğudur. Üç tip birleşik fiil vardır: Yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller, kurallı birleşik fiiller, anlamca kaynaşmış birleşik fiiller³²:

tapabilmedi (45-3) , *açabilmir* (45-8). kimi ölüme *eyledi mehkum* deniz (38-22). *hiss êledi* (73-5) , *başa çatdı* (36-3). *redd olsun* (72-10), *tesevvür êtmek* (67-16), *başdan eden* (52-21). *başa sal-* (73-12) , *heddi aş-* (72-21), *gulağ kesilmişdi* (40-15). *gadasın al-* (86-4), *kêf êle-* (111-17), *gülüşme düşdü* (41-10).

1.1.14. Kısaltma Grupları

1.1.14.1. İsnat grubu

Biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. İsnat edilen unsur isnat olunandan, kendisine isnat yapılandan sonra gelir. Kendisine isnat yapılan unsur ya yalın halde bulunur veya iyelik eki almış olur. İsnat unsuru bir sıfat veya sıfat yerine kullanılan bir kelime grubu olabilir³³:

seherisi gün (45-2), *ipi gırığ* (46-24), *yeri ürekde* (31-11), *dili gafil* (194-3), *ağzı göynek* (37-26).

1.1.14.2. Yükleme grubu

Yükleme ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru, yükleme eki (-ı,-i,-u,-ü) taşır³⁴:

Molla Gâfar adını eşiden kimi (41-22), *ağzını bağlayıb* (63-22).

Memmedeli Kişi'ni oxucularla az çox tanış êtmışem (55-17),

1.1.14.3. Yaklaşma grubu

Yaklaşma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki (-a,-e) taşır³⁵:

meslehetede de'vet (46-3), *Meyxanaya yaxın şe'r* (80-1).

³² Karahan, a.g.e., s.36.

³³ Ergin, a.g.e, s.392.

³⁴ Karahan, a.g.e., s.41.

³⁵ Karahan, a.g.e., s.41.

dosta ğurban (54-9), *axşama yaxın* (63-31).

Sene min te'rif, Meherrem (65-20), *otuz mine yumurta* (294-3).

gedaye bey xöreyi (43-13).

1.1.14.4. Bulunma grubu

Bulunma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki (-da,-de,-ta,-te) tařır³⁶:

günde bir neçe defe (66-20), *yayda adam* (155-14),

heftede bir deyişilir siyaset (233-8), *ayda beş on min payımız* (180-14).

1.1.14.5. Uzaklaşma grubu

Uzaklaşma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki(-dan,-den,-tan,-ten) tařır³⁷:

herden (bir) (223-19), *ġaradan naxışlı* (41-23), *Bebir'den* yadigar olsun sene (33-1), *üzden iraq* şairler onu ġazanc seçibdir (35-4), eyri *düzden yuxarı* (260-16), *bundan yaxşı* (337-15), *söhbetden halı* olanlar (42-6), *yêniden ġurma* (230-20), *hemin toyġabaġı meslehetlerden birine de'vet alıb* (46-7).

1.1.14.6. Vasıta grubu

Vasıta ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki(-la,-le) tařır³⁸:

adıyla baġlı (63-8), *tamamile xebersiz* (75-11), *pêşesile ġüzeran* (84-3), *torpaġla baġlı* (71-2), ġözel yêrdü, demek çetindi dilnen (127-18), donuzu "*hoy*"la çıxardıġ tepeye (81-6), ġaldırıb nadanı "*beh beh*" le ġöye (81-7), yıxdı öz xânemizi "*beh beh*" nen (81-8)

³⁶ Karahan, a.g.e., s.42.

³⁷ Karahan, a.g.e., s.43.

³⁸ Karahan, a.g.e., s.44.

1.2. CÜMLE

Tuncer Gülensoy cümleyi, ‘Bir hüküm(yargı) bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir fiile veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan kelimeler dizisine cümle denir. Cümledeki kelime sayısı, anlatılanların uzunluğuna veya kısalığına göre değişir. Cümlenin malzemesi kelimedir.’³⁹ şeklinde açıklamıştır.

Muharrem Ergin cümleyi, ‘Cümle bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubudur’⁴⁰ şeklinde açıklamıştır.

Metin Karaörs’e göre cümle bir hüküm bildirmek için kullanılan en geniş ve en büyük kelime grubudur⁴¹.

Tahsin Banguoğlu “Kendi kendine yeten bir yargı bir cümle sayılır.”⁴² demiştir.

Bilal Aktan ise cümleyi “Bir düşüncüyü, bir duyguyu, durumu ve olayı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.”⁴³ diye tanımlamıştır

İbrahim Delice, cümleyi “Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde oluş ve kılış bildiren çekimli bir fiille sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle kullanılan kelimeler dizisine cümle denir.”⁴⁴ şeklinde tanımlamıştır.

Leyla Karahan’a göre cümle, bir düşüncüyü, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime veya kelime dizisidir⁴⁵.

1.2.1. Cümle Unsurları

1.2.1.1. Yüklem

Cümlede yargı bildiren çekimli unsur, yüklemidir. İş, oluş, hareket, durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem cümlenin ana unsurudur. Diğer unsurlar,

³⁹ Gülensoy, a.g.e., s.429.

⁴⁰ Ergin, a.g.e., s.398.

⁴¹ Metin Karaörs, Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri, Erciyes Üni. Yay., Kayseri 1993, s.36.

⁴² Banguoğlu, a.g.e., s.522.

⁴³ Bilal Aktan, Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, Ankara, 2009, s.83.

⁴⁴ İbrahim Delice, Türkçe Söz Dizimi, İstanbul, 2007, s.150.

⁴⁵ Karahan, a.g.e., s.44.

yüklem anlamını desteklemek üzere cümlede bulunur. Yüklem olan unsur, çekimli bir fiil, veya ek fiille çekimlenmiş bir isimdir.⁴⁶

Bütün bu tanumlardan kimisi sadece yüklemi, kimisi özne ile yüklemi vurgulamış, önemli bir kısmı yüklem olan kelimeyi “çekimlenmiş fiil”e indirgeyerek isim, isim soylu kelime ve kelime gruplarının da yüklem olabileceklerini ifade etmemiş ve bu unsurların nasıl ve nice yüklem olabildiklerine de dokunmamışlardır. Meyxanalardan aşağıya alınan cümle örneklerinin bu çeşitliliği yansıtmaya dikkat edilmiştir:

Şahidi olduğum bir méyxana meclisinden danışmaq isteyirem (34-10), *İki nefer onlara yaxınlaşdı* (36-10), *Can- ı dilden hörmət edek* (36-1), *Özünü nef'ine sahmanlamasın* (37--24), *Ay bu gēce kēf ēlemek müftedir* (40-11).

1.2.1.2. Özne

Cümlede yapanı veya olanı karşılayan unsur, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği işi, hareketi, oluşu, durumu üzerine alır. Özne yüklemi isim olan cümlelerde, pasif(edilgen) fiilli cümlelerde ve yüklemi oluş bildiren fiil cümlelerinde, olan; diğer cümlelerde yapan unsurdur.⁴⁷

Ġopardı üçlüyümü gāçdı Ġafar (42-21), *Men bu gēce sübhecen yatmamışam, canımçün* (95-2), *Meclisin şirin yerinde Ermeni geldi* (36-9), *Ancağ Rus'un sesi mene çatdı* (37-13), *Meclis ehli lezzetle onlara gulağ kesilmişdi* (40-15).

1.2.1.3. Nesne

“Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir. Nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur. Nesne geçişli fiil cümlelerinin zorunlu ögesidir. Geçişsiz fiillerde ise kılış ve oluş öznenin üstündedir. Böyle fiiller nesne istemez. Yükleme hâli taşımayan nesnelere belirtisiz, yükleme hâli taşıyan nesnelere belirtili nesnedir.⁴⁸

Gözlemekden çoxsunun çıxır canı (107-20), *Oğlum atonçün bir Yasin oxuyacakem* (42-1), *Bademi vēr özüme aram olum* (44-17), *Uşaq ha tullanır boyu çatmır* (52-13), *Özü gāçdı, ele gēçdi tumanı* (55-20).

⁴⁶ Karahan, a.g.e, s.46.

⁴⁷ Karahan, a.g.e, s.49.

⁴⁸ Karahan, a.g.e., s.25.

1.2.1.4. Yer tamlayıcısı

Cümlede yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan unsur, yer tamlayıcısıdır. Yüklemin bildirdiği eylemin; çıktığı, yöneldiği, kaldığı yeri gösteren bu unsur yükleme(+A,+dE,+tE,+dEn,+tEn) ekleriyle bağlanan bir kelime veya kelime grubudur⁴⁹:

*Bu cür meclisler **deniz kenarında** daha çox teşkil olunurdu (34-11), Süfreye dervişin olanından geldi (57-17), Bir söz deyim **Bebir'den** yadigar olsun sene (33-1), Kimi **ölüme** eyledi mehkum deniz (38-22), **Ölçüsüne** digget edek (39-9), **Can-ı dilden** hörmət edek (39-5), **Camaatdan** эле bir gəhgehe gopdu (41-7).*

1.2.1.5. Zarf tamlayıcısı

Yön, zaman, tarz, sebep, miktar, vasıta, ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle unsurudur. İsimler eksiz veya yön, vasıta, vasıta, eşitlik ve bazı hal ekleriyle, fiiller de zarf ekleriyle zarf görevi yapar.⁵⁰:

*Azerbaycanlı **salamsız kalamsız edayla** soruşdu (36-14), Meclis **axşama yaxın** başa çatdı (38-16), Memmedeli Kişi'ni oxucularla **az çox** tanış émişem (55-17), **O vaxtlar bu yaşda, hele biraz da géc** evlenirdiler (65-8), Avtomat atır ve işıqlar **téz téz** sönüdü (66-19).*

1.2.1.6. Cümle dışı unsurlar

Cümlenin kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı unsurlardır. Bağlama edatları, ünlem grupları, hitaplar, ara sözler cümle dışı unsurlardır. Açıklama cümleleri de cümle dışı unsurdur. Cümle dışı unsurlar, cümlenin her yerinde bulunabilirler⁵¹:

*Meclisin şirin yerinde Ermeni geldi **Allah saxlasın dəyibler** oturanları az gala doğrudan bi kəf édecekdiler (36-9), **Yoxsa, dəyerler ona yüngül, xanım** (138-18), **Ekhaek öldürdü bizi, ay haray** (73-22), "**Vallah эле dəyil, Mehmed Eli Kişi**", **dəye İbret Kişi** acı acı gülümsedi (76-19), **Tehlikenin yaxınlaşdığını hiss edib donmuşdu, эле bil** (38-15), **A gurban olum, bu dünya budur** (57-25), **He, hansı yaxşıdır** (70-10).*

⁴⁹ Gülseren, a.g.e., s.213.

⁵⁰ Karahan, a.g.e., s.57.

⁵¹ Karahan, a.g.e., s.59.

1.2.2. Cümle Çeşitleri:

1.2.2.1. Yapısına göre:

Yapısına göre cümle çeşitlerinde araştırmacılar farklı tasnifler yapmıştır.

İbrahim Delice yapılarına göre cümleyi: Basit cümle, birleşik cümle⁵² olarak ikiye ayırmıştır.

Bilal Aktan yapılarına göre cümleleri: Basit Cümle, birleşik cümle, sıralı cümle⁵³ olarak üçe ayırmıştır.

Ahmet Beserek ise yapılarına göre cümleleri: Basit, birleşik ve sıralı cümle⁵⁴ olarak ayırmıştır.

Süer eker'e göre yapısına göre cümleler: Basit tümce, birleşik tümce, sıralı ve bağlı tümce⁵⁵ olmak üzere dört çeşittir.

Yusuf Olgun yapılarına göre cümleyi basit, bileşik cümle⁵⁶ olarak sınıflandırmıştır.

Leyla Karahan yapılarına göre cümleyi: Basit, birleşik, bağlı ve sıralı cümle⁵⁷ olarak ayırmıştır.

Basit Cümle:

Hiçbir şeye bağlı olmaksızın kendi başına tam bir anlam ifade edebilen, bir tek maksadı veya duyguyu anlatan cümlelere basit cümle denir. Basit cümlede tek yüklem bulunur⁵⁸:

Dini imanımızdır eşğ (35-16), Xeyli adam topplaşmışdı (35-3), O gayıg kimindir (36-15), Meclis axşama yaxın başa çatdı (38-16), Dostların sohbeti tutmuşdu (45-11).

Birleşik Cümle:

Birden fazla duyguyu, düşünceyi, maksadı anlatan, en az iki cümlecikten oluşan cümlelere birleşik cümle denir. Cümlelerin biri ana cümledir.

⁵² Delice, a.g.e, s.162

⁵³ Aktan, a.g.e, s.115.

⁵⁴ Ahmet Beserek, Türkçede Cümle Yapısı, MEB Yay.,İstanbul, s.47.

⁵⁵ Süer Eker, Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yay.,Ankara, 2006, s.479.

⁵⁶ Yusuf Olgun, Türk Dili ve Kompozisyon, Uludağ Üni. Basımevi, 1988, s.90

⁵⁷ Karahan, a.g.e, s.61

⁵⁸ Gülseren, a.g.e., s.214.

Birleşik cümlede ana cümlenin anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümle vardır⁵⁹.

Muharrem Ergin birleşik cümleyi:

1. Şartlı birleşik
2. Ki'li birleşik
3. İç içe birleşik olarak üçe ayırır.

Ergin iç içe birleşik cümle hakkında da: “İç içe birleşik cümle asıl ve yardımcı cümleler ve onların münasebeti bakımından şüphesiz şartlı ve ki'li birleşik cümlelerden bir hayli farklıdır ve bu bakımdan iç içe cümleyi belki tam, normal bir birleşik cümle saymamak lazımdır. Fakat burada da iki cümlenin birbirine bir birleşik cümle, arka arkaya gelen iki ayrı cümleden farklı bir şekilde birbiri ile birleşmiş iki cümleden kurulu tek bir cümle yapar gibi bağlandıkları açıktır. Onun için iç içe cümleyi de üçüncü bir birleşik cümle tipi saymak mümkündür.⁶⁰” açıklamasında bulunur.

Şartlı Birleşik Cümle:

Bu birleşik cümle Türkçenin asli birleşik cümlesidir. Temeli şart kipinin şart ifadesine dayanır. Şart kipi, bütün fiil çekimlerinin aksine, hüküm ifade etmez, bitimli bir hareket gösteremez. Şartlı birleşik cümlede yardımcı cümle önce, asıl cümle sonra gelir⁶¹:

*Eger bunu başından **ëlemese** konfët almağ isteyen (52-1), Ne **olarsa** görerik, ële de olur, bële de olur (57-23), Gelen gonağ eger şë'r, mëyxana heveskârı **olmasa**, sözüni müxteser ëler Memmedeli Kişi (60-10), Eğer **ölsem**, külüm de galmayacag (62-1), Goy gutabı yaxşıdır. Gel, ezabı **olmasa** (61-11).*

İç – İçe Birleşik Cümle:

Bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer aldığı cümledir. Yardımcı cümle, ana cümlenin bir unsuru veya o unsurun bir parçasıdır⁶².

⁵⁹ Gülseren, a.g.e., s.214.

⁶⁰ Ergin a.g.e., s.32.

⁶¹ Muharrem Ergin; Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul, 2002, s.405.

⁶² Karahan, a.g.e.,s.63.

İndi orta yaşlı adamın "Vaygırlık olmayacağı" demeyi de эле bu meğsedle idi (35-13), Teklif olundu ki, gafiye dëyilsin, dëyildi (35-14), Bizim bu edavaz da, gayıgdaki sarışının Podpolkovnik eri de (sonradan me'lum oldu ki, onlar er arvaddırlar) gördüler ki, bu xına o xınadan dëyil (37-12), Yalançının atasına le'net, ses meclisin derinliyinden geldi (41-6), Oğlum, diri üçün yasin oxutduranın savabı daha böyükdür, dëdi ve eteyini onun elinden dartıb toyxanadan çıxdı (42-4).

Bağlı Cümle:

Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur. Bu cümleler 'ki' ve diğer bağlama edatları ile kurulur⁶³.

Ki'li Bağlı Cümleler:

Farsça "ki" bağlama edatı ile bağlanmış cümlelerdir⁶⁴:

Hemin cavan deyib ki; "Zolotoy Runo 'dur (45-6), Açıg aydın hiss olunurdu ki, kēflidiler (36-13), Ve indi anladı ki, tenbekinin nese engeli varmış (45-21), Evvela, onu dëyim ki, Nalbend Hesen ne vaxt, ne çür yoxa çıxdısa, gördüm dëyen olmadı (49-4), Uşağ bunları gānmış, odur ki, hikkesinde de dönür (53-8).

Türkiye Türkçesinde ki'li birleşik cümleyle ifade edilen kimi durumlar Bu metinde ki bağlama edatı kullanılmadan anlatılabilmektedir:

Èle baxdı, эле bil, baxış nize imiş (72-16). kimin hüneri var; buyursun, fikirleşmeye imkan olmayacağı... (35-14). Memmedeli Kişi çox çalışır onu başa salsın (52-17).

Diğer Bağlama Edatlarıyla Yapılan Cümleler:

Bu cümleler," ve, veya, da, fakat, ama, lakin vb." edatlarla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlama edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir⁶⁵.

Dizine çırpırdı ve defede müsahibi diksinib ona şübhe ile baxır (41-19), Sahibine el atanı it tutar amma ki beş barmağın bal ele (26-13), Èle de olur, bele de

⁶³ Karahan, a.g.e, s.64.

⁶⁴ Gülseren, a.g.e., s.215.

⁶⁵ Karahan, a.g.e., s.65.

olur (28-17), **Gâh** uçur solumda **gâh** sağımnda (99-6), **Hem** atadu, **hem** ana, milli ordu (365-15), Övrad **da** piyan, er, hele arvad **da** piyandu (103-5).

Sıralı Cümle:

Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Sıralı cümleler iki veya daha fazla cümle ile kurulur. Cümleler, birbirinden virgül veya noktalı virgülle ayrılır.⁶⁶ :

Méyxana kesildi, hamı dilxor oldu (36-13), Éle ki çalıb oynayanlar elden düşürler, toyun hovu alınmasın dëye, araya méyxana dëyenler girir (40-12), Kişi kəfdeydi; gelyanı tüsdülede tüstülede, yanında kimdise onu nêce dëyerler, çenesinin altına salmışdı (41-16), A ğurban olum, bu dünya budur, ağa da olur, köle de olur (57-25), Vuruldu tebil, başladı oyun (59-5).

1.2.2.2. Yüklem türüne göre cümleler

Türkçede fiil cümlesi ve isim cümlesi olmak üzere iki çeşit cümle vardır⁶⁷.

Fiil Cümlesi: Haber (bildirme) veya dilek (isteme/tasarlama) kiplerinden biriyle kurulan cümleye denir⁶⁸:

*Xeyli adam **toplaşmışdı** (35-3), Hêç éle goyun **görmüsen** (74-24), Ğanan oldu, onu sağ **anlamasın**. (37-6), Eğer ölse, külüm de **galmayacag** (62-1), Bêle de meclis ehline teze bir ehval ruhiyye **aşlanır** (40-13), Dëyib meslehetê çağırıldığını **fexrle büruze vërdi** (46-15).*

İsim Cümlesi: Fiili ek fiil (imek fiili/ cevher fiili/ varlık fiili/ ekeylem) ya da hüküm bildiren isim soylu bir kelimeyle kurulan cümleye, isim cümlesi denir⁶⁹:

*Ay bu gëce kēf élemek **müftedir** (40-11), Meclis axşama yaxın **başa çatdı** (38-16), Gedaye bey xöreyi **pay étdüz** (43-13), **Bëlli olur** kimliyimiz (40-1), Memmedeli Kişi çox çalışır onu **başa salsın** (52-17), Bunun mezeli bir tarixçesi **vardı** (47-4), Hemişe **teze imiş** (72-13), Talvarın mehsulunun **başga idi** menzeresi (320-9), Meherrem heğıgeten xestehal, **cıltz bir adamdı** (65-6), Kimi ölüme **eyledi mehkum deniz** (38-22).*

⁶⁶ Karahan, a.g.e., s.66.

⁶⁷ Ergin, a.g.e, s.401.

⁶⁸ Gülseren, a.g.e., s.442.

⁶⁹ Gülseren, a.g.e., s.441.

1.2.2.3. Yüklemin yerine göre

Kurallı Cümle: Yüklemi sonda bulunan cümleler kurallı (düz) cümlelerdir. Cümlenin ana ögesi olan yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Yardımcı öğeden ana öğeye doğru diziliş, Türk cümle yapısının temel özelliğidir. Yüklemi tamamlayan öğeler, yüklemden önce gelir. Yükleme en yakın öge, genellikle belirtilmek istenen öğedir⁷⁰:

Kendde bu méyxananı bilméyen yoxdu (67-15), *Eğer ölsem, külüm de galmayacag* (62-1), *Bële de meclis ehline teze bir ehval ruhiyye aşulanır* (40-13), *Meherrem heğiğeten xestehal, cılız bir adamdı* (65-6), *Ancag bunun dëyimi bir başga vaxta ğalsın* (45-1), *Gedaye bey xöreyi pay êtdüz* (43-13), *Molla Emi, onun atası sağdır* (42-3).

Devrik Cümle (Yüklemin Sonda Olmaması Durumu): Yüklemi sonda bulunmayan cümleler devrik cümlelerdir. Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi diğer öğelerin olduğu gibi yüklemde yerini değiştirebilmektedir. Devrik cümleler, sözlü dilde yazılı dile oranla daha fazla kullanılmıştır. Şiir dilinde de devrik cümle çok görülür⁷¹:

Ğopardı üçlüyümü ğaçdı Ğafar (42-21), *Kimi ölüme eyledi mehkum deniz* (38-22), *Adam ne bilir bu filan olmuşda filan var* (154-5), *Bëlli olur kimliyimiz* (40-1), *O sesin ardı ğeliz oldu, baba* (38-7), *Lax lexe saldı bir éve Barbaris* (53-7), *Hëç soyundurmağ olardı İvan'ı* (56-3).

1.2.2.4. Anlamına göre

Yusuf Olgun anlamlarına göre: Olumlu-olumsuz cümleler ve Cümlecikler, soru, emir, ünlem, şart⁷² olarak ayırır.

Ahmet Beserek anlamlarına göre cümleyi: “Olumlu, olumsuz, soru, ünlem⁷³ olarak sınıflandırmıştır.

Bilal Aktan anlamlarına göre cümleyi: Olumlu Cümle, Olumsuz Cümle, Soru Cümlesi, Emir Cümlesi, Ünlem cümlesi⁷⁴ şeklinde sınıflandırmıştır.

⁷⁰ Karahan, a.g.e., s.100.

⁷¹ Karahan, a.g.e., s.100.

⁷² Olgun, a.g.e, s.90.

⁷³ Beserek, a.g.e, s.47.

Leyla Karahan cümlelerin anlam özelliklerine göre: Olumlu ve Olumsuz Cümleler, Soru Cümleleri⁷⁵ olarak tasnif etmiştir.

Olumlu Cümle: Yargının gerçekleştiğini anlatan cümle, olumlu cümledir. Bu cümlenin yüklemi yapma, yapılma ve olma bildirir⁷⁶:

Üzümü İngilisin oğluna tutdum (79-11), Can-ı dilden hörmət edək (35-20), İndi bugünkü toyun da ələ bir vaxtıydı (40-14), Bextine bir ipi gırıg düşdü (46-24), Xumar-ı eşğ yaxşıdır (48-4).

Olumsuz Cümle: Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümle, olumsuz cümledir. ‘-ma, -me’ olumsuzluk eki, ‘değil’ edatı ve ‘yok’ ismi cümleyi olumsuz yapan unsurlardır⁷⁷:

*Ateşim olmazdısa, **yanmazdım** həç (41-12), Ancağ Memmedeli'nin gışmetindəki çatışmazlığı bilen **yoxdur** (49-19), Kendde bu mēyxanarı bilmēyen **yoxdu** (67-15), Bir adam təsəvvür etmək **olmazdı** (67-16), **Tutma** boyat arvadı (76-9), Her kişinin şairlik işi **dēyildir** elbet (31-11).*

Soru Cümlesi: Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümle, soru cümlesidir. Soru cümlesi olumlu veya olumsuz olabilir.⁷⁸ İncelenen metinde, Azerbaycan Türkçesinde yaygın olan vurgu ve tonlamayla oluşturulan soru cümlesi örnekleri de vardır:

*Bir göy üçlükle mənə **nolasıdır?** (42-20), Yaxşı tembekün var, **hansınnandı** o? (45-5), Həç soyundurmağ **olardı** İvan'ı? (56-3), He, **hansı yaxşıdır?** (70-10), həç ələ geyun **görmüsen?** (74-24).*

⁷⁴ Aktan, s.g.e, s.115.

⁷⁵ Karahan, a.g.e, s.85.

⁷⁶ Karahan, a.g.e., s.70.

⁷⁷ Karahan, a.g.e., s.71.

⁷⁸ Karahan, a.g.e, s.72.

2. METİN

2.1. GEL OTURUB DİZ DİZE, MEN DĒYİM MĒYXĀNENİ

Gel oturub diz dize men dĒyim mĒyxĀneni

Unutma bu sözleri, yıĝınan dŒrdĀneni

Şair olanın gerek sözleri dŒmdŒz olsun,

DĒdiyi her bir sözŒn me'nası mŒ'cŒz olsun

ŞĒ'rinin ĝafiyesi mŒtleĝa eruz olsun

VĒrginen bu şaire onda sen toyxĀneni

Gel oturub diz dize, men dĒyim mĒyxĀneni

Unutma bu sözleri, yıĝınan dŒrdĀneni

Her kişinin şairlik işi dĒyildir elbet

O bir xezinedir ki, yĒri Œrekde xelvet

Keserlisen sözŒnde yŒksek daĝları terpet

BĒle ŒstĀd şaire aĝınan sen xĀneni

Gel oturub diz dize, men dĒyim mĒyxĀneni

Unutma bu sözleri, yıĝınan dŒrdĀneni

Şairliyim çox tĒz tĒz vurur benim başıma

Hırslendirme sen meni baxmaram hĒç yaşına

Zehar kimi sözleri men çırparam başına

Onda eşider hamı dilindeki nĀleni

Gel oturub diz dize, men dèyim mèyxâneni
Unutma bu sözleri, yıǵgınan dürdâneni

Men durmayım özümnden, şè'rimden söz açmaǵa
Gövher sözler parlayıb, güneş kimi saçmaǵa
Mèyxanaçı Aǵa Selim⁷⁹, yèr de tapmaz ǵaçmaǵa
Olar onun Maştaǵa hemişelik xânesi
Gel oturub diz dize, men dèyim mèyxâneni
Unutma bu sözleri, yıǵgınan dürdâneni

Gel menden öyreninen, söz demeyin tehrini
Söhbetimden algınan ǵızılǵülün etrini
Adam tutar gohumun hürmetini, xetrini
Bed günde, bed ayaǵda xatırla pervâneni
Gel oturub diz dize, men dèyim mèyxâneni
Unutma bu sözleri, yıǵgınan dürdâneni

Beymemmed oǵlu Bebir⁸⁰ şairimiz olubdur
Kelamları az ǵalıb, gönçe gülken solubdur
Bir baxgınan gözüme, gözüm yaşla dolubdur
Èy mèyxana üstâdı üstüme sal, sâyeni
Gel oturub diz dize, men dèyim mèyxâneni
Unutma bu sözleri, yıǵgınan dürdâneni

⁷⁹ Maştaǵalı meyxana ustası <Meşhedî Aǵa'dan

⁸⁰ Şaǵanlı şair ve meyxana ustası

Bir söz d yim Bebir'den yadig r olsun sene,
"V rmez her vaxt Ő ŐgoŐa, v rer d bare sene"
YaxŐılıg  t her kese g lmaz bu d nya sene,
Baxgınan bu  leme, s yr  le s yr neni
Gel oturub diz dize, men d yim m yx neni
Unutma bu s zleri, yıgginan d rd neni

H yf t z g tdi Bebir men g rmedim  z n 
Az bilirem Ş 'rini, g y men d yim d z n ,
 ndiki Şairlerin y yerdi o y z n ,
H yf g zel Bebir'den terk  tdi kaŐ neni
Gel oturub diz dize, men d yim m yx neni
Unutma bu s zleri, yıgginan d rd neni

Masazırlı Vahidle  ox  zleŐib Bebrimiz,
Bebir ile Vahid'i  ox isteyir xetrimiz,
 ndiki Őairlere h c g lmayıb sebrimiz
 zlerinde m Őteb h, gezirler Ő h neni
Gel oturub diz dize, men d yim m yx neni
Unutma bu s zleri, yıgginan d rd neni

Min rehmət olsun bizim eziz doğma Vahid'e,
Onun g lli g zeli g lıb bize x tire,
G zel xelg  tdi onu Ő kr olsun s hibe
Meclisde yad  deyim  htiramla bir ani.

Gel oturub diz dize, men d yim m yx neni
Unutma bu s zleri, yıĝınan d rd neni

M yxanamız bax indi elde ele k çibdir,
 zdeniraĝ  airler onu ĝazanc s çibdir.
M yxananın asları bu d nyadan g ç bd r,
Naşılardan ĝoruyaq bir b le cananeni.
Gel oturub diz dize, men d yim m yx neni
Unutma bu s zleri, yıĝınan d rd neni

TANRINA ĞURBAN, A ĞIZIL ĞUM DENİZ

 ahidi olduĝum bir m yxana meclisinden danışmaq isteyirem. Meclis d yende toyxana filan kimi başa d şmeyin. Bu c r meclisler deniz kenarında daha  ox teşkil olunurdu. Ğızıl ovxaĝını xatırladan ĝum  st nde diz vurub, d vre ile oturan orta yaşlı, cavan kend adamlarının bedaheten d dikleri s viyyeli s viyyesiz m yxanaları  ox dinlemişem. Ve meclisin:

Tanrına ĝurban, a Ğızıl
Ğum deniz,
Kasıb, L t  ryanlara
Ğeyyum deniz

Ğafiyesile başlayan dostlarıma o zaman yorulmadan, h yranlıĝa ĝulaĝ asmışam.  le indinin  z nde de deniz kenarına yolum d şende iki misrasını misal getirdiyim hemin m yxananın son misraları hele de  reyimi g ynerdir:

Sen ki  ıxartdın bizi bu davadan
Sende  l m, sen g z m  yum deniz...

Hemin sonuncu goşa misranı d yen gen  heĝiĝeten denizde de batdı. Ne ise...
D diyim kimi 40 ilden sonra y ne de a ıĝ havada, deniz kenarında  le bir meclisde

iştirak etdim. B ş nefer d vre vurub oturmuŐdu. İkisini tanıyabilmedim, dediler ki Buzovnalıdırlar, denizde iŐleyirler, sahildeki ęayıęı ęosterib elava etdiler ki, onlarındı, eŐidibler burda meclisimiz olacağ, yollarını denizden salıblar... Xeyli adam toplaşmışdı. oxunu tanıyırdım. Daimi dinleyicilerdi. M yxana deyenler hazır veziyyetdeydiler. Bir nefer teklif etdi ki, vaygırlık edilmeyecek, ye'ni m yxana deyilenden sonra axırınıcı iki misrası tekrar olunmayacağ ve m yxana ęoŐa misra deyilecek. Men başa d Őd m ki, bu ne demektir,  mumiyyetle, m yxana deyilende, d vredekilerin sayından asılı olmayarağ, here d rd misra deyib n vbeni yanında oturana verir. B lelikle, ara vermeden ritm pozulmadan m yxana davam edir. Ve d rd misra deyilene kimi n vbedeki  c n fikirleşmeye vaxt ęalır. oŐa misra olanda ise eksine, veziyyet bir ęeder etin olur. Mesele herenin fitren hazırlığından ve s z extiyatlarından asılıdır.

İndi orta yaşlı adamın "Vaygırlık olmayacağ" demeyi de ele bu meğsedle idi, ye'ni kimin h neri var buyursun, fikirleşmeye imkan olmayacağ... Teklif olundu ki, ęafiye deyilsin, deyildi:

Dini imanımızdır eŐę,

Dinimize biet edek

Sonra onunla yanaşı oturan ara vermeden ikinci ęoŐa misrını dedi:

Rind ehliyik, m yx neye

Can-ı dilden h rmet edek,

Sonra  c nc :

Meyde xeta gezme nahag

Meclis-i meyde ruha bax

D rd nc :

Nuş ile mentiğ axtarağ

 lus ne digęet edek

B Őinci:

Rind ehliyik m yx neye

Can-ı dilden hörmət  dek.

G r nd y  kimi, d rd nc  adam yanındaki sonuncu m yxana ıya  afiyeni tekrar  tmek  c n "aya  v rdi" ( l s ne dig et  dek), n vbe ba a  atdı dan sonra y niden birinci ba ladı:

Nadana teklif  leme

Bademizi h y f  leme

 kinci:

Meclisi bik f  leme...

"Meclisin  irin yerinde  rmeni geldi, Allah saxlasın" d yibler. Oturanları az  ala do rudan da bik f  decekdiler, iki nefer onlara yaxınla dı. Anca  h   biri  rmeni d yildi. Biri Azərbaycanlı, biri Rus idi.  imerlik  eyiminde 30-35 ya larında sa lam bedenli adamlardı.

A ı  aydın hiss olunurdu ki, k flidiler. M yxana kesildi, hamı dilxor oldu. Azərbaycanlı salamsız k lamsız edayla soru du:

-O  ayı  kimindir?

 ayı ı indi g r rlermi  kimi hamı o semte d nd . Yarıyacan  uruya dartılmış  ayı da sarı ın  adın oturmu du o da  imerlik geyimindeydi. M yxana d yenlerden biri Buzovnalı d di:

-Menimdir, n ce beyem?

Hemin adam baya k  edaynan d di:

-Bunlar Moskva'dan gelibler,  ayı da  z b k f  lemek isteyirler, olar da...

-Yox olmaz, d ye  ayı  sahibi  ar ısındakına hemin edaynan cavab v rdi.

-N y n?

Buzovnalı m yxana ı  irin bir leh ede d di:

-Ona g re ki, piyand ,  ayı    r ler batar, zırının birid   ıxardma  da olmaz.

D yesen, cavab  davazın xo una gelmedi:

-Sen ne danışırsan? Bu podpolkovnikdir, özü de Moskva'dan gelib, ye'ni sen ondan yaxşı ğanırsan ki, ğayığ nêdir, nêce idare êderler?

Mêyxanaçıların en yaşlısı indi düşebilecek ğanğaralığın arasına girdi. Ve telesik bu teze ğafiyeni dêdi:

Rus ğanır, Ye'ni, bu xelğ anlamasın?

Ġanan oldu, onu sağ anlamasın.

Ġayığ isteyen yatmışdı êle bil oyandı. Ancağ hele özüne gelmemiş ye'ni birinci ğoşa misra dèyilen kimi o biri mêyxanaçı başladı, ne başladı:

Fitneni ğandı, amma ğanmadı ki,

Yanında özge xoruz banlamasın.

Bizim bu êdavaz da, ğayığdaki sarışının Podpolkovnik eri de (sonradan me'lum oldu ki, onlar er arvaddırlar) gördüler ki, bu xına o xınadan dèyil.

Bir an matdım matdım mêyxana dèyenlere baxıb geri döndüler. Ancağ Rus'un sesi mene çatdı:

-O çem oni sporyat drug s drugom? Dèmek o hêsab êdirmiş ki, dövre vuranlar neyinse mübahisesini êdirler...

İndi men bayağkı formada ğoşa misralı gözel bir mêyxananın nêce yarandığının şahidi olurdum. Ondan iki hisseni nezerinize çatdırıram.

Rus ğanır, Ye'ni bu xalğ anlamasın?

Ġanan oldu, onu sağ anlamasın.

Fitneni ğandı, amma ğanmadı ki,

Êvinde özge xoruz banlamasın

Ve bu minval ile her müşğül işi

Özünü nefine sahmanlamasın.

Êşidib indi bu hağü sözlerimi,

Ağzı göynekler üzüm danlamasın.

Hele bu Russki 'yazıcnik'lerimay bu iz

Ėorx ki, tinlerde meni yanlamasın.

Mihail döndü Baris oldu, baba.

Çerxi dönmüş, daha pis oldu, baba:

O, ġan uddurdu ciyer ġanımızı,

Bu özü ġane heris oldu, baba

O, ġefil sesdi, şimaldan çıxdı

O sesin ardı ġeliz oldu, baba

Ölke meyxana şaşlıġ osyol eti,

Vodkası antifiris oldu, baba,

O şerabnan, o kababnan bu herif,

Ėeyri mümkün başayaġ anlamasın:

Hemin o edavaz "dostunun" sarışın arvadını nümayışkarcasına ġayıġdan "hop" götürüb yere ġoydu. Ve bir de yığıncaġı bayaġkı edaynan, hem de ġezeble süzdü. Sonra ise bir üçü suları süzüle süzüle sahile, üzü "Sévérniy ġrés" deyilen semte ġétdiler...

Meclis axşama yaxın başa çatdı. Ayaġa ġalxanda söhbetimin evvelinde dediyim "deniz" ġafiyeli meyxananın indi de yad da ġalıb ġalmadığını öyrenmek meġsedile evvelinci misranı dedim.

Tanrına ġurban, a Ėızıl ġum deniz...

Söz aġzımdan çıkan kimi dostlardan biri ardını dedi:

Sahili ġaş daş, üreyi mum deniz,

Kimi ölüme eyledi mehkum deniz...

Biixtiyar dönüb denize baxdım, doğrudan da ölüme mehkum olunmuş adamı xatırladırdı:

Tehlikenin yaxınlaşdığını hiss edib donmuşdu ele bil...

2

Din-i imanımızdır eşğ,
Dinimize biet êdek.
Rind ehliyik, mëyxâneye
Can-ı dilden hõrmet êdek.
Mêyde xeta gezme nahag,
Meclis-i mëyde ruha bax.
Nuş êdek, mentig axtarağ,
Õlçüsüne diğget êdek.
Rind ehliyik, mëyxâneye
Can-ı dilden hõrmet êdek.

Nadana teklif êleme,
Bademizi hêyf êleme,
Meclisi bikêf êleme,
Me'rifete xidmet êdek.
Rind ehliyik, mëyxâneye
Can-ı dilden hõrmet êdek.
Mêyxana bir heyatdı, bil.
Sõhbetdi, muşgulatdı, bil.
Susmağ cavahiratdı, bil.
Dinlemeye adet êdek.
Rind ehliyik, mëyxâneye.
Can-ı dilden hõrmet êdek.
Takı gelir demliyimiz,

Belli olur kimliyimiz.
Egilde hakimliyimiz,
Yoxsa, meye nifret edek?
Rind ehliyik, meyxaneye
Can-ı dilden hürmet edek.

TOY

Ay bu toyun sahibi terpen görek,
Yatmayasan sübhe kimi sen gerek.
Ciblerinin ağızı bu gün gèn gerek
İştaxamız pusguda bir heftedir,
Ay bu gece kèf èlemek müftedir...

Èle ki çalıb oynayanlar elden düşürler, toyun hovu alınmasın deye, araya meyxana deyenler girir. Bèlede meclis ehline teze bir ehval ruhiyye aşılır. İndi bugünkü toyun da èle bir vaxtıydı. Üç nefer cavan ortada xalça palazın üstünde diz vurub gızgın meyxana deyirdiler. Meclis ehli lezzetle onlara gulağ kesilmişdi. Deyilen her bir bend, her bir misra kime daha xoş gelirdise, durub dövre vuranların gabağına kağız pul atırdı. Ortada bir gulağ pul vardı. Üçlükler, beşlikler tepelendikçe cavanlara èle bir teb gelirdi.

Meclisin her nazına döz, tab èle,
Her şeyi bey oğlana ithaf èle.
Amme, a toy sahibi insaf èle
Her kasada kartof iki, küfde bir.
Ay bu gece kèf èlemek müftedir.

Memmed'i gülfet ële çaşbaş salıb,
Marks ile atasın çaş salıb
Çerçiveden dahi baxıb mat ğalıb;
Üz üze her ğün salavat zıkr edir,
Ay bu ğece kër elemek müftedir

-Yalançının atasına le'net, ses meclisin derinliyinden geldi, Memmed'di. Camaatdan ële bir ğehğehe ğopdu ki, heyetde ğazan üste dayanan arvad uşaq toyxanaya teref boylandı. Ğehğehe ara vëren kimi bayağkı sesin ardı eşidildi: "Şekildü de, uşaq vurub divara, meni de çaşdırıb. Bu köpek oğlu toyda da deyir, yasta da". Araya yeniden ğülüşme düşdü. Mëyxana deyënlër ise öz işlerindeydiler.

Hëyretim olmazdısa, dolanmazdım hëç,
Ateşim olmazdısa, yanmazdım hëç.
Min deyënlër olsaydı, inanmazdım hëç;
Molla Ğafar da bu ğece kërdedir,
Ay bu ğece kër elemek müftedir.

Hamı bir anda dönüb Molla Ğafar eyleşen terefe baxdı, doğrudan da kişi kërdeydi; gelyanı tüşdülede tüşdülede, yanında kimdise onu nëce deyënlër, çenesinin altına salmışdı; üyüdüb töküdü. Öz dediyi öz xoşuna nëce ğelirdise, arada elini şappılıtnan Kişi'nin dizine çırpırdı ve her defe de müsahibi diksinib ona şübhe ile baxır, ancağ dinmirdi. Yazığın gözü ğıpığ olmuşdu, emelli başlı meclisi dinleyebilmirdi...

Molla Ğafar adını eşiden kimi ële bil yatmışdı oyandı, camaatın ona sarı baxdığını görüb meseleni anladı ve ayağa ğalxdı... Toyxanalarda ële bir ğayda var ki, mëyxana deyënlër şexs kimin adını çekse, hemin adam durub onun ğabağına pul atmalıdır; eks teğdirde, dübare deyilen söz xesislik eden adama baha oturur. Molla Ğafar'ın ise xesisliyini hamı bilirdi, ële buna ğöre de bir anlığa meclisin diğğeti ona dikildi. Molla Ğafar cavanlara yaxınlaşıb, adını çekenin kim olduğunu bilmese de üzünü onların en dilli dilaverine tutub astadan deddi:

-Oğlum atonçün bir yasin oxuyacekem.

Cavanlardan biri üze salıb onun eteyinden tutdu:

-Molla Emi, onun atası sağdır.

Molla Ğafar nesihatane bir tarzde: Oğlum, diri üçün yasin oxutduranın savabı daha böyükdür, dedı ve eteyini onun elinden dartıb toyxanadan çıxdı.

Söhbetden halı olanlar Molla'nın ardınca şübheyle baxdılar: "Èle bil ki, Molla demdü" (buna söhbetimizin axırında bir de ğayıdacağıg). Bu tebi revan gencer Molla'nın xesisliyini bilirdiler, ancağ bu ğeder berk olmasını tesëvvür ëtmirdiler. Mëyxana tëzelendi:

Pah atonna, èle bil daşdı Ğafar

Daha daş heddini de aşdı Ğafar

Diriye yasin oxutmağ tëze iş,

Doğrudan këflidü, ya çaşdı Ğafar?

Külfet olsaydı, beraet vërerik.

Arada çay vërerik, ğend vërerik,

Lap uşaqdan keserik et vërerik;

Siğë arvaddu, Alabaşdu, Ğafar

Hara düşse sökesi, yırtasıdır,

Kişi, billah gopartmağ ustasıdır.

Bir göy üçlükle mene nolasıdır?

Ğopardı üçlüyümü ğaçdı Ğafar.

Èle bu vaxt toyxanadan uğultuya oxşar bir ses këçdi, hamı dönüb ğirişe teref baxdı. Memmedeli Kişi elinde ğoz ğaradan naxışlı esası asta asta toyxananın ortasına mëyxana meclisine yaxınlaşdı. Mëyxana dëyenlerin üçü de ona ustad dëyirdiler. Bu goca şair ğeyri adi bir tebe malikdir. Ve hegigeten cavanların mëyxanaçı kimi

yetişmesinde onun rolu böyükdü; sözün yerinde işlenmesi, vezni, ahengi gözlemek ve en vacibi ise lenteranı söze mëyl etmemek kimi şartleri medeni mëyxananın esası sayan Memmedeli Kişi bunu cavanlara da aşılamişdı.

Mëyxanada ağır həcve ve ya "bedye" deyilen formanın (bedye çox vaxt söyüşle olurdu) ëleyhineydi. Amma Molla Ğafar'dan hoşu gelmirdi deye, uşaqların ustalığıla dedikleri hecvlere bële, Kişi'nin këyfi gelirdi. Odur ki esasını yere vurub dedi:

Hëyf o ğafiyeden zay ëtdüz

Söz yanında bizi rusvay ëtdüz

Ğafara birce hecv besdi, atam,

Dönderib burda ğurultay ëtdüz

O söyüşler ki, dedüz beyyane,

Gedaye bey xöreyi pay ëtdüz.

Ata, ğamçı; ulağa biz lazım;

Sizse eşyanı terse tay ëtdüz

Ay sizin sağğalıvuz ğar olsun,

Ğül kimi hecvleri zay ëtdüz.

Memmedeli Kişi bilerekden mëyxananı ğoşa misranan dedi ki, cavanların heresi ayrı ayrılığda onun bu zarafatına öz münasibetini bildirsinler; ële de oldu.

I CAVAN:

Dilimizden söyüşü, hecvi pozub,
Siz onu böyle nağolay êtdüz

II CAVAN:

Lenteranı söze nırx goymağla
Bunu mëyxanada haray êtdüz

III CAVAN:

Fenaye gètdi dèmek, ay ustad,
Bizden ötrü ne hağğ say êtdüz...

Toy sahibi Memmedeli'nin toyxanada olduğundan xeber tutub onun görüşüne geldi. Dost idiler. Müharibe illerinde üz üze, diz dize mëyxana dèyirdiler; sonradan o, (toy sahibi) bir müddet içkiye gürşandı ve bununla da söz dèmek gabiliyyeti söndü. "Tebi küsdü" dèdiler. İndi kiçik oğlunun toy meclisinde dostuyla bir ağır hesb hal ètmek kèçdi könlünden: Sininin içinde iki balaca gedeh ve şerab goca şair dostuna yaxınlaşdı. Memmedeli Kişi her şeyi başa düşdü ve həc neyi buruze vèrmemek üçün onu şe'rlə gârşıladi:

Bademi vèr özüme aram olum,

Sağ elim sol elime gızdır onu.

Dostu cavab vèrdi:

Ğebrimi bade ile ğaz, a gözüm,

O ğazantek felek de ğazdır onu.

Memmedeli Kişi:

İçkinin xoş halalı toyda olur,

Hağğ Taala günaha yazdır onu...

Dostların söhbeti tutmuşdu. Ancağ bunun dèyimi bir başğa vaxta galsın. İndi ise yuxarıda dèdiyimiz söhbetin sirrini açaq. Molla Ğafar seherisi gün yanında oturan cavanı çox axtardı, tapabilmedi; éle bil hemin adam Molla'dan gacırdı. Sonradan me'lum oldu ki, Molla yanında oturanın tüstülediği gelyana işare edib soruşubmuş: "Yaxşı tembekün var, hansınnandı o?"

Hemin cavan dèyib ki; "Zolotoy Runo'dur." isteyirsən gelyanı vèr doldurum. Éle de olur, gelyanı doldurub, özü aradan çıxır. Molla "Zolotoy Runo'nu" tüstüledikçe kèfi şaha galxır. O gün çox adam Molla Ğafar'dan baş açabilmir. Molla ise ancağ bunu hiss edir ki, kèfi xeyli kökelib. Éle buna göre de axşamkı cavanı axtarırmış ki, bir de gelyanı doldursun. Amma gulağına "Zolotoy Runo" ehvalatı daha tèz çatdı, özü de nèce:

Cümle kend gezir Molla'nı

Camaat "Kino" axtarır

Mollasa elinde gelyan

"Zolotoy Runo" axtarır

Arxı benzedib denize,

Bu üzden baxır o üze.

Üzhaüz çatır Tebriz'e

Sağgala hena axtarır.

Bu iki bendin sedası Molla Ğafar'ın gulağına çatanda kişi bir an fikre gètdi. Ve indi anladı ki, tenbekinin nese engeli varmış. Ağzından ikice söz çıxdı:

- Dèyirem axı ...

ÉŞĖ DERESİ

Memmedeli Kişi kendin bütün meclislerine de'vet olunardı, elelxusus toygabağı meslehetlere. Bu göca şairin nesihethane sözleri, ağıllı kelamları hemişe öz semeresini vèrirdi. O her defe bèle meclislere gèdende garagül derisinden olan

papağını başına goyup şestle küçeye çıxardı. Toy düyün adına goruyub saxladığı, libas sarıdan yêgane gözegelimli olan bu papağı onun başında gören kend adamı bilirdi ki, Memmedeli Kişi toya, meslehetete de'vet olunub. Onu meclise çağırmağa gelen adama gururla dèyerdi:

Men ki palçıg tutanam, ay Mirze

Mensiz, elbette, év inşa olmaz

Bu axşam de hemin toygabağı meslehetlerden birine de'vet alıb küçeye çıxdı. "Yanıdaki tine çatanda arvadın yaxın gohumu, cavanlıgda yaxşı méyxana dèyen bir yaşıdıyla üz üze geldi. (Memmedeli Kişi'nin öz é'tirafına göre arvad sarıdan bexti getirmemişdi, bu barede sonra.) Ğohumu onun başındaki papağdan bildi ki, meslehetete çağırılıb. Öz nòvbesinde Memmedeli de Ğarşısındakının üreyinden kèçeni tutdu:

Harda bir eşğ évi berpa étdim,

Üzüme, gözüme işıg düşdü,

Dèyib meslehetete çağırıldığını fexrle büruze vèrdi.

Ğohumu cavab vèrdi:

Bu keramet ki, sende var, Memmed

Nèyçün öz palçıgın sıyıg düşdü?

Memmedeli işarenin arvad semte olduğunu başa düşdü:

Suyunuzdan o zaman, ay mirze,

Tekneme çünki bir Ğaşıg düşdü.

Ğohum:

Su vèren bexti Ğareni, Sedhèyf

Bextine bir ipi Ğırığ, düşdü.

"İpi Ğırığ" ifadesi şairi berk tutdu:

Şir üçün dağ keli team oldu,

Toplanın bextine çarığ düşdü

D yende m sahibinin udgunduğunu g r b yoluna d zeldi. Meclisde 7-8 nefer adam vardı. Toy sahibinin yaxın g h mlarından iki nefer  z n  Memmedeli Kişi'nin şagirdi h sab  den Sadıg glu ve Nalbend Hesen de burda idiler. Nalbend Hesen Memmedeli Kişi'ni g ren kimi  z n  yana  evirdi. Bunun mezeli bir tarixcesi vardı: Muharibeden sonraki illerde kendin "Gesebe" d yilen terefinde bir  rmeni arvadı p yda olur. G metli, g zegelimli bir arvadmış, ancağ  rmeniyemiş. N ce olursa, o, Nalbend Hesen'e  rcah olur. Nalbend Hesen o vaxt ucaboyle, elli-g llu, 40-45 yaşlarında bir kişiydi. Bir de xeber tuturlar ki, bes Hesen 5 uşağını, arvadını g yub yoxa  ıxıb... X yli sonra onu tesad fen Gence'de g ren bir kend ehli soruşur ki, hardasan, neyle meşgulsan? Nalbend cavab v rir ki,  aykend'de olur,  z p şesiynen meşguldur. Hem y rlisi esebi halda d yir:

-Eyibd  senin n, m selmanın atını g yub, gelib  aykend'de  rmeni atını nallayırsan...

Nehayet, Hesen kende g yıdası olur ve g lağı sesde olduğundan bezemesini  sidir:

Vazg nin g z nevesi,

Ki, bizim kende d ş b,

At kimi bir şey imiş,

G z  nalbende d ş b,

 le bir fend  leyib

şıkarı fende d ş b.

Burda nalbendi minib,

Bir de  aykend'de d ş b

Bu ehvalat  oxdanın işi olsa da, Nalbend Hesen hele de Memmedeli Kişiynen salamlamırdı. Bilirdi ki, bu  şitdiyi onun işidir. M xteser meclis başlandı; d yilen d yildi  sidilen,  sidildi. Sonra da s freye y mek g ldi, elbet i ki de. Memmedeli Kişi'nin şagirdi Sadıgov h rmet elameti olarag ustadının yanında i medi. Memmedeli Kişi onun, tekce ist dadına g re d yil, hem de ma'rifetine g re xetrini  ox isteyirdi. Sadıg glu subaydı,  st d onu h c ve hle razı salıb  vlendirebilmirdi.

İndi içki meclisinde onun bedaye ne cür gözucu baxdığını görüb araya bir ğafiye atdı:

Bu mestgular içinde,
Xumar-ı eşğ yaxşıdır.
Sadıgoğlu tab ayağ (derhal) cavab vèrdi:
Menim ki, yoxdu seriştem,
Ĝabağca mèşğ yaxşıdır.
Meclis ehlinin gözlediyi de èle buydu.

Memmedeli Kişi:
Èşğde mèşğ ne layığ,
Èşği öz tebietinde axtar,
Şeker üçün Hind'e gètme
Dilberin lebinde axtar.
Balından tutub etrecen,
Èle bu ğebilde axtar.
Halı ol, gör doğrudan mı,
Etrde müşk yaxşıdır.

Sadıgoğlu:
Ya meni me'ruz ğıl, ustad,
Boyle sévdaye nahag düş.
Ya gelimmi men asta asta,
Sen flagman ol, ğabağ düş,
Èşğè düş Nalbend Hesentek.

Sonra da kendden gacağ düş?

Müxteser, gel hağğa iş tut

Püşk atağ, püşk yaxşıdır.

Evvela, onu deyim ki, Nalbend Hesən ne vaxt, ne çür yoxa çıxdısa, gördüm deyən olmadı. "Püşk" sözüne çatanda ise Memmedeli Kişi ucadan gehgehe çekdi. Kend camaatı bunun ne demek olduğunu yaxşı bilirdi: Cavanlıqda Memmedeli Kişi iki nefer yaxın dostlarıyla kendin üç gözəl gızını marıtdayırdılar. Söz goyulur ki, heresi gızların birine evlensin; amma kim hansına? Cavanların heç birisi gızların heç birisine kelme bele kesmemişdiler. İndikinden fergli olaraq, kelme kesmedikleri xalda o vaxtlar bir ocağın başınadaca gocalıb , garıyırdılar. Ne ise... Memmedeli fikir yürüdür ki, "Gelin püşk atağ" ële de edirler. Gızlardan Zeybe adlı bir gözəl Memmedeli'nin gismetine düşür... Çox çekmir ki, "püşkün" sedası çıxır; arvadının gohum gardaşından kim rastına çıxırsa, Memmedeli bu bir bend şë'ri dememiş keçmir:

Ëvine ta lerze düşsün,

Bu evi mene tiken kes.

Bëline dümügze⁸¹ düşsün

Bu tovuz guşun eken kes.

Tovuz guşunun ayıbı ayağındadır, bunu hamı bilir. Ancağ Memmedeli'nin gismetindeki çatışmazlığı bilen yoxdur. Ële buna göre de çoxu bunu zarafat kimi gebul edirdi. Çünkü bu kişi'nin heneyinen gerçeyini ayırd etmek çetindir. Gocalıb eline esa alan kimi ilk günler kimse ona teccüble deyir: Ay Memmedeli, ne tez gocaldın? Cavab verir:

Bu yaşım yox bu başımnanu, bala,

Püşkden gelme beladır bu bela

Genc idim onda, dilimden sürüşüb

Başıma eşğ, bëlime püşk düşüb.

⁸¹Dümügze: Yonulmamış neheng bir taş

İndi èle buna göre de cavan şagirdinin "püşk atağ, püşk yaxşıdır" deyib ona "sataşması" Kişi'ye lezzet vèrdi, ğeh ğehe çekib metlebe ğayıtdı:

Püşk ile eşge düşmeyim
Çoxdan olub tövbe mene
Ğorxum olur ki, püşk atım,
Bir de düşe Zèybe mene

Sadığoğlu

Bu yolnan üstâdım ötüb
İndi çatıb növbe mene
Men eşgi mèhrab èderem
Ğismet olar Ke'be mene
Memmedeli Kişi:
Ke'be'ni adem yaradıb,
Èşgi verib rebb mene
Menden cahan yaratdı eşğ,
Mehemmed'den⁸² ğübbe mene

Sadığoğlu:

Tanrı yaratmış bu cahan
Az mı vurub zerbe mene?
Èşğ dübare zülm èdib
Açdı teze şö'be mene

⁸²Mehemmed Füzuli nezerde tutulur.

BARBARİS MESELESİ

Memmedeli Kişi kendin avtobus dayanacağından keçib éve gelende görür ki, Timafèy bir daşın üstünde oturub gabağına da balaca bir ketil goyub, ketilin üstüne ise 'Barbaris 'dèyilen bezekli uzun konfètlerden düzüb satır (bu, gendin gèhete çıxdığı, adi karamèlin 100 - 110 manata olan vaxtına tesadüf èdir.) Timafèy yaşlı, arıg, uzun bir Rus'dur. Lap uşağığdan hemin kendde olur. Azerbaycanca yaxşı bilir. O da hamı kimi Memmedeli Kişi'ni yaxşı tanıyır. Hem de onun söz dèmek gabiliyyetine beledir. Memmedeli Kişi evveller ona rast gelende herden mezelenirdi de:

Ay Timafèy, Timafèy

Vodka ucuz, sen sefèy

Axşamacan pèy ha pèy

İndi ise aranın bahalaşdığı vaxtda üz üze gelende bèle dèyir:

Ay Timafèy Timafèy

Vodka modka èyni şey

Vodka baha, modka pèy

Ne ise... Memmedeli Kişi ona yaxınlaşib Barbaris'den birini götürüb diggètle baxır ve konfètin hemişe olduğundan fergli olaraq nazikliyine teeccüb èdir.

İştö za konfèt takoy?

Boynu boynundan xudoy.

Timafèy dèyir: Şherden alıb gètirmişem ne bilim, bëledir de...

- Biri nèçeyedir? Memmedeli Kişi soruşur.

-Bèş manata, Timafèy cavab vèrir.

Memmedeli Kişi,

-Sene sözüüm yox daha Timafèy.

"Boynun" özünden baha Timafèy.

Timaf y g r r ki, eğer bunu başından  lemese konf t almağ isteyen de giymetin baxalığını bilib almayacağ odur ki, d yir:

- Mam dali, g t r pulsuz apar; Klyanus d z d yirem. Memmedeli Kişi onu başa d ş r ancağ mezesinden ęalmır:

Ay seni tutsun ęuduz,

Timaf y

 z n malından ucuz

Timaf y

Sonra ise elbette, pulunu v rib Barbaris'den g t r b oradan aralanır.

Memmedeli Kişi  vde konf ti cibinden  ıxarıb, boyu beraberine ęaldırıb, d rd yaşlı nevesini sesleyir:

- He al g r m, alabilirsən...

Uşağ ha tullanır boyu  atmır. B le olduğda babasının ayağından tutub  iyinine dırmaşır. Ve istediyi  le buymuş, uğunub ęedir... Seherisi ise mesele başa c r olur. Nenesi uşağa  ay s z b ęoyur, uşağ iki ayağını bir başmağa soxub şirin  ay isteyir ;  vde ise şeker olmadığından bu m mk n olmur. B le olduğda uşağ d nen ki hemin Barbaris'den isteyir. Memmedeli Kişi  ox  alışır onu başa salsın ki ęedib Timaf y'den alar.

- Ancağ olmur.

B le olduğda baba esebileşir:

Ay meni başdan  den

Timaf y

G rbağ r olsun deden,

Timaf y

Nene ę l ms n b d yir, o yazığ Urus n ynesin.

- Almayadıń, indi de bařın aęrımazdı. Memmedeli cavab v rir:

Eh... su bulandırma Rus'undur, Rus'un.

Niyyeti pisdır Timafèy deyyusun.

Her yère deymiş ayağı, derd gelib

Her kese gülmüş, o günü bed gelib

Pis demişem men ona, pisdan bêter.

Barbarisi oldu Barisden bêter

Bir naxır kôrladısa bir baris?

Lax lexe saldı bir ève Barbaris.

Müxteser, uşaq bunları ğanmır, odur ki, hikkesinden de dönür. Elindeki ğaşığla stekanı ğurdalaya ğurdalaya "vèr" dèye te'kid èdir. Memmedeli Kişinin derdi açılır:

Yum gözün, oğlan, xeyal èt

Renkberenk konfèt görersen.

Men sene allam xeyalen,

Sen de bir se'y èt görersen

Uşaq həc ne ğanmır. Ğaşığla stekanı èle ğurdalayır ki, az ğalır stekan sınısın, "vèr" vesselam. Memmedeli Kişi'nin derdi tuğyan èdir.

Ğaşığı ehmallı herle,

Az şuluğ sal istekanda

Xèyri yoxdur istesen lap

Ğaytağı çal istekanda.

Bu şekerdir, sesle küyle

Olmaz è'mal istekanda

Ğulağın dibin görende

İstekanda ğend görersen.

Men de bu "yox" dan bèzaram

Ölürem lap etden ötrü

Burnumun ucu göyneyir
Hind çayınan gendden ötrü.
Ne heşir salıbsan, oğlan,
Bir arığ konfêtden ötrü?
Derdimi hürkütme, yoxsa
Eтли, yağlı derd görersen.
Canıma sinmir, vur öldür.
Ruzumu yad gönderirse.
Dosta ğurban, dost ocağdan
Bir ğırığ od gönderirse,
Demrele Allah yar olsun
Marğarin zad gönderirse
Gel ki, böyründe bunun da
"Palma"nı "pèyvend" görersen.

Ğayğı kèşlikdir, dèyirler...
Olsa da eslinde ğayğı,
Dil tapammır me'demizden
Palma, bu sehra ğonağı.
Men üzöldüm, boynum oldu
Bèş güne armud saplağı
Bağğalınsa pèyserinde
Palmavari kert görersen.

Bundakı te'sire bax sen,
Baxma az çok çeksine
Tek sebirdir, yağ dèyil bu;
Ya düşer, ya eksine
Bu düşer, düşmezden alsan:
Doxsana, ya seksene
Ne tövr olur o dünya
Öz gözünle neğd görersen.

Uşag şair babasının dèdiyinden ne başa düşür; bilmirem, amma elini çenesine dayag vèrib sakitce, hèyran hèyran dinleyirmiş onu. Balacanın bu veziyyeti Memmedeli Kişi'nin xoşuna geldiyinden körpenin üzünden öpüp dèyir.

- Dur, oğlum, gèdek Timafèy'in yanına. Uşag sèvincek, heyet gapısına sarı gacır.

DİL BELASI ve BELAKEŞ

Kendde tay tuşlarımla meslehetleşib Memmedeli Kişi'ni tebrik ètmeye gètdik, 80 yaşı tamam olurdu. Bu, prèzident seçkilerinden texminen bir ay gəbaxdı. Memmedeli Kişi'ni oxucularla az çox tanış ètmişem. Bu hemin Memmedeli'dir ki, müharibe vaxtı iki misra mèyxanaya göre on il azadlığdan mehrum èdilib:

Ejdeha kâma çekibdir İvan'ı,

Özü gəçdi, ele gèçdi tumanı.

Mehkeme sedri (O, Tatar idi) dèyibmiş ki, "Buna dèyèrler dil belası. Dèdiyini bir de tekrar èle görek."

Lakin Memmedeli dinmemişdi. Bèle olduğda sedr daha coşub daşmış ve büyük gərdaşa olan "Sedağətini" bir az da eyani şəkilde numayiş ètdirmek meğsedile tekrar ètmışdi:

- Sennenem, nèce dèmişdin? Tumanını nèmès çıxardıb İvan'ın?

Memmedeli bu vurhavurda, taləyinin hell olunduğu bir vaxtda da dilini saxlaya bilmemişdi:

Hêç soyundurmağ olardı İvan'ı?

Ğaçanda eyninde yoxuymuş tumanı.

Zaldan êle ğehğehe ğopmuşdu ki, sedr defelerle elini stola çırpandan sonra sakitliyi berpa êdebilmişdi.

-Sene indi ğöstererem kim kimin tumanını çıxarar, dèye, sedr ğerarı oxuyandan sonra dişini ğıcırda ğıcırda bir de tekrar êtmmişdi:

-Buna dèyêrler dil bêlası, indi ğêt.

Daha "ğaradan artığ renk olmaz," her misraya ğöre bêş il iş alan Memmedeli son sözünü dèyecekti. Bunu mehkemenin sedri de bildiyinden ğerarı oxuyan kimi ğovluğu ğoltuğuna vurub telesik "sehnenin" arxa ğapısından otağına kêçmişdi. Memmedeli üzünü hemin semte tutub bayağkı cesaretle dèmişdi:

Parçalasan da meni hağğın çatar,

Sahibine el atanı it tutar

Amma ki, bêş barmağını bal êle

İvan'dan ötrü Tatarığ, ay Tatar.

Memmedeli bu misraları dèyib ğülümseye ğülümseye ona nezaret êden iki milis neferinin ğabağına dūşüb dustağ maşınına êyleşdi...

"Dil belası" seferinden ğayıdanda onu ğarşılamağa ğedenlerin arasında men de vardım. O, ğatardan dūşdü. Biz artığ ğırx yaşlı Memmed eliynen ğörüşdük. Dostlarımızdan biri dèdi:

Çıxdı çapdan min eziyyetle benim

“Dil belası ve belakêş” eserim.

Memmedeli hemin anda cavab vèrdi:

Belke kôlaşmışam artığ, ne dèyim,

Yoxlayın, barı ğalib mı kesêrim.

Başğa Birisi:

Onu ki, hağg vèrib, ol hağg da kerim

Memmedeli

Nèynesin hağg ki, boşalmış tekerim.

Amma bu balaca dèyişme gösterdi ki, èle dèyilmiş; "Teker boşalmamıştı." Bunu hemin vaxtdan ötüb keçen 40 illik bir müddet de, èle onun 80 illiyini gèyd èdeceyimiz bu gün de bir daha sübut ètdi...

Yığışib yaxşı bir cib saati almışdığ ona. Ğedimde olduğu kimi uzun zencirli cib saati (elbette, adi mètaldan) heyete girende èyvandan aşağı düşmek istedi, goymadığ. Özümüzü tèlesik pillekenlere yetirdik ki, zehmet çekmesin. Men zarafatca hem de onu dillendirmek meğsediyle dèdim:

Usta düş pilleleri, gözle göca,

Sekseninden yıxılıb düşmeyesen.

O dèdi:

Altmış il ğaynayasan, görmemişem

Sen kimi çiy ğalasan, bişmeyesen...

Süfreye dervişin olanından geldi, Memmedeli Kişi'ni tebrik èledik. Dünyanın keçmişinden, geleceyinden danışdığ. Söhbət gelib irelideki prèzident seçkilerinde ilişib durdu.

- Biribirilerine ğara yaxırlar, dèdi göca,

- Şer atırlar. Tèlèvizora baxırsan adam xècalet çekir.

Men söhbeti dèyişmek meğsedile dèdim:

- Dünyadır da, ay Memmedeli Dayı, ne olub görmüşük. Ne olarsa görerik, èle de olur, bèle de olur. Sözümü bitirmemiş göca şair dèdi:

A ğurban olum, bu dünya budur,

Ağa da olur, köle de olur.

Min kere uçur, min kere de ğur

Èle de olur, bèle de olur.

Sonra da: Bu ğafiyeni sene vèirem, dèdi, görek ğoca kimdir, sen ya men.

Bu o dèmekdi ki, onun her dörd misrasından sonra men ğafiyeni saxlamağla dèyilen bende xetm vèrmeliyem.

Memmedeli Kişi Başladı:

Hem bu yad yükü boynum dèřir,

Hem yük olmasa boyum gicişir

Ğorbaçov dūřür, Yeltsin eyleřir,

řeytan dad èdir, řeleni dūřür.

Men Xetm Èlèdim:

Çox zaman ilan şelede olur.

Mindiye fağır telede olur.

"şele leleni, lele şeleni? "

Èle de olur, bèle de olur.

O, İkinci Bende Kèçdi:

Parlament nedir? Min beden, bir baş!

Çağır ha çağır, savaş ha savaş.

"şaxın nağılı", bir kâsa bozbaş

Hansı yaxşıdır, özün dè, dadaş.

Men Xetm èlèdim:

Nağıl dèdiyìn çilede olur

Çileden çıxdığ hele de olur.

Èvi tikilmiŖ müselman üçün
Èle de olur, bêle de olur.

Üçüncü bend:

Bir topa adam, bir topa göyun...
Vuruldu tebil, baŖladı oyun.
Sonra çıxacağ zurnası toyun
Hele ki, beyi kellede göyun;

Xetm:

Göyunun ğurdu kellede olur,
Kendire yaxın pillede olur.
Ya velveleden, ya zelzeleden,
Èle de olur, bêle de olur.

Dördüncü Bend:

Sonra ğaphağan, kim nèce soyur.
Yëdiyin yëyir, ğuyduğun ğuyur.
Kertenkele ki, xatamı duyur.
Özü siviŖir, ğuyruğun göyur.

Xetm:

Ğuyruğ oyunu zirvede olur.
Zirvede oyun her ve'de olur.

Üzme özünü, ay evi abad,

Bële de olur, bële de olur.

Memmedeli Kişi'ye bu teze formalı, hem de çetin gâfiyeli mëyxanada hęc bir elave ęde bilmedim, düzüne ğalsa, özü mene aman vërmedi. O gün ğocanın tebi yaman gelmişdi.

"DARE ÇEK, SÖZ DİLİMDE ĞALMAYACAĞ"

Her defe Merdekân'a ğedende Memmedeli Kişi'ye baş çekirem. Yaxşı üzüm bağı var. Ğulluğunu ancağ özü ędir. Her yay elli litrlik bir küple çaxır tutub yere basdırar ve ğışdan başlayıb üzü gelen yaya kimi, gönlü isteyen ğonağı ğelende gül renkli şerabdan stolun üstüne ğoyar. Ğelen ğonağ eger şë'r, mëyxana heveskârı olmasa, sözünü müxteser ęler Memmedeli Kişi: Yox, eksine olsa, yaxasından el çekmez gelenin.

Meni pillekenin üstünde ğarşıladı Memmedeli Kişi. Bir andaca üzünden gözünden tebessüm yağdı ğocanın. Ęle bil ğurbetden ezizi gelmişdi. Özüme beraet ğazandıрмаğ istedim. Uzağdan da olsa, hal ehval tuturam, Memmedeli Dayı, vallah, vaxt olmur, Kişi sözümü ağızımda ğoydu:

Ehval tutmağ yaxşıdır

Ger, ğiyabi olmasa.

Cavab vërdim:

Eger vaxtın bizimle

Hağğ hësabı olmasa.

O:

Neye gerek o sorğu.

Dil cavabı olmasa.

Men zarafata kęçesi oldum:

Ęv sahibi ram olar.

Ğonağ tabë olmasa.

Bële dëyende o gülümsedi. Èvin gabağındaki neheng tut ağacının èyvana eyilmiş gölunun altındaki stolun arxasında oturdu. Evvelce çay, sonra mecmeyinin içinde göy gütübü geldi. O ellerini birbirine sürtüb, tezedən ve teze bir şuhluğla bayəğki gafiyesine gayıtdı.

Memmedeli nəyleyer

Canda tabı olmasa.

Gışda xaşıl, yazdasa

Göy gütübü olmasa,

Bële vaxtda mëyxanaya bigâne galsan, senden zehlesi gëder.

Men:

Goy gütübü yaxşıdır.

Gel, ezabı olmasa.

O:

Hëç ezaba dözmerem

Bir sevabı olmasa.

Gördüm ki, süfreye küp çaxırı gelmedi, dëdim:

Göy çemene kim baxar

Läle nabı olmasa?

Kişi dëdiyimi anladı:

Lale renkli şerab var

Gonağ babı olmasa.

Lale renkli şerab süfreye göyulanda Memmedeli Kişi'nin nedense ehvalı dëyişen kimi oldu.

Ne sözüüm var, dëmişem dövrana,

Dare çek, söz dilimde galmayacağ.

Ne tovr yandırırbsa dövr meni,

Eğer ölsem, külüm de galmayacağ.

Ğoca şair gezële kèçdi. Birdenbire bu hüzn ona hardan üz vèrdi, bilmèdim.
Könlünü açmağ meğsedile dèdim:

Merdekân var olunca, sen varsan

İntigamın olümde galmayacağ.

Ğoca gülümsedi. Şad oldum ki, onun "Ne tövr yandırırbsa dövr meni" dèye
bedbin xetirèler ğayıtmasına manè olabildim...

MEMMEDELİ KİŞİ'NİN ĞAFİYESİ

Kende ğetmişdim. Köhne hamamın tininden çıxanda aralıdan Memmedeli
Kişi'ni gelen ğördüm. Durub ğözlèdim. Xèyli ğocalmışdı, sınıxmışdı. Hem de sınığ
deydi ğözümè Memmedeli Kişi. Şübhesiz, bu ğün bu bela ki başımıza açılırdı, bu
müdrük insana da öz te'sirini ğöstermişdi... Yaxınlaşdı, salam vèrdim, salam aldım;
amma meni tanımadı. Adımı dèyende ğülümseyib çox sèvdiyi üsula, nezme kèçdi:

Pir olasan, gelende

Biz sarı da bah ğörek.

Ğır ğıçını şèytanın,

Biz terefe çıx ğörek.

Sözünde ğilèy vardı Memmedeli Kişi'nin. Bildim ki, cavab vèrmesem
menimle söhbeti tutmayacağ (Mèyxananın xusussiyyeti bèledir). Odur ki, sesine ses
vèresi oldum:

Ay senin ömrin boyu

Ğametini şax ğörek.

Heftede gellem teki

Şèytanı axsağ ğörek.

İlk növbède nezerimi çeken Memmedeli Kişi'nin tutduğı ğafiye oldu ("bax
ğörek, "çık ğörek"). Hele müharibe illeri, yay ğünlerinde yumşaq ğumda diz üstde

dövre vurub méyxana déyen cavablar birbirine déyerdiler. "Kêçek Memmedeli gafiyesinde". Vê bir anda méyxananın ahengi deyişer, meclise êle bil, têze ab hava gelerdi. Tereflerden biri giriş êlerdi. Meselen, yadımda galanı déyirem:

Dünya gumarxânedir,

Kartını hêy sıx görek

Yanmısan, êy bixeber,

Ġoy varını, çix görek ve c.

İndi 80 yaşlı Memmedeli Kişi adıyla baĝlı hemin gafiye ile meni salamlayanda, xeyalime hemin baĝlılığın kökü geldi: Müharibe illerinin ĝarlı bir ĝış günü idi. Kendde ses yayıldı ki, bes, Memmedeli'ye şairlik vêrilib camaat teeccüb êledi "yox eşşi?" dêdiler, êledi ki, var ĝırh arşın ĝuyunun dibinde ona vêrgi vêrilib.

Hemin il yaĝan ĝar çölü düzü êle beraber êlemişdi ki, deresi tepesinden seçilmirdi dünyanın. Memmedeli Kişigilin ĝapıdan iki hêyvani yox olur. Kendde oĝru zad da yox idi ki, ĝüman ĝede. Muharibe vaxtı olsa da indikinden ferĝli olaraq adamlar ĝayĝıkêş idiler... Êvde götür ĝedib bêle ĝerara gelirler ki, tövlenin ĝapısı açığ ĝalib, ĝoyunlar baş alıb ot ardınca çöle ĝayıblar. Atası Memmedeli'ni hêyvani axtarmaĝa gönderir (O vaxt onun 35 yaşı varmış). Kendin cıxacaĝında o, ĝoyunların izine düşür. İzle çeke çeke onu içeri, lap çölün ortalarına aparır. Dême ĝece esen ĝülek ĝarı sovrub yel tutan yerlerde hêyvani ayaĝ izlerini ört basdır êdibmiş. Odur ki Memmedeli Kişi'nin ye'ni vaxtkı Memmedeli'nin iz axtardığı yerde birden ayaĝını ĝaldırıp ireli atmaĝıynan ĝuyunun dibine ĝetmêyi bir olur. Külek ĝarı vurub ĝuyunun aĝzını baĝlayıb, Memmedeli ise bunu nezerden ĝaçırıp. Êle bil, ĝoyunlar da öz sahiblerinin ölçü biçisine bêledmişler kimi ĝuyunun dibinde durub onu gözleyirmişler. Memmedeli hemin megamda üç xoşbextlik tapır (öz dêdiyine ĝöre birinci xoşbextlik ondan ibaret olur ki ĝuyunun darısĝal olmaĝına baxmayaraq, Memmedeli Kişi divara toxunmadan, hêç bir hesaret almadan, onu "Teleye salan" dêdiyine ĝöre birinci xoşbextlik ondan ibaret olur ki ĝuyunun darısĝal olmaĝına baxmayaraq, Memmedeli Kişe, ona bir müddet sonra agah olur ki, o da ibaret olsun, Memmedeli'ye vêrgi vêrilmesinden... Ġeceni ĝuyuda iki ĝoyunun arasına ĝirib büzüşen Memmedeli seheri ĝızdırma içinde açır. O derecede ĝızdırır ki, harda olduĝunu ĝücle derk êdebilir. Axşama yaxın azacıĝ özüne ĝelende hiss êdir ki, eger

guyudan çıxı bilmese g y nlarla beraber burdaca  r y y cek.B le ağır veziyyetde defelerle bir n ce m tr yuxarı ęalxıb geri s r ş r. (guyunun aŗađı hissesi kil torpađmıŗ). Nehayet,  le bil kimse ona emr  dib d yir ki: " ıx g yudan,  l m gelir."  le onu  l mden ęurtaran da  l m ęorxusu olur... Bununla b le b ynine iŗleyen bir fikir, g yunun ağzına  ıxanda onun heraretini daha da artırır. "G y nlar ęaldı, atam dedemi yandıracağ." M xteser, hemin ęece istilik  le ę c gelir ki, Memmedeli sayığlayır. Atası baxır ki, a Kiŗi bu Ő r d yir:

Dur bu g y nlar kimi

H y yuxarı bax ęorek.

Ta g y n oldun y ter

Dur g yudan  ıx ęorek.

 le hemin ę n kende ses yayılır ki, Memmedeli'ye g yuda Şairlik v rilib...

Bu ę n de ęoca Memmedeli hemin  z ilk ęafiyesinden ayrılabilmemiŗdi. Onu dillendirmek xatirine d dim:

-  ırx il k  ib hemin vaxtdan, amma ęafiyen  le tezedir ki, tezedir.

O, mezeynen cavab v rdi:

-Bes n ce? Hele o misraların  st nde tezedən iŗleyib, bu ę ne yaraŗan Őekle salmıŗam ęulađ as:

Tut  z n  Mosđova

Dur b lece bax ęorek.

Canda tener olmasa,

Gel g yudan  ıx ęorek.

Boynunu ęucaqlayıb  z nden  pd m Memmedeli Kiŗi'nin.  oca ę ld , bildi ki, d zeliŗi xoŗuma gelib.

İŞİĞİN MÊYXANASI

Xeber yayıldı ki, kende işiğ çekilir. Camaat sévindi, ehzen dèdi şura hökümetine. Direkler basdırıldı ve kendin gireceyinde işiğ göründü. Bir de xeber yayıldı ki, bes Zerif Meherrem işiğçı te'yin édibler. Camaat meettel ğaldı, balam, dèdiler, ye'ni bu Meherrem'in ğabında nese varmış, biz bilmemişik?... Hèç bu cılızda da işiğın böyüyü olar? Meherrem heğıgeten xestehal, cılız bir adamdı. Èle buna görede adının ğabağına bir. "Zerif" sözünü elave édib, élemişdiler. "Zerif Meherrem". 30 yaşlarında subay oğlandı. Èvlenmeye de telesmirdi. O vaxtlar bu yaşda, hele biraz da gec évlenirdiler. Müxteser; kendde işiğ işinden az çox başı çıxan, sèriştesi olan Meherremdi ki, bu işi ona hevale étmişdiler. Èle hemin gündən de hörmeti bire bèş artdı Meherrem'in. Kimin ğapısından kèçdi: "Meherrem, yolunu yaxın èle", "Meherrem, e'la çayımız var" ve bir müddet ona da "Zerif" de dèyilmedi. Èhtiyat édirdiler ki, ixtiyaret elindedir, işiğlarını keser. Camaat da èle tesevvür yaranmışdı ki, Meherrem olmasa, işiğ da olmayacağ, hele ona söz de ğoşmuşdular. Özü de dèyirdiler ki, Zèybe Arvad ğoşub. Èle şè'rden de görünür ki, arvad işidir. Kendde ise şè'r dèye bilen arvad xèylağı ancağ Zèybe'dir.

Ay gözüm, zerif Meherrem

Ehvalı şerif Meherrem?...

Üzürük işiğ gölünde,

Sene min te'rif, Meherrem.

Mektebin olaydı herka,

İkinci sınıf, Meherrem,

Abşeron senindi vallah,

Herifsen, herif, Meherrem.

Sene men özüm gelerdim

Ğocayam hèyif, Meherrem.

Ğız vèrib ğızıl keserdim

Zeifsen, zeif Meherrem.

Eslinde Z ybe Arvad'ın h c y rli dibli  vladı yox idi. Eri de  oxdan vefat  tmifdi. " rkek T kezban" ki, d yirler, d yerdin  le bunun  z d r ki, var. Yaxşı s z dem yi vardı. Rastına  ıxan subay oğlanlara d yerd:  zımı v rerdim sene, h yif ki, boyun g dekdir; istixare d z gelmir. Eger oğlan uca boyludursa, bayağkının eksine d yerd; gızı g dek olardı. Cavanlarda g l mseuib  terdiler. Meherrem onun  vine işiğ  ekmişdi, daha arxayın ol, demifdi, gurtardın d nyanın k rluğundan, Z ybe Arvad da  ırağı silib, temizleyib goymuşdu refe.  onşulardan be'zileri narazılığ  tmifdiler ki,  vlerimiz yanaşı ola ola n y n ona işiğ  ekirsen, bize yox. Meherrem hamıya  mid v rerd, hamının  vine işiğ gelecek, d yerd. Z ybe Arvad ise bilerekden Meherrem  z havadarı kimi  'lan  lemişdi. Buna g re de hemin ş ri goşukende yaymışdı ki, ağzıg y eklere yanığ v rsin (o, nedense goņsusı  bret Kişi'den daha  ox yanığlı idi). ş rin axırını da b le bitirmişdi:

 lmesin paxıl p ylesin,

Bařđadır bu k f, Meherrem.

"Zerif"i unut bu g nden,

Adın oldu "ş f Meherrem."

 ndi bezi  vlerin pencelerinden  lektrik lampasının işiği gelirdi. Be'zilerinden ise helelik n y t lampasının. Direklerin sayı artdığca kendin ortasında daş k rk ye salınmış balaca transformatorun uğultusu artır, avtomat atır ve işiğlar t z t z s n rd .

Bu veziyyet g nde bir n ce defe tekrar olunduğundan camaat narazılığa başladı. Be'zen  le olurdu ki, Meherrem ga ıb gizlenesi olurdu. Herden de k reyini transformat r budkasının  apısına s ygeyib, oturduğu y rdece yuxuya g dirdi. Bir s zle, onu divara diremişdiler. Kend işiğ  ekilenden beri ağ n y te  htiya  azalmışdı, d ye nadir halda onun satışı teşkil olunurdu.

 oxunun lampası boşdu.  le bu sebebden teleğeti olurdu, işiğimizi v r, vesselam!

 ox  ekmedi ki, hemin seslerin i inden Z ybe Arvad'ın da sesi  şidildi,  z  de n ce  şidildi.

Bu ne engeloza oldu,
Ay zerif zulum Meherrem.
Şe'nine te'rif d yende,
Yanaydı dilim, Meherrem.
O dedem v ren  rağın
Dibinde  l m, Meherrem.
 z m  i in yandırır,
 zgeni  l m, Meherrem.

"G z" d dim, nezir nayladı,
Sene men gelim, Meherrem.
G z me g r nme billah
Gicişir elim, Meherrem .
Sene men "g z m" d mişdim.
G z ne k l m, Meherrem.

Kendde bu m yxananı bilm yen yoxdu. Buna g re de Meherrem'i g r b dodağı a mayan, bir adam tesevv r  tmek olmazdı. Ve Meherrem de bu g l msemenin meğzini bildiyinden, hemin adamın hiss  deceyi derecede onun yanından dodagucu nese d yib  terdi (yeğın ki, s y rdi). Bunu g ren hemin g len adam daha da mezelenir ve g hgehe  ekmekden  z n  saxlardı... Amma b t n bunlara baxmayaraq, Meherrem kend işğlarının sayını artıra artıra gelib  bret Kiş'i'nin ğapısına  atdı...  bret Kiş'i  l işinden tezece ğayıdıb heyete girmişdi ki, 7 uşanın hamısı onun ğabağına y y r şd : "Dede,  vimize işğ  kdiler," Kiş'i'nin  z  g ld : ay hemişe işğlığda olasız, m barek, m barek. Unutmayın ki, bu lampanın ustası ili  Babadır. ( bret Kiş'i doğrudan da  le b le de bilirdi.) Arvad da Kiş'i'ye g z aydınlığı v rdi: Ağzımızın yolunu tapa bilmirdik, ay Kiş'i d di.

M xteser, s fre a ıldı, bozbaşın etri  vi g t rd . D diyim kimi,  bret Kiş'inin 7 uşanı vardı; Kişiyi 5 yaşındaydı, b y y  15 yaşında. Balacanı daha  ox isteyirdi.

İbret Kişi. Adını Bala goymuşdu. Süfre açılarda ata oturardı. Yanında ise Bala... Béli, Bozbaş geldi. ğayda üzre atanın kasında xüsusi küfte ve bir parça da yağlı et olardı ki, bu arvad terefinden kişiye güzeşt sayılırdı.

Ne ise çox derine gëtmeyek... Èle bismillah èlemişdiler ki, işıqlar söndü. 10 değıge keçdi, 15 değıge keçdi, xörek buza dönüb soyudu. İbret Kişi ğaranlığda seçdi ki, kesasına bir el uzanır.

- Bildi ki, Baladır, dinmedi: "Ğoy götürsün, uşğıdur." Bir az keçdi, gördü yox, hemin el yeniden kasaya uzanır. Bildi ki, aç yatası olacağ, odur ki naelaç dillendi:

-Ay arvad lampada nöyüt varsa, yandır getir.

- Hemin el diksinib ğeri çekildi. Arvad lampanı getirende süfre işıqlandı. Uşğılar paylarını çoxdan yeyib çekilmişdiler. İbret gördü ki, kasada ne küfte var, ne de et, gülümsedi:

- Şal çarığ, lampa nöyüt, dèyesen èle bunlardan è'tibarlısı yoxdur. Men neyçün ixtiyarımı işığcı Meherrem'e verirem ki, Bala da benim küftemi yeyir... O ki ğaldı bu işığ meselesine

- Sen bayağ düz dedin, ay arvad, bundan sonra ağızımızın yolunu tapacağığ, ancağ süfrede bir şey tapılmayacağ. Ne ise... Yeğın lampası brakdu o Kişi'nin.

Arvad yène bir şey anlamadı dèye, Kişi sözü xırdalamalı oldu:

- Bırak ye'ni xereb, adamı yarıtmayan.

- Axı o kişi kimdü? Bu lampanı düzeldeni dèyirem.

- İliç! Dèye İbret Kişi özünden çıxdı, bes bayağdan zurna çalırım?

Arvad el çekmedi: Axı, bes İliç kimdü, demirsən axı.

- Üstâdu da, bu lampanı yumurlayıb düzelden Urus...

Seherisi ğün camaatınan çöl işine geden İbret Kişi'nin ğulağına bir meyxana deydi, cavanlardan biri güle güle herden ona teref dönüb ahenkle dèyirdi:

Zenn èleyib zülmetin atmış daşını,

Mil dayanıb kèfi bir an İbretin.

Üstünü zülmet ki, alıb bozbaşın

Küftesi gacmış kasadan İbretin.

Yerindece dondu. Meettel galdı. İstedi soruşsun ki, a balam, bu iş benim dörd divarımın arasından tızliknen néce çıxıb bu aleme car oldu? Ağartmadı, méyxana xoşuna geldi deye, gulağını hemin terefe itiledi:

Erkek eti, çetvèri üç abbası,

Ze'feranı, istiotu, hëyvası

Aldı elinden ilicin lampası,

Xëyri bu oldu kôsadan İbretin.

"Göresen bunlar kôsa Meherrem'e dëyirler? Èle olar, onun üzünün tükü ancağ çenesinden bitir" Bu sözlər İbret Kişi'nin üreyinden kèçdi, ancağ yène degig bir şey anlayabilmedi. Cavanlar ise gèt gède daha da coşurdular:

Meftilini poct ëleyib gönderib,

"Brat" dëyib, "Druğ" dëyib gönderib.

Lampasını kündëleyib gönderib

Usta İliç Moskva'dan, İbretin.

Mëyxananın bu yerinde İbret Kişi gëhgehe çekib güldü:

- Tebin revan olsun, ay Sadıg dostumun oğlu...

Axşam ëve dönende, tinlerinde İbret Kişi'nin garşısına Zëybe Arvad çıxdı. Hele bësh addımlıgdan arvad elini şappıltyynan sifetine çırpıb dëdi:

- İbret Kişi, bu ölsün, xeberim yoxdu, birden mennen zaddan bilersen. Men özüm de Seher Tëzden eşitmişsem.

İbret Kişi hem teëccüb, hem de nigarançılıgla çaşarağ, soruşdu:

- Neyi?

Zëybe Arvad, sene goşulan sözü dëyirem.

İbret Kişi arxaynılıgla gülümsedi:

- Nolar, xoşuma geldi, sağ olsunlar, dostum Sadıĝ'ın oğlu idi.

Z ybe, vallah, incimesen, men onlardan yaxşısını d yerem.

İbret Kişi g l msedi, N ş n inci yirem, d  gelsin.

Z ybe Arvad s ze bend imiş kimi o değiğe başladı:

Seninle davam heşirim, ay İbret,

Heşire, ĝiyamet g n ne ĝoy ĝala

Gel bize, bozbaş bişirim, ay İbret,

Barmağının d rd n  birden yala

İbret Kişi'nin d mek olar ki, b t n e'zaları g ld .

- He, hansı yaxşıdır? Z ybe Arvad soruşdu.

- Senin ki... ĝ t hazırla boz başını, gelirem,

- D ye İbret Kişi iki addım atıb ĝanrıldı:

- Uşağları da  z mnen g t r m?

Z ybe Arvad bir an d meye s z tapmadı  le bil. Sonra, b lke  le s z tapa bilmediyinden birce bunu d di:

- Varan! Uşağların payını v rerem, apararsan

- Gelib  v  şi y dağıdarlar.

Bu bozbaşın zurnası ise seherisi g n  alındı.

BOZBAŞIN "ZURNA" SI

D dik ki, İbret Kişi şam yem yine ve'de almışdı:

"Gel sene bozbaş bişirim, ay İbret,

Barmağının d rd n  birden yala"-

D mişdi Z ybe Arvad. Biz de boyun olduğ ki hemin bozbaşın zurnası ki, seherisi  alındı onun sedasını size  aldırağ.

Gayda üzre kendin çöl işiyle mēşgul olan kişileri seher seher çayxananın gabağına cem olar ve olub kēçenden dēye güle ekin biçine umumiyetle, torpağla bağı işlerine yollanardılar. Ekin yeri ibret "Uzun Dere" dēyilen bir yer idi. Göz işledikçe uzanan sarı sünbüllü bu torpağ sahəsi "Merz" dēyilen balaca işarelerle nişanlanmışdı ki, herenin öz sahəsi bilinsin, birinin bir sünbülü bēle başğasının merzini aşıb halalı harama dönmesin hemin o yerlerde indi çoxdandır ki, şam ağaçları ekilib dēyirler, hemin ağaçların süfte bir hissesi Rusiya'dan gētirilib. Ve "Uzun Dere"de növ gārdaşlığ xiyabanı salınıb. (Bu hiyaban ise axırınıcı olmadı, onun nehayeti(?) "Dağüstü park'da şehidler xiyabanı" oldu).

Bēli... kend ehli dēye güle çöl terefe üz tutmuşdu. İbret Kişi özünden xoflu halda sadığ dostunun oğlu terefe göz goyurdu görsün bugünkü mēyxananı neyle başlayıb, neyle gurtaracağ. Boyda Kişi'nin üreyi guş üreyi kimi dōyünürdü. "Eger xeber tutubsa gutardı, onu sahlamağ olmaz" ēle üreyinden kēçirmişdi ki, Sadıgoğlu bütün bunları onun üzünden oxudu ēle bil. Ve hemin andaca mēyxana başlandı. Aralıdan iki bir, üç bir derdleşe derdleşe gēdenler ses ēşidib telesik ora yaxınlaşdılar:

Ganad açmışdı xoruz,

Ġondu bir özge dama.

Yaman açmışdı xoruz

Be'de almışdı şama.

"Aydındır, dēye İbret Kişi öz özüne pıçıldadı, hemin meseledir dēyesen." Sadıgoğlu adetin üzre bic bic gülümseyib herden ona teref baxırdı. Onun bēle baxmağı ise, sözsüz ki, camaatı şübheye salırdı. Pehlevan cüsseli İbret Kişi bir gırıg bu uşağın elinde aciz galmışdı. Balaca, yöndemsiz bir iş tutdun ve ya yersiz söhbet ēledin, ēle bil gabağcadan ezberleyib, sinesine yığımış tut geldi. İbret Kişi ēhtiyat ēdirdi ki, berk danışsa, bu südemer daha hēç ipe sapa da yatmaz... Mēyxana davam ēdirdi:

Ġapını dōyecleyib

O, ağaçdelen kimi,

O geder durdu, bitib

Göyèirdi den kimi
Onu pişvaza toyuğ
Geldi gelmeyen kimi.
Oldu pejmürde xoruz,
Arvadı ölen kimi.

İbret Kişi özünü tamam itirmişdi. Dêyilenler hamısı o axşamkı veziyyetle düz gelirdi. Amma onu çaşbaş salan iki mesele idi. Birincisi buydu ki, hemin axşam Zêybegilde kenar adam olmayıb, İbret Kişi sağollaşıb çıxıb, bes bu boyda zurnanı seherin gözü açılmamış kim piledi ki, bu şingile xeber tutdu? İkincisi ise, budu ki, bu meni horuza hoş oxşadır? Teki axıracan êle bêle de ğurtarıb redd olsun. Başımıza bêla oldu bu Sadığın oğlu şair olmadı. Mêyxana ise dêyilirdi.

Dême "sêvda" dèdiyin
Hemişe teze imiş
Dême bu êv xanımı
Naz imiş, ğemze imiş.
Êle baxdı, êle bil,
Baxışı nize imiş.
Xan ğızı Nigâr odur,
Bu Kêçel Hemze imiş.

İbret Kişi fikirleşdi ki, dêyilenler bitde bitde düzdü, ancağ "Kêçel Hemze" de heddini aşdı bu köpekoğlu. Bir istedi xirtdeyinden yapışıb çıxa tavalığa, ancağ êle bil ses eşitdi: "ay êvin tikilsin, ğarğa mende ğoz var, êleme," susdu, hirsini udub mêyxananın ardını dinledi. Sadığın oğlu lap göynen ğèdirdi:

Müxteser, geldi team,
Dil dadıb, ğöz ğöresi,
Süfrede her ne desen
Bozbaşın uç cüresi

Arzuman küftesi lap

Èle bil, yèr küresi,

Toyuğu ne açmadı?

Xoruzun çil feresi.

"Çil fere" dèyende İbret Kişi hiss èledi ki, içinde nese gırılıb düşdü, balaca oğlu balaya évde uşağlar "çil fere" dèyirdiler, üzü çil çil idi. İbret Kişi hemin axşam onu da özüyle gonağ aparmışdı. Aparmışdı ki, arada söz söhbet olmasın, kend yèridi; özü de bële kend, ala garga bala çıxartmır burda. Gèce gördüyü yuxunu unutmusansa, onu seher tèzden Sadığın oğlundan eşidersen... Kişi birden èle fağırlaşdı ki, bu cılız gedeye èle yazıg yazıg baxdı ki, kafer olsaydı bële, daha söhbetin ardını getirmezdı. İbret Kişi'nin te'birince dèsek şinkilede èle èledi, göz gapağlarını gıpayıb açmağla İbret Kişi'ni başa saldı ki, ağartmaram, arxayın ol; ağartmadı da. Birce anda gafiyeni dèyişib camaatın fikrini yayındırdı:

Bu henek öldürdü bizi, ay haray,

Zevzemek öldürdü bizi, ay haray.

Çölde bu şit möizeler, évdesè

Şor çörek öldürdü bizi, ay haray

Ekdiyimiz bitmedi, hağdan reva

Barmağımız deydisè ancağ, baba,

Bir oba tersa göyerir, bir oba

Barmağı sınısın bu müselmanın a...

Ekhaek öldürdü bizi, ay haray!

...Axşamüstü çölden gayıdanda ève çat ha çatdakı tavalıgda bir topa hèyvan görüb, yolunu ordan saldı İbret Kişi. Vaxtaşırı Şamaxı terefdən sürülüb getirilen mal hèyvani Abşeron kendlerinde bëlece yubana yubana satırdılar. Hemin bu "Tavalıg" dèdiyimiz yèr kendin gireceyinde, münasib yèrde olduğu üçün bir növ mal gara bazarına çevrilmişdi.

İbret Kişi yaxınlaşıb çember buynuz, uzun sağgallı bir tekenin ayağından tutdu ki, həyvanın içindən çıxarıb emelli başlı "Tanış" olsun. Əle bu vaxt gulağına ses deydi:

Bir beri gel, birberi,

Ay tekesiz gal seni.

Kirveden artıq çekir.

O kəçi sağgal seni?

Memmedeli Kişi çökekde olduğundan İbret'in gözünden yayınmışdı (Onlar bala sarıdan kirveydiler). Bu hemin Memmedeli'ydi ki, kendin cavanından tutmuş ahılına kimi hamı onun hörmətini saxlar, bir sözünü iki étmezdiler. Sinninin heştadı ötməsinə baxmayaraq, sinedeferdi. Bütün bunlarla beraber İbret Kişi onun gözünə görünmək istemirdi. Çünki, bilirdi ki, o bu dedı gödudan xəberdardır. Özü de Sadığın oğlu kimilər söz deməkde bunun gabağında tab gətirebilmezdiler. Başladısa İbret Kişi'nin işi yaxşı olmayacağıdı. İbret özlüyündə götür goy əde əde göcaya yaxınlaşıb salam vərđi. Memmedeli Kişi salamı alıb ikinci bende kəçdi:

Kekliyin azmış, üzüb

Yoxsa geyl-ü gal seni?

"Arzuman"a tutublar

Bəlke dalbadal seni?

"Yağışdan çıxıb, yağmura düşdük," dəye İbret Kişi fikrindən kəçirdi. Ancağ mesələ deyişdi. Memmedeli Kişi həyvanın ortasında boyca başgalarından seçilen bir gara érkeyi İbret'e gösterib dedı:

- Senin mennen de çox həyvanın olub, o uzun gara boyunlu garaya yaxşı bax, həc əle geyun görmüsen?

İbret Kişi'nin həc həyvana baxmamışdan çiçeyi çırtladı. Ona göre ki, əhtiyat etdiyi meseleden göca vaz kəçdi. Sonra ise gözü həyvana sataşanda emelli başlı ürekden güldü. (İbret Kişi'nin bu gün seherden güldüyü əle buydu) Sonra həyvanın içindən uzun boyunu açığa çekdi.

Doğrudan da geribe h yvandı, ayaqları l ylek ayakları kimi hedden artığ uzundu d ye s r den bir g yun başı h nd rde dururdu, boynu ise az ğala z raf  boynu kimiydi. Memmedeli Kişi  z n  s r  yiyesine tutub d di:

Sene ğurban, ne g yundur bu g yun?

D rd ayağ, bir de boyundur bu g yun.

Doğrudan ye'ni bu  v h yvandı?

Çaşmışam, vallah oyundur bu g yun.

S r  sahibi malağandı. Bir şey ğanmadı. şamaxı terefden arabir satmağa mal h yvan g tirirdi. Kendin bu açığ tavalığ yeri bir n v mal bazarına  vrilmişdi. Malağanın bu, n vbeti seferi idi. Azerbaycanca tek t k kelmeleri başa d ş rd . Ancağ m yخانadan tamamile xebersizdi, odur ki, elini yelleyib ikice kelme ile cavab v rdi: "Nu tebe..." İbret Kişi ise h yvandan b line, ğabırđalarına bayağdan el gezdirmekden yorulmuşdu;  st n n yunu o ğeder uzamışdı ki, d yirdin h yvandan b line elave bir koma yun şelleyibler. İbret Kişi d di:

- G rkeminden baş a madım. Amma ğırxılmadığı ona g redir ki, ğabırđaları g r nmesin xalis s m kd r.

Memmedeli Kişi  z n  yene malağana tutdu:

Dayanıb gor, ne baxır zehm ile bir...

K rk n  barı  ıxar, rehm  le bir.

G riden diđđet ile fehm  le bir

 le bil bir tona yundur bu g yun.

Malağan bu def   le bildi ki, ğara  rkeyin boynunu onun eyri boynuna oxşadıb dolayırlar onu. Heğğeten malağanın boynu eyri idi. D zm yib Rus'a xas olan kobud bir gelme işletdi. Memmedeli Kişi de  z n vbesinde Rus dilini bilmediyinden ancağ s z n d yilişinden onun xoşegelmez olduğunu te'yin  tdi ve ş bhesiz ki, ş 're k çdi:

H ç g yunluğ d yil her end boyu da,

Amma h yvandu yaranmışdı bu da.

Sene çekmiş bu gebil bir suyu da

Belke ecdadı soyundur bu göyun?

Sonra her ikisi k fleri k k İbret Kişigilin  vleri terefe y neldiler. Ğapılarına  atha atda Memmedeli Kişi ayağ s r d  ve sonra da  z n  ona tutub erkyanalıĝla d di:

Meslehetim var sene;

Boşla o ğart arvadı

Atma boyat loxmanı,

Tutma boyat arvadı.

Bu d rt misra İbret Kişi'nin ĝulaĝında doĝma adamın danlaĝı kimi seslendi. Ancaĝ Memmedeli Kişi'nin d diyi kimi o, "boyat loxmasını" "boyat arvada" d yişmemişdi axı; ye'ni uşaqların anasına xeyanet  lememişdi İbret Kişi. Le'nete gelsin Sadıĝın oĝlunu, ĝarışĝadan fil ĝayıran k pek uşaqı. Memmedeli Kişi ise bil, girine k cen şirin ĝafiyesinden ayrıлмаĝ istemirdi:

Biz b zarıĝ birinden

Sen ĝoşalat arvadı.

G t lap heremxana a ,

Arvada ĝat arvadı.

- Vallah  le d yil, Memmedeli Kişi, d ye İbret Kişi acı acı g l msedi. Senin ĝohumunla g tmişdik, d z n  o d yer (Balaya Memmedeli Kişi ĝohumum d yirdi.) Bir zarafatdı bu da, bir ĝel tdi işl tdik.

Memmedeli Kişi kirvesinin daha cezane geldiyini hiss  dib s hbeti xetm  ledi. Her ikisi heyete k çib  ve teref y neldiler. Balaca bala onları ĝarşılamaĝa  ıxdı. Memmedeli Kişi onun  z nden  p b papaĝına bir ovu  leblebi t kd . Apar ĝardaşlarına da v r. Bala ĝa ıb bir de g ri ĝayıtdı. Dede, Z ybe Nenegile g dek de.

Atası bir Memmedeli Kişi'ye, bir de uşaqı baxıb g l msedi: Ğohumunla g dersen, men y yib doydum daha.

Memmedeli Kişi uĝunub g tdi...

Èle bu vaxt küçenin o başında Zèybe Arvad axır ki, Sadıgın oğlunun geldiyini görüb el èdib yaxına çağırdı. Zèybe Arvad seher ki "Xoruz" nağılını eşidib şire dönmüşdü, özünə yèr tapa bilmirdi. Cavan oğlan yaxınlaşan kimi arvad onu hop götürüb darvazadan içəri yère goydu.

Kenardan baxana èle gelirdi ki, Zèybe küçeden uşağı götürüb heyete tulladı. Ve tullanmağıynan da elini bèline vurub hecv dèmeyi bir oldu:

Ay süderem, yormadı bu kop seni?

Çare budur min, çaparag çap seni.

Gèt nenevün gir balağı altına,

Yoxsa tutub hap èlerem, hap seni.

Sadıgoğlu sakitce gülümseye gülümseye cavab vèrdi;

Men tepeyem, sen gevi dağ, ay nene,

Terpede bilmez bèle Sohrab⁸³ seni

İbret emim tekce çekilmez gèri,

Bozbaşı vèr, hop götürer, hop seni.

Bunu eşiden Zèybe Arvad'ı daha da od götürdü;

Bir èle şappıltı gelerdim sene,

"Şapda" goyub "şupda" , gezer "şap" seni.

Sadıgoğlu aman vèrmedi:

İncime ağlım keseni söylèdim,

Tek ona bildim, a nenem, bab seni.

Zèybe Arvad axırını iki misradan, dèyesen, xoşhal oldu ve gülümseyerek heyet gápısını iteleyerek açdı:

- Ye'ni yaxşı gurtardın, gèdebilersen.

Sadıgoğlu gülümseyib gápıdan çıxanda Zèybe Arvad'ın bu iki misrasını da eşitdi:

⁸³ Rüstem Zalıñ oğlu sohrab nezerde tutulur.

O teb-i e'la ki sene hağg vèrib,

Boynumuza mindirecek lap seni

Kendimizin mezeli ehvalatlarından biri de hemin bozbaş ehvalatı idi ki, sinedeferler onu şe'rləşe şe'rləşe èle başlayıb, bèle gurtardılar.

MÉYXANA SAYAĞI

Könlümden siyasi méyxana yazmaq kèçdi. Bu fikir mende "Müdrük" rehberimizin prèzident seçkileri hağda "Tarixi" hikkesinden sonra başğaldırdı. Xeyli fikirleşdim, gördüm ki, yox o adama layıqli söz tapabilmeyecem. Ne ise bazar günü kendimizde Merdekan'da idim. Nedense bağlara baş çekib, o doğma yerlerin havasını udmaq istədim... Araf vaxtı idi.

Ğızgın bəl işi gèdirdi, yerin tekinde èle bil, neheng bir gazan gəynayırdı. Torpağ geribe bir hevesle buğlanırdı. Kend camaatının "çığistan" dèdiyi yere çatanda çepersiz bir bağın ortasında üç neferin ayağ üste dövre vurub çırtma çaldığını görüb onlara yaxınlaşdım. Here yere sapladığı bəlin sapına direnib méyxana dèyirdi. Salam vèrib yaxındakı kötüyün üstde oturdum:

-Méyxanasız durabilmirsiniz, dèye zarafat èlemek istedim. Onların en cavanı benim mekteb yoldaşımın oğluydu. Atasını hele indiyəçen öz adıyla çağırın olmayıb, hamı ona "İngilis" dèyir. Onun oğlu mene irad tutdu:

- Méyxana yox, Méyxanasayağı!

Èle yerimdece onlara, nəce dèyerler "ayağ" vèrdim:

Méyxanası goy durur,

"Sayağı"nı tulla gètsin.

İngilisin oğlu teb ayağ cavab vèrdi:

Dellekliyın ètmisen

Ğırığını tulla gètsin...

Hamı gülüşdü. Düzü, bu iki misra meni yaman tutdu. Orta yaşlı birisi üzünü mene tutub növbeti bendi dèdi:

Sen de goşa adlısan
Cınağını tulla gêtsin.
"Bala" başıdı sözüüm yox,
Ayağını tulla gêtsin.

Sonra üçüncüye növre çatdı:

Ya növreye yaxın dur.
Gılığını tulla gêtsin.
Ya könüllü teslim ol,
Yarağını tulla gêtsin.

Ayağa durası oldum. Çünkü başğa cür, doğrudan da, terk silah édilmiş kimi olurdum. Üzüümü İngilisin oğluna tutdum. Mene "dellek" dèyib berk sataşmışdı:

Ay dedesi İngilis,
Bu lağını tulla gêtsin.
Yoxsa şeytan kes dèyir
Gırığını tulla gêtsin.
Ya İngilis nişanlı
Bayrağını tulla gêtsin.
Ya şalvarı gayçıyla,
Balağını tulla gêtsin.
Yêniden gülüşme düşdü.

Ğurtarağ, dèdim, bu gafiyeynen bu geder besdir. Ancağ mene dèyir görüm bu mèyxana sayağı nece şeydir. "Aşığsayağı" var, bilirik, "gaytağı sayağı" da bir oyun havası bestelenib bunu da bilirik, ancağ mèyxananın sayağını doğrudan da eşitmemişem. İngilis'in oğlu yène de gabağa düşdü.

-Bu siyasi şe'rdir. Mèyxanaya yaxın şe'r. İndi biz başlayağ, sen nezaret èle.
Ve ne vaxt kime işare èlesen, ardını hemin adam gèdecek.

- Bunu ezberlemisiz yoxsa...

- Yox, dèye cavan sözümün ardını dèmeye goymadı, bedahetendir.

Èvvəlce bir nefer iki baş misranı dèdi:

Berekalla, həc bu cür kend olmaz,

Men dèdim bizde namized olmaz.

Sonra dèyişme başladı:

Ali tehsilli filankes rèktor,

Orta tehsilli behmekân doktor.

Bu da dörd dost çolağdu, kardır, kôr.

Bir de lüt var ki, kimse bend olmaz.

Lüt-den, elbette, prèzident olmaz.

Şor satan, alma satan, şamı satan,

Başına ip salıb insanı satan...

Bunlar almır, bunların hamı satan

Bèlede həc Baris de sedr olmaz

Baris'nen olsa bu millet olmaz.

Barmağımı en cavan oğlana tuşladım. O ara vèrmeden başladı:

Biri var pèyseri ğarmon görüyü

Bèlinin toğğası bir mal hörüyü

Me'lum olmuş ki "Temizdir üreyi

Adamın ğurtdusunda kert olmaz."

Ğarın olsa başa diğget olmaz.

Bu dadaşdır, dadayanla cür olub
Onda bir cürdü, indi bir cür olub
Söz satırmış o zaman tacir olub;
Her pəşekarda bu cür jəst olmaz,
Gel ki, bunsuz bu ticaret olmaz.

Men indi orkəstr dirijoruna dönmüşdüm. İndi de barmağımı bir başğasına
tuşladım:

Biz lüt üryan babayığsa, də görek
Bize kostumlu prèzidənt ne gerek?
Boyu bir, geyreti on yəddi çerek.
Beri gonder o lütü derd olmaz.
Derd olar onda xeyanet olmaz.
Ne savaşdır doyülen dişdek ata,
Ne güleşdir, zeif hardansa tuta.

Rehmet o küt gəden her bir manata,
İndi ta bir de hemin fend olmaz.
Daha fend ile prèzidənt olmaz.

Sen dème, benim hele fikirleşmek istediylim bunlar çoxdan fikirleşiblermiş.
Hem de é'tiraf édim ki, méyxanasayağının ne dèmek olduğunu indi öyrendim. En
başlıcası ise cavanların bèle sağlam fikirde olmaları meni sévindirdi. Prèzidəntin kim
ve nəce adam olması barede arzu dolu méyxanasayağı benim hoşuma geldi. O dur
ki, İngilis'in oğlundan gızışdırıcı bir tarzde soruşdum.

- Barıtınız éle bu birce atımlıgdı?

- Xéyr, dèdi cavan, o özünü göze soxan, prèzidəntliye can atan be'zi çeneden
möhkemler barede de söz dèmek olar, özü de axşamacan, gulağ as! O başladı:

Çene berk, nitğ revan, be'd ise küy.

Ötür, ötdükçë Kişi ceh cehnen.

Haca gêtmişdi bu yolnan tülkü

Canamaznan, elinde tesbêhnen.

Çeliyin her birisi bir gëpiye,

Donuzu "hoy"la çıxardıg tepeye.

Ėaldırıb nadanı "beh beh" le göye

Yıxdı öz xânemizi "beh beh" nen.

Onu da dëyim ki, mëyxana yëne de bayağkı tarzde gëdirdi. Ve men öz vezifemde idim. İndi de barmağımı bir orta yaşlıya tuşladım:

O temizkardı süpürgeydi teze?

Hansınınmış bu zibil çıxdı üze?

Baş batmış bu zirve hëç üz üze

Durmadı bir emeli salêhnen.

Birisi geldi at üstü, çaparağ

Nëceki atlı Ėarışğa o sayağ

O çirke çıxdı indikinden ırağ,

Temizlik öyredirdi tembêhnen.

İki sedd ortası derbendle ġazax...

Zor bazardır harda baş, harda ayağ...

Dur kanardan zora bax, sovdeye bax;

Zoru biznendü, sovde "fatêhnen."

Sonra növbə başğa birisine çatdı. Umumiyyətlə, axıra kimi her iki, üç bənddən bir müəllif dəyişirdi ki, bu da məyxanada təzə nəfəs hiss olunurdu. Məyxanacılar susmağ bilmirdilər.

Pul ki var, gında gılınçdır, hacalı.

Tac goyur başa o, başdan tac alı.

Yətti kend salmağ olar, bəş "XOCALI"

"Diplomat"larda geden bir bəhnen.

Sen dəyənmiş, baba, fis çıxdı bu da.

Söndürüb bir odu düşdük bir oda,

Gözü bizde, gulağı Moskvada

Dinleyir şeytani zalım vəhnen.

Özü Mirze, dedesi Mirze Bağı,

Ölü bici dürüst müsəlman sayağı.

Kim getirsin babasından sorağı

Oturub durmuşuğ ki eblehnen?

Daha koç dovrü geldi, gurtardı,

Gülüşün orda güldü, gurtardı.

Yoxuş əndikce oldu, gurtardı

Galxdı bir kəfnen, endi bir kəfnen.

Açığını dəyim ki, siyasi məyxana yazmağda vaz keçdim. Ona görəki, bayağ dediyim kimi mənim fikirləşib yazmağ istədiyimi bu kend adamları fikirləşib yazmadan bədahətən bəle dəyirlərsə, oturub fikirləşsələr nəce yazarlar?

BEYMEMMED KİŞİ SÖZ ALTDA ĞALMIR

Beymemmed Memmedzade XIX. esrin 80. illerinde Bakının Şağan kendinde doğulub. Dülgerlik pəşesile güzeran keçirir. Dövrünün çox güvvetli méyxana ustadı kimi tanınıb. Méyxanada onu bağlayan olmayıb.

Tanınmış maştağalı méyxana dəyen Atobba BeyMemmed hağında çox eşidibmiş. Bir gün minir yanı goduğlu eşşeye, gelir Şağana ki, Beymemmed görüb onunla şe'rleşsin. Axşam terefi gelib kendin şimal hissesindeki Balağan (Banağan) adlanan xır yerlerine çatır. Görür ki, bir kişi başında börk, eyninde kürk su sulayır. Atobba aşağıdakı sepeleme misralarla kim olduğunu bəle xeber alır:

Eyninde vardı kürkü,

Başında vardır börkü.

Bir dovşandır, bir tülkü,

De: hansı birindensen.

Dəme ki, bu kişi əle Beymemmed'in özü imiş. Cavabında gayıdır:

Altında vardır döşək,

Devede olar köşək.

Bir goduğdur, bir eşşək,

De: hansı birindensen.

Bu şe'r sual cavabdan sonra Beymehmed Atobban'ı évine gonağ aparır...

Bir defe de Şağanda toy meclisi keçirilirmiş. En'eneye göre, toyun axırında yəne méyxana meclisi gurulur. Meclisi çox genç iken vefat eden istè'dadlı şe'r, méyxana ustası, gözəl folklorcu BeyMemmed oğlu Bebir aparırmış. Burada bir nəçe digər kendlerden gelme méyxana dəyenlər de varmış. Beymemmed de (Bebirin Atası) bir kenarda oturub gulağ asırmış. Ne ise, meclis çox gızışib endazedən çıxır. Méyxana dəyenlerden biri şe'rle söyüşə, tehgire geçerek Bebiri lap sıxışdırıbmış. Bunu gören BeyMemmed dözə bilmeyerek ireli gelir ve çoxdan tanıdığı hemin lenterani dəyen şaire aşağıdakı sepeleme misraları deyir:

Payız girer, gış gurtarar,
Axırda yaz emele geler.
Zamanada zeiflerden
Çox pataraz emele geler.
Derziye parça vèrmişem,
Hağgımı alça vèrmişem,
Bu kendde serçe görmüşem.
Otursa gaz emele geler.
Senin kimi kişilerden
Oğraş mecaz emele geler.
Bununla da meclis dağılır.

1935-ci ilde Şağanda bir toy yığıncağı keçirilirmiş. Toyun axırında Beymemmed, Ağahüseyn, Balahüseyn, Dilgem ve Vahid'in iştirakı ile méyxana meclisi düzelir. Dèyilene göre, Dilgem ne ise özünü öyür ve Beymemmed'in xetrine deyen misralar işledir. Dilgem sinegir xeste imiş. Bundan elave, ulu babası Hindistan'dan gelme olub, vaxt ile ineye sitayiş èdermişler. Beymemmed bunlara işare èderek aşağıdakı beyti dèyirmiş:

Men sene nesihet èdim, söz dèyende vurma kenez,
Atandır İbni Eslehe, babandır Gosele Perez.
Bununla da lenteranı sözlere son göyulur.

2.2. OTURMUSAN SEMAVERDEN YUXARI

3

Nağaraçı, nağarını çal görek,
Gızışdı méydan, gadasın aldığım.
Bu toyda bir lezzet görek, hal görek
Bu gün doyuncan gadasın aldığım.

Dayanmayın çirtma vurun, uşağlar,
Xoş gelibdir toya gelen gonağlar,
Gör nêce elvan bezenib otağlar,
Olub çırağban, gadasın aldığım.

Gız, oğlan egleşübdü deste deste,
Biri segah dêsın, biri şikeste.
Gezdir, a yenge, xonceni el üste
Bir o yana, fırlan, gadasın aldığım.

Xelfe bizi oxşatmasın özgeye,
Fikri budur xelet alıb, têtz gèye.
Saatda yüz defe baxır güzgüye
Bu goca cırtan, gadasın aldığım.

Şair odur dilli, ağızlı olsun,
Her sözü, her kelmesi düzlü olsun.
Görüm begi oğullu, ğızlı olsun
Gözleri ceyran, ğadasın aldığım.

Görüm beyin daim ucalsın başı,
Var olsun her zaman yarı yoldaşı.
Bu toyda kam aldı ğohum ğardaşı,
El oldu xendan, ğadasın aldığım.

Bu ellerin ğocağlığı bəllidir,
Gümüş kemerli, bəli xencellidir.
Dava vaxtı hamı vuran ellidir
Götürse ğalxan, ğadasın aldığım.

Biz bəledik gelnimizin nesline,
Afer onun necabetne, esline.
Beg yetişdi sêvdiyinin vesline,
Çekmedi hicran, ğadasın aldığım.

İstesenez sözüm lezzetli olsun,
Vərin ki, cibiniz bereketli olsun.
Ne fərgi var, şehrli, kendli olsun,
Hamsına ğurban ğadasın aldığım.

Zalım oğlu dr tklr sznden,
Salma bizi cemaetin gznden.
Var hnerin iste begin znden,
Xel’eti elvan, ğadasın aldığım.

4

Oturmusan semaverden yuxarı,
Dyir sene semaverin buxarı.
Ağzuva ğenft, cibive suxarı
Bir bedene Őure gele ğuş canın,
Nuş le, y xnexerab, nuş canın

Zurnacı Ptros neċidir, ay ğada,
Sarı semaver kimi o zy tuta?
Ter seni hell tmiŐ, eritmiŐ daha,
Vardı semaver kimi koppuŐ canın,
Nuş le, y xnexareb, nuş canın

Gelyana az ğat o "zibilden"ble,
Nystv boĝ, nefsiyi yıĝ destele.
z zve az giriş, az ğesd le ,
Lap ğuruyub taĝĝanaĝ olmuş canın,
Nuş le, y xnexerab, nuş canın.

Hamı seni xeste mecaz ferz edir,
Birbirine gâş göz ile erz edir.
Ki, bu odur, yoxsa onun tersidir?
Goydu, xerabe seni bayğuş canın,
Nuş éle, éy xânexerab, nuş canın.

Tüstüden ud, caydan ötür cortdasan
Yum gözüvi, ferz éle importdasan.
Bu gedişnen partdamasan, çartdasan
Billahi daşdır, dəyerem, daş, canın,
Nuş éle bundan bèle ta, nuş canın.

5

Bir lotu cabbar olub,
"Sortu" Miyane sortu.
Onda o cabbar idi,
İndi bu cabbar lotu.
Onunku toyxâneler,
Bununku méyxâneler.
Ondan abad xatire
Bununku viraneler.
O güldürüb alırdı,
Bununku ganun "xodu"
Onda o cabbar idi,
İndi bu cabbar lotu.

Lap èle bil uygudur,
Lap èle bil røyadır
O göca Cabbar kişi
İndi cavan sudyadır.
Onun séyfi cibiydi,
Bunun yèddi bank şotu.
Onda o Cabbar idi
İndi bu Cabbar lotu.

O Cabbar bu Cabbarın
Fegir gulyuydu billah
Halallıca gelende
Bundan uluydu billah
O, dilotu yèmişdi,
Bu garadinmez otu.
Onda o Cabbar idi,
İndi bu Cabbar lotu.

Onun arxası èldi,
Bununkusa sedridir.
Boy Genceli pehlevan,
Sifetse ay bedirdir.
Bir hağlı söz dèyersen,
Hırıldar şortu şortu.
Onda o Cabbar idi
İndi bu Cabbar lotu.

Sudya döyül, ay kişi;
Bêladu bu, dövdü bu
Gah Starovoytova,
Gah Ğorbaçovdu bu.
Rahmet o rahmetliye
Fağır lotuymuş, lotu
Amma bu Cabbar dadaş,
Amma bu Cabbar lotu.

6

Şehrimizde xoda düşdü tazalığ ile lati⁸⁴,
Ay adam, tüz yığılın, èyleyelim meşğulati.

Bilirem ki, kêçen ilden ne ğeder sen dalasan,
Barı ğet oyna ki, bildirkiine ta cür olasan.
Xof èdirsen uduzub, sonra gedib ac ğalasan?
Èmme sonra satarsan inek ile boz atı,
Ay adam, tüz yığılın, èyleyelim meşğulati.

Bütün alem tanıyır şehrde Memmedtağını,
Uduzubdur kêçen il övretinin ğolbağını.
Hêç revadır salasan derde ğadın xeylağını?

⁸⁴ Loto oyunu

Ğüsseden çerleyib ölsünmü yazığ keble fati?
Ay adam, tüz yığılın, èyleyelim mēşğulatı.

Meni bir ğandırın axır nēce işdir bu ğumar,
Ğurşanıb oynamağa pullu kasıb, xurdo kuber,
Bir parası nēce minler uduzar, hem de udar.
Xèyr işe serf èlemez de üç dörd manatı,
Ay adam, tüz yığılın, èyleyelim mēşğulatı.

Kèçen il bir nēce baĝgal dükanın texteledi,
Ketirib pulların hepsin latiye vexf èyledi,
Satdı ğessab danasın, camuşunu, bexteledi.
İndi tapmır yemēye kelle suyu, icalatı,
Ay adam, tüz yığılın, èyleyelim mēşğulatı.

7

Bu il tereĝgi ètdin sen, èy Kislovodski,
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski

Gelende yay zamanı basır seni müşteri,
Gelir seni görmēye, ilde bēş on min peri:
Burdan ğeden xanımlar bir sümükdür, bir deri,
Arıĝları kökeltdin sen, èy Kislovodski,
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski
Bir parası ğedende temiz yemişdi için,

Bir parası fil kimi terpetmeyirdi gıçın.
Bir para gombulların yaxşı éyri úyrisi
Rendeleyib düzeltdin sen, ay Kislovodski.
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski-

Gerçi camaet köçüb gétدی bir az boşaldın,
O ki almalı idin, bütün xalğdan aldın,
Bir neçesin "çörek vay" éyleyib, yola saldın.
Bığlarını dikeltdin sen, ay Kislovodski,
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski

Anlaşılır sözünden bir para dèyenlerin,
Meskeni Merdekandır senden inciyeñlerin,
Buzovna bağlarında seni isteyenlerin,
Ömürlerin tüketdin sen, ay Kislovodski,
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski

Altı ay naxoşlasa, eger kasıb, bineva,
Kimse gelib soruşmaz, derdine bulmaz deva,
Altı pud gelenlerin bir az da artığ daha,
Ėarınların yekeltdin, can ay Kislovodski,
Paris şehrini ötdün, can ay Kislovodski-

8

Men bu g ce s bhecen yatmamışam, canım  n,
Yastıĝa bir defe baş atmamışam, canım  n.

Denk  leyib s bhecen aĝcaĝanaddar meni,
Gah firoon pişikler, gah tula itler meni.
H vseleden  ıxardıb bu darmay dder meni,
Y y rm şem tutmaĝa,  atmamışam, canım  n.
Men bu g ce s bhecen yatmamışam, canım  n.

 t pişiye min ş k r, aĝcaĝenedden aman,
 orxmayıram h c neden,  orxuram ondan yaman.
Damarımda ĝalmayıb birce ĝařıĝ temiz ĝan
Otuz yaşma h c hele  atmamışam, canım  n.
Men bu g ce s bhecen yatmamışam, canım  n.

Aĝcaĝenedder yaman ilişdiribler meni,
B ş altı y rden azı didişdiribler meni.
 le bil madmazeller ezişdiribler meni
G dib u askovuya satmamışam, canım  n
Men bu g ce s bhecen yatmamışam, canım  n

Almış elimden bular hem heyeti, hem baĝı
Mene haram  dibler adam kimi yatmaĝı.
Aldarını  şitcek başlayıram ĝaytaĝı,

Ritmimi vağzalıynan ğatmamışam, canımçün
Men bu ğeçe sübhecen yatmamışam, canımçün

Onlara derman filan èylemir indi te'sir
Zarazalarçün tapım men gerek ayrı tedbir.
Bütün ğünah mendedir, yoxdu onlarda teğsir.
Tutub ğolun koykama dartmamışam, canım çün
Men bu ğeçe sübhecen yatmamışam, canım çün

9

Haçan insan kimi òmr èleyeceksen, ğadası,
Haçanèycen yüyürüb lehleyeceksen, ğadası

Ne ğeder èleyeceksen lotuluğ, sarsağlığ,
Ne ğeder başımızı piyleyceksen, ğadası.

Haçan öz kimliyini derk èdeceksen düzgün,
Ne zaman gelmeni düz söyleyceksen ğadası.

Ne ğeder sen bu zibillikde güzeran kèçirib,
Oranı, ğax buranı iyleyceksen, ğadası.

Èle ki ğördü vèyillenmèyi terğidmemisen,
Başuva dövdü zaman nèyleyceksen, ğadası.

Ne geder hay salacağsan "ëleyem men"béleyem,
Ne geder Arif üçün küyleyeceksen, gadası.

10

Köhneden galandı bizim poçtumuz,
Adam aldadandı bizim poçtumuz.

Poçtumuza gëtdim ëdim şikayet,
Görüm ki, neçün bize gelmir gezët.
Menim özümü ëylediler mezemmet,
Teğsirini dandı bizim poçtumuz.
Adam aldadandı bizim poçtumuz.

Bizim bu poçtumuz gelmesin göze,
Poçtalyonları baxmayır söze.
Heftelerle gezët getirmir bize,
Xelg ile düşmandı bizim poçtumuz.
Adam aldadandı bizim poçtumuz.

Yoxdu bizim poçtumuzun gaydası,
Gaydası öz başına, yox faydası.
Bilir kendimizin lap bu boydası.
Köhne deyirmandı bizim poçtumuz.

Ėerek ki Őifer vurula damına,
Ėörenler aferin dësin namına.
Mëdal düşür poçtumuzda hamına,
İgid, ġehramandı bizim poçtumuz,
Adam aldadandı bizim poçtumuz.

11

Ëylemişik biz buna adet daha,
And içirik her Şey için Allah'a.

Hansı emel ġelbimize yatmasa,
Hansı üsul başımıza batmasa,
Hansı işe ġör ġüçümüz çatmasa,
Başlayaġ ol demde gerek ah vaya.
Ëylemişik biz buna adet daha,

Biz de bu cür bendëyi külbaşlarıġ,
Özümüzü yox, başġasını xoşlarıġ.
Derdimizin çaresine başlarıġ,
Onda ki ġaldıġda elac cerraħa,
Ëylemişik biz buna adet daha,

Her tanıŐa, dosta salam vërmirik,
Boynumuzu bir dala döndermirik.
Xesteni, biçareni hëç görmürük,

Göz gezirik te'zim üçün gümraha
Ëylemişik biz buna adet daha,

Biz deyişe bilmerik amalımızı,
Tanrı bu cür çün yazıb iğbalımızı,
Özgeye pulsuz vèiririk malımızı,
Özümüzse astar üzünden baha,
Ëylemişik biz buna adet daha,

12

Ûoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,
Getiribdir meni lap tenge zara ağcağened.

Oğru tek ağcağenedler de gelirler gèceler,
Seherecen yatanın ğanını sovrub kic èler,
Ya parok sèrdse meni, ya da bular iflic èler,
Meni, var fikri ki, salsın azara ağcağened,
Ûoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Ada, bu ağcağened bilmirem öznü ne sanır.
Ne de bu ağcağened gorxub adamdan utanır.
Dadanıb indi mene benim ğanımla dolanır,
Geliben günde edir ğanmı ğara ağcağened,
Ûoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Helelik dinmeyirem, her ne edirse dözürem,
Bu herif de éle zenn éyleyir ondan çézirem.
Sorağında, daha bilmir ki haçandır gezirem.
Gêçer axır elime uça hara ağcağened
Goymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Gâh uçur uçur solumda, *gâh uçur* sağımda pervaz éleyir
Dèyirem varsa duxun gel yanıma, naz éleyir.
Menim de nêrvilerim dözmeuib atkaz éleyir,
Meni dırmaşdıracağ düz divara ağcağened,
Goymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Deli tek, bir de görürsen ki, dözendim özüme,
Atıram sille ona, amma, dèyir öz üzüme.
Vurmuşam dün gece bir yağlıca sille gözüme,
Gözümün altını éleyib "fara" ağcağened,
Goymur üç gündü yatım bir avara ağcağened.

Éle bil réaktivni stiribitèldi uçur,
Bilmirem başımın üste ne zaman zonni kêçir.
Her içende o benim litre yarım ganımı içir.
Vay o günden ki, düşe lap damara ağcağened,
Goymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Meni rahat, dèyesen, goymayacağlar bu yayı,
İçecekler ğanımı ağcağenedler havayı,
Bu ğudurğanlara, billah, sözüm yoxdur dayı.
Ne ğanır söz, ne de ki, bir işare ağcağened,
Ğoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Ne ğohumdur, ne tanış, gelibdi hansı dereden,
Ğovuram ğapıdan onu, daxil olur pencereden.
Bu ğaranlığda sèyir ağı ne cür bes ğereden
Ki cumur vehşi kimi bax dübara ağcağened
Ğoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

Men bu ğammazları, bilmem, ne ğeder günde söyüm,
Elime düşse onu bir gerek eşşekce døyüm,
Geçib ondan daha men indi gerek düznü dèyim,
Ola bilmez bèle, perverdikara, ağcağened.
Ğoymur üç gündü yatım bir avara ağcağened,

13

Kişi o dur ki, døyè arvadını,
Hağğ nahag günde söye arvadını.
Özü de olmaya həc bir savadı,
Lotuluğda çıxara ancağ adı.
Arağı gillede, hem ne'selene.

Küçelerde yıxılıb güşelene.
Xeberi olmaya damdan, bacadan,
Kişilik èyleye tebliğ uçadan.
Özünü göstere bir alicenab,
Vère arvad uşağa, amma ezab
Ğohumu, ğonşunu yox zenn èleye,
Toxu aç, açları tox zenn èleye.
Fikri, zikri ola kèf-i damağ,
Yadına düşmèye év, arvad uşağ
Bağa bulvara gède xamlamağa
Xarabasına gele axşamlamağa.
Düşüne dehrde ancağ özünü,
Yuma her bir şeye bedbext, gözünü.

14

Veten çağırdı gelmedin,
Ne derdi vardı bilmedin,
Sen Ğarabağ'da ölmedin,
Ay bala, nankor oğlusan,
Bağırma çox Koroğlusan.

Yalandı göz yaşın, gemin.
Gırılmayıb dayın, emin,
Ne cür ki, var idin, hemin,

Ėüssevü ġem cor oġlusan,
Baġırma ox Koroġlusan.

Düşmene düşmen olmadın,
İkidlere ten olmadın,
Hèyif ki, sen sen olmadın,
Zor kişinin zır oġlusan,
Baġırma ox Koroġlusan.

Ėar üste elde avtomat,
Uzanmadın yarım saat ,
Sülen şherde sür heyat,
Çünkü direktör oġlusan,
Baġırma ox Koroġlusan.

Èkrana verdiş èyleme,
Kèçmiş i teftiş èyleme.
Aġıl nümayiş èyleme,
Bilen bilir xor oġlusan,
Baġırma ox Koroġlusan.

Arifi zar xestedir,
Veten kimi can üstèdir,
Sanma ki, son nefesdedir,

Özün gorbagor oğlusan,
Bağırma çox Koroglusan.

15

Tek tek görürem men bu cemiyetde haçandu
Övrad da piyan, er, hele arvad piyandu.

Sen görsen eyer höl éleyersen bu talaşdan,
Çün gönleri möhkemdü, ğalındursa padoşdan,
Bes harda vururlar, dem olurlar bu obaşdan?
İçdikleri gör bir nedü "ağdamdu", "bayandu."
Övrad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Loğman da gele mence sağalmaz bële xeste,
"Sabrazim" üçün ki, yığılırlar nëçe deste,
Herden de görürsen dalaşirlar çaxır üste.
Baş gözleri cırmağludu, üst başları ğandu,
Övrad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Allağdu⁸⁵ bizim xalgımıza bil bu mitiller,
Ğanmır edeb erkan, ne olan şeydü veyiller,
İskan da gerek olmayır, "ğorluşke" ğedirler.
Zakuskası "hüf" cibdeki bir baş da soğandu.
Övrad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

⁸⁵Alag otu

Turp ek d yirem bunları sen n c n ekirsən?
 y bexti  areler, ne ekirsən, ne  ekirsən?
Yoxdur xeberin s ylediler sen ne bilirsən,
Xaricde bu g rd klerin on  at da kalandu.
 vlad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Bunlarda heya varmı ki, bir zerre utansın,
Te'cili maşın k nderiniz  oyma yubansın.
Bir n v ile belke buları milis oyatsın.
O mentegeye bu s r  her end dadanandu,
 vlad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Huşyarlı a yoxdu bunların esla mara ı,
O  eder i ibd r hele partda du doda ı.
O defe  e  olsa esecekd r el aya ı,
Rengi deyişib  ene atır, lap nime candu,
 vlad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Baxsan bunlara bir  epiye deymezi ezası,
 t altına saldırma a layı d  libası.
Bu mitillere yoxdu meger yurdu yuvası?
Yatdı ları, durdu ları y r tind , dalandu.
 vlad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Bu tecrübe gösterdi heğigetde, ay ağa,
İster ki, gèyindir onu sen baştan ayağa,
Vallah satacək üst başın pol litre arağa.
Yox çaresi billahi hamandur ki, hamandu,
Övrad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

Adem olan ètmez kimese getre yamanlıg,
Dostluğda sedağetle dolan, ètme nadanlıg.
Gördün ki, içib èleyir bihedd xuliğanlıg,
Terk èt o yeri, orda dayanmağ da ziyandu.
Övrad da piyan, er, hele arvad da piyandu.

16

Ğış geldi, dedik evde yanar ğaz, yene gelmir,
Herden gelir, ancağ o da az maz, yene gelmir.

Yoxdur heç ümidim buna ki, ğaz gelecekdir.
Biz gözleyirik ğış ğutarıb yaz gelecekdir.
Ğonşum da deyir: "Bir yuxarı yaz, gelecekdir."
Yüz yol yazılıb, heç kes inanmaz, yene gelmir,
Herden gelir, ancağ o da az maz, yene gelmir.

Ğaz şö'besinin var özünün isti otağı,
Heç ve'da pozulmaz reisin kèfi damağı,
Xelginse cehennem ki, donur arvad uşağı,

Ne me'simez esla, ne utanmaz yène gelmir,
Ğış ğeldi, dèdik èvde yanar ğaz, yène gelmir.

Var indi gözèl ğaz kemeri kèçmişe nisbet,
Nèft ile, oduncağla ğızıb onda meişet.
Kèçmişleri tekrar èlemek indi ne hacet?
Ğaz gelse eger derdimiz olmaz, yène gelmir,
Herden gelir, ancağ o da az maz, yène gelmir.

17

Var kimde hünèr, ğoy kücemizden ğèce kèçsin,
Bes arvad uşağlar bu nohurdan nèce kèçsin?

Merkezdesede, gel, küçemiz gözden ırağdır,
Hèy kend Sovèti söz vèrib asfalt salacağdır,
İller kèçir, asfalt hele yoxdur, bu lap ağdır,
Elden ğalan iş elli il elbet ğalacağdır,
Vur te'ne oxun bunlara, yox xèyri, nahağdır,
Ğorxum odu ki, ömrümüz hèy böylece kèçsin.

Yağdığda yağış sèl su gelir az ğala dizden,
Daş maş düzürük kèçmek üçün; incime bizden.
Bundan savayı ta ne gelir ki, elimizden?
Sıçrar suyu kèçdikce maşın üstüve, kizlen!

Herkes k e bir defe maşınla k emizden
 zs n o, gerekdir ki, n ce g lm e k sin.

 ıxmış sıradan marşrut avtobusu bir bir,
Vardır k ce, avtobus ora h c ęeti gelmir.
Onlar da bunu g zleyir olsun k ce te'mir
B lke  desen, taze h k met, buna tedbir?
Kimdirse cavabd h, ana bildir buna sen bir,
Ėoy birce canından onların vicvice k sin.

18

Ketde uşağlar yığılır tinkede,
Pive goyur k lgeye ęrafingede.

Vaxt k cirir beyle, teki g n gede,
 oxusu v rir boş boşuna engede.
Birsi maşın sazladı, t z min, gede.
Bir y r var, binodu, senin canın n,
 dikiler lodu, senin canın n.

Gel tanış ol, klubumuzu bir tanı,
Kim tanımır kino v ren oğlanı.
 ndi bu saat a acağ budkanı,
G zlemekden  oxsunun  xır canı,

Bir uşag hirslendi cırır e'lanı,
"Musibet" kinodu, senin canınçün.

Hansı maşın bizim kende yollana,
Sur'eti saatda çıxa doxsana,
Bir de görür neyse deydi kardana
"Zalım oğlu, bir asfalta baxsana,"
Her addım ğanodu, senin canınçün.
İndikiler lodu, senin canın çün.

Mehellemiz ad çıkarıb yoluynan,
Yol da dolub yağışların suyuynan.
Gel indi elleş maşının ruluynan.
"Yuxarılar" fexr edir stoluynan,
Deyir "Nicévodu", senin canınçün.
İndikiler lodu, senin canınçün.

Hekimlere derdini her kes dèye,
Derdi dèyib dermanını isteye.
Ya vèrecek gönderişi xesteye,
Ya özünü lap ğoyar artisliye.
"Jan Pol Bèlmandodu " senin canınçün.
İndikiler lodu, senin canınçün.

Bizim gözel mektebe her kes düşür,
Müellimin "yumurtası ters düşür,"
Pul vèrer her kim, ona çox ders düşür.
Pulçun kicalodu, senin canınçün.
İndikiler lodu, senin canınçün.

Mektebimiz mekteblerin irisidir,
Dirèktörü baxma "Malın" birisidir.
Ders dèmir, ancağ o, pulun ölüsüdür.
Şagirdler sanki "ğoyun sürüsüdür"
Vèrse pulun, ders de onun dersidir,
Her ne dese kodu, senin canınçün.

Seher görsen bizim kendin fehlesin,
Avtobus gözlemek tøkür zehlesin.
Yazıg işe gècikmesin, nèylesin?
Müdire ne var, yazdırcağ erzesin,
Vaxtı yoxdur şikayetin dinlesin.
Gör nèce erdodu senin canınçün
Bilmir ki, kaç govdu, senin canınçün

Şehere gèdenler minir avtobusa,
Paltarı eyninde ola tap taza
Harda otursa, batacağdır toza.
Üstü açılmır havası dèyişsin,

Daldakılar xod da v rir papiroza,
 sk r r, asğırır ęonşumuz Musa,
D yirler "Timodu" senin canınç n.
 ndikiler lodu, senin canınç n.

Bir telebe oxusa Şeherde ęece,
O bineva kende  atar bes n ce?
Yağış da yağsa olacağsan c ce.
G zlemek avtobusu gelmez v ce,
Zalım oğlu, sanki d ş b xarice,
Bu T rkan Londonda, senin canınç n.
 ndikiler lodu, senin canınç n.

Ticarete, indi, ticaret d me,
Burda adam soymağa "ęaret" d me.
"Men n ce tengid d yim  z ketdime?"
Boynu d n bse ęarmona kert d me!
Ş k r  le ki, et tapılır, ay bala,
Danęa s m knen doludur et, d me
B y r, bir kilodu, senin canınç n.
 ndikiler lodu, senin canınç n.

Hansı m dir, hansı nacalnik kişi,
Pul almadan indi d zeldir işi,

Rüşvet onun çünki olub verdişi
Üstelik hem minneti, hem xahişi
Zalımlar sinodu, senin canınçün,
İndikiler lodu, senin canınçün.

19

Müdir odur ki, özünü tox tuta,
Fehle gördü kaman çekib ox tuta
İşden azad etmək ile gorxuda,
Men bunu her yêrde inan, görmüşem.
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Bir müdirimiz var kêfi doxsan vurur.
Bir bağı var içinde fantan vurur.
Girir çıxır kabinete, şanpan vurur,
Daim onu bêyni duman görmüşem.
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Axtarıbsan tapılmır iş başında,
Gêdir gezir kêf éleyir maaşında.
Ayda tutur fehlenin maaşın da
Fehle edir ah-ü feğan, görmüşem.
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Satır vicdanımı, alır rüşveti,
Bir sêx açıbdır özüne xelveti,
O da bu yandan dağıdır dövleti,
Öz cibini daim kalan görmüşem
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Yüz dê yuxarı buna vèrmir fikir,
Fehlelerin iş yêri pis gündedir.
Katibesiyile kişi kêfindedir.
Fehleleri xalı yaman görmüşem,
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Fehle gèdir xırda bir işçün bêle.
Axırda iş perçüm olur cencele.
Heftelerle fehle düşür gèt gele,
Çapıya døyür günde daban, görmüşem,
Ay bu filan yêrde filan görmüşem.

Dirèktora gerek tèlèfon, masa,
Fehle vèrir cerime, plan dolmasa,
Özü bezenib herden gèdir iclasa,
Bizde dèyir doldu plan, görmüşem,
Çox danışır orda yalan, görmüşem.

Elin bayramıdır, aşığ, çal sazı,
Tebrik ele her oğlanı, her gızı,
Biz de terennüm eylerik Novruzı,
Vërib bize ilhamı Novruz günü.

20

Geldi bahar bayramı Novruz günü
Ferehlenir el hamı Novruz günü

Novruz gelib güller açıb çemende,
Ėaranguşlar deste deste ötende,
Bir teze ruh gezer şeherde kendde,
Deyişdirir eyyamı Novruz günü

Gül çiçekden etirlenibdir hava,
Evde cücerdir semeni el oba
Süfresinde şekerbura, paxlava
Yandırır elvan şamı Novruz günü

Gel butalı sürfe başından danış,
Şorgogalından, davaşından danış,
Sen bu gece bayram aşından danış,
Bir özgedir dad tamı Novruz günü

Bizi salamlar kosamız gülmeli,
Kosanın bayram payını vèrmeli,
Uşaglar da yandıraraq meş'eli
Çıxıb gezirler damı Novruz Günü

Tongalımız şölenenib alışsın,
Al boyaglı yumurtalar yarışsın.
Gerek bütün küsenler de barışsın
Xoş keçirek axşamı Novruz Günü

Nenem açıb naxış naxış sandığı
Ortalığa töker àozu findığı.
Gohumlara vèrib gözaydınlığı
Gönderecek en'amı Novruz günü

Vetenimizin yaşillaşır düzleri,
Yallı gèdir oğulları gızları.
Gözellerin şux baxışlı gözleri
Eşge vurur eyhamı Novruz günü

Novruz geldi, nur yağdı göyden yère,
Tebieti deyişdi birden bire
Yaratdı her yanda gözəl menzere,
Tebietin ressamı Novruz günü.

Novruz bize bol bereket getirsin,
Derdi, gemi üstümüzden ötürsün.
Arzumuz budur yèrine yetirsin
Her xoş arzu kamı Novruz günü

Èlin bayramıdır, aşia, çal sazı,
Tebrik èle her oğlanı, her gızı,
Biz de terennüm eylerik Novruzu,
Verib bize ilhamı Novruz günü

21

O zaman ki, geldim men Merdekane,
Evvel evvel girdim sizin dükane,
Hèyran oldum ber bezekli mekane,
İncime menden, ay usta, incime.

Yarım kilo pambığ ekdin üzümde,
Dünyay-ı alem ġaraldı gözümde.
Zerre geder yalan yoxdur sözümde,
İncime menden, ay usta, incime.

Bir söz dèsem inanmazsan sözüme,
Burnuvu yan tut ki, girer gözüme.
Herçendi var dexli benim özüme,
İncime menden, ay usta, incime.

Bir manatı yamanca t z alırsan,
Delleklerin sen adın batırırsan.
 z gırxanda m rg leyib yadırsan,
İncime menden, ay usta, incime.

Dellekliyi  yrenirsen başımda,
 z gırxırsan  lg c gezir g şımda.
 ybecer  tdin meni genc yaşımda,
İncime menden, ay usta, incime.

Şair olan ş 'r g şar b lesine,
G l olsun sen tek delleyin tepesine.
Dağ  ekirsen m şterinin sinesine,
İncime menden, ay usta, incime.

Bilseydim  z gırxdırmazdım ezelden.
S hbetlerin s çilmeyir gezelden,
D zelderem bıgımı  vde tazedem,
İncime menden, ay usta, incime.

D zelt saçımlı d yende s yrekleyir.
Pul v rirsen t z alır mehgirleyir
 z gırxanda z mz me de  yleyir
İncime menden, ay usta, incime.

Şair olmasam da dèdim sözüümü.

Men yaverem, teğdim èdim özümü.

Az galmışdı çıxardasan gözümü,

İncime menden, ay usta, incime.

22

Bir kèçi name vèribdir mene: "El'an ölürem.

Tèz yetir sen özünü, èy Meşed İmran, ölürem."

Hele gördüm kèçini taze düşübmüş isala,

Her terefdən bürümüş dövresini derdi belâ.

Hele ki, çatdım ona salam melèykim, a xala,

Dèdi: elèyke salam, derdirme derman, ölürem...

Nèçe izhar èleyim men sene derdi serimi?

Satdı kürkendlilere garğa doşabçün derimi.

Görmèyirsən geneler indi dağıtmış gerimi?

Èleyibler meni öz ganıma gèltan, ölürem.

Xoş günüm kèçdi benim xèyłağ o Gobustanda.

Altı aylarla yèyib yatmışam balıstanda

Hèyf, hesret ölürem indi bu gün Şağanda,

Ne'şimi götürmèye yoxdu müselman, ölürem.

Başıma salmağa daş garga falagun getirib,
O sebebden üregim laxtalanıb xun getirib.
Sağsağan focu gelib üstüme şebxun getirib,
Ëyleyirler bu zaman ersede cövlan, ölürem.

Baxıram tülküler el'an gıcırıb dişlerini.
Dad edir damdakı bayğuş çağırır müşterini.
Hele canım sağ iken xalg didir birbirini,
Etimi satmağ üçün gurdular mizan, ölürem.

Dolanır çerxi felek, boyledi suyun axarı.
Ėıl nezer digget èle yaxşıdır axar baxarı.
Ėargalar menden ötrü erze veribdir yuxarı,
Ėetle ferman èleyib elli çalağan, ölürem.

30-cu illerde beyulub

23

Be'zi gadınlara inanmağ olmaz,
Her gadının oduna yanmağ olmaz.

İstemiyirdim ki, gèdim derine,
Düşmeyesen gadınların şè'rine.
O arvadlar ki, ağ olur erine
Onları başlı başına goymağ olmaz,
Be'zi gadınlara inanmağ olmaz.

Çox periler çekdim sual cavaba,
Menim üreyim yandı, döndü kababa.
O geder evler göyub onlar xaraba,
Bunlarla çetindi, dolanmağ olmaz,
Be'zi gadınlara inanmağ olmaz.

Adam çox pis olur gedende çorta,
Gəc gəc yatanda durur günorta.
Kişi evde, arvad gèdir kurorta,
Nèce yeni, bu işde fırılđağ olmaz?
Be'zi gadınlara inanmağ olmaz.

Çox gadınlr var, bèle reftardadır,
Bir gün kino, bir gün de bulvardadır.
Kişi gelir, bilmir ki, arvad hardadır,
Arvadı tekbaşına buraxmağ olmaz,
Be'zi gadınlara inanmağ olmaz.

Bu gençliyin göy çıxmasın yadından,
Uzağ gezsınler küce arvadından,
Söhbət edende utanma gadından,
Suyuyungül adamdan utanmağ olmaz,
Be'zi gadınlara inanmağ olmaz.

Ĝadınların sen andına inanma,
Bir de ki, ĝadın Őotuna dolanma.
Bir  ve g tdin, sen orda yox yubanma,
Çayını i din,  ıx gel, yubanmaĝ olmaz,
Be'zi ĝadınlara inanmaĝ olmaz.

Aĝ pudranı  ekir ĝara yanaĝa,
Platforma g yir kobud ayaĝa.
Her y rle de saxlayırlar elaĝe,
İndi bunlarla dolanmaĝ olmaz,
Be'zi ĝadınlara inanmaĝ olmaz.

Vay halına canan sennen p st ola,
Xelveti p nhanda geze mest ola.
Dad o ĝadından ki, pulperest ola,
Ondan ne satıcı, ne zavmaĝ olmaz,
Be'zi ĝadınlara inanmaĝ olmaz.

Cavan ĝızdı, k çir on altı yaşına,
Kimler onu mindirmeyir maŝına,
 z d rmakol, tuş da vurur ĝaŝına,
Bilmir sint tika g l yanaĝ olmaz,
Be'zi ĝadınlara inanmaĝ olmaz.

Ėadının eline düşse eger ixtiyar,
Hêç kim özünü saya bilmez bextiyar.
Bu söz de ġalsın Molladan yadigar:
Her deriden ondatra papaġ olmaz,
Be'zi ġadınlara inanmaġ olmaz.

Ėadın görende yumginen gözünü,
Her ġadına dême ürek sözünü.
Ėadınlardan gözle, bala, özünü
Çox gezen ġadının canı saz olmaz,
Be'zi ġadınlara inanmaġ olmaz.

Çox ürekler bu ġadınlar oxlayıb
Uşalıġdan meni ġadınlar saxlayıb.
Şair Memmed o ġeder arvad yoxlayıb,
Bu sözlerin dēyen yeġin ki, uşaq olmaz.
Be'zi ġadınlara inanmaġ olmaz.

24

Yaxşı aġaç me'lum edir beherden
Ėız alanda, soruş bēş on neferden.
Ėedib ġonşu bir ġız aldı şherden,
Başına oyun açdı gelini ġonşunun.

Şeherli ğız kende geldi, ay aman,
Ses semiri çıxmadı xeyli zaman.
Gözleri alaydı, ğaşları kaman,
İndi ğelem ğaşdı gelini ğonşunun,
Başına oyun açdı gelini ğonşunun.

Geldi éve, geydi erinin şalvarın,
Çırmaladı köyneyinin ğolların,
Dizinden yuxarı kesdi paltarın,
Èle bilginen xaçdı gelini ğonşunun,
Başına oyun açdı gelini ğonşunun.

Şişi èle düz mangala, göz deymesin,
Gelinin gerek xetrine söz deymesin.
Bu, bir gelindir ona göz deymesin,
Maşallah, anacdı gelini ğonşunun,
Başına oyun açdı gelini ğonşunun.

Gelin geldi bu mehleni zay èledi,
Bêş on nefer ğızı özüne tay èledi.
Ğonşuları sen ölesen, rüsvay èledi,
Damlara dırmaşdı gelini ğonşunun,
Başına oyun açdı gelini ğonşunun.

Ėonşum yıxdı évini öz eliyle,
Gelin mēşgul oldu öz emeliyle.
Hēç yola gētmedi bu ġız eriyle
Günde daşbadaşdı gelini ġonşunun,
Başına oyun açdı gelini ġonşunun.

Bir ġün gōrdük évde vaxsēy lov gēdir,
Ėle bilginen fēstival kino gēdir.
Baldızıyla gōrdük ki, kinto gēdir,
Ėvde saçbasaçdı gelini ġonşunun,
Başına oyun açdı gelini ġonşunun.

Ėonşuluġda üzümüz olubdur ġara,
Pis yolu öyrētdi kendde ġızlara.
Gēdir şehere gezmēye, noçnoy bara,
Erinden oġraşdı gelini ġonşunun,
Başına oyun açdı gelini ġonşunun.

Zalım oġlunun ġızı gelmir dine,
Kendde daha maşın ġalmayıb mine.
Ne geder bu it ġızını çekerler tine,
İnce karandaşdı gelini ġonşunun,
Başına oyun açdı gelini ġonşunun.

Bir arası olmadı ev işiyen,
Gız yêridi anasının yêrişiyen.
Axırda bir babası yaşda kişiyen.
Gızdı gözü, gâçdı gelini gônşunun,
Başına oyun açdı gelini gônşunun.

Köhne sözdü molla bir de yad êledi,
Sağ olsun gelin, meni de şad êledi.
Şeher gızı kendde yaman ad êledi,
Dilden dile düşdü gelini gônşunun,
Başına oyun açdı gelini gônşunun,
Gendli kende, yaşdı gelini gônşunun

25

O günü eve geldi gelin,
Hêç neye vurmadı elin.
Sıgalladıg ince têlin,
Bizden utandı gelinimiz.

Gelin baxdı maaşımıza,
Mêyl êtdi daş başımıza,
And içerek başımıza.
Üç ay dolandı gelinimiz.

Evvelce tirko istedi,
Tuflı nvbenv istedi,
Rstoran, kino istedi,
nki cavandı gelinimiz.

Atdandı dşd boyu tek,
Vahimeli bir gyu tek,
effaf glmee suyu tek.
Birden bulandı gelinimiz.

Gelin iinin yolunu tapdı,
Var yoxumuzu aldı apdı.
Kim ne ddi hrd, gpdı,
İtden yamandı gelinimiz.

Ėardaımız dşd tevie,
Axır canını tutdu die.
Gelini dzelttiler ie,
ehere dadandı gelinimiz.

Gelin kama atmı idi,
Getirdiyin satmı idi.
Ėardaımız yatmı idi,
E'la oyandı gelinimiz.

Gelin gezirdi bulvarda
Günde bir cüre şalvarda,
Gah évde, gah bilmem harda,
Çox daldalandı gelinimiz.

Gelin düşdü haldan hala,
Otuz kilo gétدی dala.
Razvod vèrdik bala bala,
Her şeyi ğandı gelinimiz.

Pudra çeken, manikür eden,
Ğısa tumandı gelinimiz,
Atdı özünü eşğin oduna,
Alışdı yandı gelinimiz.

26

Sefalı bağlardu bizim bu bağlar,
Meyveli ağaçlar, yaşlı budağlar.

Bu bağlarda şehri var, ketdi var,
Gülafirenkili, aynabetti var,
Bizim bağa éléktrik xetti var,
Her menzilden işığ salır çırağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar

Bu bağların suyu benzer kövsere,
Bu bağlardan bülbül gerek gül dere.
Bağ yox, doğrudan da gözəl menzere,
Tamaşaya her il gelir gonağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar.

Xeste tapar bu yêrde dermanını,
İnsan gerek saxlasın öz canını,
Kışmış görüb derende ağ şanını,
İsti gum üstünde yanır ayağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar.

Başğa lezzet var kilasda, erikde,
Yêr sal, uzan özünçün kölgelikde.
Axşamüstü gezende meynelikde.
Şenlenir ürekler, gülür dodağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar.

Gözəl yêrdü, demek çetindi dilnen,
Bülbül mektublaşır bu yêrde gülnen.
Bağın havası, bir de bu isti günnen,
Gızarır allanır o ağ yanağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar.

Lezzeti var gülün gülab çekende,
Ağ şanıdan her ile doşab çekende,
Bir de axşamcağı kabab çekende,
Şeffaf bulağ suyu, bu kêf damağlar,
Sefalı bağlardu bizim bu bağlar

Seher şehi serin edir havanı,
Gündüzün istisi axşam zamanı.
O ki galdı bağdan köçmek zamanı
Ses salır maşınlar, at gızalağlar;
Sefalı bağlardu bizm bu bağlar.

27

Gelende kende başa, bir meni de sesde güzel,
Men seni çox isteyirem, sen de meni iste, güzel.

Sen hara gedmisen, ay gız, seni men sesdemişem,
Seni men ezizleyib öz gelbimde besdemişem,
Seni men doğrudan da o geder istemişem,
Bu sözü men deyerem yüz defe üst üste, güzel,
Gedende gül bağına gel menide sesde, güzel.

Sen bilirsen ki, mende çox bèle meyxâne olub,
Sene çox aşig olanlar yene bigane olub,
Senin eşginle Mamêd çox deli divane olub,

Saç ğara, gözler xumar, gel, ey boyu beste güzel
Gedende gül bağına bir meni de sesde, güzel.

Men ki, aşığıyimi sözle beyan eylemişem,
Başğa aşigleri men eşge revan eylemişem,
İndi bülbül kimi men ah-u feğan eylemişem,
Goyma تنها meni sen gel demir gefesde, güzel
Gedende gül bağına bir meni de sesde, güzel.

Ey felek, bilmeyirem niye bele dèvran eledin,
O ğara gözlü perini kime mèhman eledin,
Sen benim ğelbimi, zalım ğızı, al ğan eledin.
Sen eşginle olub genc üreyim xeste, güzel
Gedende gül bağına bir meni de sesde, güzel.

Bizi talèh yaradıbdır bele, biz ad eliyèk,
Ğemü hicrana dözüb, könlümüzü şad eliyèk,
Gel kêçen günleri tazadan bir bir yad eliyèk,
Men şè'r ğezel diyim, sen oxu şikeste, güzel,
Gelende kende bağına bir meni de sesde, güzel.

Sene xoşdur bilirem ayrı dolanmağ menden,
Gül düşüb ayrı gülünden, nèce gör gülşenden,
Seni görsèydim eyer bir soruşardım senden,
Men öz adrèsimdeyem, sen hansı adrèsde, güzel,

Gelende kende bağa bir meni de sesde, gözəl,
Men seni çox sévirem, sen de meni iste, gözəl

28

Oğul fersiz olanda nəynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nəyniyer, gèder oğriyar daha.

Allah rehmet ètsin ustad Vahidi,
Ağahüsèyni, Hecemini, Zahidi,
Çox işlerin men olmuşam şahidi,
Bu hağda men sizincin indi dèyim mèyxana,
Oğul fersiz olanda nəynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nəyniyer, gèder oğriyar daha.

Övlad olmasın, olsa ferri olsun,
Oğlun oldu, gerek teperrri olsun,
Eli geberri, işde hünerrri olsun,
Oğlu gerek salmasın leke temiz vicdana,
Oğul fersiz olanda nəynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nəyniyer, gèder oğriyar daha.

Türmelerde yatan xebersiz olmaz,
Müselman olsa, bednezersiz olmaz.
Düzdü, adam gezo gedersiz olmaz
Vardır èle oğullar nahag düşer böhtana.

Oğul fersiz olanda n ynerin yazığ ana,
Fersiz oğul n yniyer, g der oğriyar daha.

Merdimazar her teref, her yanda var,
Ondan uzağ gezen  ox insanda var,
O g der g rm šem, hele ođlan da var,
Hele bilginen cind  lap, papağ tiker Őeytana,
Oğul fersiz olanda n ynerin yazığ ana,
Fersiz oğul n yniyer, g der oğriyar daha.

Oğul var ki, canlar ona fedadu,
Ėohum g rdaŐ ona m bteladu,
Oğulda var, oddu, bir dene b ladu,
Ata ananı, aileni tamam yığıbdır cana,
Oğul fersiz olanda n ynerin yazığ ana,
Fersiz oğul n yniyer, g der oğriyar daha.

O g der  z ailesin atan g rm šem,
Dostunu d Őmana satan g rm šem,
Otuz b Ő il m fte yatan g rm šem,
 ıxıb xeste, d Ő bd r sonra duva dermana,
Oğul fersiz olanda n ynerin yazığ ana,
Fersiz oğul n yniyer, g der oğriyar daha.

Èle iş gör ki, yaraşsın ad sanına,
Adam leke salmaz öz ünvanına,
Çox görmüşem öz oğlunun yanına,
Ağ boxça goltuğunda anası gelir zindana,
Oğul fersiz olanda nèynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nèyniyer, gèder oğriyar daha.

Ne fexr èdim, bu fani dövrandayam,
Ne olsun ki, seliğe sehmandayam,
Hal hazırda özüm de zindandayam.
Çox oğlanlar görmüşem, asıb özün şalbana;
Oğul fersiz olanda nèynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nèyniyer, gèder oğriyar daha.

Türmeler gápısına kim yollar goyub,
Cinayete kim axı gollar goyub,
Öz oğlunun üstüne pullar goyub,
Gonşumuz Mèşèdxanım, o rehmetliy Xalmana,
Oğul fersiz olanda nèynesin yazıg ana,
Fersiz oğul nèyniyer, gèder oğriyar daha.

Gerek analar gem yemesin, şad olsun,
Kim arzular ki, fersiz övlad olsun?
Gün o gün olsun yatanlar azad olsun,
Çıxıb özün salmasın bir de nahağdan gana,

Oğul fersiz olanda nëynesin yazığ ana,
Fersiz oğul nëyniyer, gèder oğriyar daha.

28

Çehd èyle götürmegnen ele bade, amandır,
Goyma bu cavan ömrü gède bade, amandır.

Evvel zamanda içki meni ehl-i hal ètdi,
Ötdükce yaşım canımda min galmağal ètdi,
Axır zamanımda meni berk xestehal ètdi,
Bir kimse olmadı yètişe dade, amandır.

Geldikce bèle şadlığa, gonağlığa vurdum,
Deydikce bade badeye ortağlığa vurdum,
Sağlığıma ziyan vèrse de çox sağlığa vurdum,
Saldı meni min nalèy-i feryada amandır.

Gel içmèyende tutmadı bir yèrde gerarım,
Bir gün de kèçmedi içkisiz şam-u naharım,
Eyyaş dèye bir gün meni terk èledi yarım,
Saldı lekeni içki temiz ada, amandır.

Çoxlarına üz vurub, içirttim, erk èledim men,
İçkiyle olan dostluğu berk èledim men.

Axır ki, ziyanın bir gün derk iledim men,
Dostlar da, gohumlar da döndü yade, amandır.

Çox nuş élemek bade yığır canı boğaze,
Çün çoxları vèrmiş belencik ömrü güdaze.
Yüz yüz içesen, vèrir hekimler de icaze,
Cane zererdir heddinden ziyade, amandır.

Bu içkinin gedrin bilènin zineti vardır.
Ėaydaynan içen keslerin çox hörməti vardır.
Gel artığ içilse, bir yaman adəti vardır,
Öz nökerine baş èndirir şahzade, amandır.

Şerabı içərler gözèle mehrem olanda,
Bir çəsm-i xumar, Ėara zülfe hemdem olanda,
Eyb etmez, a dostlar, bu meğamda dem olanda,
Kèyf ile yaşa ömrü bu dünyade, amandır.

29

İndi ne neş'e çekib men ne arağ isteyirem,
Gelmişəm ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Baxıram dövr-i zamana, alışıb men yanırım,
Ėırx yaşım var, görürem, indi heyatı Ėanıram.
Bir savadlı, nazenin axtarıram fırlanıram.

Gedib o bisavadı men boşamağ isteyirem
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem...

Bu saat t xnika d vranıdu, d vran deyişib,
G tdi o d vre balağ vaxtı, m selman deyişib,
Bax sovr m nnileşib, vidin  ox oğlan deyişib,
Mecburam men de  ıxıb, daldanacağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Oturum fikirleşim, gerek g t r g y  liyim,
Bu sefer komsomolski  z me toy  liyim.
Y ne her ne  lesem, gerek pramoy  liyim.
Sen  z n yaxşı bilirsən ne sayağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Bir iş de var ki, bir az gerek o da varrı ola,
Heyime lazımdu axı duldu,  htirabbı ola.
Kalan olsun  lavni, balkonu talvarrı ola,
N ynirem bir otağlı, men    otağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Her kim m selman alıb, d ş bd  peşmancılığa,
M yl  dib  nki m selman hele d şmancılığa,
Hamı da nifret  dir indi m selmancılığa,

Urusdan, ya Gürcüden men bacanağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Çox gezmışem Bakı'nı, hem Bakı'nın kendderini,
İndi men gözellerin sayım elametderini,
Bütün ömrüm boyu çox çekmişem hesretderini,
Bél ince, nazik hilal, nazik dodağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala yaşamağ isteyirem.

Görürem lale yanağ, zülfü uzun xoşdanıram,
Èle bil xam deriyem, yumşalıram, aşdanıram.
Yaş kèçir, ömür gèdir, vaxtım ötür, yaşdanıram,
Düşüb bu vaxtı başma, oğul uşağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Bütün ömrüm boyu gezdim ne geder gör arada,
Ayağım deymediyi yer, dè galıbdır harada,
Gül kimi genc ömrüm gör nèce bir gètdi bada,
Şuluğ işlerden indi olum uzağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

Alıram indi nefes bir teheri engelenen,
Hesretem évde yèyim öz xöreymi çengelinen.
Daha men el çekirem, işim yoxdu cencelinen,

Bir teref göturrugumu men gashımağ isteyirem,
Gelmişem ağla, kamala, yaşamağ isteyirem.

30

Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

İnsan gerek insana hörmət elesin.
Nadanlığa, pisliye nifret elesin.
Gulağ asın, şairler söhbet elesin.
Söhbetimin meğsedini bil, xanım.
Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Men de bu dövran ile dövran étdim.
Gençliyimde ömrümü viran étdim.
Bir gözele eşgimi e'lan étdim,
Mehebbetim olmadı hasil, xanım,
Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Adam var ki, dönüb köhre ersine,
Düşüb tabağ içre gazır tersine
Mektebe gêt, alışginen dersine,
İnstitutda alginen tehsil, xanım

Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Savadlısan oxu edebiyatı,
Hansı ruh ile oxunur hêyratı?
Düzde seyirtme şuma da sal atı.
Hêyatı êt sen mene tehlil, xanım
Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Çox üreye çoxlu yare vurmusan,
Ay gözel, aya işare vurmusan.
Ĝare ĝaşa bir de ĝare vurmusan
O üstünde ĝalmaz onu sil, xanım
Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Molla her suala vérmir cavabı.
Bir ĝadının yoxsa üzde niĝabı.
Ĝünaxı çoxdur, göresen cavabı?
Yoxsa, déyerler ona yüngül, xanım!
Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Meni görende özünü ezirsen,
İrad tutanda dodağın büzürsen.
Axşamacan gonşuları gezirsen,
Èv eşiyi basıb zir zibil, xanım.
Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Men dèyirem, goy eşitsin gulağlar,
Kraskadan gızarıbdü dodağlar.
İpek covabdan görünür ayağlar
Kim ki, baxır, gayır ipek, mil, xanım
Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Kilkelenib saçları lap burğudu,
Guya müasirdü bu, kulturnudu.
Üz terefi zerd-ü pèlamutrudu.
Èyni çırağbandu, bu gendil xanım.
Ay dolanır, tehvil olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Eyin gödek, sapoğ çatır dizine,
Lap özü de yad görünür özüne.
Kağız baxa, gelem çekir gözüne,
Jigulilerde èyleme menzil, xanım

Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,
On iki aydır ilimiz bil, xanım.

Necêdir aran bir bêle töhmetinen?

Fikrimi eyan êledin heddinnen.

Heç yola gêtmedin bu Memmedinen,

Öt indi bülbül kimi dil dil, xanım,

Ay dolanır, tehvîl olur il, xanım,

On iki aydır ilimiz bil, xanım.

31

Sanki Mecnundu bu, bir Lâyli soragında gezir,

Lâylişe yar ile öz kêf-i damağında gezir.

Kim ise ölçüye gelmir êle ğanmazlıg êdir,

Êvlenib arvad alır, birisi ona azlıg êdir.

Sülenir yolda günün gün çağı arsızlıg êdir,

Arvad ardınca düşüb uşag ğucağında gezir.

Sanki Mecnundu bu, bir Lâyli soragında gezir,

Lâylişe yar ile öz kêfi damağında gezir.

Bu yeni yêtmelerin ne heyası, ne arı var,

Bir bacı, bir ğardaşın birce çinsi şalvarı var.

Birinin, axşam olur, var gel üçün bulvarı var.

Biri zülmet ki, çökür dağüstü bağında gezir.

Sanki Mecnun'du bu, bir L yli soragında gezir,
L ylise yar ile  z k fi damağında gezir.

Bir garişdır boyu, g r bir n ce c vran  leyir,
Çatır on d rde vurub  şgi ne fantan  leyir.
Bu f lek n ş b le, bes tersine d vran  leyir?
Axçisi  z erinin gel ki, gabağında gezir,
Sanki Mecnundu bu, bir L yli soragında gezir,
L ylise yar ile  z k fi damağında gezir.

Menim lap uşaglığımdan da başım odda olub,
Molla Memmed hemişe m yxanada xodda olub.
Aragac d ş b indi, be'zileri modda olub,
Şair, elbette, y ne cavanlığ çağında gezir.
Sanki Mecnundu bu, bir L yli soragında gezir,
L ylise yar ile  z k fi damağında gezir.

Baxıram be'zilerin hampa hampa s zlerine,
 ybini az galıram erz  yleyim  zlerine,
 zbe z geldim o g n, inanmadım g zlerime,
S kr tar injin rnen m drin otağında gezir,
Sanki Mecnundu bu, bir L yli soragında gezir,
L ylise yar ile  z k fi damağında gezir.

On ildü söz dèyirem, varsa müemması hanı?
Yox müemması eger, derdinin davası hanı?
Cefası bol bol olur, bes bunun sefası hanı?
Söz dèyen bexti gare kendin battağında gezir.
Sanki mecnundu bu, bir Lèyli soragında gezir,
Lèylise yar ile öz kèfi damağında gezir.

32

Ağa gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.
Bu sözü gerek xüsusen men hekimane dèyim,

Ğalmışam mat meettel ki, hansı yane dèyim,
Bu ehl-i meclis üçün bir èle mèyxâne dèyim,
Goymasın kimseni ta uymağa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Men sözün Ferhad'ı, tişem ile karxanedeyem.
Gonağam, dost ile, sirdaş ile bir xanedeyem.
Mèyli, mèysiz, düz on ildir ki, bu mèyxânedeyem,
Sen meni goymaginen lağlağa, gurbanının olum,
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Sen olan yèrde, a Sèyfel, dil açıb dilleniirem.
Söz xiridarı olan yèrde men ferehleniirem.
Lenteranı söze amma, yuxuda sekseniirem,

Meni bir aparginen çıldağa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Bu ki mëyxânedü söz de olur, sohbet de olur.
Dëyilen sözde cefeng de olur, hikmet de olur.
ĖhremanlıĖ da, zeriflik de, mehebbet de olur.
Ėaldırıb Ferhad'ı sëvda dağa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Gezirik, iş görürük amma ki, pö'yada kimi,
Ėuru yërde üzürük, ferz ële deryada kimi,
Kişilikdir yaşamağ ësl ësilzade kimi,
Ėedecekdir hamı bu torpağa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Mëyi adem kimi iç içmek, tergitmek üçün,
Abır insanda olur öz yiyenin güdmek üçün.
Heyata gelmişik, ay. Ağaselim, Ėëtmek üçün,
Çekecekler bizi de çarmıxa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, ay ağa, gurbanın olum.

Sen hele xëyli cavansan, ağa, genc yaşındasan,
Amma mëyxânemizin text yërinde, başındasan.
Her seher yüznen uçursan "jiguli" maşında sen,

Hem sola digget èle, hem sađa, ğurbanın olum,
Ağa, ğurbanın olum, ay ağa, ğurbanın olum.

Ğarama baxma bèle, vaxt var idi ađda idim.
Köhne bardènka kimi daima ayağda idim.
Yayı başdan başa, aşna, bu sezon bağda idim.
Gelmèdim çaylamağa həc bağa, ğurbanın olum,
Ağa, ğurbanın olum, ay ağa, ğurbanın olum.

Biz min ildir gelirik, mèyxanadır bayrağımız,
Dür tøküb gül deheninden otuz ile çildağımız,
SÈKA'ya erze yazıb bu il üzüm çardağımız
Yatmağa vèrmir aman ğurbağa, ğurbanın olum,
Ağa, ğurbanın olum, ay ağa, ğurbanın olum.

Ağanın baş eyirem men de böyük zehmetine,
Müntezirem hemişe xidmetine, hørmetine.
Yaxşı pis ğètmeliyik biz Allah'ın rehmetine,
Bükülüb yèddice mètre ağa, ğurbanın olum.
Ağa, ğurbanın olum, ay ağa, ğurbanın olum.

Helelik ki, diriyem, ay Ağaselim, ölmemişem,
Doğrudan, neyse, bu ğün postda seni görmemişem,
Seni mèyxanelerde həc bu cüre bilmemişem,

Vecde gel tut özünü, dön dağa, gurbanın olum,
Ağa gurbanın olum, ay ağa gurbanının olum.

Kim düşüb dillere bunca bu cavan yaşı ile?
Vurma diz meclis-i méyxanelerde naşı ile.
Bir meseldir: "Tanıyrlar üzüyü ğaşı ile"
Dön bu dünyada ğızıl ğurşağa, gurbanın olum.
Ağa, gurbanın olum, aya ağa, gurbanın olum.

Burda söz méyxâne sahib bële maxırlar olub,
Şir ile üz üze, zencir kemiren şirler olub,
Söz dëyib, söz eşiden sen kimi şairler olub,
Yërinizdir anamız Maštağa, gurbanın olum,
Ağa, gurbanın olum, aya ağa, gurbanın olum.

Hemişe bizde, a Sëyfel, bu cür ziyafet olub,
Ne dëyib dinlemişik, xoş olub, ğiyamet olub.
Subh açıldı dëyesen, méyxâne kifayet olub.
Gëdeyin birce çimir almağa, gurbanın olum,
Ağa, gurbanın olum, aya ağa, gurbanın olum.

33

Men hara, bazar hara?

Ğalmışam lap avara.

İtirdim yollarımı,
Çırmadım ğollarımı.
Uduzdum pullarımı.
Bir ğeçeye ğumara,
Men hara, ğumar hara?
Ġalmıřam lap avara.

Düşdüm bêle niyyete,
Elli vêrdim bilête
Mal vururdum Rusiyete.
Malı çekdim bazara,
Men hara, bazar hara?
Ġalmıřam lap avara.

Öyrendim Urus dili,
Gözlêdim teze ili.
Kendden getirdim ğülü
Apardım mêtrolara
Men hara, mêtro hara?
Ġalmıřam lap avara.

Kemende saldım cini,
Gördüm men "mini mini"
Satan tek göyertini
Vêrdim yêle yüz mini

Aldım ağ, sattım gara?

Men hara, bura hara?

34

Sen ki olmasan, men de olmaram.

Sensiz dünyaya mèyl salmaram.

Ömrümüz kèçir o yan, bu yanda

Bir gün xèyirde, bir gün ziyanda.

Bizim güneşli Azerbaycanda

Sen ki olmasan, men de olmaram.

Sensiz dünyaya mèyl salmaram.

Allah saxlasın seni felekden,

Hèç üzülmesin elin çörekden.

Bunu dèyirem temiz ürekden:

Sen ki olmasan, men de olmaram.

Sensiz dünyaya mèyl salmaram.

Canım da ğurban ğara gözüne,

Her ne dèdin sen, baxdım sözüne.

Ġiymetden düşer dèsem üzüne,

Sen ki olmasan, men de olmaram.

Sensiz dünyaya mèyl salmaram.

Daim ğalginen olduğun adda,
Dediklerimi sen saxla yadda,
Dayağsan mene sen bu heyatta,
Sen ki olmasan, men de olmaram.
Sensiz dñnyaya mēyl salmaram.

Ömrü hēç zaman kēçirme boça,
Talē bizleri yazıbdır ğoğa.
Kiçik ğardaşam büyük ğardağa,
Sen ki olmasan, men de olmaram.
Sensiz dñnyaya mēyl salmaram.

Olmuğu Mecnun esir Lēyliye,
Canın dēmiđu nezir Lēyliye.
Eyan olmadı bu sirr Lēyliye.
Sen ki olmasan, men de olmaram.
Sensiz dñnyaya mēyl salmaram.

35

Şair olan hađđı gerek danmasın,
Özünü güclü, meni gücsüz sanmasın.

Söyle görek hēkâyet-i nağılını,
Çalış yele vėrmeginen ağlını.
Eger gücün var yeri aç bağlını,

İnsan olan dövlete aldanmasın.
Şair olan hağğı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Gerek anlayıb bilesen işini,
Sal yadına, unutma keçmişini.
"Dost" dèye te'rifleme her kişini,
Èle dost tap pis işde firranmasın.
Şair olan hağğı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Nèynirem o dostu ki, ğan ğan dèsin,
Azar ki, almaz canını "can" dèsin,
Şair gerek sineden dastan dèsin.
Yoxsa terleyib daha isdanmasın.
Şair olan hağğı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Ne faydası adın olsun edalet,
Her ne èdirsense, èle ğiyamet,
Özgesine ètmeginen xeyanet.
Kişi odur, nağis ad ğazanmasın,
Şair olan hağğı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Her mēşenin özüne göre ayısı var,
Her meclisin bir cüre serpayısı var.
Ne olsun ki, arxasında dayısı var.
Tilpaşlıĝ éleyib çox aldanmasın,
Şair olan haĝĝı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Lap olsan da saf su kimi dumduru,
Gözü açığ ol, olma çerêzşur loru.
Suya düşse natemiz çıkar ĝuru
Prob élesin temizler isdanmasın.
Şair olan haĝĝı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Aĝaclarında püste var, badam var,
Her bağda bir kögeliyim, odam var.
Pise göre üz ĝızardan adam var.
Éle olsun, yaş ĝuruya yanmasın.
Şair olan haĝĝı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

Şair gerek fexr élesin sözüyle.
Gal ehlidir fexr éle özüyle.
Bir şeyi kim görmese öz gözüyle,
Danışmasın etrafi aldanmasın.

Şair olan hağğı gerek danmasın,
Özünü güçlü, meni gücsüz sanmasın.

36

Sen mene can dëginen, men de sene can dëyerem,
Sesime ses vëren olsan, seni men sesleyerem.
Hörmetin başdu mene, hifz ëderem besliyerem.
Men özümnden seni, Sëyfel daha çox isteyirem,
İstesen canımı da canına ğurban dëyirem.

Doğrudan bu yerlerin ziynet-i mëyxânesiyem.
Men sözün, ğafiyenin min illik karxânesiyem.
Xelğimin bilirsən ki, a Sëyfel, bir danesiyem.
Bu gün ummana dönüb min cüre dastan dëyerem,
Sen mene can deginen, men de sene can dëyerem .

Hele bundan sonra da canımıza can gelecek.
Meclis arestedü, bundan da xoş elvan gelecek.
Hele bu meclise can gerdeşim Aslan gelecek
Doğrudan da ona men şir-i ner, aslan dëyerem.
Sen mene can deginen, men de sene can dëyerem.

Görmürsüz her mëy-i mëyxânedede imkânımı ki,
Nëce yandırmışam ateşlere bu canımı ki.
Men ölerden sonra siz vërmeyin ëhsanımı ki,

Men özüm sağlığımda özümçün êhsan dêyerem.
Sen mene can deġinen, men de sene can dêyerem.

Bu ġece mêyxananın sen bir êhtibarına bax.
Şairin sinesinde døvletine, varına bax
Axşamın sêyrine çix, bir Bakı bulvarına bax.
Sêyr êle, men ora vallahi ġülüstân dêyerem.
Sen mene can deġinen, men de sene can dêyerem.

Açaram indice sinemdeki karxâneni men.
Alı elvan êderem şe'rlle toyxâneni men.
Size beş êylemişem bu iki mêyxâneni men
Birini axşam, birini iste o başdan dêyerem.
Sen mene can deġinen, men de sene can dêyerem.

Sözüm her yerde ki, şekk êleme, doğru olub,
Bu uşaqlar isinib menle emioğlu olub.
O adamlar ki, veten torpağına bağlı olub.
Men bu torpağda ona êsl ġehreman dêyerem.
Sen mene can deġinen, men de sene can dêyerem.

Görürsen hamı üreknen dêyir öz sözlerini,
Sévmişem men bu yerlerin ġece gündüzlerini.
ġeceni vërme yele, açdı seher gözlerini.

Bu g ce g nd ze  oy v rmesin aman d yerem.
Sen mene can deginen, men de sene can d yerem.

37

Baxsan, d yeceksen bu kişi c nt lm ntdir,
İstilni g yibdir, bu da bir intilig ntdir.

Evveller olub erk y n "el deyme uşağa"
Her ne maaş aldı aparıb v rdi arağa.
Ehsen bu adı kim ki,  oyub istilyağa
Hardan ilişib boyumuza, yoxsa kemenddir.
Baxsan, d yeceksen bu kişi c nt lm ntdir,
İstilni g yibdir, bu da bir intilig ntdir.

Bir burnu uzun tufli g yibdir ayağına
Bar intir sim şalvarının da balağına.
Aheste pıclıtlıyla d dim men  ulağına.
Bu taze libasın zarafatdır, ya  eletdir.
İstilni g yibdir, bu da bir intilig ntdir.

Bir   lmeli  orkemli, edayan  t ş rler.
K l h yva kimi xirtdeyimizde ilişibler.
Bir oğru kimi  ızların ardınca d ş rler
Kim  orse d yer tocnı bu s kr tni ağ ntdir.

Baxsan d yeceksen bu kişi c ntl m ntdir
İstilni g yibdir, bu da bir intilig ntdir.

Bunlarda adam tek adama m yl salan var.
Bir parasının elinde bir g y  amadan var
Adam ne bilir bu filan olmuşda filan var?
A san  amadan a zınacan instrum ntdir.
Baxsan d yeceksen bu kişi c ntl m ntdir
İstilni g yibdir, bu da bir intilig ntdir.

38

 urba alı g lleri var Zabrat'ın.
G r n ce m ş lleri var Zabrat'ın.

Gişda batır  st başın pal ı a,
Yazda baxırsan d n r her yan zı a.
Yayda didir a ca anad, mı mı a
 urba alı g lleri var Zabrat'ın.
G r n ce m ş lleri var Zabrat'ın

Her k  ede zir zibil hedden ziya,
Tam b r n b gesebe  irkab suya,
Kend Sov ti s z de v ribdir guya.
G zden uza  yerleri var Zabrat'ın,
G r n ce m ş lleri var Zabrat'ın

Bağça bağı lap guruyubdur tamam,
Der divarı çirkaba batmış hamam.
Tapmayığ ağcağanaddan aman,
Mığmığa, ditdilileri var Zabrat'ın.
İstixana gülleri var Zabrat'ın
Gör nêce müşgülleri var Zabrat'ın

Gölmeçeler birleşerek göllenib,
Üstü yaşıl torlar ile tullenib,
Gurbağalar mahnı dëyib, şellenib.
Göy, bêçe bülbülleri var Zabrat'ın.
Gör nêce müşgülleri var Zabrat'ın

Sehiyye organları da baxmayır.
Çirkli sular bir yol alıb axmayır.
Yayda adam sübhe kimi yatmayır.
Gölde galın milleri var Zabrat'ın.
Gör nêce müşgülleri var Zabrat'ın.

Zir zibile gerğ olub her bir küçe.
Var mı oğul, çirk alamazdan gêce?
Kend Sovëti söz vëre, hëy and içe
Tutu kimi dilleri var Zabrat'ın.
Gör nêce müşgülleri var Zabrat'ın

39

Alvéri, hörmətdi bazarkom ğağa,
Kim sene öyrətdi, bazarkom ğağa?

Zənbili zənbil dalına düzməyi,
Toyda mağarda ğuş olub süzməyi.
Az vərəne kinle dodağ büzməyi,
Kim sene öyrətdi, bazarkom ğağa?
Alvéri, hörmətdi bazarkom ğağa,

Yağlı yərin var, bəlece daldalan,
Sal başını sen aşağı, ğurdalan,
Möhtəkiri ğoltuğuna al, dolan.
Əyle ki fursətdi, bazarkom ğağa!
Al dolan, hörmətdi bazarkom ğağa.

Kim ki, seni te'yin ədibdir bura,
Yox savadın ki, yuxarı ğaldıra,
Üt yəteni düşməyeceksen tora.
Xəyli cesaretdi bazarkom ğağa,
Al dolan, hörmətdi bazarkom ğağa.

Ĝuş tek ayığ ol, uduzub, yuxlama,
Gəlsə ğəfilən bazara yoxlama,
Vər payını, sal yola tət, saxlama.

Başdı ferasetdi bazarkom ğağa,
V r dolan, h rmetdi bazarkom ğağa.

M fte ğazananlara baş durmusan,
 rdek olub,  ox g le baş vurmusan.
"Dostlar"  c n, dal ğapı a dirmisan,
Bu, dosta ğiymetdi bazarkom ğağa,
V r dolan, h rmetdi bazarkom ğağa.

Bir defe de "hop" g t rerler seni.
"Dal ğapıdan" da  t r rl r seni
 olları bağlı g tirerler seni,
Hamı d yer: G tdi bazarkom ğağa.
Ay bizim h rm tdi bazarkom ğağa.
 ybe  ıxıb itdi bazarkom ğağa!...

40

Ehsen sene  y "Nazlı nigar" yar, berekellah!
Lap zor yaraşır eynine şalvar, berekellah!

Zenen adına sen kimiler bir leke salmış,
Kırpik uzanıb,  z g z n min renge boyanmış.
Endamına şalvar yapışıb, ay canı yanmış,
Bunca utanıb  ylemedin ar, berekellah!
Lap zor yaraşır eynine şalvar, berekellah!

Bax yan yörene, xalg' eleyib gör nece rişxend,
Çıxmış mı yadından, böyüyüb xoşladığın kend?
Ölsün, yere girsin, seni tek nağis-i ferzend.
Bilmem gulağın, yoxsa olub kâr? berekellah!
Lap zor yaraşır eynine şalvar, berekellah!

Söz yox, gëyinibdir neneler çaxçur ezeller,
Paltar gëyinib çaxçurun üstən o gözeller,
Çirkindi ki, gelbin, yuya bilmez onu sèller
Oxşar mı senin zövgünü dè, tar? berekellah!
Lap zor yaraşır eynine şalvar, berekellah!

Sen tek ha dëyilsen, sene taylar hele çoxdur,
Sanma ki, senin tek bële zaylar daha yoxdur,
Herkes sizi lap mesxereye goysa da, hağdır?
Doğma dilini ètmisen inkâr, berekellah!
Lap zor yaraşır eynine şalvar, berekellah!

41

Zıngı batıb, ötmëyir bir daha dil dil dayım,
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

Hamıya me'lum, nece milletine vekildin.
Aşkâra baş tutmadı, texribata çekildin.

Gördün işin fırlıdı, xalğı atıb ekildin.
Zıngı batıb, ötmeyir bir daha dil dil dayım,
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

Hamı bilir içmeyi tövbe edibsen daha,
Topladığın pullara silah alıbsan baha.
Gem eleme, men seni and verirem dergâha.
Partlamadı tiryekin, eylemezdi gül, dayım,
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

Ekрана her gün çıxıb dönmüş idin cinlere.
Kimse yazan sözleri sen sırdın minlere
Düşmüş idin, müxteser, görmediyin günlere.
Her sözü, her mentiği edirdi tehmiil dayım,
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

Söyle düşür mü ya da, milleti aldatdığın?
Mikrafona, kürsüye, şövg ile can atdığın?
Ğucağlayıb "rehberi" öpüb marçıldatdığın,
Berk sevişib gülürdün, indi de bir gül, dayım.
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

Millet adından durub, rehberel çalmısan,
Her defe maç eleyib "rehberi" hezz almısan.
İndi elin gözünde gör nece alçalmısan,

Yox elac, o gözlere èl batıra mil, dayım,
Gâh cüce, gâh hirati, gâh da olub fil dayım!

42

Vacib işin olsa eger zeng èle,
Men dèmirem tèlefon ile ceng èle.

İki gèpik daxla gèdibse heder,
Hirsini bas, sebr èle sen bir geder.
İlk defedir zeng èleyirsen, meger?
Goy bunu, gèt başğasına zeng èle,
Men dèmirem tèlefon ile ceng èle.

İşdir, eger işlemese digeri,
Tin burulub birce küçe dön gèri.
Vèrme nişan özgesine son yèri
Tèlefona èndir "ğapazı" zeng èle,
Men dèmirem tèlefon ile ceng èle.

Az vur onu, az yazığı silkele,
Yoxdu günah bil tèlefonda, lèle.
Cengini gèt sen ATC'le èle,
İşleri onlardı salan engele
Yaz gèce gündüz, yuxarı zeng èle.

43

Xalıgın zerresidir növ-ü beşer
Zerrenin ğismetine zerbe düşer.
Zerreler gêt gède lap zerreleşer
Kim kiçilmez sesi haĝgın sesidir
Sayesi üstüme düşse, bes edir.
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Ehl-i eşĝik, yaradan şahidimiz.
Eşĝimizdir dinimiz, zahidimiz.
Ele bir zerredü ki Vahidimiz,
Cümle şe'r ehli onun zerresidir.
Dexli yox kim kesidir, kim pesidir.
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Her kesin öz ğefesi, öz sesi var,
Her ğuşun neĝmesi var, lehcesi var,
Adem ol kes, sayılır, kimsesi var,
Vahid her kimsesizin bir kesidir.
"Xerabet ehli" onun birgesidir.
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Varsa ğeyret, heremiz bir kes olaĝ,
Yoxsa barı lal olaĝ, dinmez olaĝ.
"Atılan toplara diksinmez" olaĝ

Bu seda Sabir'in ölmez sesidir,
Günde yüz yol dirilib ölmesidir.
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Yatmasaydım, ne de bext yatmaz idi,
Dözmeseydım, meni derd udmaz idi.
Bélke yad zerbese héç tutmaz idi.
Babekin şövgü bizi leng isidir.
Sehl sumbat Bakı'nın "Mirze"sidir.
Dövr onun, meclis onun meclisidir.

Dünenim zerbeye tab, zülme cavab,
El tutan, el yétiren cümle cavab.
Bu günümnden danış, éy xânexerab,
Bir éli yıxmağa bir el bes édir.
Cümle neslim babamın kölgesidir.
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Madmazeller ki, bizi mest éledi,
Şerimiz xéyremizi üsteledi.
Sol gözüm sağ gözüme gesd éledi,
Dédiler: "Öz eli öz baisidir,
Burnunu görmeye bir göz besidir."
Biz kimik, meclis onun meclisidir.

Ayrap t burda ne vaxt nırxçı olub?

Ayrap t  arxçı olub, arxçı olub.

Bizi kufenku  den axçı olub.

Onları indi de Rus "Te'sis"  dir

 ubhesiz, lampadı Rusları his  dir.

E şi lap canı cehennem, pis  dir?

Biz kimik, meclis onun meclisidir.

44

Kim isteyir Vahid'i bu meclisde yad  lesin,

S z n   st dane s yleyib  ad  lesin.

F lek saldı Vahid'i bir  u  kimi dumane,

 oymadı  alsın bize F zuli'den ni ane,

Bizim Vahidi'mizden tek tek geldi cahane,

Olmaz  le bir ustad onun tek ad  lesin.

Kim isteyir Vahid'i bu meclisde yad  lesin,

S z n  st dane s yleyib  ad  lesin.

Her s z  etrin aldı, vetenin   llerinden

Xelgimizin d  mez o, illerle dillerinden

Olmaz bizim Vahid'in sade  ezellerinden.

Mene b lb l  sterin onun tek dad  ylesin,

Kim isteyir Vahid'i bu meclisde yad  lesin,

S z n  st dane s yleyib  ad  lesin.

Ėurban olum Vahid'de vahid olan hrmete,
Sağlığında onuynan çox girmişem shbete.
Hyf Vahid'imizden tz govuşdu rehmete,
Daima Allah onun ruhunu şad lesin.
Szn stdane syleyib şad lesin.

O Vahid'di dnyanın zn grd gtdi,
Mehebbet aleminde ırağı snd gtdi.
reklerde derd olub, bir şair ld gtdi.
Vahid'i isteyenler gebrin abad lesin.
Kim isteyir Vahid'i bu meclisde yad lesin,
Szn stdane syleyib şad lesin.

Vahidin szlerinin men de xiridarıyam,
zm de sz ustası, szn senetkarıyam.
Men rehmetlik Vahidin ildağ yadigrıyam.
İndi şair Ağaselim gerek feryad lesin,
Kim isteyir Vahid'i bu meclisde yad lesin,
Szn stdane syleyib şad lesin.

45

Her yanda şhret goyub bizim Eliğa Vahid,
Dillerde rehmet goyub bizim Eliğa vahid.

Yorulmadan yazıbdır ince, gözəl gezeller,
Sona tek gâğgıldeşır gezellerde gözeller.
Payız vaxtı budağdan gopub düşer xezeller,
Hüsn ile suret goyub bizim Eliğa Vahid,
Her yanda şöhet goyub bizim Eliğa Vahid,

Bële şairi dünya bir de yetirmez daha,
Düşüb bizim gismete gurban olum Allah'a.
Xiridarı yanında sözlər gızıldan baxa
Dünyada servet goyub bizim Eliğa Vahid,
Her yanda şöhet goyub bizim Eliğa Vahid,

O eridi şam kimi, yazdıgca pervânenen,
Biz gèdende o şair gelirdi mèyxânenen
O, mèyle gırdı, atdı zenciri divaneden.
Sèvgi, mehebbet goyub bizim Eliğa Vahid,
Her yanda şöhet goyub bizim Eliğa Vahid,

Vahid yègâne olmuş, yègâne de yaranmış.
Süd kimi ağ veregler şaire arxalanmış.
Bu gèzel mèydanında çox oğullar dolanmış,
Dünyada servet goyub bizim Eliğa Vahid.
Her yanda şöhet goyub bizim Eliğa Vahid,

Baxma bèle fehmlə mat mat mənə,
Mən yüyürüm, cəhd ələ sən çat mənə.

Mənim ki, dastana dönübdür sözü, m,
Məyxana var olmadım, oldum özüm.
Aşna, ǵalustukva düşübdür gözüm,
Baǵışlamırsansa, onda sat mənə.
Baxma bèle fehmlə mat mat mənə,
Mən yüyürüm, cəhd ələ sən çat mənə.

Dursam eger mən üreyim açmaǵa,
Əşǵım ürekde ǵün olar saçmaǵa.
Ǵaçma ölümdən, duraram ǵaçmaǵa,
Həç çata bilmez yəriyen at mənə.
Baxma bèle fehmlə mat mat mənə,
Mən yüyürüm, cəhd ələ sən çat mənə.

Ǵorxu düşüb canva, pozub rengüvi,
Ǵör kime ə'lan əledün cengüvi
Ǵörürem, aşna, doldurmusan engüvi.
Saxlama engüvde sözü, at mənə.
Baxma bèle fehmlə mat mat mənə,
Mən yüyürüm, cəhd ələ sən çat mənə.

Çoxları sen tek düzülüb yanayana.
Can ola ğurban bu açıĝ mëydana
Şair ile men dəyirem mëyxana.
Yoxsa ki, sen burda at oynat mene?
Baxma bële fehmlə mat mat mene,
Men yüyürüm, cəhd ələ sen çat mene.

Bax üzümə söyle nəçə yaşım var,
Zer zibam yoxdu, amma başım var.
Kənddə mənim bir Urus yoldaşım var;
Gâh "Kiruxa" dəyir, gâh "Brat" mənə.
Baxma bële fehmlə mat mat mənə,
Men yüyürüm, cəhd ələ sen çat mənə.

Mən ki, bële dillərdə ezber oldum,
Mëyxanalardan güc alıb nər oldum.
Kişi kimi gətdim üç il esger oldum.
Emr ədə bilmezdi lëytənənt mənə.
Baxma bële fehmlə mat mat mənə,
Mən yüyürüm, cəhd ələ sen çat mənə.

Söyləmə ki, eşğ oduna yanmaram,
Her öteri şairi mən ğanmaram.
Gəl ki, ğızışdım daha dayanmaram
Lap direyerlər də avtomat mənə,

Baxma bèle fehmle mat mat mene,
Men yüyürüm, cehd èle sen çat mene.

Meclisime indi hele èl gelir,
Deste ile rèyhan gelir, gül gelir.
Ėarşımıza bizim yèni il gelir,
Hèç kes hele véremmeyib mat mene.
Baxma bèle fehmle mat mat mene,
Men yüyürüm, cehd èle sen çat mene.

47

Vallah, benim üç gün vıxadnoyumdu,
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Gözlerimin nedense rö'yası yox,
Ağaselimin başğa temennası yox.
Yüz ile külüng çal, yène me'nası yox
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Yaranmışam xèyirriye, şerriye,
Èhtiyacım yox benim üzerrriye.
"Sègda gotov" hazıram esgerliye
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Bir sözüme hamı burda ses vèrir
Elini goyub gicgâhına "yès" vèrir.
Mèyxanada cümle mene yes vèrir
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Çırtma vurun, meclisi mèydandayam,
Sorağlasaz daim bu mekândayam.
Yüz ile de toy ola, men Şağandayam,
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Erkânsıznan oturmağ durmağ olmaz,
Meclis-i mèyxâneni ğurmağ olmaz.
Meherremlükdü, şerab vurmağ olmaz.
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Çırtma vurun, göylerdeyem ènmerem,
Men bu yoldan yadırgayıb dönmerem.
Bir çırağam, ömür boyu sönmerem
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Xoşum geldi sennen, cavan yaşınnan.
İncimeyèk yanında yoldaşınnan.
Gelet èledi, böyük düşdü başınnan,
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Bu meclisdü danışacağam, güleceyem.
Séwab édib günahlarımı sileceyem.
Çox bilensen senden de çox bileceyem.
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Zalımoğlu, her yêrde şellenirsen,
Tuti kimi ötürsen, dillenirsen.
Mülayim ol, mennen çox öyrenersen
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Men demirem saxlıyanım felekdü,
Bax dünyanın gerdişine kelekdü.
Bir az henek, bir az kelek gerekdü
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Yerişüvi deyişme sürüşersen,
Bir söz dësem yerinde büzüşersen.
Hele uşağsan, gec başa düşersen,
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Bu tazeler güneş kimi saçarlar,
Birbirinin paxırların açarlar.
Méyxana bitmemiş goyub gâçarlar.
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Olan olub, daha iş gürulubdu,
Derya hem bulanıb, hem durulubdu,
Aman vèrin, şairler yorulubdu.
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Biz gelmişik taze beyin toyuna,
Berekallah gametine, boyuna.
Lap sübheçen söz dèyirem liboyna
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün.

Bu mèydana sidğnen ayağ basmışam,
Xonçalara xèyri dua gätmişam.
Toy xoş kèçib men de rahat yatmışam
Hem bu gün, hem sabah, hem de birsi gün

48

Meclisimiz kèfli damağlı olsun,
Ġafiye de, taze, marağlı olsun,

Be'zileri oynamayır, çalmayır,
Gençliyini həc yadına salmayır.
Adam da var həc bir otağ almayır.
İsteyir ki doğguz otağlı olsun.
Ġafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Adam varki, her yèteni dağlayır,
Adam var ki, zarı zarı ağlayır.
Adam da var üzve ğapını bağlayır,
Ğanmır ki, èv gerek ğonağlı olsun,
Ğafıye dè,taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Dünyamızın indi bahar feslidir,
Ğonağ sèvenler binadan eslidir.
Bizim nesil çildağçılar neslidir,
Yadıma gelmir ğapı bağlı olsun,
Ğafıye dè,taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Men dèmedim elli dèyek, yüz dèyek,
Yeri gelende yüz cüre mö'cüz dèyek.
Bu gün gerek, aşna, èle söz dèyek,
Sözlerimiz ballı ğaymağlı olsun.
Ğafıye de, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Biz Sèyfelin olduğ bu gün ğonağı,
Yüngül olsun bu meclisin ayağı.
Meclislerden gelsin onun sorağı,

Èv eşiği daim ırağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Burda gerek min cüre nè'met olsun,
Her nè'mete bir cüre Ėiyemet olsun,
Burda gerek daim ziyafet olsun
Èv yiyesi oğlu uşağlı olsun,
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Adam gerek öz oduna yanmasın,
Vay onda ki, Ėandırmasın, Ėanmasın.
şair odu yoxuşda dayanmasın,
Söz dèyende dilli dodağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Be'zisinin usta olub ustadı,
Bezisinin aşna çıxıbdır adı,
Söz dèyèk ki, damağda Ėalsın dadı,
Søhbetimiz sesli sorağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Ayırmayağ ğaraları, açları,
Çox görmüşük bu cür k f damağları.
Var Bakı'nın g zel g zel bağları,
D rd terefi toylu gonağlı olsun,
Ğafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Bu ilimiz gerek yaxşı il olsun,
Adamları gerek şirin dil olsun.
Gençlerimiz g l olsun, b lb l olsun,
Ğoy s venler y ng l ayaklı olsun.
Ğafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

M yxaneyle ğarışdırma şerabı,
Ayığ başla s z danış, al cavabı.
Kes  rkeyi, mangala d z kababı,
 st  istiotlu, sumağlı olsun
Ğafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Saxlama yoldan g deni, sal yola,
Durma sağımda, beri gel k ç sola.
Çatdı meğam, eyleşmeyin stola,
S fremiz, elbette, arağlı olsun.

Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Bir nefer orda g lağın Őekleyib,
ŐaŐlıđı udmuŐ, g tabı bekleyib.
İç ciyeri birsi yaman tekleyib,
Adam gerek elli ayaklı olsun,
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Adam gerek g t r, g y  tsin işi,
Unutmasın, yad  lesin k çmiŐi.
Kim olur olsun kiŐidirse kişi.
M selmanı kebin talağlı olsun.
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

D Őmeyesen Şer adamın Őerine,
Dikme g z n her adamın y rine.
Gel sataŐađ bir az biribirine,
M yxanamız "xencer bıçağlı" olsun.
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

S yre ıxağ gel g celer bulvarı,
 z r denizde k r n n xalvarı
Kim moda saldı y ne dar alvarı?
alvarın y lpaze balağlı olsun.
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

İşim yoxdu benim h ç ah vay ile,
 mr  lemek xoşdu hađđ say ile.
Y ng l olmağ h ç yaraşmır cayile,
Cayil gerek ki, ғаřđabađlı olsun.
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Adam var ki, s z batmır h ç b ynine,
Adam da var ki g venir z hnine.
ox cavanın saçı atıb iynine,
Kişi gerek vobş  papağlı olsun,
Ėafiye d , taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

Seher seher ki, aırığ g z m z 
Derk  dirik geceyle g nd z m z .
Atamoğlan yazıb bizim s z m z ,
B lke gelib biznen ayağlı olsun,

Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Terif ètmerem men özüm özümü,
Gülle yağıb, ğırpmamışam gözümü.
Üz üze èrz èylemiřem sözümü.
Ya dereli, ya da ki, dağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Söz demirem ğezaye, gerdişlere,
Uyma gel ancağ, yava vèrdiřlere.
Çekme meni şuluğ muluğ işlere,
şer bizi ğörse dördayağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Bu ğün bu mèyxana daha ağ olub,
Menim yerim bağça olub, bağ olub.
Ağaselim de bu ilden zavmağ olub,
Adam gerek bir azca yağlı olsun.
Ėafiye dè, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz kèfli damağlı olsun,

Men aşıgem aşkârına düzüne,
Ġurban olum senin xumar gözüne.
Bir sevgili yar tapginen özüne.
Elin ġaşlı, lale yanaglı olsun.
Ġafıye de, taze, maraġlı olsun,
Meclisimiz kēfli damaġlı olsun,

Söz deyinin arxasıyam, yarıyam,
Yaxşı oġlanların terefdarıyam.
Aġaselimem, Vahid yadigarıyam
Meyxānemiz Vahid torpaġlı olsun.
Ġafıye de, taze, maraġlı olsun,
Meclisimiz kēfli damaġlı olsun,

Meclis-i meyxanelerde Şir odu,
AŐıgane sözlere mahir odu.
Men deyim ki, esl Şair odu,
Ehli cem ardınca soraġlı olsun.
Ġafıye de, taze, maraġlı olsun,
Meclisimiz kēfli damaġlı olsun,

Meni görenler ki, ferehlenibler;
Daġ ola, ġarşımda dize enibler.
Çoxları meyxānemi öyrenibler.
Meyxāne ġoy bir köke baġlı olsun.

Ėafiye de, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

S z ki gelir,  ıxmalıdır başımdan,
Ne gizledim sirrimi sirdaşımdan,
Ėoca kişiler k f  leyir maşınnan
Ėoca gerek ki uzunulağlı olsun,
Ėafiye de, taze, marağlı olsun,
Meclisimiz k fli damağlı olsun,

49

Ėorxma, bacıoğlu, dayımız var bizim,
Tek d yilik, min sayımız var bizim.

 ox d mişik aylarinen, ilinen,
Sade, temiz kelaminen, dilinen.
Oturmuşuğ şair Ağaselimnen
Ş k r, s frede  ayımız var bizim.
Ėorxma, bacıoğlu, dayımız var bizim,

R storanlar indi olub mekanımız,
Yoxdur amma buksurumuz, tekanımız
B ş altı y z  atışmayır d kanımız,
Milislik olsa, vayımız var bizim,
Ėorxma, bacıoğlu, dayımız var bizim,

Xoşum gelmez, aşna, benim yuristden,
Baş açmıram fikri zikri gelizden
Çörek itirendir, ne fergi Urus'dan?
Uçaskovı serpayımız var bizim,
Gorxma, bacioğlu, dayımız var bizim,

Söz dèyerik ağına, bozuna baxmarıg.
Var èle yèr ki, ora baş soxmarıg?
Gelse felek oğlu felek gorxmarıg,
Gèbzesi pul, ox, yayımız var bizim,
Gorxma, bacioğlu, dayımız var bizim,

Men bilirem ki, seni azdırmışam,
Öz özüne gebrini gazdırmışam.
Adını, zato, deftere yazdırmışam.
Ayda bəş on min payımız var bizim,
Gorxma, bacioğlu, dayımız var bizim,

Hèç danışma alovdèyik, oddèyik.
Mod hele yolda biz ise moddèyik.
Zenn èleyir xalg uçuruğ, xoddèyik,
Ne gışımız, ne yazımız var bizim,
Gorxma, bacioğlu, dayımız var bizim,

Puldan düzelt vèr kòr üçün gözlüyü.
Elli mètrden oxusun sözlüyü,
Zencini tut, tøk başına yüzlüyü
Üz ağardan galayımız var bizim,
Gorxma, bacioglu, dayımız var bizim,

Mende üzüm var hulu nëyneyirsen?
Men ki, varam sen pulu nëyneyirsen?
Ardımca gel, düz yolu nëyneyirsen?
Her yana baxsan, çayımız var bizim,
Gorxma, bacioglu, dayımız var bizim,

Adam gerek itirmesin zendini.
Yaxşı bilsin söz demeyin fendini
Terif edek bir az Şağan kendini,
Bebir kendidir, payımız var bizim,
Gorxma, bacioglu, dayımız var bizim,

Ehli Şağan daima mèhriban olsun,
Ortalıgda "can" eşiden, "can" olsun.
Meclis olsun burda, toy nişan olsun,
Burda da min hemre'yimiz var bizim,
Gorxma, bacioglu, dayımız var bizim,

50

Bacarsan gèt işle ĞAĬ de ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda, ğardaşım.

Bizi diri diri soyublar onlar,
Yarı yolda, yoldan ğoyublar onlar.
Yèyib yèyib yaldan doyublar onlar
Bacarsan gèt işle ĞAĬ de ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda, ğardaşım.

"Volğa", "Moskvic", "Jiguli" bir de "MAZ"
Vèrib kèçirsen, sözümlür atkaz.
Vèr pulunu, tepesine èndir ğapaz.
Bacarsan gèt işle ĞAĬ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Lyuboy maşım kim ola saxlayırlar.
Sürüşsen göye de çıx hağlıyırlar.
Eline baxırlar, sene baxmayırlar.
Bacarsan gèt işle ĞAĬ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Fehlesen üz pravannan elüvi,
Çox danışırsan, keserler dilüvi,
Pulun yoxsa soyacağlar derüvi.

Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Eyrilikden kèç yuxarı, dağ adda,
Kim ister işlesin alovda, odda.
Adam ol, ne işin senin zavodda.
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Kasıblığın tulla daha daşını,
Girle bu yolnan özün öz başını.
Pul vèrmese buraxma ğardaşını,
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Toyuğ kimi benim tükümü yolublar,
Köpük ğuruşumu elimnen alıblar,
Maşınımı iştrafnoya salıblar.
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Biri baxıb güldü, kèfim saz oldu,
Elli manat vèrdim, dèdi az oldu,
Bu ĞAİ'ler hoş bèle ğanmaz oldu?

Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Biri vardır zalım oğlu eng idi,
"Volĝa" sı vardı pèrlamut reng idi,
Zalım sovrèmènni erebzengidi
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Bir "men ölüm" zad da vardır ğabaĝlar,
Baĝlanırdı ortabab "ittifaĝ"lar
İndi de var ĞAİ'de yaxşı uşaĝlar.
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Kime dèyesen? Biri døyül, bèşi døyül.
Bezisi var dede babadan kişi døyül
Nakişilik her kişinin işi døyül
Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

Üreyüve düşmesin a sekseke,
Èhtiyat ètme, a ĝaĝaş, bir tike,
Mezhekdir cümle cahan, mezheke.

Bacarsan gèt işle ĞAİ de, ğardaşım,
Bu işde var xèyli fayda ğardaşım.

51

Asta sür maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

Bunu alem bilir rulda içirsen,
Sen harda ekirsen, harda biçirsen?
Ğırmızı işıĝdan zonnu keçirsen,
Teyyare yanında yalandu sürcü.
Asta sür maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

Küçelerden keçib signal çalırсан,
Ğaydanı pozursan, şuluĝ salırсан.
İlde bir maşını dəyişib alırсан,
Bilirik ki, sayın kalandu sürcü,
Asta sur maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

Asfaltdan çıxırсан, girirsen şora,
İnspektor seni tèt salır tora,
Onunla başlama həc vaxt spora.
O senin işine ziyandı, sürcü

Asta sür maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

Yaxanı, başını yaman açmısan,
Üçüncü abğona niye keçmisen?
Kêçende birini vurub kaçmısan.
Tutanda görübler piyandu, sürcü,
Asta sür maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

Ağaselim dèyir ürek sözünü,
Hemişe dèyibler sözün düzünü,
Be'zi sürücüden gözle özünü
Meşeden çıxıbdır, ğabandu sürcü.
Asta sür maşını amandu, sürcü,
Göz gözü görmeyir, dumandu, sürcü.

52

Var olsun Maştağada 7 nömre xestexana,
Oranın hekimleri ses salıbdı her yana.

Meni tok vurmuş idi, benim yaman pısdı halım,
Başımdan çıxmış idi, benim eğlile kemalım.
Dèyirdim men özümə: çetin daha men sağalım.
Yaxşı olmağım benim hêç gelmeyirdi gümana

Var olsun Maştağada 7 nömre xestexana,
Oranın hekimleri ses salıbdı her yana.

Ağlayırdı üreyim, bir de sinan gıbırğalar,
Mene tüz iyne vurdu lazım olan, sêstralar,
Başhekim baxdı mene, söyledi: gorxma, sağalar,
Düzdüler gıbırğalarımı néce vardı yan yana.
Var olsun Maştağada 7 nömre xestexana
Oranın hekimleri ses salıbdı her yana

Çıldığam, xalgıma olmaz sözüümün hêç zereri,
Vardır o hekimlerin misli görünmez hüneri,
Men de tebrik edirem leyağətli hekimleri,
Yaraşırlar bu leyağətle Azərbaycana.
Var olsun Maştağada 7 nömre xestexana
Oranın hekimleri ses salıbdı her yana

53

Cehd éle olmayasan türmede dustağ, gagaşım,
İşle fabrikde, zavodda damağı çağ, gardaşım.

Düşme bu türmelere, çürütme cavan canıvı,
Düşersen çetinliye tapmasan öz dermanıvı.
Yatginen öz evinde, çek başıva yorganıvı.

Lazımdı cavanlığın ğayğına ğalmağ, ğağaşım,
Cehd éle olmayasan türmede dustağ, ğağaşım,
İşle fabrikde, zavadde damağı çağ, ğağaşım.

Ağlıvı yığ başıva, xulığanlığın at daşını,
Salma gel eziyyete sen öz selamat başını.
Zehmet ile çalışan oğulların var maşını,
Heyatı yaxşı keçir, günleri parlağ, ğağaşım
Cehd éle olmayasan türmede dustağ, ğağaşım,
İşle fabrikde, zavadde damağı çağ, ğağaşım.

Oğruluğ étmeginen ki, o zamanlar ğetdi,
Oğruluğ éylemek ile kim olub dövletli.
O yaman yolla ğedenler de bunu terğitdi,
Medeniyyetli olub bütün ittifağ, ğağaşım.
Cehd éle olmayasan türmede dustağ, ğağaşım,
İşle fabrikde, zavadde damağı çağ, ğağaşım.

İğid oğlan odu ki Göygöl'de, Nabran'da ola,
Yanında ailesi yaxşı güzeranda olan.
Yoxsa dustağ ola, türmede, pünhanda olan,
Yaraşmır reşotkadan hêç sene baxmağ, ğağaşım
Cehd éle olmayasan türmede dustağ, ğağaşım,
İşle fabrikde, zavadde damağı çağ, ğardaşım.

Kim eger veten yolunda yalışıb xidmet  ler,
Hem ata, hem ana, hem aileye h rmet  ler,
Bunu, zennimce, cavanlar oxuyar, ibret  ler,
D yerler yaxşı d yib Ağaselim cildağ, ęaęařım.
Cehd  le olmayasan t rmede dustağ, ęaęařım,
İşle fabrikde, zavadde damağı  ağ, ęaęařım.

54

Bu siçan s ri siçan,
Basıbdır her y ri siçan.

Bu siçan  ox firranır,
İnan, haldan hala d ş r.
G h dam  st nde gezir,
G h da ki, padvala d ş r.
Bu siçan hardan k çir
Bu "gastovoy" zala d ş r?
G r n r  ox xoşlayır
Xalça palaz s yri siçan.
Bu siçan s ri siçan,
Basıbdır her y ri siçan.

Siçanın ęarnına baxdım,
 le bil, torba idi.
G nde bir ęazan ęovurma

Onunçün norma idi.
Bu siçan siçanların
İçinde en zorba idi.
Hele men görmemişem
Bu boydana iri siçan.
Bu siçan sèri siçan,
Basıbdır her yèri siçan.

Bir zaman yadındadu
Ġar ġıyamet hava idi.
41'in şıdrıġı vaxtı
Ġan ġada, dava idi.
Èle kakraz bu cüre
Gabaġımızda tava idi.
Bir de gördüm tavadan
Ġapdı bir şendiri siçan
Bu siçan sèri siçan,
Basıbdır her yèri siçan.

Bu siçanın gerek hêç
Baxmayasan sen üzüne
Ölmedi, kéfgiri ki,
Tutuzdurdun dümbüzüne...
Buraxarsan onu lap
Dèyirmanın da gözüne,

Bir terefdan greceksen
Ki, ıxdı diri sian
Bu sian sri sian,
Basıbdır her yri sian.

Grmüşem men onu çox
Gemzeli cananlar ile
Onu h görmemişem
Adice sianlar ile.
İndi de dostluğ edir
Aşna, Amrikanlar ile.
zne dost leyib
Kelekle Kartr'i sian
Bu sian sri sian,
Basıbdır her yri sian.
Bu sian lyboy hyvanın
Canına rexla salar.
Bu sian zehmlidir
Tuş olasan zehme salar.
Bu sian pişiklerin
reyine vahime salar.
Bu siyasetçi sian
Bir Şeherin mri sian.
Bu sian sri sian,
Basıbdır her yri sian.

Bu axşam bir gız kèçdi yanımnan,
Èlemedi tormız, kèçdi yanımdan.

Mesken èdibdir özüne bulvarı
Yanları çeksen götüren xalvarı.
Girib tamamen canına şalvarı
Gız arsız arsız kèçdi yanımnan,
Èlemedi tormız, kèçdi yanımdan

Tutun dègül perçim èdim gelyana,
Gılinc döyül bağla bèle, sal yana,
Maşınım yox seyre çıxağ selyana
Salam kelamsız kèçdi yanımnan.
Èlemedi tormız, kèçdi yanımdan

Tük kimi nazik çekilib gâşları,
Sumkasında rengli karandaşları,
Oğlana benzer, gısadır saçları.,
Yandırdı cız cız, kèçdi, yanımnan.
Èlemedi tormız, kèçdi yanımdan

Moda dèsem, doldurubdu normanı,
Memèleri yırtıb, dağıdıb koftanı.

Ayağına ki, geyib "platformanı",
Ata ata yanbız, kexdi yanımnan,
Elemedi tormız, kexdi yanımdan

Ağlımı aldı benim sarışkalar,
Beyem adamda, a gagaş, baş galar?
Gözümde döndü goca babuşkalar.
Gırx incebél gız kexdi yanımnan,
Elemedi tormız, kexdi yanımdan

Saçları lèylek yuvası bant idi,
Eyni başı uzun ehvalat idi.
Barmağları tamam brilyant idi
Bir ay, on ulduz kexdi yanımnan,
Elemedi tormız, kexdi yanımdan

Zor gız idi, başdan ayağ zor idi,
Ya nese baş veribmiş, dilxor idi.
Ya da canımçün ki, ne'sexor idi
Gözleri gırgız kexdi yanımnan
Elemedi tormız, kexdi yanımnan

Hamı bilir gözellik ondur bu düz.
Gözelliyin doğguzu dondur bu düz.
Bu gız tamamiyle pijondur, bu düz

Şiş udmuşdu, döz k çdi yanımnan,
 lemedi tormız, k çdi yanımdan

Ay dili ğafil, d me ğız dodu bu.
Yerişi şirin neĝmedi "t llo" du bu.
S ykenesen mekĝi kr slodu bu.
 mportnı biz ğız k çdi yanımnan,
 lemedi tormız, k çdi yanımdan

56

Ovcu ĝardař, g lle atma c yrana,
O bir yarařıĝdır Azerbaycana.

Gece g nd z keşikde durmaĝ olmaz,
H yvanların k k n  ĝırmaĝ olmaz,
C yran ĝeřengd r, onu vurmaĝ olmaz,
G zlerinden o oxşayır canana.

Ovcuların da beledir işleri,
Ondan  tr  ĝıcıldayır dişleri,
Vurub  ld r rler ĝeřeng ĝuřları,
H yvanları b r y rler al ĝana.

Bir s z diyim, hamsı saxlasun yadda,
Bu deĝiĝede, bu meĝamda, bu saatda.

Balalar da yaşamalıdır heyatda,
İnanmason and içerem vicdana.

Çox da çox vaxt birbirimizi yıxmışığ,
Baxmaginen birbirimizi sıxmışığ.
Yètmiş ilde aşkârlığa çıxmışığ.
İndi düzgün gıymet vèrilir insana.

Bir söz diyim men sene bax yètennen.
Dost olmaz gelib gèdib gèyitennen.
Dost olar insana ancağ vetennen,
İstiyirsen lap and için gur'ana.

Ağaç ekdik həc barını dermedik,
Başğasına biz başımızı eymedik.
Almanalara torpağımızı vèrmedik,
Layıgdı həc torpağ vèrek Vartana?

Azərbaycan oldu diller ezberi,
Yazanlar yazıb kitab, defteri.
Hele ayağa gəlxmlayıbdı esgeri,
Bir komanda vèrerler komandana.

Allah saxlasın, balalar, boyvuzu,
Gerek diyim burda götür goyvuzu,

Bir ölmüyüb süzün de görüm toyvuzu,
Sehere kimi orda diyim méyxana.

Çırtma vurun, ay balalar, méydana,
Bizim toylar çekibdür obaşdana.
Bu ceyranı gelün goyağ bir yana,
Cavanlar var, goy atılsun méydana.

57

Pul olséydi, gedib gézerdik, arvad.

Ğonşumuzun kurortdan gelir sési,
Léningrad, Minskdü adrési.
Biz hele gedib görmemişik merkézi,
Biz de téyyarede süzerdik, arvad.

Soçi'de gézib, Yalta'da bir az galardığ,
Yeyib içib, oynayardığ, çalardığ.
Gelende de ayın oyun alardığ,
Biz de otağımızı bezerdik, arvad.

Soldu ömrümüzün bahar gülleri
Hanı çemenimizin o bülbülleri,
Yadıma düşür telebelik illeri,
Mektebe bir yerde géderdik, arvad.

Yaxşı keçirtdik aymızı, ilimizi,
Ömür boyu şirin əledik dilmizi.
Sandığıdan tapdım köhne şeklimizi
Cavanlıqda biz de gözeldik, arvad.

Ağ günlerimiz həç dönmedi gərəyə,
Üreyimiz həç düşmedi yaraya.
Uşağımız girdi varlı idareyə,
Ondan sonra bir az düzeldik, arvad.

Ağaselim bu hağda dēdi mēyxana,
Bu söz yayıldı vēs Azərbaycana.
Bir balalarçün gurardıg toyxana,
Bir doyuncan burda süzerdik, arvad.

Böyüderdik balaca otağları,
Yandırardıg al elvan çırağları.
Birce əvlendirerdik uşağları,
Cehenneme ki, sonra ölerdik, arvad.

58

Azərbaycanla fəxr ədir fehleler,
Baknın otuz kendistanı mendedir.

Kôrgöz néftden tutub Abşeron'ëycen,
Ėazma buruğların kâni mendedir.

Evvel gözel kend Maştağa kendidir,
Ëvler tamam alt üst aynabendidir.
Bilgehde bağlar tamam derbendidir.
Pirşağanın bağ bostanı mendedir.

Yazda yolun düşsün bir gel mayağa,
Kolxozçular vërib cinağ cinağa,
Nardaran vërib döşünü ĖabaĖa,
Bizim Paçan Bağı, şanı mendedir.

Kürdexanın yazda var ĖızılĖülü,
Koradilnen digahın birdir dili,
Novxanının sersebahi encili,
Saray dëyir Ėara şanı mendedir.

Gel xeber vërim sene Şurabad'dan,
Binası möhkemdir demir polatdan.
Çarco Ėovunu çıxıbdır Corat'dan
Sumgayıd'ın adı sanı mendedir.

Abşeron'dan zire vërib cavabı,
Buzovna'nın néft onlara xitabı,

Hökmeli'de gızıldır ağ gilabı,
Güzdek'in yaxşı "câyranı" mendedir.

Türkân kendi üzüm göyub sirkeye,
Bülbüle, emrcan düzlüb cergeye,
Hövsan kendi ses salıb vés ölkeye,
Bakı'nın êksport soğanı mendedir.

Hele demirem Ğobnun arpa samanı,
Ğızıl neft ehata êdib Şubannı,
Mehemmedi kolxoz doldrub plannı,
Balaş dëyir gül şefranı mendedir.

Fatmayı taxıl biçinni yıĝıbdır,
Şüvelann'nan alça, ĝaysı çıxıbdır.
Bibi Hëybetden bir isti su çıxıbdır.
Bütün xesteler dermanı mendedir.

Rayonlardan Göyçay ĝaldırıb başın,
Fındıĝ, şabalıt bitirir ĝudĝaşın,
Hele düĝüsün demirem, Ağdaş'ın,
Lobyay, noxud, merci, darı mendedir.

Özne göre mahsulu var her yanın,
Keleĝayı, ipek Şeki'nin, Şirvan'ın,

Kür'den çıxır gızıl balıg, Selyan'ın
Sazan, kütüm, zerzenarı mendedir.

Lenkeran'dan gelir çay ile lumi,
Küp balıgı, ikrası, çeltik tumi.
Fexr éleyir lenkeran ispalkomi,
Böyük Astarxan bazarı mendedir.

Kürdemir dër, mende govun tağları,
Etrafımda gül gül, gül budağları,
Ĝuba dër mendedir alma bağları,
Anton, şafran, zengisarı mendedir.

Ĝarabağ'da olur çox goyun guzi,
Şuşa dağları al yaşıl ĝirmızı,
Naxçıvan'ın duzu buzu, ĝarpızı,
Çemen, çiçek lalezarı mendedir.

Masallıda toyuğ cüce, yumurta,
Yevlağ dëyir bax mende ayraporta,
Altağac dër gel kendime günorta,
Kendlerin gözel baxarı mendedir.

Azerbaycandadır dünya gözeli
Meyvelerimiz şirin, meyxuş, mezeli.

Ağahüsèyin efsusun şe'ri, gezeli,
Yarsın dèdim, hele yarı mendedir.

59

Üreyime vurub yara
Baş götürüb gèdim hara?
Èvde olub günüm gara,
Men niye èvlendim axı?

Arvad teze don isteyir,
Gezmeye fayton isteyir,
Üç mine palto isteyir,
Men niye èvlendim axı?

Böyük musibet çekirem.
Kartof soyub, et çekirem.
Vallah xecalet çekirem,
Men niye èvlendim axı?

Gâh ağlayıb, gâh gülürem
Paltar yumağ da bilirem.
Èv süpürüb pol silirem,
Men niye èvlendim axı?

Arvad bilmem harda gezir,
Dama dama şalvarda gezir.
İnturistde, barda gezir,
Men niye evlendim axı?

Cavanlar feryad eleyir,
Könlümü berbad eleyir,
Ėerdeşim de dad eleyir,
Men niye evlendim axı?

Bir ĖulaĖ as meyxanama,
Nêce deyim Ėaynanama
Atam da deyim anama
Men niye evlendim axı?

Baldız gelir hefte ile,
Ėapını bağla ceftle ile
Doymur iki küfte ile,
Men niye evlendim axı?

Ėaynanamın var Ėoyunu,
Günde çıxardır oyunu
Ėara yere soxum boyunu,
Men niye evlendim axı?

İndi oturub ağlayıram,
Üreyimi dağlayıram.
Dörd dene uşaq saxlayıram,
Men niye evlendim axı?

O arvaddı, men de eri
Saxlayıram körpeleri
Ne geder yuyum esgileri,
Men niye evlendim axı?

İşleri salmır tehere,
Ölsün çıxmasın sehere,
Goymur bir çıxım şehere,
Men niye evlendim axı?

Arvad meni xerce salır,
O öz adını ğaldırır.
Madonna sêrviz aldırır
Men niye evlendim axı?

Danışmayıb gülmeyirem,
Göz yaşımı silmeyirem,
İndiyecen bilmeyirem
Men niye evlendim axı?

Kendde batıb adım sanım,
Men nökerem, o da xanım.
Ölse, ğurtarardı canım,
Men niye evlendim axı?

Söz dèyirem hırıldayır,
Pişik kimi mırıldayır
Döyende de zırıldayır,
Men niye evlendim axı?

Ğaynana dèyir, ay küreken,
Yoxdu sene tay, küreken,
Demle mene çay, küreken,
Men niye evlendim axı?

2.3. GÖR NÉCE BİR ZAD ÉLEDİ ĞORBOÇOV

60

Xerekdarlar bu il milyonér oldu,
Satırlar bir put üzümü yüz mine.
Faide var indiki mollalıĝda,
Vay halıma ölem bu bahalıĝda,
Üç gün ĝala cenazem ortalıĝda,
Molla da oxmaz cüzimi yüz mine.

Men bezzazam ezelden baxdım işe,
Mollaları gizledim, saxladım ĝışe
Zamanı ki, el ĝalar hesret kişe,
Men sataram xam bezimi yüz mine.

Bir söz dėsem size bedĝüman geler,
Doĝru sözdür il ilden yaman geler.
Vaxt ĝeçer, bir éle zaman geler,
Dellek de ĝırxmaz üzümü yüz mine

Ehmed şaham⁸⁶ and içmişem Ğur'ana,
Atam meni şah élesin Téhrana.
Ğurumsaĝam satmasam engilcana
Téhran'ımı, Tebriz'imi yüz mine

⁸⁶ Sultan Ehmed ŞahGacar sülalesinin son padişahıdır. Memmedeli Şahın oĝludur.

61

Müdir odur eyleşe kabnétinde,
Öz işinde, kèyfinde, söhbetinde.
Fehle dursun o saat xidmetinde,
Bu eski adet yaman adet dèyil.

Kendliler öz dilile iğrar èdir,
Spolkom kendde nèce reftar èdir.
Yèrli yèrsiz kendliye azar èdir,
Ekinciler elinden rahet dèyil.

Müdire layiğ dèyil hèce mence bu,
Mazıtlı fehleyle dura ruberu.
Gerek xanımlarla ède güft ü gû,
Müdiridir kişi, zarafat dèyil.

Dad èyleyib salmagilen me'reke,
Danışma min be'd başından yèke,
Kendli gerek daim eziyyet çeke,
Spolkom layiği şikayet dèyil.

Tramvaylar bina olandan beri.
Konduktorlar düzeldibler alvèri.
Ne pul vèrsen izdaç gayıtmaz gèri,
Camaata bu bir xeyanet dèyil?

Çayçılar yüz yüz ğazanır bir aya,
Özlerini gösterirler kemmaya.
Bir abbası alıb bir iskan çaya.
Var bu iş hazırda, revayet dèyil.

Baksayuz her yanı salıb hèyrete,
Satır malı xalğa ucuz ğiymete.
Alvérçiler düşüb xaki zillete,
Bence bu ğanuni ticaret dèyil.

Çay baha satılır hele bir yana,
Çayxanalar dönüb olub nerdxana.
Kommunxoz salsın bu işi sahmana,
Bu bizden asılı işaret dèyil.

Heç revadır küçe bağğalları,
Ēalıb dükanda çürüye malları?
NaloĒ ğeminden pozulub halları,
Böyle iş insafa reayet dèyil.

Hamamların hansına ğılsan nezer,
Temizlikden görmeyeceksen eser.
Suyun iyinden dèmeli müxteser
Camaatın çoxu salamet dèyil

62

Soyuzların be'zine ğılsan nezer,
Derman üçün axtarasan serbeser,
Görünmez esla gözüne bir nefer,
Ta göresen Türkce ğanan olduğun.

Ėzetçiler, dad ğılır cemaet,
Lazımdır her işde edek ğenaet
İzafe xerçlere verek nehayet,
Hökumete bilek ziyan olduğun.

Bak soyuz, ğornyak ki, düzgün ğedir
Bilmirem sindiğat trêst ne dêr.
Bu xerc izafe xerç dèyil bes nedir?
Bu artığ xercin dè ayan olduğun.

İndi bu yandan gel acağ söhbeti,
Türk klub işçilerine vur töhmeti.
İclasa gelmeyin ne bir zehmeti,
Gör onların bir soyuğğan olduğun.

Yuxarılar olubdu zibilxana,
Ölü pişikler düzülüb yan yana.
Kommunxoz gelse bir bizim sahmana.
Onda biler doğru yalan olduğun.

Tenke getirdin meni sen seherden,
Yatmısan yoxdur xeberin xeberden.
Siyaset işlerin keçir nezerden,
Aç gözünü gör ne zaman olduğun.

Xelveti Yunan işledirdi işin,
Türkiye’de goymuşdu baş kemişini.
Duydu Türk’ler onların terpenişini,
Bildiler aşubi cahan olduğun.

Gördüler aşnam kemişin halını,
Türklerçün olan fikr-ü xeyalını.
Atdılar eşiyə ittek motalını,
Bildiler ölkeye ziyan olduğun.

İngilis zaxirde gətışmır işe
Xelveti Yunan’ı salıb teşvişe.
Türk’leri yandıрмаğ üçün ateşe.
Gösterir öz düşmen-i can olduğun.

İran’da da galdırıb bir mesele,
Tezeden İran’a gurubdur tele,
Vərsin onunla Rzaxan el ele
Ve'd əleyib Şah-i İran olduğun.

ÇamlıKlub Zezemesu(Damza)üçün Bakı,1925

63

Aç gözünü gerdişi dövrana bax,
İbret èle her teref, her yana bax.

Söz dèyemem men dèyirem mèyxana
Her kesin èyibin çekirem mèydana
Sen kişisen danış merdü merdane,
Edaletle her işe merdane bax.

Men dèmirem bilir bütün vilayet,
Sıgortadan alem èdir şikayet.
Arif olan èder sene kifayet,
Bu şert ile söze arifane bax.

Başlamısan sıgortanın iradın,
İşçi var ki, almamış esla gâdın.
Sıgortaya yazdırır èvdar adır,
Sen bèle bir yalancı pelvane bax.

Adam var ki, evlenmeyib dibinden,
Me'lum èdir baxanda terkibinden.
Èvli knijkası çıxır cibinden.
İnanmırsan çekib imtihane, bax.

Fikr  leme,  şitmirem karam men,
Bu işlerden  oxdan xeberdaram men.
Erze v rim sonradan  vdaram men,
Sığorta, rehm et meni nalane bax.

 oxdur b le sığortanı aldadan,
Var  lesi h c uşadı olmadan,
Yalandan xerc isteyir sığortadan,
Sen b le bir sahib-i vicdane bax.

Adam var ki, artığ ğohum gedeşin,
Yazdırır defterine onun on b şin.
B ylelikle d zeldir her bir işin,
Bir men  l m bundakı n ğsana bax.

Var  le işin  z knijkasile,
Yaxşıca elde  lemiş vesile
Alv r  dir g nde bir  zgesile,
Sen b le m htac cibişdane bax.

Bunlar y ne g cer g der birteher,
İşcilerden danışdığ bir m xteser,
Sığortanın hekimlerine ğıl nezer,
Diplom alan bu ğonağ oğlana bax.

Doktora xalğın èhtiyacı çoxdur,
Xesteye elbette gerekdir doktor:
On günlerle gözlesen növbə, yoxdur,
Yüzlerce növbət çeken insana bax.

Xeste ğadın ètse de ğeti heyat,
Doğmağına ğalmış ola bir saat,
Cenab doktor èylemeyir prinimat,
Gel indi edl ile bu divane bax.

Prinimat ètmirse cehennem, tutağ
Vaht olur ki, düşür öyle ittifağ.
Heyetde hetta doğur arvad uşaq
Erşe yèten nâley-i efgane bax.

Var èle doktor ki, hamından naşı,
Doktorluğdan çıxmayır esla başı,
Tecrübesiz cavandır azdır yaşı,
Rèsèpne bax, vèrdiyi dermana bax.

Bir naxoşun görürsen azdır ğanı,
Soyuğ dèyib, çekir eziyyet canı.
Vèrir ona tèt işletme dermanı.
Bir gözün aç ikinci "Loğmana" bax

CamlıKlubZezemesu(Damza)Üçün, Bakı,1925

64

Nağaracı, yaxşı çal nağaranı,
Herif gelib meclise pelvandı bu.
Görek bu gün kim kime üstün gelir,
Me'rekedir gör néce méydandır bu.

Mussolin'dü bu nanecib, hëyvere
Baş ğulağından oxşayır entere,
İtalyanı salan felaketlere,
Sedağetle faşiste ğurbandı bu.

Bu Antanèskodu köhne şarlatan,
İt kimi özge kölgesinde yatan.
Hitlër'e öz rumin xalgını satan,
Gör néce bir şerefsiz insandı bu.

Bu da Mannèrhëym'di bir bax buna,
Sür sifetinden oxşayır méymuna,
Finleri de budur vèren ğırğına,
Tarix boyu nifrete şayandı bu.

Bu ise Pètèn, başı batsın yère,
Çoxlarını saldı bu eclaf kire
Satdı bütün Fransa'nı Hitlër'e
Vetene xayin çıxan hëyvandı bu.

Hëbbëlèsdir bu ayı oğlu ayı,
Yalan düzeltmekde tapılmaz tayı,
Bunun da bir gün çıxacağdır zayı,
Hamıdan artığ bize düşmandı bu.

İstemirem çekem hërringın adın,
O alçağ da bilmedi öz iradın.
El tanıyır, bilir bësher celladın,
Vêrer cezasın göca dövrandı bu.

Rozënbêr de saldı özün pis yola,
Meslek-ü vicdanı satıbdır pula.
Gêt, hele gêt Hitlêr'e guyruğ bula,
İnanmağ olmaz buna, şeytandı bu.

65

Dövlətliydin düşmüşen yoxsulluğa,
Gir gebire, ölgüen bir yolluğa.
Rüşvet vërib, sal özünü ğulluğa,
"Kim ne dêyer bizde olan ğeyrete."

Bizim mehelle mollası dadaşdır,
Her yêrde vardı ölse orda başdır,
Dövlətlinin çünki êhsanı aşdır,

Vay xalına kasıb gede rehmete
"Kim ne d yer bizde olan g yrete."

Őeyad eker lazımın olsa doktor.
Kasıb olsa d yerler  vde yoxdur.
Varlının her y rde h rmeti  oxdur.
G vvesi var  unki mala, d vlete
"Kim ne d yer bizde olan g yrete."

Hamamlardan g t rsene  breti,
Kasıbdan dellek de  dir nifreti.
D vletliy n t z a ılır, xelveti,
Ayağna su, başına salırlar fite
"Kim ne d yer bizde olan g yrete."

Bir  le iş tutma g nahdan siva,
Derdine g rxma, tapılar y z deva.
Pul v r mescidde molla  tsin dua,
Cehennemlik atan g der cennete,
"Kim ne d yer bizde olan g yrete."

 ndi g nah ne sendedir, ne mende
Terbiye k k salmayıbdır bedende,
K yflenerik t z salarağ meğlete,
"Kim ne d yer bizde olan g yrete."

66

Toy bize ve'd èyledin,
İl ötdü toy olmadı
Ve'de xilaf çıxmısan,
Yox, ğaranoy olmadı.

Sosializimden ğopub.
Yamanca basdıĝ ğaza.
Aşdan horraya kêçdik,
Leblebiden saĝĝıza.
Kartof ki, ğurtdu çıxdı
Ümid ğaldı ğarpıza.
Bu bostanın mehsulu
Hêç bêle zay olmadı
Torpaĝa nabêledsen,
Yox, ğaranoy, olmadı.

Bazarda alvêrçiye
Söz dêmek olmur, kişi.
Yaĝ kilosu min manat,
Et yêmek olmur, kişi.
Yumurtasız ğoymusan,
İşlemek olmur, kişi,
Nesimiden bu terefe

Bu sayhasay olmadı.
Güllen asêçka vèrdi,
Yox, ğaranoy, olmadı.

Reiyyet alimlere
Şah hacılardan salam
Şah hacı "beyzade" ye
Ağ bacılardan salam
Taze xiridarlara
Lèylacılardan salam
"Stid Daloy" oldu bu,
"Çadra Daloy" olmadı.
Göz görür, eğlim kesir
Yox, ğaranoy, olmadı.

Hèyif bu bülbüllerin
Be'zi köhne tebdedir.
Köhnesi ceh ceh vurur,
Tezesi cib cibdedir.
Urus ğuşbazıyığ biz
"Çujoy", "svoy" debdedir.
"Svoy" "çujoydan" bêter.
Oldu, svoy olmadı.

Burda divar gurtarır
Yox, ğaranoy, olmadı.

O y r ğumarx ne
Kim oturub c vr olub
Evveli bir t vrle,
Sonrası bir t vr olub.
Kimlerese d vr olub
Kimlerese c vr olub
Biz ona "soydaş" d dik,
Daş oldu, "soy" olmadı
M xtes ri, hakeza
Yox, ğaranoy, olmadı.

67

Bilmem hardan sıçradı m ydane s p rge,
Xalğın  vini  yledi virane s p rge,
B le virane s p rge,

Be'zi ağanın ğarnı motal kimi k p rd ,
Geldikde s p rge, zibile ğatdı, s p rd ,
Duydu ağanın fikrini yalına t p rd ,
G sterdi meramın beye hem xana, s p rge,
Balam xane s p rge.

Kend ehlinin ehvalı musibetle keçirdi.
Zehmetkêşin ancağ günü möhnetle keçirdi.
Be'zi ağanın günleri işretle keçirdi.
Dönderdi bütün gelblerini ğane süpürge,
Balam ğane süpürge.

Be'zi ağalar ğaldı keçen günlere hesret,
Ol vext çekib kendlini bir yaneece xelvet,
Burnun, ğulağın soyub, alardı, para rüşvet,
Sed hêyf zerer vurdu cibişdane süpürge,
Cibişdane süpürge.

Gördükde süpürge bële nöğsanları yêkser,
Tökdü ne ki var bir yeşkiye onları yêkser,
Sildi küçeden köhne ğudurğanları yêkser,
Düzdü onların hepsini yan yana süpürge.
Yan yana süpürge.

68

Yuxarı mehelleler benzeyir ğebristana,
Pişik ölüsü görersen, nezer salsan her yana.
Çocuğların meskeni, küçe, dükan, çayxana,
Ne klub var, ne mekteb, bu derdi çekmek olmaz.

Min kere yaz, kominxoz bir kere islanmayır,
Özünü göyub karlığa, eşitmeyir, ğanmayır,
Be'zi mehellelerde daim işığ yanmayır,
Ëyle ğaranlığda hêç kimseni görmek olmaz.
Buna çare êtmeli, bu boyda hanek olmaz.

69

Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber.
İş başına kêçmeye bir de daha köhneler.

Çalışmağla her nefer, derdine êyler dava,
Köhnelerin başında ğalıbdır köhne hava.
İş başında otursa eger köhne "Kendxuda"
Kendliye êvvelki tek bildiyini êyleyer,
Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber

Bir para ğurdlar ki var, girib göyun dersine,
Bir parası ğorxudan ğaçıb ğiribdir hine.
Bir parası elleşir ğullağa girsin yene.
Köhne "Pristavlvrı" göymayınız hendever,
Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber.

Kend içine girmeye göymayınız "Darganı",
Ġoy kücelerde ğalıb acından canı.
Üstüne tapmır sala, köhne mitil yorğanı.

Beyle adamlar size henüz zererdir, zerer.
Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber.

Kendli çekerti zillet, kend içinde gabağlar
Ciblerini keserti be'zi büklü gulağlar
Şallağ ile döyerti kendlileri gazağlar.
Görektir ki, galmaya onlardan heç bir eser.
Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber.

Kendlilerin yüzüne bağı galırdı yollar,
İncidirdi kendlini hemişe "Yasavullar",
Gerektir aramızdan büsbütün çıxa onlar,
Beyle adamlar gerek kendliye olsun nöker,
Cümle cavanlar bu gün, olmalıdır baxeber.

70

Zenn eyleme çıxarsan bir yana pıç pıçından,
Başa gelek açarsan efsane pıç pıçından.

Dünyanı tutsa yekser, kağız, gelem mürekkeb,
Adem deyişse, gerçi açılsa taze mekteb,
Ġanmazlığında galsen, bir zerre ganma metleb.
Düşmez işin ölünce asane pıç pıçından,
Başa gelek açarsan efsane pıç pıçından.

Adet olub hemişe sende zebandırızlıg,
Fikrinde ali menseb, gelbinde destebazlıg.
Bir dem utan, heya ét, besdir bu boşboğazlıg.
Bir şey çıxarmı söyle, méydane pıç pıçından.
Başa gelek açarsan efsane pıç pıçından.

Kêçmişde aşıkara her ne bilirdin étidin,
Ezdirdin ehl-i feğri, dolu merama yétidin,
Bir cüzvü menfeetçün, min fitneler töretdin,
Batmışdı memleketimiz al gane pıç pıçından,
Başa gêlek açarsan efsane pıç pıçından.

71

A kişi, ğıyamet o çêrêdderdedü
Vay-i musibet o çêrêdderdedü.

Yağubun ğoy büyük çıxmasın sözü
Söznen kêçir onun gece gündüzü
Meger bu rehberlerin görmür gözü?
Tamam bu millet ocêrêdderdedü,
A kişi ğıyamet o çêrêdderdedü
Vay-i musibet o çêrêdderdedü.

Ocêred elin derdidü, ğubarıdu.
Hamımızın ah vayı, ah zarıdu.

Bir Bakı olsa, yène derd yarıdu
Bütün memleket o çerèddededü
A kişi ğıyamet ocèrèddededü
Vay-i musibet o çerèddededü.

Gel size èyleyim ğısa hékayet,
Gözlerimle gördüyümden şikayet.
Dayanmasın nèylesin bu cemaet
Bir parça ğismet ocèrèddededü,
A kişi ğıyamet ocèrèddededü
Vay-i musibet o çerèddededü.

Ğonşu dükana gönderdi ğardaşın,
Vurub uşanın şişirdiler göz başın.
Dövlet eşitmir söyüşün, ğarğışın,
Dövlet ölüb, millet ocèrèddededü
A kişi ğıyamet ocèrèddededü
Vay-i musibet o çerèddededü.

Tanrı yetirsin özünü imdada,
Yaxşı olanlar da dönüb bezzada.
İndi brèjnèv düşür herden yada;
Min defe rehmet, ocèrèddededü
A kişi ğıyamet ocèrèddededü
Vay-i musibet o çerèddededü.

İndi yaman düşüb siyaset debe,
Siyasetin dexli nêdir metlebe?
Çalış çöreknen gedesen ki êve,
Ëvdeki hõrmet ocêrêdderdedü
A kişi ğıyamet ocêrêdderdedü
Vay-i musibet o çêrêdderdedü.

Vaxt var idi çekmêyirdik "Astra"
"Astra" ye'ni yaraşar mastıra?
Naziri xalg sünnetinnen asdıra.
Zeher siğarêt ocêrêdderdedü.
A kişi ğıyamet ocêrêdderdedü
Vay-i musibet o çêrêdderdedü.

Derd gèceler goymur adam yatmağa
Söz gezirik uşağları aldatmağa
Yüz kere ölç biç, yene baş gatmağa.
Yeri ki, meslehet ocêrêdderdedü
A kişi ğıyamet ocêrêdderdedü
Vay-i musibet o çêrêdderdedü.

Bir sualım vardı bu nazirlere,
Ġazanda etvüz teze, yağvuz teze,
Bu nêce ğanun, bu nêce mesxere
Pavidle, konfêt ocêrêdderdedü?

A kişi ğıyamet oc        
Vayi musibet o         .

72

Rehberler yolunda ğoyduĝ canımızı.
Bu g ne ğoydular g zeranımızı.

Eyrini gel eyri, d z  d z d yek.
Xaricini az bu yana g ld rek,
"Astra" yox nefsimizi  ld rek,
Tenbeki yox dolduraĝ ğelyanımızı.
Rehberler yolunda ğoyduĝ canımızı.
Bu g ne ğoydular g zeranımızı.

Bu sebebd n  rek par a par adu,
Kasıb n yles n, b le bi ared .
 ve ĝonaĝ gelende  z ĝaradu
Ĝend tapmırıĝ dolduraĝ ĝenddanımızı.
Rehberler yolunda ğoyduĝ canımızı.
Bu g ne ğoydular g zeranımızı.

Biz ne ĝeder  ekmeliyik derd, ĝubar?
Biz ne ĝeder  tmeliyik ah-u zar?
Millete daĝ  ekdi iyirmi yanvar.
Ĝanla yatırdılar o  syanımızı,

Rehberler yolunda göyduğ canımızı.
Bu güne göydular güzeranımızı.

Soruşma xalgın necedür ehvalı,
Avaralarla dolub Bakı bağzalı.
Bir yandan da Malıbeyli, Xocalı
Bes biz haçan almalıyığ ğanımızı?
Rehberler yolunda göyduğ canımızı.
Bu güne göydular güzeranımızı.

Ya kendde ol, ya ki yaşa şherde,
Ne köyde bir pak hava var, ne yêrde.
Nöyütdü su at oynadır Xezerde
Kim temiz diyecek bu ummanımızı?
Rehberler yolunda göyduğ canımızı.
Bu güne göydular güzeranımızı.

Oğlu var ki, év yoxdu évlenmiyir,
"Hop" tutubdu, dil açıb dillenmiyir.
Ğorxusundan kasıb xestêlenmiyir
Pul vèrmesek, vèrmirler dermanımızı,
Rehberler yolunda göyduğ canımızı.
Bu güne göydular güzeranımızı.

Ay, yène köylerde gezir xeyalım,
Kêtdi o alemim, o ceh celalım.
Sizi de düşündürsün goy bu sualım.
Kim goydu virane xanimanımızı?
Rehberler yolunda goyduğ canımızı.
Bu güne goydular güzeranımızı.

Mağazadan satıcı hêy baxır yola,
Bêlke bir mal gèle xalğa yar ola.
Alvêrci küçede düzüb stola,
Göz göre göre soyur cibişdanımızı,
Rehberler yolunda goyduğ canımızı.
Bu güne goydular küzeranımızı.

Bu değıge gèride galanlar bizik,
Her millet ayılıb yatanlar bizik,
Rehberlere el de çalanlar bizik.
Düzelde bilmedik bu nöğsanımızı.
Rehberler yolunda goyduğ canımızı.
Bu güne goydular küzeranımızı.

73

Al xodundan biz az yavaş, Êrmeni,
Başına düşsün yêke daş, Êrmeni.

Hücum edirsən günde bir Ağdama,
Gəsd əledin salatın tek balama.
Çatacağsan axırı öz cezana.
Emellerin olubdu faş, Ərmeni
Başına düşsün yəke daş, Ərmeni

Güvenirsən ABŞ' dəki dayına,
Ki, dara düşsən yetişə karına.
Dözmeyeceksen şaxtaya, borana.
Zatı gırığ, əy yəkebaş, Ərmeni
Başına düşsün yəke daş, Ərmeni

Ne bende, saydın, ne de ki Allah'ı.
Yetimlərin söyle nedir günadı?
Yağdırırsan üstümüze gıradı,
Emellerin olubdu faş, Ərmeni
Başına düşsün yəke daş, Ərmeni

Ellerlə mehv olubdu Topxana,
Ne atılıb düşmüşən, bu meydana?
Açmısan laçında da guldurxana.
Emellerin olubdur faş, Ərmeni
Başına düşsün yəke daş, Ərmeni

Gah mıxa vurdun min il, gah nala,
Çox deyilib, gelmedin amma yola.
Hayastanınmış bu cahan az ğala.
Al xodundan bir az yavaş Ērmeni,
Başına düşsün yêke daş, Ērmeni

74

Emr eledin tülküsfet Yazova.
Xisleti sentek, özü senden yava.
Milleti bir gündece saldı lova
Sen bize êtdin divanı, Ğorbaçov,
Sêvindirdin İrevanı, Ğorbaçov.

Sen dağıtdın Sovêtlêr ölkelerini.
Ğılıncladın İliç'in kölkesini
İndi udubsan ne eceb sesini.
Axıtmısan nahâğ ğanı, Ğorbaçov.
Sêvindirdin İrevanı, Ğorbaçov.

Başında eğrebdimi o, ğapğara?
Sen hara, Malta hara, Reyğan hara?
Primakov axırda vêrdi şalvara...
Sense ğazandın ad sanı, Ğorbaçov,
Sêvindirdin İrevanı, Ğorbaçov.

Sen Bakı şehrinde  dib cinayet,
Raisaya bexş  ledin seadet.
Besd , kifayetd  daha, kifayet.
Çekmelisen sen cezanı, Ğorbaçov.
Pozmağ olmaz hağğ yazanı, Ğorbaçov.

75

 le bil,  rmeni'ler lap ğırılıb zencirden,
S lenirler tapalar b lke s m k şendirden.

Atılıb girdiler  vvelce, g l stanımıza,
Axçilerden g tirib yazdılar  nvanımıza.
Bu geder bit bireni kim buraxıb canımıza?
D n b axırda bular  greb olublar birden,
 le bil,  rmeni'ler lap ğırılıb zencirden,

Ne geder g r ki, heyasız, n ce oğraşmışlar,
O geder dinmemişik başımıza dırmaşmışlar,
Ne bilirlerse  dirler bu harınlaşmışlar,
Heşaratlar t renibler, d yesen, Hitl r'den,
 le bil,  rmeni'ler lap ğırılıb zencirden,

Bizi sağğallı ğırıb  atsa eger "Mojna" dı bu,
Y niden ğurma "glastnost" a yegin "nujna"dı bu.
Ne d y rsen g z v , taze n v "drujba" dı bu,

Bunu é'lan éleyibler ki télévizirden.

Éle bil, Êrmeni'ler lap ğırılıb zencirden,

Töküler zerleri bir söz dêmek olmaz bulara,

Yügürüb têt "Dolojit" bunlar éderler olara.

Pis olar onda seninçün, a kişi, bax bu sora.

Köküvü bir ğeceye, billah, üzerler yêrden,

Ya da mehrum éleyerler seni yağ pëndirden.

Dığalarçün dêmek olmaz ğırılıb zencirden.

76

Sağda Urus, solda müselman, arada ğalmışam,

Dövreleyibdir meni şeytan, arada ğalmışam.

Birsi dèyir dindaşım ol men sene ğardaş dèyim,

Birsi dèyir haydı dalımca, sene yoldaş dèyim,

Men bunların hansına, bilmem ki vetendaş dèyim.

Ĝülmeginen, ay sene ğurban, arada ğalmışam

Köyde Urus, yêrde müselman, arada ğalmışam.

Birsi dèyir sen de benim növi ömür sürginen,

Birsi dèyir men neçe emr étsem o cür hürginen,

Fikrine bir bax buların niyyetini görginen.

Ayrıyam ondan, ne de bundan arada ğalmışam.

Sağda Urus, solda müselman, arada ğalmışam,

Birsi girib, ğolma çekir sağ terefe zor ile.
Digeri dartır sola ğarmağla, ipek tor ile
Men bacara bilmeyirem indi bêle, kar kor ile
Birsi ğocu, birsi de xulğan arada ğelmışam,
Sağda Urus, solda müselman, arada ğalmışam,

77

Ğoşulub be'zi Urus Ērmeni dindaşlarına,
Yêke bir daş düşe, kaş buların başlarına.
Hara soxsa soxacağ Ērmeniler koslarını,
Hardan tapsa taparlar olar öz dostlarını.
Bize de gör ne güne ğalmışığı onlar lağ edir,
Kün-i günden köpek oğlanları day lap ağ edir.
Ne olarla, ne bularla işimiz yoxdu bizim,
Niye ki, bizledü talè işimiz yoxdu bizim.
Deyilik ac tula onlar kimi ğuyruğ bulayağ,
Harada yağlı patinke görer isek yalayağ,
Atalarımız bunu bizden ğabağ entige deyib
Ne geder hürse de it, karivan öz yolnu gèdib.
Özü bir şey deyil, ancağ ki, ğaraldır ğanıvı.
Deli şeytan da deyir tullayıb öz ad sanıvı,
Bir dene yağlı tepik vur buların dallarına,
Bu abizyanlara, bu Ermeni çağğallarına.
Demesinler bize bundan sonra ğardaş, yoldaş.
Bize yoldaş ile ğardaş olabilmez oğraş.

Çıxarıb indi prèzidènt kimi ya men de ğerar,
Èleyim belke bu eş'arımı, Arif, tekrar

78

Ğorbaçovun palitikası xoddadır,
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.
Yaradırlar dèmokratik cemiyet,
Dèyirler gerek deyişe veziyyet.
Heftede bir deyişilir siyaset,
Hamı guya alodadır, oddadır.
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

Xaçperestin bir neferi ögende
Zencir çèyneyir Krèml bilende.
Tikesi ele gelmeyen de, gelen de
İt pişikde, zir zibil de şotdadır.
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

Hamı çekir birbirinin ğıçından,
Ki, tèz çıxa bu palçığın içinden.
Cemaat her yèrde ölür acından,
Sözün düzü, bu yazığ naroddadır,
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

C rez c rez ses yayılıb her yana,
Lap m şede b llidir abizyana,
Bir bu ğalıbdır  ekeler  krana
D putatlar cem olub, zaxoddadır,
P r stroyka ne yaman moddadır.

Be'zileri berk tutub arvadından,
Be'zileri el  ekib  vladından,
Be'zileri lap  ıxarıb yadından
Ket i  olde fehleler zavoddadır,
P r stroyka ne yaman moddadır.

Be'zileri  z başını girleyir,
Be'zileri deyirmanın herleyir,
Be'zileri esebini zencirleyir,
Bizimkiler indiyecen  ortdadır.
P r stroyka ne yaman moddadır.

 lkede millet ğarişıb millete.
Bic balayanlar da gelib riğgete,
 uyruğunu bağlayıb siyasete.
G nde vağzallarda, ayraportdadır,
P r stroyka ne yaman moddadır.

Ermeniler eline alıb avtomat,
Salıb bizim değlara bir parthapart.
Men bu işe billahi ğalmışam mat
Prizidént kéfdedir, krortdadır,
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

Ermeniler doğru yolundan azır,
Ayağımızın altını her gün ğazır,
Yalan doğru bütün ğezétler yazır,
Teğsir o bic İvan'da, Aşot'dadır.
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

Gel yalanı indi ayır doğrudan,
Ēalustuklu oğrunu seç oğrudan.
Men sesimi çıxarmıram ğorxudan
Ēonřu zabastovkada, baykotdadır,
Pèrèstroyka ne yaman moddadır.

79

Biz hakim kesilib bir para malbaş kommunist,
Özü tek alçağa, namussuza yoldaş kommunist.
Deyişir menliyini min manata, yüz ğrama,
Harda aşdırsa o yerlerde olur baş kommunist.
Vetene xelĒ deyrir, xelĒe veten, şükr olsun,
FeĒet öz var yoxunu salmayır hēç ças kommunist

Ėezeti, jurnalı, meclisleri, iclasları var,
Toza torpağa bulaşmır, daşımır daş kommunist.
Böyüyünden kiçiye éyni zibildir hamısı.
Törenib fehle ile ketçiye ġardaş kommunist
Tapacaġ hansı növünden ne ġeder istese kim,
Saya gelmez avara, neşexor, alkaş kommunist.

Ėurasan mehkeme bir bir sayasan üzlerine,
Ne cinayet töredibdirse vetendaş kommunist.
Béle bir söz bu saat debdi şeher ġétde yéne;
Başım üstünde aġa olmaya, éy kaş, kommunist
Déyilem razı benim rehberim olsun bir de,
Ėédib öz derdini çeksın lotu, tilpaş kommunist.

80

Kimi dindirsen eger indi yémeiden danışır,
Bahalıġdan danışır, bir de çörekden danışır.

Ėoyub öz yurdunu héç bir yére ġacmaġ yaraşır
Ne yére girmek olur, ne köye ucmaġ yaramır.
Ėezeti, jurnalı, tilviziri açmaġ yaramır.
Vetene, millete sidġ ile kömeyden danışır.
Bahalıġdan danışır, bir de çörekden danışır.

Küdürük birbirinin ustula yükseldiyini,
Harasa gétdiyini, ya haradan geldiyini.
ĖarabaĖ' da éleyir Ermeni öz bildiyini,
Dêputatlar yığılıb arzu dileyden danışır,
Bahalığdan danışır, bir de çörekden danışır.

Atılıb méydana növ növi heğigatbazlar,
Ėesebe, kend, Őehir, rayon, vilayetbazlar,
Dolayıb barmağına xelĖi siyasetbazlar,
Birsi terbiyeden, birsi köteyden danışır,
Bahalığdan danışır, bir de çörekden danışır.

Hamısı düzgün hésab éleyir ancağ özünü,
Ėoyur ağzında biri digerinin têt sözünü.
Adam heç anlayabilmir ki, deyir kim düzünü.
Danışanlar hamısı, guya, üreyden danışır.
Bahalığdan danışır, bir de çörekden danışır.

DêyiŐib dövr-ü zaman indi siyaset bëledir.
Hara baxsan göreceksin ki, cemiyet bëledir.
Ne geder gülmeli de olsa, veziyyet bëledir.
Pula pul söylemeyen ağır emeyden danışır,
Bahalığdan danışır, bir de çörekden danışır.

81

Söz dèyirem dost yana, sebile digget èle,
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

İnsanlığın ğaydası bil edeb erkandadu,
Şerafetli adamlar bizim bu dövrandadu.
Fikri, zikri, meğsedi, gözel arzu kamdadu.
Fikir vèrsen görersen budur heğiğet èle,
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Dostluğ èle, sülh èle bizim şüarımızdu,
Sülhe de ğiyet vèren odlar diyarımızdu.
Bu işde şek şübhe yox, şahid ki tarımızdu,
Çalış sen de bu işde, bu yolde xidmet èle,
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Heğ söze assan ğulağ, pèşman olmazsan sonra,
Burax bu nadanlığı, her ğedeceksen kora.
Menem menem dèyenler axır düşürler tora.
Ay dolanı başıva, bax barı ibret èle,
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Gör nèce lezzetlüdü sözlerimin növrağı,
Fexr bilme mest olub èlde şuluğ salmağı,
Terk èle ğol ehlinin bezmine fırlanmağı.

Arif-i őrfanları günde ziyaret  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Bil ki, dilinden gelir insana min bir b la,
Kaferi, ya rebb, buna  yleme sen m btela,
Yaxşı kelam g zlesen, yaxşı danış evvela,
Atma s z  baş ayağ, dalın xiyalet  le
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

S lhs ver ol,  řđ ile oturginen, durginen
Lezzeti var, g nde bir m yxanede vurginen.
G zellerle mehrem ol g zel bezmi ğurginen
 ybi yoxdu, heftede bir k fi işvet  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Xariciler g r rsen ki, bize h yran ğalıb
Xelğimize bu merdlik ezel zamandan ğalıb
Her ne yaxşı ğalıbsa din-  imannan ğalıb.
Dine de imanla bax, ona da ğenaet  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Birsi eyer s ylese x yr ve s z, incime,
G r ki o hardan vurur, mizrabı nazik sime.
Çıxma  z nnen nahag, bend oluban him cime,

Metlebi ğan bir kere, sonra edavet  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Eğl-i feraset v rib, Tanrı binadan sene,
Aparatıvı sal xoda, besd  ki v rd n y le.
Birsi ey r nahagdan vursa seniynen  ene,
 z  evir ondan g ri, Őeytana le'net  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Besleyesen  Őği ger sidğ ile canında sen,
Arxanı dağ bil ki,  z doğma mekanındasan.
On da yağa, ğorxma ki, Allah amanındasan
   bu mehebbet camın, nuş heraret  le.
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

 unki yaraşmır bize cenk cida s zdesi
Canı cana ğatmağın indi y tib n vbesi
B li, s vindirir bu indi  atan her kesi,
Sen de ğayıt hağğ yola, hağğa riayet  le,
 z n de k lt rn  ol, xalgıva h rmet  le.

Bes niye icad olub bu boyda h yvaxana?
EhlleŐib vehŐiler, indi gezir yan yana.
Olsa ğ bahet s z m, bexş  le sen merdane.

Sen ki ferafetlisen, her söze gıymet èle.
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Men demirem saç burax, ya këyin istilağa,
Ĝuru cimtlimenttek toxu özüvü arağa.
Bununla gètmek olmaz bir addım da ğabağa
Yoxsa meni beyenme, gèt ya da reĝbet èle?
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Mèhriban olmağ gerek, indi bizim zamanda.
Gör ne tufan ğoparır yadlar Azərbaycan'da.
Allah sahlayar sizi daim èmin amanda,
Sen de, a Yaver, çalış, özüvü selamet èle;
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Bizim zamanemizde bilginen mütleg gerek,
Ĝağa, lazımdır bize düz sözü düz söylemek,
Kiřilikde düz deyil dostu ğeybet èylemek.
Ĝeybet nedir, ortada başğa bir sohbət èle
Özün de kültürnü ol, xalgıva hürmet èle.

Bir de saxla yadında, bu sözüm zakonnudu;
Görsen biri papağlı, o birsi fasonnudu
Dème bu hardan gelib, ya hansı rayonnudu?

Azeriler xalgıyığ, bu ada hrmet le,
zn de kltrn ol, xalgıva hrmet le.

82

Sakit olun cemaet!
Oturun hamız ferağet.
Bilsin benim milletim.
Menim şanığ şhretim.
Heğl dim aşıkare,

Ne cr oldu macera.
Hiyle, fitne granlar.
Xelđe satdı yalanlar.
Dme hayannan oldu
Bu yervannan oldu.
Uzundu bu hkayet,
Bu cr olub revayet;
rmeni daşnakları,
O kpek uşağları
İngilab illerinde,
Esrin evvellerinde
Saldılar bir melđete.
Helđi salıb zillete
Byk felagt oldu.
Musibt, dehşet oldu.

Ğoy tarixde bilinsin
Andronik sukinsin
Xelgi vrdi ğırğına.
Xencer ğoymadı ğına.
Düşdü millet davası,
Elde külüng, yabası
Çox insanlar ğırıldı.
Çox tepeler yarıldı.
Türk de geldi haraya,
Melhem ğoydu yaraya.
Daşnakları ezdiler,
Temiz kökün keddiler.
Car çekdiler her yana,
Tamam Azərbaycan'a.
Cem - i Türkün esgeri
Bayrağ elde, leşgeri
Bizlere heyan oldu.
Dost mehriban oldu.
Çox sürmedi bu halet,
Bolşevikler nehayet

Aldı veten torpağın,
Asdı burda bayrağın.
"Beynelmilel" yarandı,
Zemane tz dolandı.

Hanlar,beyler ütüldü.
Ağıllılar tutuldu.
Geldi Rus'un fermanı;
Birleşdirün her yanı.
Küsülüler de barışsın,
Birbirine ğarışsın.
Üstün geldi eğlimiz,
Beynelmilel xelgimiz
Dost oluban tezedən
Buraxdı darvazeden
Yëtmiř iki milleti
Gösterdi sexaveti.
Çünki ğanında vardu.
Her millete o yardu.
Yar olub ünsiyyete,
Özün salar zillete.
Ğeyrine vërmez ezab,
Olsa ciğerden kabab.
Çünki rehimdillüdü,
Güllüdü, bülbüllüdü.
Oldu yëtmiř il tamam
Ruse edir ehritam.
Yaratdı bu hürmeti
Beynelmilel dövleti.
Yenem ğalxıb Êrmeni

Yerden oynadır meni

İddiası erazi.

Hamı oldu nerazi.

Her işin heddi vardu,

Ölke serheddi vardu,

Biz size vèrdik yèri,

Gördük ğalmısız ğeri.

Kimler sizi ekibler

Eceb mesel çekibler...

Gel indi bundan baş aç,

Yèrsiz geldi, yèrli ğaç.

Bu torpağda yèkeldüz,

Yèdiz burda kökeldüz.

Öz doğma torpağmızı,

Gözel Ğarabağ'mızı

Sizinçün gör nèyledik

Muxtariyyat èyledik.

O gorbagor olanlar,

Bu işe ğol ğoyanlar

Ğalmadılar haymıza.

Şerik çıxduz paymıza

İndi bu yètmiş ilde

Yènem köhne şekilde

Salmısız ses her yana,

ĖarabaĖı İrevanı.
Bulara dēyen gerekdū
Bu ne kūydū kelekdū?
Bu ne heşir me'reke,
Ėelet başvuzdan yēke.
Hanı sizin yurduvuz?
Terpenmesin Ėurduvuz.
Ėalmıřdız hēyvan kimi
Arave sıÇan kimi
Ne Ėürcüsü, Daşnakı,
Ne Özbeyi, Kazakı.
Hem kumikler, lezkiler
Sizden tamam bēzdiler.
Vērmediler yēr size
Çünki eğidenize
Bēleddiler nehayet.
Batinler oldu zahir,
Aşkar oldu iş axır.
Yalan ayağ Ėētirmez,
Getirse yol bitirmez.
Amerika, Fransa
Ölgeler basa basa,
Fitva vērir sizlere.
Zulm ēdesiz bizlere.
İki yüz min Azeri

Zorla govmsuz beri.
Malların dövletlerin,
Pulların, servetlerin
Almısız ellerinnen
Asmısız dillerinden
Evlerin yandırmısız,
Oda galandırmısız.
Bular size bes deyil,
Yerimize saldız meyl?
Ali Sovet yağırdız.
Tribunadan bağırdız.
Zori balayanları,
O kürze ilanları
Sedr de teyin etdiz.
Rusi beri yöneltdiz
Oldu sizinle razı,
Vurdu bize gapazı.
Ukaz vërdiler teze,
Tëz yığılın merkeze
Hamına düşdü vesvese
İşi goydular ses.
Konyakdan ki içdiler.
Tëze sedr seçdiler
Gharabağ'a gönderdiler.
Hağğa zor enderdiler

Geldi cenab Volski

O da eyledi riski

Dinleri bir xacperest.

Özü de milletperest.

Veziyyet gerkin oldi,

Rüşveti yüz min oldi,

Satıldı daşnaklara,

Èrmeni oğraşlara.

Mavini sidrov oldi,

İşler tamam lov oldi.

Xalg yanb govruildi,

Gediş gediş pozuldi.

Goymadılar yermize

Gennen baxdıg evmize.

Başımıza toz elendi,

Bıçağ sümüye direndi.

Millet galxdı, oyandı.

Xalg cebhesi yarandı.

Sağ olsun rehberleri,

Elin ikid erleri.

Eylediler numayış,

Berpa olsun asayış.

Gediş geliş düzelsin,

Satgınlar goy gebersin.

Hağğ olmasın nerazi,
Düz işlesin terezi.
Terefgirlik olmasın,
Mergez de allanmasın.
O meger tilsimdedü?
Dèsin günah kimdedü.
Xalgı tutubdu gèzeb,
Bax bunu èyler teleb.
İndi Ali Sovétiden,
Gilas düşmür sebetden,
Vèrildi müsteğillik,
Yüz yaşasın bu birlik
İndi xeyli zamandı,

Yardım fondu yarandı
Besdi hürmet èyledik.
İtin başın piyledik.
Xelğ ki, doymuşdu cana,
Yığılmışdı méydana.
Hağğ idi xalgın sesi,
Dayağdı xalg cebhesi.
Hamı vèrib el ele,
Şehre salıb velvele
Emri vèribdir geti;
Yaşatmağ bu dövleti.

Ėariřmasın yad bize,
Daxili işlerimize.
Deyin AġamBekyana
Hürmesin bu karvana
Var teperi çalışsın,
Sözün düzü danışsın.
Xelġi sefeh saymasın.
Yalan şaye yaymasın.
Bir de ki, jurnalistler
O xain farmalistler
Xelġe yalan yazmasın.
Haġġı danıb azmasın.
Her ne görüb heyatda
Çap etsin metbuatda.
Aġa ġara deyenler
Boş boşuna cerenler
Bu haġġa göz yumanlar
Adam deyil ki, onlar...

83

Xeyli uzun çekdi sual sorġuvuz,
Bes nece oldu o mili orduvuz?
Yubanma, terpen, talanır yurduvuz
Bes harda ġaldı Azeri ġiryetin?
ġiryete gel ki, ġırılır milletin.

Elbir olubdur Rusile Ęrmeni
Gör ne nişangaha tutublar seni.
Güçlü silahlarla atırlar yeni.
Sende cavab vèrmeye yox cür'etin,
Ĝiryete ĝel ki, ĝırılır milletin

Xocalıya üzvü de döndermedün,
Dad eledi onlara hay vèrmedün,
Sursatınan yardımını göndermedün
Zayren eşitdim az olub rüşvetün.
Ĝiryete ĝel ki, ĝırılır milletin

Guye basıb xelĝi yaman piyledün,
Yardım üçün xarice mèyl èyledün.
O dava dermanları bes nèyledün?
Satdın onu zatıĝırığ tünbetün.
Bes harda ĝaldı Azeri ĝiryetin,
Ĝiryete ĝel ki, ĝırılır milletin.

Göz göre satdın dedevün mülkünü,
Açıb buraxdın hinüve tülkünü,
İndi götürüb ĝaçırsan börkünü,
Saatda seksene çatır sür'etün

Bes harda ğaldı Azeri ğiryetin
Ğiryete ğel ki, ğırılır milletin

Kimdi o vaxtı Şuşanın rehberi?
Minalamışdı bereni, sengeri
Satdı tamam t xnikanı, leşgeri
Bir de çin aldı artırıb h rmet n,
Bes harda ğaldı Azeri ğiryetin
Ğiryete ğel ki, ğırılır milletin.

84

Bakide çox millete y r v rmişik,
 z n n kini başsağa endermişik
Biz ananı "Mama"ya d ndermişik
Messeb itibdir b le bireğbetik,
 z aramızdır, n ce g r milletik.

N ylemişik M şvili, Nerimanları,
Cavidi, Ahmed Cavadı, Xanları,
Damğaladığ ner kimi aslanları
İndi olarçun yanırığ, hesretik
 z aramızdır, n ce g r milletik.

Yatmışığ helbet saraşırlar bize,
Muryane tek g r daraşırlar bize

Nazlı gonağlar sataşrlar bize,
Ferz éleyirler onlara aletik
Öz aramızdır, néce gör milletik.

Biz béleyik néylemeli, ay bala,
Özününkün zornan basarığ padvala.
Ecnebini daldan ötürürük zala,
Gör kime bëndik, kime biz riyyetik,
Öz aramızdır, néce gör milletik.

Yoxdu meger ki keseri sözüümüzün,
Gedrini hęc bilmerik öz özümüzün
Geyrine vérrik yağını gözümüzün,
O Tanrı şahiddü ne cür xilğetik,
Öz aramızdır, néce gör milletik.

Baxma cem-i millete biz serverik,
Pul olmasa kasıba salam vérmerik,
Özünkün ezmeye şiri nerlerik.
Ecnebilerçin ne şirin şerbetik?
Öz aramızdır, néce gör milletik.

85

Görbaçov, ay kişi, yandırdı "atasın" Sovétin.
"Yénidengurma" sözü yıxdı komasın Sovétin.

Oxu her gün, men ölüm, gör ne yazırlar gezete.
O şexsler ki, gözel sadıg olubdur Sovete,
Pozur öz partiya andın, tüpürür partbilete.
Çoxu gorxur ki, ceke indi cezasın Sovetin.
"Yenidenğurma" sözü yıxdı komasın Sovetin.
Gorbaçov gör nece yandırdı atasın Sovetin.

Dèputatlar keçirir Moskvada sèssiyanı,
Dèyirler ol keslere nifret, gurub impèriyanı,
Söyür Stalini, tengid éleyir Bèriyanı,
Hetta Lènin kimi bir "Dahi Babasın" Sovetin,
"Yenidenğurma" sözü yıxdı komasın Sovetin.
Gorbaçov gör nece yandırdı atasın Sovetin.

O Brèjnèv olan dövrdə durğunluğ imiş,
O zamanlar dème şexsiyyete vurgunluğ imiş.
Bir de komunizme inanmağ özü mecnunluğ imiş.
Odu ki, çekmeliyik indi cefasın Sovetin.
"Yenidenğurma" sözü yıxdı komasın Sovetin.
Gorbaçov gör nece yandırdı atasın Sovetin.

Kimi azedeliyi dine gayıtmağda görür,
Kimisi dad éleyib, xalgı oyatmağda görür.
Be'zisi gizli malı aşkara satmağda görür,

Here bir yane çekir indi yaxasın Sovétin.
Görbaçov gör néce yandırdı atasın Sovétin.
"Yénidengurma" sözü yıxdı komasın Sovétin.

Kimini şad éleyib, derde salıbdır kimini.
Daha impèriyanın bir de çalınmaz himni.
Maltada ğanmadılar Buşla onun him cimini
Mollalar ğoy oxusun ruhuna yasin Sovétin.
Görbaçov müxtesèri yıxdı komacın sovétin.
Éşidir indi cahan ah-ü nevasın Sovétin

Sazlayıb evvel Amèrikalılar ile aresini,
Ayrır milletin her yèrde ağın, ğaresini
Tapsın her kes daha ğoy öz başının çaresini,
Gelse loğmanı da sağaltmaz bu yarasın Sovétin.
Görbaçov ki bèle yandırdı atasınn Sovétin,
"Yénidengurma" sözü yıxdı komasın Sovétin.

86

Azeriyik, bizim ateşimiz var,
Odlu, alovlu bir keçmişimiz var.
Hağg-ü edalet nümayişimiz var,
Daim edaletin terefdarıyğ.
Milletimiz mèydana yüz min gèdir,
Toplaşarağ bir yère miting édir.

Nedense rehberlik işi lenkidir,
Bizse, cesaretin terefdarıyığ.

Gerekdir ezmek êkstrémistleri,
Dövrümüzün olardı iblisleri.
Topxanadan gelir indi sesleri,
Onlara nifretin terefdarıyığ.
Dëyen gerekdir ki, Ağambëkyana
Ay tüpürüm sende olan vicdana,
El atmısan elli cüre böhtana,
Bizse heğıgetin terefdarıyığ

Bilmemişdik bunca hayës yalağıdır,
Hörmet êdirik ne êdek, gonağıdır.
Sen dëme hörmet bulara nahadıdır,
İndise le'netin terefdarıyığ.

Xalg oyanıb, her işe encam êder,
Niyyeti bed düşmeni bednam êder.
Azerbaycan'a serencam êder.
Azeri milletin terefdarıyığ.

87

Hal-i hëkayet yâdımızdan çıxıb
Bilmesek elbet, yâdımızdan çıxıb.

Zemanemiz alovdadır, oddadır,
İşleri elvécilerin xoddadır.
Yalan danışmağ da bu gün moddadır.
Çünkü xecalet yâdımızdan çıxıb
Ya da ticaret yâdımızdan çıxıb.

Artırırlar giymeti günden güne.
Eyni şeyi gündelik alsan yene,
Söyleyecekler teze giymet sene.
Dünenki giymet yâdımızdan çıxıb.
Hal-i hékayet yâdımızdan çıxıb

Varlısansa gét girginen bazara,
Kasıbsansa çekilginen kenara
Deme yoxdur ğanun, usul idare
Amma şikayet yâdımızdan çıxıb,
Köhne "nezaret" yâdımızdan çıxıb.

Mafiyacı milyon goyub toçkaya,
Her birinin ğarnı dönüb boçkaya
Biz ise möhtac ğuru kartoşkaya,
Ğovurma, katlét yâdımızdan çıxıb,
Ağızda lezzet yâdımızdan çıxıb.

Lap èle bil ruz-i gïyametdeyik,
Èvine gonağ gelse xecaletdeyik.
Çay baxadır, gendese hesretdeyik,
Yağ yèmirik, et yâdımızdan çıxıb,
Hal-i hékayet yâdımızdan çıxıb

Hèy dèyinirler, gocalar, yaşlılar
Gör bu cavanlar ne xarablaşdılar.
Èyle ki, öz hadlerini aşdılar,
Edeb, me'rifet yâdımızdan çıxıb.

Xesteye derman da tapılmır, bala,
Aptéka yox, yalvarırığ dellala.
Xeste ağırdırsa, çetin sağ gála,
Çünkü tebabet yâdımızdan çıxıb.

Ğedrini èlmin daha yoxdur ganan,
Èlm oxuma, alvèr èle, pul gazan.
İnstutda pulla gèdir imtahan.
Èlm ve senet yâdımızdan çıxıb,
Èyleme nifret, yâdımızdan çıxıb.

Boynu yoğunlar èdib adet pula
Xırd èliyèr gètse vilayet pula
Èyleyer Allahsız ibadet pula,

Din -ü şe'riet yâdımızdan çıxıb,
Bilmirik, elbet, yâdımızdan çıxıb.

Her yère şayan bu alvêr sözü,
Êşitmişem bir nêçe gündür düzü.
Alvêr êdir hazıra hazır özü,
Odur ki, millet yâdımızdan çıxıb,
Hal-i hêkayet yâdımızdan çıxıb

88

Êrmeni'de bir tike yoxmuş heya,
Xain olar, doğru dèyibler geda,
Yêtmiş ildi çıxarmırdı sês seda.
İndi salıb lov, Ğarabağ terefde.
Düşübdü gaç gov Ğarabağ terefde.

Yurdumuza çoxdan salıbmış tamah.
İller ile alıb yığıbmış silah.
Ğırır yazıg milleti, bilmir günah,
Bir sürü erdo, Ğarabağ terefde
Düşüb gara lov, Ğarabağ terefde

Bic balayanlar da düşüb oynağa,
Heğiğeti yazıb "ilan ğurbağa"
Azerini torpağından govmağa

Vazg n v rir tov,  arabaĝ terefde
D ş bd   ac  ov  arabaĝ terefde.

Silahsız xalgımız boş elle her g n,
 ıxıb  arşısına topun t fengin
Xalgı salıb yurda yuvadan didergin
 alan var girov,  arabaĝ terefde
Hay s salıb lov,  arabaĝ terefde

İvan da Vartanla  dir ařnalıĝ,
Ordusunda var y ke  zbařnalıĝ.
G nde vurur vodkanı, olmur ayıĝ,
 edirler sino,  arabaĝ terefde
D ş bd   a   ov,  arabaĝ terefde.

89

A kişi, d mokratiya, ařkarlıĝ budur eger,
Men b le ařkarlıĝı istemirem, elhezer.

Eyri d zden yuxarı, ařkarlıĝdı d yirler,
İyne bizden yuxarı, ařkarlıĝdı, d yirler.
Paltar d zden yuxarı, ařkarlıĝdı d yirler.
Zerre  eder  almayıb abır heyadan  ser.

Sürükledi zemanе gör bizi hardan hara,
Ublyonkaya çatan pul çatmır indi şalvara,
Evvел xelvet alanlar indi alır aşkara.
Ne gorxu var, ne hürkü, kim tutur tutsun xeber

Vurur bade badeye ata öz övladıyla,
Er bacara bilmeyir öz halal arvadıyla.
Xalgı soyulur bazarda bu aşkarlıgı adıyla,
Yüz manatı adlayıb yèddi manatlıgı şeker.

Xalgı yerinden duran aşkarlıgı sesleyir,
İş bir öz berke düşse, tüz dayanır, hesleyir.
Gorxa gorxa isteyen indi zornan isteyir.
Vèrmezsен işin galar, vèrersen işin gèder.

Èle derdlerde var ki, o derdleri söz yumur,
Ağzın açıb gözleyen payın alır, tüz yumur,
Gız ève gelmir gèce ana bilir, göz yumur,
Aşkardı, gizlin dèyil, lap ata bilsin seher.

90

Kètdi o zamanlar, yènidengurmadı, gardaş,
At köhneliyi, indi zamaneyle ayaglaş.

Öz bildiyini, gördüyünü bir yana sen göy,
Ne alvère gurşan, ne de mebade adam soy,
Dövrän dəyişib, neyine gerekdir o gedim toy,
Aç meclisi, vər kotlêti, ne aş, ne de bozbaş.

El çek, a bala, birdefelik mëyxanalardan,
Besdir, sen uzağlaş bu kafê, çayhanalardan.
Gör galmış eser kenddeki o toyxanalardan?
Arvad kişi bir yêrdedi toy, béli, a yoldaş.

Yum ağzını, kor ol ki, gözün görmemiş olsun.
Bir iş gör özünçün balaca, yüngül iş olsun.
Gir koluna, getir évine, ne mangal, ne şiş olsun,
Aç süfre, çağır menziline elli vetendaş.

Yad éyleme o en'eneni, vallah, amandır,
Yoxdur éle ğanun, dəyişib, başğa zamandır,
Gêt işle maaşnan, talon al, başını dolandır,
Ğanun da budur, böyle yazır, éyleme daş baş.

Yoxdur savadın, étmemisen ğeyriye minnet.
Her yêrde gözeldir yaşayış, tekce, ay millet,
Kim var axı, kim vèrmelidir şaire ğiymet?
Bitdi bu şe'r yandı varağ, sindi karandaş.

Gètdi o zamanlar, yènidengürmadı, ğardaş,
At köhneliyi, indi zamaneyle ayağlaş.

91

Ğanunu pozmeýnan, ay milissionèr,
Protokol yazmeýnan, oy milissionèr.

Oĝru ğalıb doĝrunu dindirirsen,
Soyundurub yène de geyindirirsen.
Adamı lap çin atına mindirirsen,
Başva düşsün bir dene lay, milissionèr,
Ğanun pozmeýnan, ay milissionèr.

Haĝğı danan danır, men ki, danmıram,
Halal yeyib, haramnan dolanmıram
Düz de deyirem, deyirsen inanmıram,
Adımı da goymusan xay, milissionèr.
Ğanun pozmeýnan, ay milissionèr.

Tüfeyli sensen ki, postda yatırsan,
Pul ile adamlar alıb, satırsan.
Müfte yeyib, gezib konyak atırsan,
Hèç olmasa olma zay, milissionèr,
Ğanun pozmeýnan, ay milissionèr

Adam gerek kişi kişi gëtsin gora,
Üç bandit görende dönürsen kora.
Hiyleyle fehleni salırsan tora,
İlişsen vayundu, vay milissionër,
Ĝanun pozmeýnan, ay milissionër

Elinde jigulin, cibinde pulun,
Hayana fırlatsan, fırlanır pulun.
Yaxşıdı yoxdu kabinetin stulun,
Olardın papama tay milissionër
Ĝanun pozmeýnan, ay milissionër

Kimi tutursan, ğiyamet ëyleyirsen,
Ciblerini ziyaret ëyleyirsen.
Özün böyük, cinayet ëyleyirsen,
Këfe baxırsan hey ay, ay milissionër.
Ĝanun pozmeýnan, ay milissionër

Günahsız adamı tutub döyürsen,
Hetta nalayığ söyüş de söyürsen,
İşin xoddu özüvi yaman öyürsen,
Téléfona vërmirsen hay, milissionër
Ĝanun pozmeýnan, ay milissionër

Halal ǵalıb n y n haram y yirsen,
H    z nde bilmirsen n ynirsen,
Y yende de  z  de kalan y yirsen,
 st nden i irsən  ay, milission r,
 anun pozm ynan, ay milission r

S zlerimde ne ǵeder d sen d z m var,
 le bilme  zgesinde g z m var.
Pulum yoxsa, zato benim s z m var.
G zleginen geler pay, milission r
 anun pozm ynan, ay milission r
Protokol yazm ynan, ay milission r

92

S ssiyada ad  ledi  orba ov
Merkezi berbad  ledi  orba ov

L nin'in heykeli b r n d , mis  ledi
Millet  le ba a d şd  ki, pis  ledi.
Taxta  ıxan kimi amnist  ledi,
 ox ǵadın azad  ledi  orba ov.

 ki d vlet birbirine ǵarışdı,
O geldi, k senler hamı barışdı.

Tribünadan éle üreynen danışdı.
Bu danışığın ad éledi, Ğorbaçov

Mehv éledi evvel o uydurmanı,
Şaftalıya calağ éledi xurmanı.
Atdı ortaya yénidengurmanı,
Ürekleri şad éledi Ğorbaçov.

Çox günahkarları çekdirib dara,
Olmasaydı, üzümüz olardı gara.
Moskvadan göz görürdü aşkara,
Kimleri azad éledi Ğorbaçov

Düzlüye elleşdi ki, yolluğ olsun,
Rèygana tapşırıldı bu rolluğ olsun.
Aşdı kooperativleri bolluğ olsun,
Çox evler abad éledi Ğorbaçov.

Payladı év, abad éledi kendleri,
Tertemizdi kişinin söhbetleri,
Çağırıldı mergeze prèzidentleri.
Bir çoxun arvad éledi Ğorbaçov

İndi camaatçün olubdur acı,
Millet ona dönüb baxır gıyğacı,

Ne geder müselmanlar olmuş hacı,
Bu yolda feryad éledi Ğorbaçov.

Ziyalısan, amma puçdu bu bëynin,
Çox oxumağdandı çaşıb zehnin,
Külüng vèrdi eline Seddam Hüsèyn'in
İrağda Ferhad éledi Ğorbaçov.

Camaat düşdü cürbecüre niyyete,
Şahensahdan başladılar ğiybete.
Odu ki, indi millet dèyib millete,
Gör nèce bir zad éledi Ğorbaçov.

Ağsağğalın çoxsu üzüne ağ oldu,
Ğol ğoyuldu, xariciler hağğ oldu,
İki ğonşu birbirine uzağ oldu,
Dostu dosta yad éledi Ğorbaçov.

İndi dèyirler ğoyma, amandı geldi,
Bu hiyle, dostum, ne yamandı geldi.
Bu kişi de bir axır zamandı geldi,
Gör nêler icad éledi Ğorbaçov,
Sèssiyada ad éledi Ğorbaçov.

Bële bir ğanun rehber özü yazmış varağa,
Cemiyyetnen yola gëtsen, kèdeceksen ğabağa.

Özünü sayma biliyli, meni de sayma evam,
Var eyer sende dözüm, mende de var boyle davam,
El gücü sel gücüdür, yeğin édilmiş bu kelam,
Dil dëyib, göz de görüb, sözde çatıbdır ğulağa,
Bële bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

Sen dëyinen emelin düz gelecekse, gët ële,
Ële iş gör dëmesinler ezabın gëtdi yële.
Sene bir meslehetim var ki, benim, menle bële
O ğeder derine gëtme, ne de gëtme uzağa,
Bële bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

Bir ële iş de dëyil iş, dëyecen batmalıyam,
Ne sebebden ve kiminçün kimin aldatmalıyam.
Yeğin ki, bir nëçe il işdi düşüb, yatmalıyam,
Yëne bu müfte yatanlar çıxacağlar ğırağa.
Bële bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

Tutmusan sen bu işi tersine, möhkem görürem,
Yığışib bir nëçesiynen seni men cem görürem.
Ële vaxtlar da olur ki, baxıram dem görürem.

Sen çalım, mèyl èleme çox arağa
Bèle bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

Sözümün hem kısası, hemi de budur, bax uzununu,
Ölçüyle, béli, tökerler xöreyn öz duzunu.
Çox görmüşem, gicişende kèçinin buynuzunu
Çobana kelle vurur, sonra da sürter çomağa,
Bèle bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

Bilirem anlamayanlar meni çox danlayacağ,
Onda da gèc olacağ, kim işi sehmanlayacağ.
Göreceksen ki, meni o vaxtı o anlayacağ,
Döyəcək dizlerine, başlayacağ ağlamağa,
Bèle bir ğanun rehber özü yazmış varağa,

94

Köhne yèrine geldi bu rehber taza,
Düz yola hiyleyle açdı darvaza.
Zalım oğlu saldı baba Ğafğaza,
Güya dèyirler yènidengürmadı,
Gopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

Ziyan üste ziyan geldi üstelik,
Çıxdı nümayişlere bir destelik,
Saldı bu milletler içre xestelik,

Bêladı bu, titreme gızdırmadı,
Güya dëyirler yëniden gürmadı.
Gopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

Gölmeceye atdı daşı bir deli,
Ağlamalı işler oldu gülmeli,
Gör ne fırıdağla gürdu cedveli,
Ne üstegel, ne bölme, ne vurmadı,
Güya dëyirler, yëniden gürmadı,
Gopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

Geride gâlanlar dayandı gâbağda,
Veten sözü gezdi dilde dodağda.
Bir ağac ekdi Dağlıg Ğarabağ'da,
Ne portagal, ne armud, ne xurmadı,
Güya dëyirler yëniden gürmadı,
Gopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

Xoruz yoxdu, açılmırdı seherimiz,
İndir gelir her yêrden lov xeberimiz.
Ğaldı gara güne Bakı şeharimiz,
Bu birbirini vurmadı, vurdurmadı,
Güya dëyirler yëniden gürmadı,
Gopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

Ėurdu tele, beli, iki millete,
Fikri müselandı, saldı zillete,
Ay seni şeytan, gelesen le'nete,
Bu milleti birbirine ġırdırmadı
Ėüya dèyirler yènidən ġurmadı,
Ėopdu, yalandı, hamı uydurmadı.

95

Xalg atır öz dinini, amandur a amandur,
Ėèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Bax misal götürek biz hem kendi, hem şeheri,
Vururuğ ömrü başa yaxşı yox, bir teheri.
Daim vèrirler bize pis fikri, pis xeberi,
Dindirirsen diyirler ölürem, halım yamandu,
Ėèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Şeher hele şeherdü, aman bu kend elinden,
Yıġmışam vallah, özüm yaman bu kend elinden
İnsannardu en geri ġalan bu kend elinden,
Çünkü baxıb görürsen kentde hamı cavandu,
Ėèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Ne dövrandu sürürük, hèç bilmirem özüm de,
Dünya alem fırlanır, vallah, benim gözümde,

Böyük felsefeler var, söylediyim sözümde.
Çünkü şair her sözün metlebini ğanandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Rast gelirsən şeherde her cüre insannara,
Ğoca cavan, xülase, cürbecür nadanlara,
Ağıl çixır kelleden baxanda cavannara.
Çünkü baxıb görürsən olar xèyli cavandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Nezer yetir, a şair, indi müseldannara,
Arağ içib gèdirler lül piyan èhsannara.
Onunçün da düşürler bax dava dermannara
Görün indi bu sözler doğrudu, ya yalandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Bir dostum var mehlede, ğocalıb elden düşüb,
Bèli tamam ğoz olur, saçlarına den düşür.
O ğeder piyan olur ki, şalvarı bèlden düşür,
Haçan baxsan görürsən, zalım oğlu piyandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

İndi erz èdim size, Urus ehalisinden,
İsteyir oğlanından, isteyirse ğızından,
Ğızdar paltarın ğèyir lap yuxarı dizinden.

Molla baxıb söyleyir bu gız gısa tumandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Bu şe'riyyatım gerek her zaman vahid olsun,
Şe'rimin hağğ sözüne camaat şahid olsun.
Bir iki kelme söyleyim dostlara and olsun
Çünkü Memmed her sözün kötügni axtarandu
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Bu sözderim görürsen birbirinin rostudu,
Müselmanca gonağdu, Rusça da gostidu.
Bu dünyada her kes ki, birbirinin dostudu
Gerek kasıbı tutsun o, dèmesin o biri kalandu,
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

Memmedem, her bir zaman dost yolunda sadeyem,
Öz sözümle görürsen her zaman emadeyem
Söyleyirem öz özüme gör ne puç dünyadeyem
Kimsi görürsen dèyir, eceb güzel zamandu.
Gèdin dèyin şaire işder caran parandu.

96

Her terefde sökölür hëykeli Lènin Babanın,
Sallanır şax uzanan sağ eli Lènin Babanın.

Prol tar rehberinin sen d me  oxmuş g nahı,
Geddar imiş hamısı sağ cinahı, sol cinahı.
Y tmif   il sayılan fehle ve kendli penahı,
 v r b oldu halı g lmeli L nin Babanın,
Her terefde s k l r h ykeli L nin Babanın,

Sen d me tariximiz saxta, tamam saxta imiş.
Partbil t  zvlerin başlarına noxta imiş.
D vletin varlığının da temeli yoxda imiş,
Gırılıb indi temelden b li L nin Babanın,
Her terefde s k l r h ykeli L nin Babanın,

Oktyabr adını L nin ile bağlamışığ,
Bil tin sol d ş m z  ste g yub saxlamışığ.
Sıradan xaric olunsağ, oturub ağlamışığ.
 xıyb indi n ce de engeli L nin Babanın,
Her terefte s k l r h ykeli L nin Babanın,

Kende de, vağzala da, bulvara da, m troya da,
V rilib L nin adı her y re hedden ziyada.
M ydanı addamışığ axşama dek pay piyada,
Ruhuna belke bu iş xoş gele L nin Babanın,
S g l b indi neden h ykeli L nin Babanın!

Dörd yanı bağ bağıatlı "Kişinin" heykelini,
Uçurub kendir ile, sonra gırırılar bəlini.
Axırı bed gətirib, "naxş atıb" evvelini.
Kesilibdir elacı nələli Lənin Babanın,
Her terefte sökölür heykeli Lənin Babanın,

Aşkarlıq dəyəni indi salıblar tilova,
Bais olmuş o rezil gəçhağaça, govhağova.
Eli çatmır ki, tüpürsün nevesi Gərbəçova,
Daha dünyadan üzöldü eli Lənin Babanın,
Bu sebebdən sökölür heykeli Lənin Babanın!

Dine tiryək dəyənini, Türke Tatarsan dəyənini,
Oturublar bəline, indi çekibler yüyənini.
Puç olur ağıbeti hağğı xilaf əyleyənini,
Dağılır gürduğunun temeli Lənin Babanın.
Satılan büstü olub gülməli Lənin Babanın?

Kimi yandırdı, kimi atdı yere partbiləti,
Be'zisi gəndi ədibmiş o zaman bir "geleti".
Mavzoləyden çıxarıb tulladılar iskiləti,
Pamal oldu, şərəfi güvveləli Lənin Babanın,
Her terefte sökölür heykeli Lənin Babanın!

Üzvlük hağğı vérenler néce de pëshman olub,
Bir zaman secde édenlerde ona düşman olub.
Merkezin zıngı batıb, firgeçinin renki solub,
Oxuyur töremesi "AY LELİ" Lénin Babanın,
Satılan büstü olub gülmeli Lénin Babanın!

El çalanlar çox idi nifret édende o, Çara,
Güvenirdi o, kuya boynuyoluğ prolétara.
Daşırır gırığların prolétar indi gátara,
Satılan büstü olub gülmeli Lénin Babanın?
Ay aman! Çıxdı néce engeli Lénin Babanın!
Her terefte sökölür héykeli Lénin Babanın!

97

Damağı çağ, kéfi kök, can veten oğlanları.

Xelgimizi hemişe gerek ferehlendirek,
Ĝanad vérek onlara, köylere millendirek,
Bütün növcavanları bir ucdan évlendirek
Ĝoy onlar da görsünler yaxşı güzeranları,
Damağı çağ, kéfi kök, can veten oğlanları.

Xoşum gelmez sen élesen, menem menem déyennen.

Men bülbülem, uçmaram bu bağdan, bu çemennen.

Hele ona doğmayıb, Séyfel, bizim vetennen.

Bu oğullar yaradıb nurlu çırağbanları.

Damağı çağ, kèfi kök, can veten oğlanları.

Bu dünyada yüz ilde yaşayarığ doymarığ,

Bizi saymayanları biz dünennen saymarığ.

Ölerik, bu torpağın Poros Moros goymarığ.

Bu torpağın az dèyil esl gehramanları.

Damağı çağ, kèfi kök, can veten oğlanları.

Bir hemişe sèvmişik adiliyi, sadeni,

Dostların sağlığına galdırmışığ bedeni.

Tanımayan var mı həc Mehdi Hüseyinzadeni?

Getirmişdi cezane gurbetde almanları,

Damağı çağ, kèfi kök, can veten oğlanları.

Bir zamanlar frisler dünyada pis iz goyub,

İndi de balaynalar yerlini yersiz goyub.

Gelinleri, gızları Èrmeni ersiz goyub

Ancağ yèrde galmadı şehidlerin ganları,

Damağı çağ, kèfi kök, can veten oğlanları.

Söz ki, köyercin dèyil, ancağ balu neri var,

Her adamın dilinde bir sözün ezberi var.

Meclislerin başında merd olanın yèri var

Merdliyim batil  tdi xardaca n gsanları,
Damağı ağ, k fi k k, can veten oğlanları.

İndi taz ler ıxııb taze taze m ydana,
" stağfurullah" s yle, le'net oxu Ő ytana
Bapbalaca t lk ler neyleyecek aslana?
Men ki, pesend  tmirem filan p Őmekanlara,
Damağı ağ, k fi k k, can veten oğlanları.

D m yin gocalmıŐam,  z o yana d nm Őem,
S nsem de dil dil yanan ocağ idim s nm Őem.
Harda yaxşı iş olub orda men g r nm Őem.
D y nekle govmuŐam iŐıđdan Ő ytanları.
Damağı ağ, k fi k k, can veten oğlanları.

Ağaselim'e deym yin s bheen vallah d sin,
Meclis başa çatanda "mat"  lesin "Şah" d sin.
S z d meye k lgemi "Bismillah" d sin.
Derimi de soyarlar olarsa imkanları,
Damağı ağ, k fi k k, can veten oğlanları.

98

ismetinde yox imiş kişi kimi dolanmağ,
Sen erh-i d vrana bax, vallah olmur inanmağ.
N ynesin fehla yazığ, m Őg l iŐd  dolanmağ,

Gör ne güne salıbdı veziyyeti, Ğorbaçov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Ğorbaçov
Birbirine ğatmısan bu milleti, Ğorbaçov

Erzağımız var idi eşolonnan, vağonnan
Gir dükana el eti, kilonnan ya da tonnan.
Adice ğendi tapmağ olmur indi talonnan
Yaxşı besle cibünde partbileti, Ğorbaçov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Ğorbaçov
Birbirine ğatmısan bu milleti, Ğorbaçov

Gelmişin ile evvelce bizi hêyran êyledin,
Göze geldin sonradan, çoxlu nöğsan êyledin.
Ğrupbabazlığ êtdin, xalgı düşmen êyledin.
Başsız ğoydun çox êvi, çox külfeti, Ğorbaçov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Ğorbaçov
Birbirine ğatmısan bu milleti, Ğorbaçov

Üreklere çekmisen çalın çarpaz dağı sen,
Özünden küsdürmüsen böyüyü uşağı sen.
Raisanın sözüyle bizim Ğarabağı sen.
Be'd êtmisen "yan"lara sen xelveti, Ğorbaçov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Ğorbaçov
Birbirine ğatmısan bu milleti, Ğorbaçov

Dövlət de bizde olmuş, bil hörmət de bizdedir,
Geyretli, mert oğullu bir millet de bizdedir,
Pambığ, üzüm, qaz, taxıl, qara neft de bizdedir.
Bu torpağa vərmedin sen qiymeti, Gorbacov,
Besdir daha çekmişik müsibeti, Gorbacov
Birbirine qatmısan bu milleti, Gorbacov

Bilmedin namus nedir, nedir heya, nedir ar,
Aşkarlıqnan etməsen öz özünü aşkar.
Senin emellerindi iyirmi qanlı yanvar.
Dünya gördü gözüyle bu dehşeti, Gorbacov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Gorbacov
Birbirine qatmısan bu milleti, Gorbacov

Pribaltikanın ahı bürüyübdür ölkeni,
Gürcüler, Abxazlar həc görmək istemir seni.
Sayende at oynadır bu ölkede Ermeni
Sen töretdin en ağır cinayeti, Gorbacov
Besdir daha çekmişik müsibeti, Gorbacov
Birbirine qatmısan bu milleti, Gorbacov

Lebbey dedik her zaman vərdiyın her emre biz,
Daha adət etməmişik dözmeye biz, sebre biz.
"Töhfemizi" goyarıq sen yatdıqın qebre biz.
Çatdırarıq qebrine emaneti, Gorbacov,

Besdir daha çekmişik müsibeti, Ğorbaçov
Birbirine ğatmısan bu milleti, Ğorbaçov

99

20.si yanvarın o ğadalı seheri,
Elek vèlek èledi tanklar bizim şeheri.
Bilinmir ölenlerin, şikestlerin ğederi,
Mehv ètdiler silahsız ğızımızı oğlanımızı,
Ne ğeder ğan töğülüb, almalıyığ ğanımızı,
Ğoy gelecek nesiller tanısin düşmanımızı.

Sebrimiz tükenibdir, dözmek olmayır daha
Bu ğırgın Ğarbaçov'un başından min ğat baha.
Bütünlükde Moskva batdı ğana, ğünaha,
Üzü göye tutublar ğocalar Ğur'anımızı
Ne ğeder ğan töğülüb almalıyığ ğanımızı,
Ğoy gelecek nesiller tanısin düşmanımızı.

Men de fexr èleyirdim vardı Sovèt dövletim,
Bèş barmağda birleşib, düyünlenib, ğüdretilin.
Sen dème, öz başına yumruğ tutub milletim,
Mengeneye salıblar Azerbaycan'ımızı.
Ne ğeder ğan töğülüb almalıyığ ğanımızı,
Ğoy gelecek nesiller tanısin düşmanımızı.

Hamı bilir bizimçün gurulmuşdu o tele,
O dehşetli günleri getirmek olmur dile.
Ëvleri eşikleri Mişa dönderdi küle.
Boğazmıza yığıblar nehayetde canmızı,
Ne geder gan tögülüb almalıyığ ganmızı,
Ĝoy gelecek nesiller tanısın düşmanımızı.

Bu fitvanı veribler daşnak ektrimistler,
Hağğı ortaya goysağ şükürlüydü esesler,
41'de bu geleti etmemişdi faşistler.
Ĝana geltan etdiler tebib-i loğmanmızı.
Ne geder gan tögülüb almalıyığ ganmızı,
Ĝoy gelecek nesiller tanısın düşmanımızı.

O şekili görende yas tutub ağlar hamı,
Düz altı aydan sonra söndü onların şamı.
Namerd güllesi aldı ferizeden ilhamı.
Birlikde defn etdiler iki növcavanmızı,
Ne geder gan tögülüb almalıyığ ganmızı,
Ĝoy gelecek nesiller tanısın düşmanımızı.

Cavanlar bu dünyanın beş gün mehmanı oldu,
Ne hağğı oldu dövrün, ne de divanı oldu,
Fuad da bu hağğ yolun şehid ğurbanı oldu.
Teskinliye çağırağ gözel Şüvelanmızı.

Ne geder ған тglb almalıyığ ғанmızı,
Ėoy gelecek nesiller tanısin dşmanımızı.

Şahid çağırımışığ biz zlme hađđ Allah'ı.
Ėrmeni'ni tutacağ yerin nâlesi, ahı.
On drd yaşı İlgar'ın axı neydi gnehı?
Budağdan ayırdılar gncy-i xendanmızı,
Ne geder ған тglb almalıyığ ғанmızı,
Ėoy gelecek nesiller tanısin dşmanımızı.

20'si yanvarı z gzyle grenler,
Menim ddiklerime dzgn fitva vrenler,
Ėoy teze vlenenler, svenler, svilenler
Ėzzel ziyaret tsin Őhid xiyabanmızı,
Ne geder ған тglb almalıyığ ғанmızı,
Ėoy gelecek nesiller tanısin dşmanımızı.

Nylediler bizlere vallah gerez tdiler.
Mselman gırđını Ruslar "çerez" tdiler.
Hem çrekmiz yyildi, hem su-i gsd tdiler
Glleboran tdiler dinimizi, imanmızı
Ne geder ған тglb almalıyığ ғанmızı,
Ėoy gelecek nesiller tanısin dşmanımızı.

Eger tariximizi çevirsen varağ varağ,
Bize me'lum olacaq yètmiş il bundan gabağ
Ėızıl ordu çekibdir üreklere gara dağ.
Biz o vaxtdan vèrmişik ilk şehid ġurbanmızı,
Ne geder ġan tögülüb almalıyığ ġanmızı,
Ėoy gelecek nesiller tanısın düşmanımızı.

100

Yètmiş ilde her şeye öyrenmişik,
Eyrini düz görmeye öyrenmişik

Dövletimiz merkeze çay tek axıb,
Başa düşenler susub kenardan baxıb,
Be'zimiz de sineye mèdallar taxıb
Boş boş özünü öymeye öġrenmişik.

SSRİ bu adla cellad gezib,
Yètmiş il üstümüzde bu ad gezib,
Günahkarlar kèf èdib azad gezib,
Günahsızdı döymeye öyrenmişik

Ruzkarı le'netleye le'netleye,
Çekilmişik bir günce xelvetliye.
Èle ki kücümüz çatmayıb dövletliye.
Kasıb kusubu söymeye öyrenmişik

Haĝĝı tapdaĝ  ylemiŐik nahaĝĝa,
Allah kelamına ĝoymuŐuĝ ĝadaĝa.
Bir baŐbilenimiz  ıxıbsa ĝabaĝa
T z dalından deym ye  yrenmiŐik.

V rmişik y tmiŐ il dilvere varımızı,
X susen elimizden ixtiyarımızı.
BeyenmemiŐik milli paltarlarımızı
 unki modnı ĝeymeye  yrenmiŐik

G zeranımız pisleŐib g nden g ne
Kim danıŐıb ĝ nderibler s rg ne.
D yibler inanmayın Allah, dine,
Kafir kimi b y meye  yrenmiŐik.

Ğemli g nm zde Şad olabilmirik,
Xalĝa dayaĝ  vlad olabilmirik
K lelikden azad olabilmirik
 unki boyun eymeye  yrenmiŐik

101

 Őidin  y veten evladları, birleşmeliyik,
Ğovmaĝcın yurdumuzdan yadları, birleşmeliyik.

Dörd ildir xalgımızın gelbinde bir seksekdir,
Èrmeni'nin iştahası Èrmenistan'dan yekedir,
Heremiz bir yana çeksek axırı me'rekedir,
Martuni, Mardakêrt adları bizimçün lekedir,
Silmek üçün bu menfur adları, birleşmeliyik.

Bezense de ğara bayraĝla bu gün bayramımız,
Veten azadlıĝıdır ancaĝ arzumuz kamımız.
Azad olmaĝçun vetenimiz, dilimiz, islamımız,
Bir elde yumruĝ kimi, gerek bir olaĝ hamımız,
Ezmekçün Èrmeni celladları, birleşmeliyik.

Bölünüb yüz yere birleşmedik, inad êledik,
Heremiz bir cemiyet, partiya icad êledik,
Bir bunu bilmedik ki, düşmenleri şad êledik,
Yeter artıĝ daha birbirimize irad êledik,
Unudub her cüre iradları, birleşmeliyik.

Axı neyçün özbaşnalıĝ bize bir ad olsun,
Bir meslekçün çalışanlar birbirine yad olsun,
Birleşek, bir çalışak, torpaĝımız azad olsun
Yurdumdan ğovulmuş naşadlar baxıb şad olsun.
şad etmekçün biz bu naşadları, birleşmeliyik

Düşmen pis gözle baxıb Azərbaycan torpağına,
Meyli artır Gərabəğ adlı bu cennət bağına,
Vərməməkçün bu gözəl yurdu düşməni çaynağına,
Şirin eşğiylə vura külüng bisütun dağına,
Ey odlar yurdunun ferhadları, birləşməliyik.

2.4. ĞESSAB Kİ VAR, GELMEZ DİNE, MESSEBE

102 - 103⁸⁷

E. Vahid:

O kesler ki, düşmüşdü bed xeyale,
Fikri buydu zerbe vursun Kamale.
Yêtmedi meğsede, düşdü melale,
Xali perişan görünür çêşmime.

Bağir:

Konstantin⁸⁸ buydu fikri, xeyali,
Sofiyede yıxsın yère hilali,
Şir görüb o, Mustafa Kamali
Xof heresan⁸⁹ görünür çêşmime.

Vahid

Ğrèkler de ètmişdiler xam xeyal,
Fikirleri buydu: yıxılsın Kamal,
Ağibet oldu özleri payimal,
İndi pèşiman görünür çêşmime

⁸⁷ Tengid-tebliğ teatrı sehnesinden deyilmiş mëyxanalardan. 1922-ci il

⁸⁸ Yunanların kralı olub

⁸⁹ Ğorxmağ

Bağır

İngilisler göydu onlara gire,
Yüz elli min gırıldı birdenbire,
Ğaçıb soxdular özlerin İzmir'e,
Tamamı nalan görünür çêşmime.

Vahid:

İsmet Paşa durub merd ü merdana
Yunanlara ğarşı çıxıb méydana,
Düşmenlerin bağrın dönderib ğana,
Herbde aslan görünür çêşmime

Bağır:

Düşmenlerin bağrını ğan éderler,
Antantaya güçlerin bildirerler,
Cenk éderler, ölerler, öldürerler,
Bütün canfeşan görünür çêşmime.

104-105

Vahid:

Buraxma cehd éyle ğumarbazlığı,
Éyleme hêç bir kese karsazlığı,
Adet éle, çalış danosbazlığı⁹⁰,
Terk éleme adetini ğülnü⁹¹ vur.

⁹⁰ Xeberçilik

Bağır:

Ne imiş var benimle ğumarbazam,
Ne borcuna loşam⁹², ördeyem, ğazam,
Adatimdir ğedimden danosbazam,
Gözle sen öz hürmetivi, ğülnü vur.

Vahid:

İsteme yoldaşın İmamvördini,
Çekmekinen cemaetin derdini,
Çayçı dükanelerinde vur nerdini,
Sen èyle öz işretin, ğülnü vur.

Bağır:

Arif olub başlama çox nerdden,
Sen kişisen danişginen merdden,
Çox bahalığdır, gel ğaçaq şehrden,
Götür sen öz İbret'in, ğülnü vur.

Vahid:

Dövletin yedin, düşdün yoxsulluğa,
Gir ğebire, ölgünen bir yolluğa,
Ya rüşvet vèr, yazdır özün ğulluğa,
Sen de ğèt al rüşvetivi, ğülnü var.

⁹¹ Gülnü vur, ye'ni gafiye deyişdir, Bu meyana deyişmesinde gebulolunmuş ganundur.

⁹² Hind toyuğu

Bağır:

Bir neferden eşitmişem günorta,
Dêyir çıxıb otuz mine yumurta,
Men göyun olmuşam, dönüb o gurta,
Bağgala vur töhmetivi, gülnü vur.

Vahid:

Ğurban olum kababçının şestine,
Yaxşı düşüb cemaetin gësdine,
Günde gel on min pitinin üstüne,
Ğoy êtsinler geybetivi, gülnü vur.

Bağır:

Vaxt kêçir, yetişmedik metlebe,
Ğesseb ki, var gelmez dine, mezhebe,
Gören zamanda dëginen gëssebe,
Ay Tanrı töksün etivi, gülnü vur.

Vahid:

Çörekçisen, gelme rehme, mürvete,
Ne borcuva açlar düşüb zillete,
Sat çöreyi sen bire bësh giymete,
Artığ êle dövletivi, gülnü vur.

Bağır:

Müselmansan, sene dèmek ne hacat,
Eyrilikden kaçmağı èyle adet,
Goy keçsin düşmen eline vilayet,
Sen çekme öz gèyretivi, gülnü vur

Vahid:

Esker olsağ artıg olar namımız,
Bu işden aslıdır serencamımız,
Görek biz esgerlik èdek hamımız,
Gözleme öz şöhvətivi, gülnü vur.

106-107

Vahid:

Danışmayırsan bahalıgdan neden?
Güman seni var işde bir öğreden,
Çox bahalıgdır, ölürem güsseden,
Bu esrde, ade, dolanmağ olmur.

Bağır:

İstemiyirdim ki, açam metlebi,
Bahaçılıgda yox indi, mezhebi,
Hèç salmayırsan yadıva gèssebi,
Gelmişik feryada, dolanmağ olmur.

Vahid:

Günbegünden bahalanır mampasi,
Yağ çıxıb üç yüz mine girvenkesi,
Eyle adam var hêç yoxdu güvvesi,
Ömür gèdir bade, dolanmağ olmur.

Bağir:

Ağıllı ol, dinc olub, rahat oti,
Neft sepi üstüme vurdun oti,
Dörd milyona çıxıbdır unun puti,
Gerez bu dünyade dolanmağ olmur.

Vahid:

Aclıg tutub her terefi, her yanı,
Acların göglere çıxıb efganı,
Yardım eder, her kimin var vicdanı,
Böyle bir esnada dolanmağ olmur.

Bağir:

Çörekçiler yaxşı alıb méydanı,
Ellafın ki, zerre yoxdur vicdanı,
Gizledir ambarda arpa buğdanı
Be'zi haramzade dolanmağ olmur.

108-109

Vahid:

Otuz mine yumurta, y tmiŐ manata  rek,
Y z on mine et  atıb, kasıb dolansın g rek,
Bu işe bir men bilen  are olunsun gerek,
Elli min kartof soğan, gel gel, ay  vi dağılmış.

Bağir:

Bunca baxalığ olmaz, xerc elinden t k ld m,
Bu k   k lfet elinde kaman kimi b k ld m,
 almayıb mende tevan, dağıldım, hem s k ld m,
İŞim olubdur yaman, gel gel, ay  vi dağılmış.

Vahid:

S ylesinler g renler  rek yiye, ellafa⁹³
İŐaredir bu s zler arif olan esnafa⁹⁴
Alem  l r acından, birce gelin insafa,
XelĐde yoxdur t van, gel gel, ay  vi dağılmış

Bağir:

Gel bu nesihetleri tullayalım bir yana,
 orxum odur ki, meni axır salasan ɡana,
M htekire y z d sen gelmeyecek imana,
İŞim olubdur feğan, gel gel, ay  vi dağılmış.

⁹³ Arpa buğda al-veri eden

⁹⁴ D kan ilar

Vahid:

O günleri bazarda düşmüş idim engele,
Heğiğət baxdım işe, bildim nedir mesele,
Bir nefer gördüm dèyir: Bir geder gètse bèle,
Alem öler, acından, gel gel, ay èvi dağılmış.

Bağir:

Deyişdirdin halımı sen yene axşamçağı,
Her gün seher yèyirsen şit yağı ile gaymağı,
Menim gızım tapmayır ayağına ayağgabi,
Seninkinde dikdaban, gel gel, ay èvi dağılmış.

Vahid:

Hökmet isteyir alsın baxalığın gabağın,
Bu yandan möhtekirler salladıb gaş gabağın.
Ğessab etin kizlèdir, çörekciler tabağın,
Ğaçıb olurlar nihan, gel gel, ay èvi dağılmış.

Bağir:

Bir sözüüm vardır bizim bu gönşumuz bağgala,
Aşnam olub milyardèr, salam vèrmir sağgala,
Xelgè baxa satmağa malın yığıb padvala,
Yoxdur derdime derman, gel gel, ay èvi dağılmış.

110-111

Vahid:

Üç ay var è'lan edir xalğa günbegün gezèt,
Azeri Türkleriyçün açılıb satir ağıt,
Bir yèrde toplaşmalı, ümumen ètmek Sovèt,
Sehneye diğget yetir, ondakı nōgsana bax.

Bağir:

Sehnemiz azadedir, dèyir merdü merdana,
Kim olsa iradını çıxardacağ méydana,
İster tèatr olsun, ister olsun méyxana,
Açıb besiret gözün, sehneye merdana bax!

Vahid:

Alış vèrişçilerden çox açırsan söhbeti,
Demir yol işçilerine ètmeyirsen töhmeti,
Bu geder ki, alırlar cemaetden rüşveti,
Milyonla rüşvet yèyen sahibi vicdana bax!

Bağir:

Vağzalda düz üç aydır girmişem men xidmete,
Èyleyirem sidğ ile xidmetimi millete,
Bir vağon bès milyona, dadanmışam rüşvete,
Oçirètde kasıblar ètdiyi efgana bax!

Vahid:

Bir kere imtahançün idareye ğıl nezer,
Türk dilinde danışan axtarasan serbeser
Mence yène tapmasan nümuneyçün bir nefer,
İsterisen yüz mine, her teref, her yana bax!

Bağir:

Bir söz dəyim dipodan indi sene damağlı,
Gətmişdim dünən ora, görmedim bir papağlı,
Şapka başında hamı gezirdi ğaşğabağlı,
Ġorxudan həc dinmedim mende heresana⁹⁵ bax!

Vahid:

Xarabazare dönmüş senin ne borcun, şeher,
Seklerden keçmek olmur, dəyirsən şam-u seher,
Komunxoz tutsun gerek özü bu işden xeber,
Kasıblar mehlesinde xaney-i virane bax!

Bağir:

İstemirem men sene çox da vèrim derd ser,
Axırınıcı sualım budur sene müxteser,
İdarelerden meni èyleginen baxeber,
Nèftkomdan söhbət aç, bir men-i nalana bax!

⁹⁵ Ġorxu.

Vahid:

Nêftkomun halına gêt éyle bir nezare,
Alış vèriş elinden bazara dönüb idare,
Kifayetdir arife men bilen bir işare,
Metlebin üstün açma, gâdir-i sübhane bax!

112-113

MİRPAŞA

Teklif êdirsen mene men de dèyim mèyxana,
Uprava gör açıbdır kasıblarçın çayxana
Gör bir "sefa" mektebi dönüb olub toyxana,
Çlênleri pullanıb her gèce piyane bax.

ELİSLAM

Gelün bu meclisde biz te'rif êdek esgeri,
Dövletlini goymayağ gâlsın olardan gèri,
Bağlamasın boş yère bêline gızıl xenceri,
Berkde gâçır gizlenir, henceri burrane bax.

MİRPAŞA

Ėyreti olan meger esgerlikden gâçar mı?
Öz vetenin buraxıb dağı daşı aşar mı?
Övreti êvde olan Rus gızına baxar mı?
Fatması gan ağlayır, êtdiyi efgane bax.

ELİSLAM

Rezm günü davaya kasıb, tür üryan gèdir,
Arvad uşaq ağlaşır, dalınca Ğur'an gèdir,
Dövtletliler bulvara basır fisincan gèdir,
Kasıbların évinde kuşışı ğendane bax.

MİRPAŞA

Zehmet çekib uzağdan bu meclise gelmişüz,
Ölümden həc görxmayıb sözüñ heğgin demişüz
Cemaetin bəzini satıb pulun yemişüz,
Pulu ğazandı tacir, kasıblar üryane bax.

ELİSLAM

Ğışın günü çal çarığ, bes şineli nəyledün?
Bu Gence'nin düzündə meşği nəce əyledün?
Tökün xez gəyenləri bir ğazana gəyñedün,
Oyat onu xabdan ipekden yorgane bax.

MİRPAŞA

Bildirki mart ayında ğapaz yədi başımız,
Yandırıldı cəmiyyət, dağıldı dam daşımız
Geldi kömək bizlərə Osmanlı ğardaşımız,
Yaşasın Envər Paşa, Mürsel-i asimana bax.

ELİSLAM

Beyenmirsiz islamı, nış gülürsüz babıya,
İş berky düşende siz minirsiz yabıya.
Öyrenmisiz kaçmağı yorta yorta ğobuya,
Kasıbların mëyidi oxşayır xortdana bax.

MİRPAŞA

Düz üç aydı girmisen vağzalda sen xidmete
Ëyleyirsen sıdğ ile xidmeti sen millete
Her bilêde yüz manat dadanmısan rüşvete
Ocêrêde kasıblar êtdiyi efgane bax.

ELİSLAM

Mollanı gör kendi çap, gétme hêç esgerliye,
Yazdır özün ğırdavoy, jandarma ol heleliye
Haçan gördün Türk yığır, ğoy özüvü deliliye,
Bununla da olmasa, başburt al İran'e bax.

May1919

114-115

MİRPAŞA

Xoş gelmişüz bu meclise gelenler,
Be'zi yêrde sözün düzün déyenler,
Kasıbların bëzin satıb yéyenler,
Kasıbların uryan, benim ne vécime.

ELİSLAM

Burjuazsan çek altıva stolu,
Senün cibin gızıl, gümüşnen dolu,
Ğaçğağda tapmıram hammal pulu,
Yolundu İran, senün ne vécive.

MİRPAŞA

Sen kasıbsan bu işlere ğarışma,
Millet üçün cehd éleyib çalışma
Zemani ki şehre düşdü atışma
Yolundu İran, benim ne vécime

ELİSLAM

İl dolandı bağıstana mèyl éle,
Gelib gezib Merdekanı séyr éle,
Sat kasıbın bézlerini xéyir éle,
Kasıb lüt ürryan, senin ne vécime.

MİRPAŞA

İşdi birden geldi yène mart ayı,
Söyle görüm neyin vardır, ay dayı?
Men ğaçaram o vaxta İran sarı,
Burda axsa ğan, benim ne vécime.

ELİSLAM

Mart ayında lap gelmişdim cana men,
Mèyl èyledim üç ay nerdelana men,
Möhtac oldum bir cırıg yorgana men,
Kem köhneni yırtdı sıçan, ne vécive.

MİRPAŞA

Pis adetdü galıb bize Fars'dan,
Söhbetimiz çox kèçibdir yarsıdan,
Kasıbların halını bil Ğars'dan
Èvleri talan, benim ne vécime.

ELİSLAM

Sen dèyirsen düşübdü fûrset èle,
Aleme ta ki salasan zelzele,
Ekil şuraya meni sal cencele
Sèl tek axdı ğan, senün ne vécive

MİRPAŞA

Alçağ oldu o babetden damuvuz,
Bedter oldu günü günden haluvuz,
Ne pis güne düşdü erdehanuvuz
Düşse de tufan benim ne vécime.

ELİSLAM

Baxmagilen labcınımın cırıǵına,
Cümle cahanı vèrmisiniz ǵırǵına,
Ĝarnın dönüb zurna çaxır tuluǵuna
Misli Avakyan, senin ne vècive.

MİRPAŞA

Esir idik üç yüz il biz Urus'a,
Benzeyirdik teze gelen erusa,
Azeriler indi dönüb xorusa
Erşde cövlan, benim ne vècime.

ELİSLAM

Seher seher saldırgilen çortkeni,
Axşamüstü ǵoşdur at pirlotkeni,
Sübheçen vur zakuskasız vodkeni,
Her ǵèce mehman, senün ne vècive.

MİRPAŞA

Uşǵların çörek dèyib aǵlasa,
Ah çekib sinesini daǵlasa,
Dükançılar çöküb ǵapın baǵlasa,
Me'den de fantan, benim ne vècime.

ELİSLAM

Esirgedün pulları milletinden
Vèrmedin həc bir gezbek dövletinden,
Vaxt olar ki, çıxar xecaletinden,
Azerbaycan, senin ne vécive

May 1919

116- 117

MİRPAŞA

Biz dəyince mèyxâne siz bizimçün el çalın,
Kèf èleyen zamanda açları yola salın.
Göz açıb Dağıstana baxıb bir nezer salın,
Onların imdadına biz çatağ havası çal.

ELİSLAM

Hègg teali bize ègl vèrir, göz vèrir,
Dövletliye kömeklik dəyende derd üz vèrir,
Dövletli var pul vèrir, dövletli var söz vèrir,
Pul vèreni olardan ayırmağ havası çal.

MİRPAŞA

Ne pis günlere düşdü şimalın ağ ayısı,
Arvad uşağ gırıldı, hara gəçdi dayısı?
Esir ètmək isteyir indi bizi ayrısı,
Çal dènikin işlesin, biz yatağ havası çal.

ELİSLAM

Denikinin gelmeyin biz bilirik, danmarıg
İsteyir herkes gele, bir dexi aldanmarıg,
Budur sözün gırası, hęc kese inanmarıg
Bildirki mart ayında gırılmağ havası çal.

MİRPAŞA

Bu işlerin cümlesi bu gün bize eyandır,
Denikinin planı Ğafğaz üçün yamandır,
Bizim müselman hele ayıg deyil, piyandır.
Piyani piyani olanda yıxılmağ havası çal.

ELİSLAM

Yer göy olub lül piyani dırmaşırlar damlara;
Birce gelib kilseye baxaydın islamlara,
Ateşperestler kimi baş eyirdi şamlara
Saat on ikiden sonra öpüşmek havası çal.

MİRPAŞA

Oğlunu gizletmisen, tuf senin sağğalıva,
Gelse bura denikin vay senin ehvalıva
Övretin esir olar, ad vururlar malıva,
Gocular gan gan deyib atışmağ havası çal.

ELİSLAM

Baxma dizirtirlerin başburtuna, yaşına,
Yığ onların cümlesin, baxma o göz yaşına,
Esgerlikden qaçanlar qarşab örtün başına,
Tendirde gizlenen çün yaşınmağ havası çal.

MİRPAŞA

Gelir gara xeberler, sal bir onun yadına,
Ğulağ vèrin bir zaman acların feryadına.
Gelin gèdin könüllü Dağıstan imdadına,
İttihadla bu işe yapışmağ havası çal.

ELİSLAM

Yemeye mal-i yètım vardı senin niyyetin,
Müftexorlar içinde artar senin hörmetin.
Esgerlikden qaçmısan, yoxdu senin gèyretin,
Ğış günü gir kürsüye ağnamağ havası çal.

MİRPAŞA

Rusca bir az oxuyub bozbaşı beyenmerem,
Saxlamışam Annan'ı, Fatman'ı men nèylerem.
Dinimden, imanımdan artığ onu beslerem,
Çal, başuva fırlanım, oynamağ havası çal.

ELİSLAM

Acğarına gelmişük, etmemişük naharı
Dövtletliler kulubda oynayırlar ğumarı
Ğış ğurtardı, ay kasıb, gözle ğelen baharı,
Yolun düşdü İrana, ğızdırmağ havası çal.

MİRPAŞA

Günlerin bir gününde yolum düşdü bulvara,
Müselman cahilleri fırlanırdı avara,
Pardon deyir Madmazel, ax, tı maya Tamara,
Gedek benimle damoy, çay içmağ havası çal.

ELİSLAM

İntiligent olmuşam, me'rifetim anlaram,
Her il pasxa bayramı süfremi sahmanlaram.
Şerab içmiyen gele, döyüb söyüb danlaram
Kasıb gele ğapıları bağlamağ havası çal.

MİRPAŞA

Te'rif edek her zaman taze gelen esgeri,
Ğafğazlılar unutmaz hęc bir zaman Enver'i,
Kor olacağ bilisin siz düşmenlerin gözleri,
İşler ayırd olanda yığışmağ havası çal.

ELİSLAM

Heves ile gêt esger, Allah sene yar olar,
Herkes boyun gâçırta, axırta bimar olar.
Türk oğlu Türk olan şexs hemişe dindar olar,
Envêr Beyi yad êdib el çalmağ havası çal.

MİRPAŞA

Bildirki mart ayını êceb saldın yaduva,
Türkler geldi yêtişdi yaxşıca imdaduva.
Esgerlikden gâçanlar tuf senin ecdaduva!
Cehalet uygusunda biz yatağ havası çal.

ELİSLAM

Dövletlisen, pulun var, galma kasıb fikrine,
Çıxsın kasıbın canı, salsın tüfenk çiyine,
Gizletgilen oğlunu, toyuğ kimi sal hine,
Yumurtlasın, bişir yê, gayğanağ havası çal.

May1919.

118-119

ELİSLAM

Besdü bizi getirmisen lap cana,
Eğilli ol, dönmeğilen hêyvana.
Meşteğa, Zabrat, Ramana bir yana,
Bir Nardalannan bacara bilmedik.

MİRPAŞA

Anlagilen bu işin me'nasını,
Görgilen bir Dağıstan davasını
Degenyivün biz çekek cefasını
Sen Dağıstannan bacara bilmedin.

ELİSLAM

Aç gözüvü baxgilen Hindistan'a,
Tëlegraf ëyleyün bu gün İran'a
Azerbaycan hökümetdir bir yana
Sen kiçik xannan bacara bilmedin.

MİRPAŞA

Bildir martda zeherledün dilimden,
Bir sandıg pul düzeltmişdün xelimden,
Men dëmedim gurtarmazsan elimden?
Sen ox atannan bacara bilmedin.

ELİSLAM

Ağ bineye bildir ëyledüz hücum,
Çox top atduz mescidine gumbagum
Hövsannıya vërmışdüz ultumatum,
Acı soğannan bacara bilmedin.

MİRPAŞA

Çay yêrine seher yéyirdiz aşı,
Hêç tapmıram évimde men bozbaşı.
Harda ğaldı dörd ğatar patrondaşı?
Bu göy satannan bacara bilmedin.

ELİSLAM

Yatmısan sen yox xeberin xeberlen,
Gécelerin kêçirirsən seherlen.
Yesğıranı doldurursan zeherlen
Gürze ilannan bacara bilmedin.

MİRPAŞA

Çox şirindir Bolşevik'in dilleri,
Pis kêçirib kasıb kêçmiş illeri.
Bildir martda mesken étdik çölleri,
Çölde yatannan bacara bilmedin.

ELİSLAM

Mart ayında çox çekmişik zilleti,
Savet bize éyledigi hürmeti
Odlamusuz hanêy-i cemiyyeti,
Ġelbi yanannan bacara bilmedin.

May, 1919

120-121

ELİSLAM

Cov r olduğ bu gece ęızıřdırađ m yxananı,
Bilirem artistlerin yoxdur h c  rek yananı,
Xercini  ıxartmasa, boş yola sal tar  alanı,
Baxıram men zala d z altı min ziyan g r rem.

MİRPAŞA

İsterem men de d yim burda sene m yxana,
Bax bu artistlere sen, sehne olub toyxana.
Ėem gem  sten t k l b, k nl m olub Ėemxana
Cemi insanları men nefi cibişdan g r rem.

ELİSLAM

Bu ne kovdur şehere buraxmısan merd mezar,
 le bildin ki, bu s zlerle bizim mexluğ azar?
Yığılıb d kanlara mitinđ d me, a ma bazar,
Falcıyam, reml atıram, baxanda efĖan g r rem.

MİRPAŞA

H c yalan xeberleri bu şehere salmagilen,
Bir manatlığ iş g r b, mince manat almagilen,
Bu Ėeden kasıblardan sen Ėeride Ėalmagilen,
Baxıram her terefe s l tek ahan Ėan g r rem.

ELİSLAM

Fikrin ancağ odu ki, her yèri sen iyleyesen,
Bu yazıg müselmanın başını sen piyleyesen,
Ėarabağ'da nèyledün, Nahçıvan'da nèyleyesen?
Lenkeran xaxolların men paran paran görürem.

MİRPAŞA

Ne yaman aydı bu ay lire düşübdür aşıağı,
Baxgilen serrafa sen, oxşayır ağlar uşıağı,
Bir terefden de yüsük sallanıb başın aşıağı
Kirbitun halını men xèyli perişan görürem.

ELİSLAM

Reştden men Bakı'ya gelmişem alış vèrişe,
Bend olub galmışam, ne yaman düşdüm işe.
Ne Ėeder cehd éledim tapılmadı burda pèşe,
Ėayıdıb Ėetsem eger yolda Kíçik xan görürem.

MİRPAŞA

Baxgilen millet-i islam dağılıb her terefe,
Cümlesi esir olub, oxşayırlar naxelefe.
Biri tox, birisi aç, möhtac olublar elefe,
Ėedirem men İran'a Molla ile xan görürem.

ELİSLAM

Nêçe iller ağlayıb indi bir ildir gülürük,
Ġalan ilen ġalırığ, ölen ilen ölüruk,
Pişiyin ġaçan yeri samanlıġdı biz bilirik
Ġeceler yatanda da yuxuda siçan görürem.

MİRPAŞA

İsterem indi ġedim Yévropa'ya seyahete,
Baxgilen sen Parijin èylediyi edalete,
Lênin'in işlerini oxşadıram xeyanete,
Bolşevik planını onlara üsyan görürem.

122-123

ELİSLAM

Başlagilen naġaranı çalmaġa,
Sözlerimi ta yâdıma salmaġa,
O gelmişdi Ġafġazya'da ġalmaġa.
Ġalmadı, mehman hara çıxdı ġetdi?

MİRPAŞA

Çul çuvalın yığışdırıb baġladı,
Ġonşumuzun üregini daġladı,
Olar ġetdi, Anna, İran aġladı,
O meh-i taban hara çıxıb ġetdi?

ELİSLAM

Gèlen kimi gıyruğunu buladın,
Sèvindiginden it kimi uladın.
Ėarına fetir gatrıların suladın,
Derdüve derman hara çıxdı gètdi?

MİRPAŞA

Ėoy gètsinler, daşlarını sen de at,
Min altı yüz biz almışdığ gatr, at
Olar gètdi, dul Ėaldı çoşlu arvad,
Ol can alan hara çıxdı gètdi?

ELİSLAM

Ėoman, Ėoman buydu senin Ėomanın?
İndi, balam kime gelir Ėumanın?
Sen dinin, sen mezhebin, sen imanın.
ŞapĖası fincan hara çıxdı gètdi?

MİRPAŞA

Dilleri pis danışırılar tat kimi,
Söz dèyende Ėalrıldılar mat kimi,
Çoxlarının tumanı arvad kimi,
Buğun Ėırxdıran hara çıxdı gètdi?

ELİSLAM

Kendlerde yaxşı kenddi bülbüle,
Meettel olma, yığ balavu zenbile
O, Batum'a, sen de ki Erdebil'e
Podrat İran hara çıxdı gètdi?

MİRPAŞA

Gelmiş idi esir ède bizleri,
Geniş, xoroşoydu tamam sözleri
Bèle diyor ecnebiler gızları:
Bir deste reyhan hara çıxdı gètdi?

ELİSLAM

İsteyirem cem-i sirleri açım,
Sonra baş götürüb Bakı'dan kaçım,
İşğolad almışam galıb izdaçım,
Alaydım ondan, hara çıxdı gètdi?

MİRPAŞA

O günden ki başladılar gelmeye,
Cehd ètdiler her bir işi bilmeye.
Neft alıban pulları yox vèrmeye,
Ol gətir satan hara çıxdı gètdi?

ELİSLAM

Men d mirem, g z t yazanlar d yir,
Efgan onilen zarafat  yleyir,
Mirze ki ik xan dodağın  eyneyir,
H rkd  o h yvan, hara  ıxdı g tdi?

MİRPAŞA

P ncekleri oxŐayrdı lap dona,
O  etin işdir yarı yoldan d ne,
Bir nefese g dirler lap London'a,
Aleme soltan hara  ıxdı g tdi?

ELİSLAM

Bildir bu vaxt  reyimi dağlayırdın,
V dre a ıb jalonka bağlayırdın,
AŞna, d nen vağzalda ağlayırdın,
D yirdi gan gan hara  ıxdı g tdi?

MİRPAŞA

Tor  alanlar tulladılar tarını,
 ezer girve h yvasını, narını.
İngilis'e oxŐadan paltarını
Derzi Avakyan hara  ıxdı g tdi?

ELİSLAM

Fikr  leme, penceyi satdırarsan,
Şapganı da  evirtirib goyarsan,
Olmasa, v r renge boyatdırarsan
Bir gariş tuman hara  ıxdı g tdi?

124-125

ELİSLAM

Açıldı baxar, fesi-i g l stan bu g n oldu.
Meyx ne demekden  reyim lap d g n oldu.
Sındı b li din d şmenimin sernigun oldu?
D vran sizin oldu, de g rek, ya bizim oldu?

MİRPAŞA

Bundan sonra siz bir dexi  syan  deceksiz,
Toplar atuban mescidi viran  deceksiz,
Lap pis g n n z daldadı, efğan  deceksiz,
D vran sizin oldu, d  g rek, ya bizim oldu?

ELİSLAM

Fir'on kimi m 'rac  leyib erşe  ıxırdız,
 l mescidinin minberini terse  ıxırdız,
Ş mr olmuş dininiz,  ekme ile ferşe  ıxırdız,
D vran sizin oldu, de g rek, ya bizim oldu?

MİRPAŞA

Bir éle xeyal élediz İran siz çatdı,
Osmanlı sizin, Fars ile Şirvan size çatdı
Ay siz ölesiz, Erdebil, Selyan size çatdı,
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

ELİSLAM

Méhrabda at bağlamağ heç dinde tapılmaz,
Hêç vehşi Dénikin kimi bidin de tapılmaz,
Gündüz gezir, indi géceler hinde tapılmaz,
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

MİRPAŞA

Besdir, gêne baş galxızıb İran'a şataşma
Goy rahet olağ, évleri virana sataşma,
Gurd olmagilen, biz teki cêyrana sataşma.
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

ELİSLAM

Fikrindedü bildir yığışıb siz bize geldüz?
Nahağ yère, kirve menimlen söze geldüz,
İndi ne olub, asma, belençik göze geldüz?
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

MİRPAŞA

Türkün yarısın, kirve, hayıstana véererler?
Şamil gel'eni bil ki, Dağıstan'a véererler.
Bakı şeherin Türk kimi aslana véererler,
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

ELİSLAM

Siz söylediniz yay bizim, yaz da bizimki,
Ördek de bizim, loş da bizim, gaz da bizimki,
Her kelme başı bir iki Ğafğaz da bizimki,
Dövrän sizin oldu, de görek, ya bizim oldu?

126-127

HEKİM GENİ:

Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!
Hanı efsanesi dillerde gezen çağlarının!

Şanın her gilesi sanki büllür süşe idi,
Her çeşid méyve yetirmek güzel endişe idi,
Bağ salıb, başa çıxarmağ özü bir pişe idi,
Ğalmayıbdır izi de bostanının tağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

AĞASELİM:

Bağlara kotan salıb, torpağını artırdılar,
Enini, hem uzunun kesib, biçib, uzatdılar,
Yerini parnik édib, méyneleri çıxartdılar,
Ruzusun özleri kesmiş de öz uşağlarının
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

HEKİM GENİ:

Dolu salxımlarının bir tereziyi heresi,
Talvarın mehsulunun başğa idi menzeresi,
Bol beher düzleri tutmuşdu, doluydu deresi,
Méyrulu tutmaz idi pöhresini sağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeronun bağlarının!

AĞASELİM:

Bağların mehvi çekib, sineme dağ salmış idi,
O gözel menzereni kendden uzağ salmış idi,
Babalar zehmet ile gör néce bağ salmış idi,
Gaynamır çêşmeleri ondaki gaynağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

HEKİM GENİ:

İlkini abğora idi, daha sonra pèsabı,
Bol barıt sirkesinin yox idi hêç hağğ hêsabı,
Şanı ki, şirniye doldu, bişilerdi doşabı,

Mövici, kişmişî saysız idi novrağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

AĞASELİM:

Zehmeti olsa da artıg, bol olurdu semeri,
Daşımağınan deyil idi başa gelsin beheri,
Kişiler ad élemişdi, ekib o méyneleri
İndi hêç kölgesi de yoxdu o yarpağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

HEKİM GENİ:

"Ağadayı", "Şirèyi" onda ki, düşmüşdü ada,
"Pişrazı", "Xatunu" növ ile batıb galdı yada,
Ġara kişmişdeki dad olmaz idi hurmada da,
Hele men hêç demirem lezzetini ağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

AĞASELİM:

Üzdüler tenekleri, kötüyünden gopardılar,
O Ġızıl Ġumlarını maşın maşın apardılar,
Buraxıb mal Ġaranı méyneliye, otardılar,
Şanı Ġetdi fokuna mal Ġara dirnağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

HEKİM GENİ:

Evlerin gəbğacağı sirke doşabçın az idi,
Ricalı, turşirini Novruza gurtarmaz idi,
Kürsünün üstü bütün xuşkbar ile saz idi,
Yükünü top da dağıtmazdı o çardağlarının,
Hanı gelhageli bes Abşeron bağlarının!

AĞASELİM:

Doldurardı gış üçün her kişi bardağlarını
Xuşkbar ne'met ile yan yana çardağlarını
Döşabın, turşirinin her cüre rövnağlarını
Ölen öldü, arayın yaddaşını sağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının!

HEKİM GENİ:

Bu kamalatı balıqlar da dəyen başa düşüb,
Terk edib cümle bizi, sahilimizden sürüşüb,
Guruyub bağ bağatı, yaprağı vaxtsiz bürüşüb,
Gübreler lap çıxarıb ağığını ağlarının ,
Gəlməyibdir izi de bostanın tağlarının,
Hanı ağ şanı bes Abşeron'un bağlarının! 1989

128-132

Méyaxanada satmasam olmaz seni.

AĞASELİM

Alemi birbirine, bala, gatmısuz,

Méyaxanada, vallah, mene çatmısuz.

Dünen gece burda meni satmısuz,

Kêçi giymetine satmasam olmaz seni

MEŞEDİ BABA

Mene baxanda bir az uzun boylusan,

Ağsağgalsan, çox da götür goylusan,

Men çobanam, sen de, Kerim, goyunsan,

Götürüb süriye gatmasam olmaz seni.

KERİM

Bële danışma, Memedi, az danış,

Menim işime bir az gırağdan gariş.

Men seniynen üç gündü olmuşam tanış,

Bêş on gün fırlatmasam olmaz seni.

AĞASELİM

Uşağların açılmayıb illeri,

Ağaselim'in var bële emelleri,

Hele siftedü oynadırlar filleri,
Meymuntek oynatmasam olmaz seni.

Meyxanada sen sağı seç,men solu,
Muğayat ol ki, boşva yağmasun dolu.
Yağış yağanda sen kêçsen yolu,
Polnı ğaz istadmasam olmaz seni.

VÜGAR

Danışmayırlar, bular gülmiyirler,
Ağlayanda gözyaşu silmiyirler.
Bular, Ağa, sene ruh vère bilmiyirler,
Meydanda ğaynatmasam olmaz seni.

KERİM

Seni görmüşem, üreyime od düşüb,
Ay Meşedi, başıma başğa çort düşüb.
Ëvlenib boşanmağ indi mod düşüb,
Men alıb çağartmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA

Eceb yêrde bu diyanıb üzüme,
Düşmeyibdi felsefe mö'cüzüme.
Arvadımsan, baxmayırsan üzüme,
Men ğuyiye sallatmasam olmaz seni,

AĞASELİM:

Sözlerivüz neyse mene zay gelir,
Çırtma vurun, yaman ah vay gelir,
Ğarşımıza bizim pèrvi may gelir,
Ehengnen ağartmasam olmaz seni.

ÈLÇİN:

Mèyxana söz dèmemiş konuva bax,
Evvel dèmemişden mikrofonuva bax.
Kèt, Meşedi, güzgüde vid fasonuva bax,
Renkberenk ğızartmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA

Èlçin, bu alemi yaman ğatmısan,
İndi indi gelib mene çatmısan.
Kül başuva, hele de sen yatmısan,
Ay yétim, oyatmasam olmaz seni.

ÈLÇİN:

Mèyxanada söz mö' cüze dèyirsen,
İlişirsen, ğaşım gözüme dèyirsen,
Utanmayıb öz sözümü özüme dèyirsen,
Bu gece men ağlatmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

Meni mecbur etme sözü zor éliyim,
Çıxartım senün gözüvi, kor éliyim,
Bes ne yolnan men seni dilxor éliyim,
Bu başvi ağartmasam olmaz seni

AĞASELİM:

Şairlerin men dersini almışam,
Ağaselimem, adımnan ucalmışam.
Uşaq muşaqın elinde galmışam.
Talvara çağartmasam olmaz seni.

KERİM:

Ağaselim'in adı düşüb sıgortaya,
Günortalar gün galxır günortaya.
Camış etinden hêç ne gelmez ortaya,
Üç dörd gün gaynatmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Meyxanada bu gêce mene yoxxan,
Yeri gelse benim elimde oxxan.
Özün hele bil bidene anaş tooğsan,
Günde yumurttatmasam olmaz seni.

KERİM:

Allah saxlasun, ay Ağa, kömëgüvi,
İsteyirem senün arzu dilëkivi.
Bu gëce infakt ëlicëyëm ürëgüvi,
Özüm ölüm xortatmasam olmaz seni.

ËLÇİN:

Nolub, balam, gülëk kimi esirsen?
Görürem mügessirsen, sözüvi kesirsen.
Ëşitmişem, ay Ağaselim, telesirsen,
Bir saat yubatmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

Ağaselim'in men de sorağındayam,
Özüm de durmuşam gabağındayam.
Gelet ëleme, onun dayağındayam,
Ay Kerim, ğaraltmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Ağaselimi görende yanniyirler,
Mëyxana nedir, meyer mi anniyirler?
Hele bëçedüler, teze banniyirler,
Sen öl, ğırıldatmasam olmaz seni

KERİM:

Ève gèdende sen gèdirsen maşinnan,
Yanunda da bir deste yoldaşunnan,
Mene baxıb çox böyük danışırsan başunnan,
Men vurub uzatmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Utanginen balaca uşağlarınnan,
Batırmısan, tögülür balağlarınnan,
Yapışacêyem senün gulağlarınnan,
Bir sutka fırratmasam olmaz seni.

KERİM:

Diyim senin lezzetüvi, daduvi,
Yaşun çatmır, tanımıram ustaduvi.
Gocalmısan goyma mene aduvi,
Bu gece özüme gatmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Şehriyem, sen ölesen, gettiyem,
Alem bilir özüm me'rifettiye.
Gocalsam da yüz rês sennen viddiyem,
Men burda terpetmesem olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

Sene ne var ki, sen de jîguli meşin var,
Meyxâneye galsa, güclü başun var.
Baxmaram ki, yétmişecen yaşun var,
Hele de men göcaltmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Çox şairleri duvara çıxartmışam,
Öldürmüşem sonra da sağaltmışam,
Sen ölesen, çoxların bağirtmişam,
Sağğaluvu çıxartmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

Ay Ağa, senün işvü ezab èylerem,
Men seniynen hağg-i hèsab èylerem.
Bu saat senün etvi kabab èylerem,
Mangalda gızartmasam olmaz seni.

ÈLÇİN:

Şair olan sözleri tekrar èlemez,
Her yèteni sèçib özüne yar èlemez.
Sözü yoxsa, sehnemizi dar èlemez,
Genc yaşda ucaltmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

Bu mëyxana olubdu derdü serim,
Sanki sönübdür o heyat ülkerim.
Mennen gabağ tekrarı dedü Kerim,
Nëynim, Kerim, satmasam olmaz seni

AĞASELİM:

Meniynen gör kimler diyir mëyxana,
Çırtma vurun, ay balalar, mëydana.
Gët oz süründe otda, dılğır dana,
Buynuzvi çağartmasam olmaz seni

MEŞEDİ BABA

Mëyxanaya yaman vurğundur baba,
Bular göyun olsa, çobandur baba.
Baxmaginen, Ağa, cavandur baba,
Yaylıgsız ağlatmasam olmaz seni.

AĞASELİM:

Yaxşıları görmüşem, yamanları,
Öz yaşımnan, Mirze, çox yamanları,
Çox uydurmuşam bële cavanları,
Öldürüb sağaltmasam olmaz seni.

Otuz b ş ildir d yirem m yxana,
Bir bir s zi ığartaram  albana.
Ne meftile deyer, ne de fincana,
G ylerde oynatmasam olmaz seni.

MEŞEDİ BABA:

S z n z var, bu sehnenin ğonağısan,
M yxananın arxasısan, dayağısan.
Sende işim yoxdu, mehle uŐağısan,
 z Őotma ucaltmasam olmaz seni.

KERİM:

Menim de s zmi siz bu ğece var  lemiy n,
S z m z vardı, indi amma ar  lemiy n.
Bir ğafiyeni y z defe tekrar  lemiy n,
Sonra dalıma atmasam olmaz seni.

133-134

Kasıb yazığ ağlamasun, n ynes n?

KERİM:

Ğendi çox olur, isladıb yaş satar,
Otuz manatı beyenmiyir xaŐ satan.
Sekiz manatdan danışır daş satan,
Bu derd  r k dağlamasun, n ynes n?

VÜĞAR:

Şair diyêr öz sözü söhbetiyen,
Hörmet êler xelge öz hörmêtiyên.
Her kesen gazanır öz senetiynen.
Ağaselim çildağlamasun, nêynesün?

KERİM:

Mene ne diyirsen, yêrine yêtirirsen,
Ne axtarırsan, neyi itirirsen?
Her gün êve bir iki min gêtirirsen.
Papa seni gucağlamasun, nêynesün?

Kasıb her gün yalvarubdu Allah'a,
Dolanışığından başğa arzusu yox daha
Et de maşallah, günü günnen baxa,
Kasıb belye bağlamasun, nêynesün?

VÜĞAR:

Hoş gelibdü bizim eziz êlçiler,
Olub bizde gör nêce milletciler.
İndi bizim be'zi bu alvêrciler,
Terezi barmağlamasun, nêynesün?

KERİM:

Adamın acınnan gédende üreyi,
Gélbinde gálmır arzusu dileyi.
Pişik yazığa vérmirsüz çöréyi,
Acınnan cırmağlamasun, néynesün?

VÜĞAR:

Gör néce doxtur oturub yan yana,
Méyxananı biz salarığ sahmana
Besdü dèdüz zehletöken méyxana,
Vügar sizi bağlamasun néynesün?

KERİM:

Kasıbın hemişe yaman çıxar sorağı,
Ağır eşider, héç eşitmez gulağı.
Kasıb adamın téz téz geler gonağı,
Çapısını ferağlamasun, néynesün?

VÜĞAR:

Çox sağ ol ki, mene hörmet édirsen,
Men éle bildim, Kerim, çıxıb gédirsən.
Sen özün bağunda fehle işledirsən,
Vügar özü allağlamasun, néynesün?

KERİM:

Hele cavanam, addımlarım metindü,
Kasıb adamam, penceyim de setindü.
Meyxana dimëy meniynen çetindü,
Defter zad varağlamasun, nëynesün?

VÜĞAR:

Müselman ömr edir, din tutur,
Bu meclisi gör nëçe sakın tutur.
Söz demiyün, Kerim'i tüz cin tutur.
Yaxasını sancağlamasun, nëynesün?

KERİM:

Siz deyenler meclise layıg olmaz,
Meyxanada Kerim biabır olmaz.
Özvi yorma, süzderden şair olmaz,
Kerim süzi torpağlamasun, nëynesün?

VÜĞAR:

Meyxanada şirin dimëy yaxşıdu,
Béd ayağda hağdan kömëy yaxşıdu.
Bële yaşayışdansa ölmëy yaxşıdu,
Écel seni hağlamasun, nëynesün?

135-138

Èl yığışar, sene de toy nişan eliyer.

KERİM:

Baxmaginen, dostum, benim boynuma,

Çox şeyleri men götürüm boynuma.

Çırtma vurun, ğalanı benim boynuma,

Sonra görün, bu, nece tufan eliyer.

VÜĞAR:

Bële toydan ğismet ola hamına,

Pervâneler sanki çatır kamına,

Musâyib çatır bu ğün arzu kamına,

Vüğar bu ğün sene can ğurban eliyer.

KERİM:

Gelen ğonağlarımıza hürmet olsun,

Söz dèyende birbirine növbet olsun,

Bële toydan hamına ğismet olsun,

Kerim geler, toyvuzu è'lan eliyer.

ÈLÇİN:

Mèyxanada felsefe mö'cüzüm var,

Èle bilme dövletinde gözüm var,

Men de şairem, ay Kerim, sözüm var,
Élçin ğızıışsa, gece méydan éliyer.

KERİM:

Min defe de, ğonmayacağ, ğanmaza,
Méyxanada özümü ğoymaram naza.
Tapşırımışam sizi hezret Abbasa,
O süzünle heşirde divan éliyer.

VÜĞAR:

Gelen ğonağlarımıza hürmet olsun,
Méyxanada ağıllı söhbet olsun,
O ğün olsun Rasim'e ğismet olsun,
O öz toyuyla bizi hëýran éliyer.

ÉLÇİN:

Men demirem başga mekandan gelib,
Süzüb badeni, istekandan gelib,
Ĝonağlarımız da lap Merdekan'dan gelib
Felek bizi de süzlere méhman éliyer

AĞAMİRZE

Çırtma vurun meclisi méydanıma,
And içerem, vallah, şirin canıma,

Çağır gelsin bu Təlmanı yanıma,
Gelse, benim derdime derman əliyer.

VÜĞAR:

Bu məyxana canımıza faydadır,
Oğul var ki ulduzdadur aydadur,
Ay AğaKerim, sen bilirsən, gəydadur,
Aslan gərxag tülğünü candan əliyer.

ƏLÇİN:

Məyxanəynan açdıg gəce seheri,
Senin nədür, ay Ağakerim zeherün,
Vallah, senün yox bulardan xeberün,
Bular adamı dostuna düşməni əliyer.

KERİM:

Menim dövletim yox, benim varım yox,
Bundan yaxşı, Vahid, ruzigarım yox,
Gərdəşe gohuma ə'tibarım yox,
Adam sağlıgda özünə əhsan əliyer.

Əvvel axır hamız gətcəyik gora,
Karlər bu gün rast düşübdür kora,
Menimki gelir on ikiden sora,
Sonra görərsüz, bu, nəce fanton əliyer.

AĞAMİRZE:

Adam diyer burda sözün düzünü,
Men demişem méyxananın sözünü,
Tanıyram Balahüséyn'in özünü,
Yaxşı dosta canımı da gurban éliyer.

KERİM:

Bular oxuyub guya, bala, zahid olacağ,
Yaxşı söz öyrenseler, Vahid olacağ,
Burda terlanın özü şahid olacağ,
Görek kim kimi ğanına ğeltan éliyer.

ÉLÇİN:

Çox gözdeyirdik bu géceni axşamı.
Yodda saxla prazdniki bayramı,
O gün olsun évlendirek ilhamı,
O da meclisini al elvan éliyer.

VÜĞAR:

Yaxşılığı insan bes kimnen göre,
Tarzen gerek muğamı simnen göre,
Ramiz Dayı bu günü Rasimnen göre,
Toy nişanı yene de bu minval éliyer.

ÈLÇİN:

Hörmet ile ğalx bu temiz hörmete
Çırtma vurun, başlamışam söhbete,
Uymamışam, ay Kerim, var dövlete,
Bunu élese, paxıl müselman éliyer.

AĞAMİRZE:

Ürëgimizi, Kerim, bular daĝlasa,
Mëyxanada nâle çekib aĝlasa,
Bular eger bu gün bizi baĝlasa,
Seher gedib her yerde é'lan éliyer.

26.10.91

139-142

Ay geceler, güneş de gündüz çıxar.

ÈLÇİN:

Mëyxanada entige dillenmisüz,
Gör néce burda ferehlenmisüz,
Bu vaxtacan süz harda şellenmisüz,
Zenk élesem, elli dene ğız çıxar.

KERİM:

Sen de benim bil könlümü ğırmısan,
Sene ne olub, ay bala, ğışĝırmısan,

Sen özün yubanmısan, gıcğırmısan,
Terpedersen, köyneyinden mız çıkar.

ÉLÇİN:

Dözmek olmur, ay Kerim aşnam, daha,
Başlamısan benimle her hap kopa,
Seni bu gèce tapşırımışam gessaba,
Sabah obède lap senden, cız bız çıkar.

VÜĞAR:

Méyxananı yaxçı yaxçı yoxlıyun,
Size kim dèyib bèle sarsağlıyun,
Yèke kişisüz, abır heya saxlıyun,
Dağ görüşmez, insan üzbeüz çıkar.

ÉLÇİN:

Şair gerek şirin söhbet èylesin,
Xalgına hemişe hörmet èylesin,
Bèle dèyek ki, bir az lezzet èylesin,
Söz dèyende felsefe, mö'cüz çıkar.

KERİM:

Bèle görürem buların dolubdur gıbı,
Görek benim sözüme èylerler tabı,

Kak raz indi tapılmır ayagğabı
Senin kurtkondan elin dene üz çıkar.

ËLÇİN:

Sen demisen, meyxanada yamandu,
Sen de bilirem bu sözler kalandu,
Kerim hele bil ki, gürze ilandu,
Çıxsa, bunun boynuna iblis çıkar.

KERİM:

Bülbül, balam, hemişe çemende var ki,
Yaxşı oğlan bizim vetende var ki,
Bu bext ki, Elçin aşna, mende var ki,
Guyu gazaram, su yerine duz çıkar.

VÜĞAR:

Bu meyxana senün de sen'etündü,
İlahiden payundu, gismetündü
Ay Ağakerim, senün de adetündü,
Ğaş düzeltmek isteyende göz çıkar.

AĞAMİRZE:

Sen bilirsen söz demeye halım var,
Çırtma çalun, hele galmağalım var,

Èlçin, sene bir dene sualım var:

Hansı aydur, u ayda ğarpuz çıkar?

ÈLÇİN:

Men demirem söhbeti çeyniyirsen,

Men olmiyen toylarda nëyniyirsen?

Öz aramızdu ğerpuzu nëyniyirsen?

Yaxçı, senin başunda yarpız çıkar?

KERİM:

Bêş on manatı, balam, bölmek asandü,

Xelgin eyibini görmek asantdu,

Èlçin molla olub, ölmek asantdu.

Bu gün sabah Ğur'an oxoyub, cüz çıkar.

VÜĞAR:

Men sizi hesab èlerem şer kimi,

Süz olmusuz dillerde ezber kimi,

Ağamirze, toçnı İskender kimi,

Bunun başında, bala, buynuz çıkar.

KERİM:

Sen olmusan, Vügar bu gün tay mene,

Haçan èylemisen hağğ say mene?

Ėapuvuzda ġiŝġirdım, v ermir hay mene,
Kişi olan aġırsalar, t z çıxar.

26.10.91

143-147

Mende yaxşı hal olsa, n yneyirsen?

Sen n dil n lal olsa, n yneyirsen?

V ĞAR:

Çox olubdu, ay Aġamirze,  zabun,

Nolub sene, baġlanıbdı kitabun?

Sen sual v r, hazır olar cavabun,

S z m dalbadal olsa n yneyirsen?

KER M:

Ėoy s nmesin bu dostumun ıraġı,

Bir g rkinen hardan gelir soraġı,

Nahaġ y re s zd z ona araġı,

Sonra ġalmaġal olsa, n yneyirsen?

AĞAMİRZE:

ırtma vurun, salun t ze m ydanı,

Doġrudan da cin de tapıb ŝ ytanı,

N ş n te'rif  ylemirsen Rizvanı?

Halın halbahal olsa, n yneyirsen?

VÜĞAR:

Xêyir işime gelib benim şer dèyir,
Ağa olanlar özüne nöker dèyir,
Köhne gafiyeleri ezber dèyir,
Taza matèrial olsa, nèyneyirsen?

KERİM:

Bular benim başıma, balam, tac gelib,
Gör bulara ne geder ehtiyac gelib
Bu goşa şairler bu toya ac gelib,
Ğabağvuzda yal olsa, nèyneyirsen?

AĞAMİRZE:

And içirsen, Molla benim canıma,
Bir baxginen benim bu tufanıma,
Çağırğinen bu mollanı yanıma,
Molla apazdal olsa, nèyneyirsen?

ELÇİN:

Sen varağ üstünden varağ gøyursan,
İçmeyçün süzüb arağ gøyursan.
Hele kişisen, boşva papağ gøyursan,
Birden leçek, şal olsa nèyneyirsen?

KERİM:

Söz deyirsən mənə dalgabağ kimi,
Oynadaram seni elde tabağ kimi,
Bir boşun var, dostum, balgabağ kimi,
Yetişməmiş, kal olsa, nəyneyirsən?

Şair gelib bu gün mənə yannamaz,
Yaxşı oğlan həç vaxt mənə danlamaz.
Ne güsl bilirsüz, ne də destemaz,
Ellərün mürdal olsa, nəyneyirsən?

ELÇİN:

Adam toyunda özün aparar bəg kimi,
Söz diyirsən mənə yəkbeyək kimi,
Çox angırma, ay bala, eşşək kimi,
Elün ayağın nal olsa nəyneyirsən?

KERİM:

Mənim nəyim vardı, səyide vərmişəm,
Yazmışam məyxana, bədiyə vərmişəm,
8 Martda sənə hədiyyə vərmişəm,
28 Fəvral olsa, nəyneyirsən?

ÈLÇİN:

Xemiruvu senin Kerim, yoğuraram,
Yatmış yèrde gelib seni oğraram.
Seni gèce tike tike doğraram,
Bu mèydün fal fal olsa nèyneyirsen?

KERİM:

Senin xeberden xeberün yoxdu,
Menim kimi həc teherün yoxdu,
Yaxşı ilansan, zeherü yoxdu,
Aden koramal olsa, nèyneyirsen?

Seni tanıyır bu camaat düşmen mene,
Harda görürsen vèrmirsen yol mene.
Tutalım bu gün sen atdun böhtan mene,
Boynunda bobal olsa, nèyneyirsen?

ÈLÇİN:

Bu kendimiz bizim şehere yaxındı,
Atın béli, ağa, yehere yaxındı,
Molla gelib, lap sehere yaxındı,
Şirin çay, goğal olsa nèyneyirsen?

MOLLA MEMMED:

Başımdadır benim eğl-ü kamalım,
Sen bilirsən benim eldedür goğalım,
Ağamirze, sene budur sualım:
Sende bële dal olsa, nëyneyirsən?

KERİM:

İlahi gösterib süze günnerin,
Kic basıbdı bizim kendün tinnerin.
Men ne dëyim xortdannarı, cinneri,
Molla da ebdal olsa nëyneyirsən?

ELÇİN:

Ay Vüğar, nolub tutulubdu ğışdarun,
Zalım oğlu lap ğuriyib dişderün.
O ğeder gözelsen artıbdı müşterün,
Yanađunda xal olsa, nëyneyirsən?

KERİM:

Bir söz dinen sen de mene söz kimi,
Yađartaram mëyxana mö'cüz kimi.
Yol ğedende burcudursuz ğız kimi,
Yannan da siğnal olsa, nëyneyirsən?

ÈLÇİN:

Şirin sözün var, diyirsen zor kimi,
Şit xorèyi men èylerem şor kimi.
Bir vidün var lap tèlevizor kimi,
Sende üç kanal olsa nëyneyirsen?

VÜĞAR:

Èlçin gelib meni çox axtarıbdu,
Èle hèsab èleyir ki, başmı yarıbdu.
Sene nolubdu, rengün de ğızarıbdu,
Sen de ispiral olsa nëyneyirsen?

KERİM:

Can diyerem, zalım oĝlu, can kimi
Mèyxana söylerem lap pelvan kimi.
Aĝa oturub yanımda aslan kimi,
Bunlar da çağĝal olsa nëyneyirsen?

ÈLÇİN:

Men dimirem nëçün mehkum olmusan,
Hele bildim ölmüsen, merhum olmusan.
Mehebbetden, e kişi, mehrum olmusan,
Yanunda maral olsan, nëyneyirsen?

MOLLA MEMMED:

Men dêmerem mêyxana her yan kimi,
Meclisde gerek ola sehman kimi,
Girişmisen mêydana pelvan kimi,
Burda Rüstem Zal olsa, nêyneyirsen?

ËLÇİN:

El çeksen, ay balam, burdan, arvadsan,
Mêyxanada yoxlamışam, babatsan.
Hêsab êle sen de ki, Mêşdibadsan,
Yanunda hambal olsa, nêyneyirsen?

KERİM:

Sen de gelib ğarışdun ablavêye,
Bir baxginen bun gün gözêl havêye.
Tutalım süziynen çixıram davkêye,
Pês mende xencel olsa, nêyneyirsen?

MOLLA MEMMED:

Xeyri görmemisen, ziyan gêdirsen,
Her gün êve, dostum, piyan gêdirsen.
İçib bir az uyan buyan gêdirsen,
Sende de razval olsa, nêyneyirsen?

KERİM

Buları, görende yadıma it düşüb,
Nolub, bular meynen zidd düşüb,
Hêsab éleginen tooğlarım ğirt düşüb,
Altıvuzda fal olsa, néyneyirsen?

Çırtma çalun, söz mene ezber gelib,
Bunun yerine bu gün mene ter gelib,
Sês élemiyün kende bir dene xer gelib,
Renki bir az çal olsa, néyneyirsen?

MOLLA MEMMED:

Doğguz keçib, saat onda gelmişem,
Méyxanaya men bu tonda gelmişem
Görmiyirsen yaxşı donda gelmişem,
Burda karnéval olsa, néyneyirsen?

KERİM:

Nolub sene burda özvi cırırsan,
Gelen kimi ayağüstü vurursan
Aton milissenêrdü, ğışğırırın,
Gör hele gênéral olsa néyneyirsen?

Yağışda görmüsen, ğarda görmüsen,
Toyu gelib kamanda tarda görmüsen,

Sen temiz üstü baş harda görmüsen,
Boynu ğraxmal olsa, nêyneyirsen?

MOLLA MEMMED:

Ğurban olum eĝlüve kamaluva,
Men de dèyim hüsnüve camaluva,
Vêlsébêt ol, men eĝleşim daluva,
Sen de cüt pèdal olsa nêyneyirsen?

KERİM:

Adamlıĝlarını vèriler çaxıra,
Nöker kimi könder gètsün naxıra,
Hele bir iksimiz ğalcèyik axıra.
Her üçü pamal olsa, nêyneyirsen?

148-149

Bu araĝa ğurşanarsan,
Ĝalarsan kücelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

MOLLA MEMMED:

Gözler döner xumara,
Derdün döner ğubara,
İlişersen ğumara,

Ĝalarsan kücelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

KERİM:

Sës vërib, dëptat olson,
Tutalım lap Ferhad olson,
Sen fersiz övlad olson
Ĝalarsan kücelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

MOLLA MEMMED:

Gülüb sen ëylenmesen,
Sen menden öyrenmesen,
Vaxtında ëvlenmesen,
Ĝalarsan kücelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

KERİM:

Yërüve basır ter meni,
İşün olanda gör meni.
Gëlib alarsan Èrmeni,
Ĝalarsan küçelerde,

Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

MOLLA MEMMED:

Lap balaca uşaq olson
Sora böyüyüb dağ olson,
Böyüyün üzünə ağ olson,
Ğalarsan küçelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

KERİM:

Bu dövrün çıxıbdur zayı,
Ulduz görübdür ayı,
Olson ejderin tayı,
Ğalarsan küçelerde,
Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

MOLLA MEMMED:

Danışginen özünnen,
Nur tökülsün gözünnen,
Çıxarsan şair sözünnen
Ğalarsan küçelerde,

Anon da baxmaz sene,
Aton da baxmaz sene.

150-153

Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

ÉLÇİN:

Erze yazmısan üstünden ğol düşüb,
Sen görürsen ortaya pirkol düşüb,
Xer gelmisen, bu ğece yemün bol düşüb,
Hoşşa, ay hëyvanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

MOLLA MEMMED:

Sen bilirsen, ay bala, bir daneyem,
Çırtma vurun, dürrüyem dürdâneyem.
Men senün derdünnen bil divaneyem.
Sendedür dermanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

KERİM:

Kerimin hele hëkayeti ğalmıyıb,
Ğiyam olub, ğiyameti ğalmıyıb.
Bu dünyanın edaleti ğalmıyıb.

Ay boşva dolanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

VÜĞAR:

Ġonağ gelmisen, ġeydüve ġalmıřam,
Senin bu ġün men nezere almışam,
Ġece ġalson, yorġan döşek salmışam,
Dayi, ay mehmanım, ne axtatırsan?

ELÇİN:

İndi yaġ çekerem senün ziya tëlüve men,
Ne söz ġořum axan cazuva, sëlüve men,
Dembedemdü eġleşerem bëlüve men,
Ay benim madyanım, ne axtarırsan?

VÜĞAR:

Sen dönmüsen, ay Kerim, ortaġıma,
Men soldayam, sen kęçmisen saġıma.
A kişi, oġru girib benim baġıma,
Ġıcı yova toplanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

KERİM:

Ġüvve görmüşem Memmedün ġolunda,
Söz diyirem men de onun yolunda.

Ėoyunlar oturub sağu solunda,
Ay benim obanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım ne axtarırsan?

ĖLÇİN:

Méyxanalar dildedür, dodağımda,
Méyxana var Ėlçin'ün sorağında
Düşmen gezir, Kerim, göz gabağında,
Ayıl, müselmanım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

KERİM:

Yaxşı yaman tek tek olur, a Memmed,
Bilib ğanan tek tek olur, a Memmed,
Burda cavan tek tek olur, a Memmed,
Buynan çıxıb, canım, ne axdarırsan?
Söyle mene, canım, ne axdarırsan?

MOLLA MEMMED:

Lezzet éliyib méyxanamız, dad éliyib,
Bêş on kelme diyib Kerim'i şad éliyib.
O vaxt Molla Memméd de ad éliyib,
Ėétدی u dövranım, ne axtarırsan?
Söyle mene, canım, ne axtarırsan?

154-156

Oynıya bilmeyirsen, d me y rim dardur,
Menim d ş b s m y me, sene ne d xil vardu?

KER M:

Mende olan m yxana toya daxil olubdur,
Mende olan kelmeler le'l cavaxir olubdur.
Her yerinden duran da, Terlan Şair olubdur.
Bir annıya bilmedim bu n ce ruzgardu?

V GAR

S smiz gelir, ay Kerim, min c re m 'c z diy k,
Gerek burda h rm ti  mri boyi g zdiy k.
Goy yadunnan  ıxmasun, b y n adına s z diy k,
Bu meclisde bilirsən, M s yib sebebkardu.

 L İN:

M yxanada, ay Kerim, hele  lmemiŐem men,
YıĒdıĒımı men ha an sennen b lmemiŐem men,
 m r boyu bu sortda adam g rmemiŐem men,
Bir burnu var dostumun d dk Ő samavardu.

KER M:

Bular  z s b tlerin bu yerde xam g yublar,
Kim ki,  z ne toy  liyir, arzuyla kam g yublar,

Molla idarede işçiydi, zam göyublar,
Èlçin birdene müdüdü, bu da sekretardu.

VÜĞAR:

Ğor salaram canuvuza, ay Ağakerim, ğor kimi,
Men bu ğece çekicéyem süzü ora kino kimi.
Ağamirzé'ye baxun, hêsab éle oxlo kimi.
Dèymiyün birbirvüze, bu partdıyar şardu.

KERİM:

Ecébdü toyxanda yaxşı ğarın açıblar,
Bular da sözleriynen ürêge yara açıblar.
Ay ğasanov, şairler taza idare açıblar,
Bu Memméd hamamcıdu, bular cumadardu.

ÈLÇİN:

Sen bilirsen, ay Kerim, benim karandaşım var,
Özümden başğa, dostum, düz iki ğardaşım var.
Baxmaginen sen mene iyirmi üç yaşım var,
On ili ğedib toylara, Èlçin de ogardu.

VÜĞAR:

Men çekmişem, ay Kerim, yüz elli tondur vêsün,
Senün bizim Mêştağa olub doğma adresün.

Seni görüm ki, batsun mürdêşir yumuş sêsün,
Heyitde dillenirsen, gônşularvuz kardu.

KERİM:

Biz de bu gün süziynen dostuğ, ortağ olcêyik,
Hêsab êtme yanunda esen yarpağ olcêyik.
Torpağdan yaranmışıg, gene de torpağ olcêyik,
Yüz milyonun olsa da axırun mezardu.

ËLÇİN:

Mêyxanada, ay Kerim, adınla yükselirsen,
Herden dêyib bir gelme, herden de dincelirsen.
Yaxşı ki, söz dêyirsen, benim hoşma gelirsen,
Maşallah, Eziz dayı, Kerim ejdanadu.

KERİM:

Meniynen söz dêyenler, balam, yüzde, mindedür,
Mollanı kor goymuşam, galıbdur, gör ne gündedür.
Biri de elimnen gèdib, işdiyir, razindedür,
Vabşè bu şairlerimiz benim elimnen zardu.

Süzün mêyxanavuz, ay bala, hêyanam men,
Kim meniynen düz dökür, oniynen düşmenem men.
Ördék geldi gèderdü, serçeye gurbanam men,
Buların biri sağsağan, o biri de ki, cardu.

ÉLÇİN:

Ölüleri bir yana, söyüş diriye gelibdür,
Bular, balam, ğarışğa, bu gün şirèye gelibdür.
Hèsab èle Kerimi acdu, süriye gelibdü.
Ğoyun ğuzu yoxumdu, bu boz canavardu.

VÜĞAR:

Bülbül özi heyata fesi-i bahardan gelib,
Bu gelmeye ğulaĝ as, bu söz Vüĝardan gelib
Bu biri Göygöz Kosadu, bilmirem hardan gelib,
Bu biri de ki, xanıdu, adı da Simnardu.

ÉLÇİN:

Mèyxanada sen özün, bir az da Kerim babatdu,
Adun gerek çekilsün senün edebiyatda
Müsèyibi xoşbext olsun, ay Ağamirze, heyatda,
Zaman yaxşı zamandu, entiĝe ruzgardu.

KERİM:

Senün hünerün nedür ki, sözü meniynen ten dime,
Mèyxananı diyende meniynen birden dime.
Rüzgarı men demişdim, dostum, birde sen dime,
Süzün mèyxanalarvuzun hele hamsı tekrardu.

ÈLÇİN:

Èlçin eger, ay Kerim, heya dèse, ar dèse,
Mèyxanada söz tapıb dövletinen var dèse,
Razıyam men sözünnen, her kès de tekrar dèse,
Dimèk o uşaq bu kendde paslédni tvardu.

VÜĞAR:

Bizde köhne galıbdı, ağa, bèle debdebe,
Müseyibin eşgile Vügar da gelmiş tebe.
Onun gelibdü toyuna yaxın ğohum eĝrebe,
Burda gelen ğonaĝlar biribirine yardu.

KERİM:

Sen benim ğabaĝımda açıb çene tanıtma,
Camaatı, ay bala, dost düşmene tanıtma,
Söz dimegvi görmüşem özvi mene tanıtma,
Menim söz dimèyimden ölke xeberdardu.

Müseyibin toyunda böyük fèstival oldi,
Kim geldi ğulaĝ asdı, o da ehl-i hal oldi.
Biri çıxdı bayıra, o birsi de lal oldi,
Gene süze baxanda bir bobat Vügardu.

ÈLÇİN:

Müsèyibin adına gürulubdu toyxana,
Bu şad günde, ay Kerim, men açmaram gemxana
Menden olsa, seniynen sutka diyim mèyxana,
Gonağlar da terpenir, hamsı intizardu.

26.10.91

157-159

Giren kimi mèydana milli ordu,
Zerbe vurur düşmene milli ordu.

AĞASELİM:

Milli ordunun gèdirdi söhbeti,
Gehramanlarının da böyük hörmeti.
Allah salamet èlesün sureti,
Meşhur olub her yana milli ordu

KERİM:

Bizim millèt vèrmiyècèk Ğarabağ'ı,
Merd oğullar gøruyacağ torpağı.
Allah goysa elde zefer bayrağı,
Ğèder girer Yèrèvan'a milli ordu.

AĞAMİRZE:

Bu torpağın bir ayrı derdi yoxdu,
Bu söhbetin bir ayrı şerti yoxdu.
Öldü vardu, torpağı vèrdi yoxdu
Razıdu batsun ğana milli ordu.

AĞA SELİM:

Milli orduya söz dedik süziyən,
Esgerleri baxır uzağ göziyən.
Ėelebe olmalıdır vallah biziyən,
And içibdü vicdana milli ordu.

KERİM:

Dème bu ordu başğasına taydu,
Düşmenlerin işi ah-u vaydu.
Ėurulduğı cemi bəş on aydu,
Ses salıbdü her yana milli ordu.

AĞAMİRZE:

Adam diyer hemişe öz sözünü,
Ağartmason Ėrmeni'ye gözünü,
Söz vèribler Pètrosyan'ın özünü
Bağlıyècək şalbana milli ordu.

KERİM:

Milli ordunun açılıb méydanı,
Torpağlardan göliyibdur vartanı,
Özini igid sayan her bir oğlanı,
Ğapı açıb her oğlana milli ordu.

AĞASELİM:

Men de, bala, bax bu yola düşmüşem,
Çırağ kimi hêsab ële sönmüşem,
Liçni éfirde men özüm görmüşem
And içende ğur'ana milli ordu.

AĞAMİRZE:

Bu ordunun biz az silahı olsun,
Ërmeni'nin görüm günahı olsun,
Müselmana kömek ilahi olsun
Salıcéy işi sehmana milli ordu.

KERİM:

Lezgi'den, Çëçën'den ğonağımız var,
Yatanlar olsa da oyağımız var,
Milli ordu kimi dayağımız var,
Arxa Azərbaycan'a milli ordu.

AĞAMİRZE:

Düşmenleri görüm düşsün azara,
Tapşırılmışam onları perverdigara.
Allahvêrdi'ni goyanda mezara,
Ağlıyırđı yana yana milli ordu

KERİM:

Bir el çalun, men de gelmişem hala,
Ay bu dünyada kim öle, kim ğala,
Rus ordusundan da ğalmıyır dala,
Düzülende yan yana milli ordu.

AĞASELİM:

Meseleleri vallah uzatmağ olmaz,
Müharibedü, ay bala, yatmağ olmaz.
Sona xalanı burda unutmağ olmaz,
Hem atadu, hem ana, milli ordu.

AĞAMİRZE:

Yazıb goyub varağını alçağların,
Hardan alıb sorağını alçağların,
Ordu kesib ğulağını alçağların,
Gönderêcek Rêyğan'a milli ordu.

KERİM:

Ërmeni'ye d mek olmur insandular,
H yifd  s ylesem ki, h yvandular.
İndi Ërmeni'ler yarım candular,
Onu goymaz gelsun cana milli ordu.

AĞASELİM:

Düşmenler giribdü torpağlara,
Milli ordu s s salıbdı dağlara.
Allah k mek olsun o uşağlara,
Durub orda yan yana milli ordu.

160 - 162

Yadıma d şm r harda g rm şem seni.

KERİM:

Ėurban olum AĞaselim ustadıma,
Hemiş  benim o çatıbdı dadıma.
İndi balaca salmışam yadıma
Şeherde bulvarda g rm şem seni,
Yadıma d şd  harda g rm şem seni.

AĞAMİRZE

Menim arxamca helem s r nmiyirsen,
Sen palaza n ş n b r nmiyirsen?

İl yarımdu, Kerim, görünmiyirsen,
Bildir, gışda ğarda görmüşem seni.

KERİM:

Men ölerde saxliyersen yas mene,
Meclis gelir bu gün basabas mene
Yadıma düşdü, bulvarda geldün rast mene,
Dama dama şalvarda görmüşem seni.

AĞAMİRZE:

Oynaginen, bala, eklü beklüvi,
Ne sudyobi gördüm, ne de véklüvi.
Hardasa görmüşem senün şeklüvi,
Deyesen, kalëndarda görmüşem seni.

AĞASELİM:

Ğasnitsada geldim gördüm yatırdun,
Alemi birbirine yaman ğatırdun.
Gördüm Moskva'da da gül satırdun,
Sêntralnı bazarda görmüşem seni.

AĞAMİRZE:

Bir söz dedim ğoy ğalsın ziyade,
Luboy günü men hazır amade.

Maşunun yoxdu, ğalmışdun piyada,
Astanovkalarda görmüşem seni.

AĞASELİM:

Men demirem saralmısuz, solmusuz,
Menim kimi uje yaşa dolmusuz.
İndi gelib kulturni olmusuz,
Hemişe ğumarda görmüşem seni.

KERİM:

Çırtma çalun men de gelmişem dile,
Bülbül gelib ğovuşubdu bülbüle.
Ay Ağa, seni buraxmırlar menzile,
Gör ne ah u zarda görmüşem seni

AĞASELİM:

Bir baxginen lezzetime, dadıma,
Ağaselimem, beledsüz adıma.
İndi indi düşür benim yadıma,
Toymuzda mağarda görmüşem seni.

AĞAMİRZE:

Ğeden sağ ol diyir, ğalan salamat,
Mende helem olmuyubdu xeyanet.

İstiyirsen Ağa da disün muğamat,
Kamañçada tarda görmüşem seni

163 - 167

Her kesen öz papağnı berk saxlasun

AĞAMİRZE:

Kend de gëdib, şehere az galıbdur,
Sözümde bir tehere az galıbdur.
Çırtma vurun, şehere az galıbdur,
Kamal gerek gonağnı berk saxlasun.

MEŞEDİ BABA:

Méyxanamız bizim erşü e'ladu,
Dëmek olar ki, sözüm hövlü veladu.
Élçin, bunun dili başna bëladu,
Dë, ağzında gapağnı berk saxlasun.

KERİM:

Men bağbanam, açıb benim güllerim,
Méyxanaynan keçir ayım, illerim.
Ay heç bala, berk gicişir ellerim,
Dëginen buna gulağnı berk saxlasun.

ËLÇİN:

Menim baş ğulaĝmı burda denk edir,
Sizi bilmirem, benim işim lenk gedir.
Mektub yazun, Ğorbaçov'a zeng edün,
Ğoy Sovèt ittifaĝnı berk saxlasun.

KERİM:

Söz Kerimin ne geder disen varıdu,
Meyxana da onun ehtibarıdu.
Kimin ki, ğonşusu xetekardu,
Zehmet çekib ğonaĝnı berk saxlasun.

VÜĞAR

Men razıyam Kerim'in bu söziylen,
İndi ele yola gederem öziylen.
Hêç ne hêç kim aparmıyıb öziylen,
Ğoy yeddi metre aĝnı berk saxlasun.

KERİM:

Her adamnan minnëti çekmek olmur,
Ortaya her sohbëti çekmek olmur.
İndi nesil ğeryeti çekmek olmur,
Adam këbin talaĝnı berk saxlasun.

MEŞEDİ BABA:

Men bilmirem sen danışdun hayannan,
Gèden gèdib danış yèrde galannan.
Èrmeniler hücum édir Yèrèvannan,
Müselman Ğarabağ'ını berk saxlasun.

KERİM:

Kerimin vardu sualı sorgusu,
Meşedi, budur, vallah, sözün doğrusu:
Kendi yaman basıb eşşek oğrusu,
Atova dinen ulağnı berk saxlasun.

VÜĞAR

Bizim Kepez kimi bir dağımız var,
Fexr éliyirik Ğarabağ'ımız var,
Bir dene üçrengli bayrağımız var,
Ruslar çekic orağnı berk saxlasun.

MEŞEDİ BABA:

Kerim, sene men vérerem ezabı,
Meniynen düz apar heğgi hésabı.
Menim atama ne var, yiyir kababı,
Atova de gayğanağnı berk saxlasun.

KERİM

Söz mende yox dögül, var dögül,
Bu senünçün yaxşı ruzigar dögül.
Atam aton kimi tamahkar dögül,
Adam gerek marağnı berk saxlasun.

ËLÇİN:

Salmiyün süz bu Ëlçin'i zillète,
Canımda ğurbandu benim millète.
Bobon yaxşı kişiydi, gètdi rehmète,
Nènöve dè, darbalağn berk saxlasun.

VÜĞAR:

Seher axşam ağızuvı aç duaynan,
Loğmanlıg da gètdi İban Sinaynan.
Adam sözi dèyer abır heyaynan,
Ona diyün ğanacağnı berk saxlasun.

2.5. MÜELLİFLER HAĞĞINDA ĞEYDLER

Elağa Vahid:

İsgenderov Elağa Memmedàulu oğlu 1895. İlde Bakı'da anadan olub. Azərbaycan edebiyatında ğezel janrının ğorkemli nümeyendelerindendir. 1965 ci ilde Bakı'da vefat edib.

Kitabdaki 3, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 102 – 103, 104 – 105, 106 – 107, 108 – 109, 110 – 111, nömreli mëyxanaların müellifidir.

Ağayev Miryağub Mirxalğ Oğlu:

1970 ci ilde Zire ğesebesinde anadan olub, 71, 72 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Aslanov Balasadiğ Sadiğoğlu:

1929 cu ilde Merdekan'da anadan olub. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi'nin üzvüdür. “Oğuzeli” ğezeti redaksiyasında işleyir. Mëyxana ehvalatların, 2, 4, 5, 66 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Aydemirov Meşedi Baba:

1970 ci ilde Maştağa'da anadan olub. 128 – 132, 163 – 167 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Ağamirze:

Maştağalı meyxana ustadıdır. 59, 13 – 138, 139 – 142, 143 – 147, 157 – 159, 160 – 162, 163 – 167 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Babayev Hacıbaba:

1943 cü ilde Bakı'da anadan olub. 73, 74 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Guliyev Vidadi Arif:

1955 ci ilde Türkan'da anadan olub. 8, 9, 10, 11, 12, 14, 75, 76, 77, 78, 79, 80 nömreli mëyxanaların müellifidir.

Elçin:

1969 cu ilde Maştağa'da anadan olub. 128 – 132, 135 – 138, 139 – 142, 143 – 147, 150 – 153, 154 – 156, 163 - 167 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Ebdülov Vügar:

1974 ilde Maştağa'da anadan olub. Azərbaycan dövlət incəsənət universitetinin III kurs telebesidir. 128, 132, 133 – 134, 135 – 138, 139 – 142, 143 – 147, 150 – 153, 154 – 156, 163 – 167 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Ebdülov Yaver Xanbaba Oğlu:

1932 ci ilde Ğala kəndində anadan olub. Emək veteranıdır. 15, 81, 82, 83, 84 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Eliyev Ebdülemi İsmixan Oğlu:

1963 cü ilde Türkan'da anadan olub. 16, 17, 18, 19, 20, 85, 86, 87, 88 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Ahmed Anatollu:

6, 7, 67, 68, 70 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Ahmedov Yaver (Bermekli):

1940 cı ilde Xızı rayonun Ğıxlı kəndində anadan olub, 21 nömrəli məyxananın müəllifidir.

Ahmedov Memmed Ğulu Balaeli Oğlu (Molla Memmed):

1950 ci ilde Maştağa'da anadan olub. 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 143 – 147, 148 – 149, 150 – 153 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Kerim:

Maştağalı meyxana ustadıdır. 100, 101, 128 – 132, 133 – 134, 135 – 138, 139 – 142, 143 – 147, 148 – 149, 150 – 153, 154 – 156, 157 – 159, 160 – 162, 163 – 167 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Memmedzade Beymemmed:

1984 cü ilde Şağan kəndində anadan olub. Dülger imiş. 1942 ci ilde vəfat edib. Şair Bəbir Memmedzadə'nin atasıdır. 22 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Oktay Kamal:

1939 cü ilde Bakı'da anadan olub. 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 96 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Selimov Ağaselim Eliğa Oğlu:

1930 cu ilde Maştağa'da anadan olub. 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 97, 126 – 127, 128 – 32, 157 – 159, 160 – 162 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Hüseynov Ağahüseyn İşıxmurtuza Oğlu:

1904 cü ilde Bibihəybet'də anadan olub. Abşeron kəndlərində məşhur məyxanacılarıdır. 1965 ci ilde vəfat etmişdir. 58 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Şahbazov Elövset:

1962 ci ilde anadan olub, 98, 99 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

Şağanlı Tevekkül:

1952 ci ilde Şağan'da anadan olub. Tarix elmləri namizedidir. Azeri EA Tarix institutunun etnoqrafiya şö'besində işləyir. 1 nömrəli məyxanaların müəllifidir.

SONUÇ

Bu çalışma iki temel üzerinde şekillendirildi. İlki Anadolu sahasında görülmeyen ve Azerbaycan edebiyatı için önemli bir tür olan Meyxanalar hakkında bilgi vermek ve eldeki metnin transkripsiyonlu çevirisini yapmak.

Buna göre, Azerbaycan halk edebiyatı içerisinde yer alan sözlü kültürün önemli unsurlarından olan meyxana geleneği ‘Meyxana’ adlı bir kitap aracılığı ile ele alınmıştır. Kiril alfabesi ile basılmış olan eser transkripsiyonlu olarak Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Bilindiği kadarıyla Türkiye’de bu çalışma aracılığıyla meyxana türü ve meyxana kültürü ilk defa etraflı bir şekilde ele alınmıştır. Eser; Gel Oturub Diz Dize, Men Dëyim Mëyxaneni; Oturmusan Semaverden Yuxarı; Gör Nèce Bir Zad Èledi Gorbaçov; Ğessab Ki Var, Gelmez Dine, Messebe; Müellifler Hakkında şeklinde adlandırılan beş bölümden oluşmaktadır. Eser içerisinde 21 meyxana ustasına ait 167 şiir bulunmaktadır. Âşıklar tarafından icra edilen meyxanaların Türk kültürü açısından özgün ve önemli bir unsur olduğu görülmüştür.

Çalışmayı şekillendiren ikinci cihet ise yapılan “söz dizimi” çalışmasıdır. Söz dizimi incelemesinde meyxanalar adlı eserin kelime grupları ve cümle çeşitleri ele alınmıştır. İncelemede farklı araştırmacıların tasnifleri tanıtılmış, bunların içerisinden Leyla Karahan’ın sözdizimi adlı eserinde kullandığı tasnif elverişli olması açısından tercih edilmiştir. Bu tasnif doğrultusunda kelime grupları; *Tekrar Grupları, Bağlama Grupları, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, İyelik Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünvan Grubu, Ünlem Grubu, Edat Grubu, Sayı Grubu, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları* şeklinde incelenmiştir. Cümle Unsurları ise *Yüklem, Özne, Nesne, Yer Tamlayıcısı, Zarf Tamlayıcısı, Cümle Dışı Unsur* başlıkları altında incelenmiş, Cümle Çeşitleri ise, *Yapısına Göre, Yüklemine Türüne Göre, Yüklemine Yerine Göre ve Anlamına Göre* değerlendirilmiştir.

Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda Azerbaycan sahasında yer alan bir eserde kullanılan kelime grupları ve cümle çeşitlerinin Türkiye Türkçesine yakın olduğu görülmüştür. Var olan kimi farklılıklar ise özenle tespit ederek örnekler arasında zikreildi.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Bilal (2009); **Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi**, Ankara
- BANGUOĞLU, Tahsin (1995); **Türkçenin Grameri**, TDK Yay., Ankara.
- BALASADIG (1993); **Meyxanalar**, Yazıcı, Bakü.
- BESEREK, Ahmet (1991); **Türkçede Cümle Yapısı**, MEB Yay., İstanbul.
- BURAN Ahmet, ALKAYA Ercan (2009), **Çağdaş Türk Lehçeleri**, Akçağ Yay., Ankara,.
- BİLGEGİL, Kaya (1984); **Türkçe Dilbilgisi**, Dergah Yay..
- DELİCE, İbrahim (2007); **Türkçe Söz Dizimi**, İstanbul.
- EKER, Süer (2006); **Çağdaş Türk Dili**, Grafiker Yay.,Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1998); **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basın Yayım Dağıtım, İstanbul
- GÜLENSOY, Tuncer (2000); **Türkçe El Kitabı**, Akçağ Yay., Ankara.
- GÜLSEREN, Cemil (2000); **Malatya İli Ağızları**, TDK.Yay.,Ankara.
- HATİPOĞLU, Vecihe (1972); **Türkçenin Söz Dizimi**, Ankara.
- KARAHAN, Leyla (1998); **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yay., Ankara.
- KARAHAN, Leyla (2008); **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yay., Ankara.
- KARAÖRS, Metin(1993); **Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri**, Erciyes Üni. Yay., Kayseri.
- KORKMAZ, Zeynep (1992); **Grammer Terimleri Sözlüğü**, Ankara.
- OLGUN, Yusuf (1988); **Türk Dili ve Kompozisyon**, Uludağ Üni. Basımevi, Bursa.
- RUSTEMOV, R.A. (1961); **Guba Dialekti**, Bakı.
- SARIKAYA, Mahmut (2015); **Eliğa Vahid ve Gazelleri**, Vizyon Yayınevi, Ankara.
- ŞİMŞEK, Rasim (1987); **Türkçe Söz Dizimi**, Trabzon.
- ŞİRALİYEV, M.Ş. (1957); **Bakı Dialekti**, Bakı.
- ŞİRALİYEV, M.Ş. (1943); **Azerbaycan Dialektologiyası**, Bakı.

ŞİRALİYEV, M.Ş. (1943); **Azerbaycan Dialektologiyasının Esasları**, Bakı.

<https://www.facebook.com/permalink.php?>

<http://www.uludagsozluk.com/k/meyxana>